

Riksdagens protokoll

2011/12:61

Onsdagen den 25 januari

Kl. 09.00 – 19.13

Protokoll
2011/12:61

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 januari.

2 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Jabar Amin* (MP) ansökt om ledighet under tiden den 12 mars–20 maj.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Ann-Louise Hansson* (MP) skulle tjänstgöra som ersättare för *Jabar Amin*.

3 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2011/12:13 för torsdagen den 19 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från socialförsäkringsutskottet.

4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2011/12:FPM92 Direktiv och förordning om tvistlösning för konsumenter *KOM(2011)791*, *KOM(2011)793* och *KOM(2011)794* till civilutskottet

2011/12:FPM93 Förordning om europeisk havs- och fiskerifond *KOM(2011)804* till miljö- och jordbruksutskottet

2011/12:FPM94 Ändringar i yrkeskvalifikationsdirektivet *KOM(2011)883* till utbildningsutskottet

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2011/12:54 till civilutskottet
2011/12:62 till näringsutskottet

Motioner
2011/12:Ub4 till utbildningsutskottet
2011/12:Fö5 till försvarsutskottet
2011/12:U12–U15 till utrikesutskottet
2011/12:Ub3 till utbildningsutskottet
2011/12:Ub6 och Ub7 till utbildningsutskottet
2011/12:K8 till konstitutionsutskottet
2011/12:Ju4 till justitieutskottet
2011/12:K5–K7 till konstitutionsutskottet
2011/12:Ub5 till utbildningsutskottet

EU-dokument
KOM(2011)873 och KOM(2011)914 till justitieutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 19 mars*.
KOM(2011)941 till finansutskottet

*Ändrad tillsyn över
kreditvärderingsinstitut*

6 § Ändrad tillsyn över kreditvärderingsinstitut

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2011/12:FiU13
Ändrad tillsyn över kreditvärderingsinstitut (prop. 2011/12:40).

Anf. 1 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Herr talman! Som så många gånger förr behandlar vi här ett förslag som direkt kan härledas till finanskrisen.

Den i allt större utsträckning globaliserade ekonomin och de alltmer komplexa och tätt sammanflätade finansiella systemen har i och med krisen blottat en rad tillkortakommanden. Vi har alltsedan dess tvingats försöka komma till rätta med dessa brister och att försöka anpassa systemen och regelverken efter nya behov och nya förutsättningar.

I det här fallet handlar det om en anpassning av svensk lagstiftning med anledning av en EU-förordning gällande ändrad tillsyn av kreditvärderingsinstitut. I huvudsak innebär förslaget en centraliserad tillsyn av kreditvärderingsinstitut där den nationella tillsynen flyttas till Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten Esma. Avsikten är att man ska kunna garantera en effektivare tillsyn av kreditvärderingsinstituten och att rationalisera tillsynsstrukturen för branschen.

Syftet är i grunden att höja kvaliteten på kreditbetyg, vilket i sig har en väsentlig betydelse för en väl fungerande finansmarknad, som i sin tur är avgörande för hela det ekonomiska systemet.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 2 ERIK ALMQVIST (SD):

Herr talman! Återigen avser sjuklövern, tvärtemot portalparagrafen i Sveriges grundlag, att skänka bort ytterligare makt från Sverige. Man skänker bort vår självständighet, och på sikt nedmonterar man vår demokrati.

Jag tycker att det är beklämmande att det bara är Sverigedemokraterna i den här församlingen som står upp för svensk demokrati och självständighet. Det är som att underkastelsen inför EU och nedmonteringen av det egna har gått så långt att det i dag ligger i sjuklöverns natur att man inte vågar stå upp för det egna landets och det egna folkets intressen.

Som det enda trovärdiga EU-kritiska parti tänker vi inte se på medan vårt självinflytande tas ifrån oss.

Ibland har Vänsterpartiet fräckheten att kalla sig EU-motståndare, inte för att man är mot nedmonterandet av nationer och demokrati till förmån för framväxandet av artificiella superstater utan för att man tycker att EU inte är en tillräckligt vänsterextrem artificiell superstat. Men Vänsterpartiet hycklar när man nu ämnar rösta för att flytta ytterligare makt från Sverige till EU. Vänsterpartiet är bevisligen inte ett parti som motsätter sig unionens framväxt och nedmonterandet av självstyre och demokratiska fundament i Europa.

Herr talman! Å Sverigedemokraternas vägnar vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 3 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Den nationalistiska ådra som Sverigedemokraterna så ofta visar upp är inte obekant för någon här i kammaren.

Den här frågan handlar om någonting som är långt ifrån det som Erik Almqvist försöker måla upp en bild av. Vad vi pratar om är att vi ska få ett mer fungerande finansiellt system. Den globala ekonomin och den utveckling vi har sett har visat på stora blottor i systemet i och med finanskrisen.

Om man nu är patriot och vill Sverige väl och vill att svensk ekonomi ska fungera på ett bättre sätt krävs det faktiskt en samordning, ett fungerande globalt system och ett regelverk som underlättar för den internationella ekonomin. Jag kan bara beklaga att Sverigedemokraterna är mot det. I och med det hindrar man möjligheterna för svensk industri och för svensk export, och det är att beklaga.

Anf. 4 ERIK ALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad Jörgen Andersson menar när han påstår att det här skulle vara ett dråpslag mot svensk industri och export, för det är knappast de sektorerna som primärt berörs av lagförslaget.

Du får absolut kalla det för nationalism. Sverigedemokraterna tror, som enda parti i den här kammaren, på nationalism, det vill säga principen att vi behåller demokratin på en ändamålsenlig nivå, det vill säga att det svenska folket får självstyre. Beslut som berör det svenska folket ska i första hand fattas av det svenska folket.

Jag ger inte mycket för att det skulle vara ett mer fungerande system att vi ger bort den här makten till EU och låter EU fatta beslut över våra huvuden, framför allt inte när det kommer till de finansiella regelverken. Är det någonstans där EU inte har lyckats leverera är det när det kommer till finansiell stabilitet och tillsyn. Därför förstår jag inte alls varför vi ska inlemma oss i EU:s regelverk och underställa oss EU:s tillsyn här.

Det man gör är att man tar ifrån Finansinspektionen en viktig kontrollfunktion, och det gör att det inte längre är upp till oss i Sverige att utöva tillsyn och ställa krav på svenska kreditvärderingsinstitut.

Anf. 5 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Det Sverigedemokraterna och Erik Almqvist står för är en slutenhet och en protektionism som inte på något sätt gynnar svensk utveckling.

Vad vi pratar om här är att få ett bättre fungerande system för att den finansiella marknaden ska fungera, som är så avgörande för att hela ekonomin ska fungera. Sverige är ett litet land och oerhört beroende av export. Exporten utgör 50 procent av vår bnp. Skulle vi lyssna på Erik Almqvist skulle det definitivt skada det finansiella systemet och svensk ekonomi.

Jag tror på samarbete. Jag tror på en öppenhet och på att vi tillsammans bygger upp system som är hållbara för en global ekonomi, inom EU och på en global nivå.

Jag kan bara återigen beklaga att Sverigedemokraterna så tydligt visar på slutenhet och avståndstagande när det gäller en globaliserad och mer öppen värld.

Anf. 6 ERIK ALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Det är inte Sverigedemokraterna som står för slutenhet i det här sammanhanget. Vi har alltid varit tydliga med att vi är mycket öppna för ett europeiskt samarbete. Men märk väl att det är ordet samarbete som jag tar i min mun. Det var nämligen det som ni lovade svenska folket redan 1994 att den europeiska gemenskapen skulle gå ut på. Men det vi ser i dag är framväxten av en superstat och överstatlighet.

Det är snarare EU:s regelverk och institutioner som framstår som slutna, för avståndet från dem till vanligt folk som berörs av deras beslut är enormt. Ute bland folk i Europa är den upplevda förmågan att påverka minimal när det kommer till EU:s institutioner.

Vad gäller själva sakfrågan har jag väldigt svårt att se att Sverige skulle ha missgynnats av att ha ett suveränt finansiellt system. Det är snarare tvärtom. Det är till och med Jörgen Anderssons eget parti överens om. Sverige har gynnats av att stå utanför eurosamarbetet och de finansiella samarbeten som regleras av Europa, i den mån vi har stått utanför.

Vi har gynnats av det under lågkonjunkturen. Vi har förhållandevis, framför allt i en europeisk kontext, starka offentliga finanser. Vi har i dag en ekonomisk bäring och en konjunktur som ser bättre ut än i större delen av Europa. Vi behöver inte ta till de åtstramningar och åtgärds paket som andra euroländer behöver inom det samarbete som de så gärna vill föra oss närmare.

Jag ger inte mycket för den utvecklingen. Jag tycker att Sverige har visat gott och väl att vi klarar oss bra på egna fötter och att vi mår bra av att ha självstyre och demokrati kvar i Sverige.

Prot. 2011/12:61
25 januari

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

7 § Riksrevisionens granskning av myndigheternas insatser för finansiell stabilitet

*Riksrevisionens
granskning av
myndigheternas
insatser för finansiell
stabilitet*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2011/12:FiU15
Riksrevisionens granskning av myndigheternas insatser för finansiell stabilitet (skr. 2010/11:161).

Anf. 7 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman och ledamöter i finansutskottet! Det förra ärendet handlade rätt mycket om samma sak som vi nu ska debattera. Det förra ärendet handlade om kreditvärderingsinstitut. Nu kunde det framstå som att vi hade sådana även i Sverige vilket vi inte har. Däremot vet alla i denna kammare att kreditvärderingsinstitut har haft en stor påverkan på den finanskris som vi nu har genomlevt genom de väldigt knepiga, konstiga och undervärderande betyg de har satt på enskilda stater eller enskilda företag med mera.

Det vi nu ska fortsätta att diskutera handlar om den finansiella stabiliteten och den rapport Riksrevisionen har lagt fram. Vi har i Sverige en otroligt stor banksektor. Den är ungefär drygt fyra gånger vår bnp. Det är ohållbart. Oavsett hur strikt reglerad en sådan finanssektor är hotar det den makroekonomiska stabiliteten.

Dessutom är våra storbanker så sammanflätade med varandra att går en omkull är det väldigt stor risk att de andra går med eller åtminstone får väldigt stora problem. Det kommer att påverka oss i vår vardag, vår arbetslöshet, våra företag och hela vår ekonomi.

Riksrevisionen berör väldigt kort det problemet. Det mest grundläggande problemet är att vi har så stora systemviktiga banker. Det kanske Riksrevisionen gör eftersom inte heller regeringen har berört det problemet särskilt mycket.

Systemviktiga banker kallas de för att de anses för stora för att tillåtas gå omkull. Det gör att staten garanterar en banks förluster medan vinsterna förblir privata. Jag kommer att återkomma till det längre fram, herr talman.

Jag vill ändå i min inledning betona som det som den mest avgörande frågan för att ändra de grundläggande förutsättningarna till ett förändrat beteende i finanssektorn. Regeringen har på olika sätt vidtagit åtgärder, bland annat till exempel med högre kapitaltäckningskrav. Det är väldigt bra och ett absolut krav.

Ju högre kapitaltäckning, desto mer av risken får bankerna betala själva. I USA har man i en utredning ansett att 20 procent i kapitaltäckningskrav är rimliga. Det är dels för att klara av bankens egen risk, dels

för att klara en systemförlust i och med en finanskris och sedan en viss procent eftersom kapitaltäckningskraven är så kallade riskviktade.

Med högre kapitaltäckning betalar bankerna ett pris för den ränterabatt de får tack vare den statliga subventionen. Kapitaltäckningsreglerna är satta efter riskvikt. Det handlar om att bankerna själva får avgöra vilken risk de faktiskt tar. Det är ett problem i sig. Våra fyra storbanker gör olika riskbedömningar även om de kanske har affärer med ett och samma företag. Då kan ni tänka er att det eftersom det ser likadant ut i hela Europa finns ett problem med att sätta kapitaltäckningskraven till riskviktsmodeller. Men det är så systemet är uppbyggt i dag.

Jag tycker att regeringens förslag om höjda kapitaltäckningskrav är bra. Men de borde vara högre ändå. Det grundläggande med kapitaltäckningen är att bankerna får betala mer för den rabatt de får genom statens garantier. Men det ändrar fortfarande inte på det grundläggande problemet, det vill säga att bankerna växer sig för stora och tar risker med andras pengar.

Regeringen har också infört en stabilitetsfond. Det går Riksrevisionen rätt rejält igenom i sin rapport. Regeringen brukar säga att Stabilitetsfonden nästan är lösningen på problemet. Men så är det inte. Stabilitetsfonden kan till och med bidra till ett ökat risktagande. Stabilitetsfonden finansieras delvis med skattepengar och delvis med bankernas egna pengar. Om en bank vet om att fonden finns, och dessutom inte betalar hela summan själv, är det fortfarande en falsk trygghet och någon annan som står för förlusterna.

Fonden fungerar så att bankerna själva betalar en avgift som ska användas för att motverka systemrisk, som det heter. Stödet ska endast få användas om ett kreditinstituts problem får konsekvenser på systemets funktionsförmåga, står det också i regeringens proposition.

I propositionen som låg till grund för Stabilitetsfonden anges att stödåtgärderna ska finansieras av instituten själva. Men på andra håll i propositionen sägs det att instituten "huvudsakligen" ska finansiera fonden. De institut som ska omfattas av fonden har blivit ålagda att erlägga en årlig avgift till fonden. Målet är att fonden ska uppgå till 2 ½ procent av bnp år 2023.

När fonden startade tillförde staten 15 miljarder kronor som ett startkapital, det vill säga dina och mina pengar gick in i fonden. Regeringen anger att målet med Stabilitetsfonden är att den ska kunna täcka de sammanlagda kostnaderna i händelse av en betydande bankkris.

Jag vill påstå att Stabilitetsfonden har flera brister. För det första är den förmodligen för liten. De statliga utgifterna i samband med den svenska bankkrisen i början av 90-talet uppgick till exempel till 3–4 procent av bnp. Dessutom kan det vara vanskligt att koppla storleken på Stabilitetsfonden till bnp eftersom finanssektorns sammanlagda storlek i förhållande till bnp inte har visat sig vara stabil över tiden. Tvärtom kan man se hur finanssektorn har expanderat väldigt kraftigt i förhållande till bnp under de senaste tio åren.

Riksrevisionen har också i rapporten gjort ett räkneexempel som visar att om man efter 1990-talskrisen hade skapat en stabilitetsfond som år 2000 haft en behållning på 2 ½ procent av bnp skulle detta ha motsvarat endast 1,2 procent av banksektorns tillgångar. Med en konstant relation skulle värdet av en sådan fond i förhållande till bankernas tillgångar ha

sjunkit till så lite som 0,8 procent år 2010. Det visar ganska tydligt på vad problemet är med att koppla fondens storlek till bnp:s och finanssektorns utveckling.

Stabilitetsfonden uppfyller inte heller regeringens löfte om att det huvudsakligen skulle vara banksektorn som ska stå för de direkta kostnaderna i händelse av bankkris. Riksrevisionen refererar i sin rapport till en prognos av Riksgäldskontoret som innebär att om Stabilitetsfonden når en behållning på 2 ½ procent år 2023, tror jag det är, och då inkluderar den ränta som man får på fonden, skulle det innebära att bankerna bara står för 48 procent av fondens behållning. De andra 52 procenten står du och jag för.

Stabilitetsfonden innebär därmed inte som regeringen påstår att storbankerna bär kostnaderna för den implicita garantin. Det är en subvention av bankernas löpande kostnad medan stabilitetsavgifterna innebär en liten medfinansiering av bankerna beträffande de kostnader som kan uppstå i händelse av en finansiell kris.

Den medfinansieringen är ungefär 3 ½ miljard per år. Aktieutdelningen från de fyra storbankerna beräknas vara 25 miljarder. Den implicita garantin som staten har för bankerna innebär att bankerna tjänar ungefär 30 miljarder per år. Detta sagt för att ni ska få storheterna. Detta kommer inte att leda till minskat risktagande för bankerna, snarare tvärtom tror jag. Jag hoppas inte det, men det kan vara värt ett försök.

Herr talman! Det som skulle ändra på det hela, och det började jag mitt anförande med, är en lag om att dela upp bankerna. Som jag sade har vi en väldigt stor banksektor. Den är drygt fyra gånger vår bnp. Vi vet alla att det inte var mer än ett par år sedan Swedbank var på väg att gå omkull, och också SEB var väldigt nära.

Med den statliga garantin i ryggen, det vill säga att staten garanterar bankernas förluster, lånar de billigare, blir mindre granskade och spekulerar därmed också mer och billigare. Genom de statliga garantierna snedvrids också konkurrensen och de här bankerna får en kraftfull subvention av staten. Den brittiska centralbanken har räknat ut att det för den brittiska banksektorn motsvarar 50 miljoner pund år 2007, det vill säga hela den brittiska banksektorns vinst. I Sverige har man räknat ut att den här subventionen motsvarar ungefär 30 miljarder kronor, det vill säga halva den vinst banksektorn gör eller till och med mer än den aktieutdelning på hela 25 miljarder som bankägarna nu kommer att få.

När bankerna blir för stora för att tillåtas gå omkull är de nog just för stora. Det är det som borde åtgärdas. Annars kan det gå som i till exempel Irland, som i och för sig hade en mycket större banksektor, 9 ½ gånger deras bnp. Det ledde till att Irland fick ett budgetunderskott på 30 procent av bnp när de tvingades gå in och rädda sina banker.

I Storbritannien tillsatte man en stor utredning efter att man tvingats gå in och rädda ett antal banker då det visade sig att det var väldigt svårt att särskilja vad som ansågs vara systemviktigt, det vill säga in- och utlåning till hushåll och företag, och ren spekulation. Den här utredningen presenterades för några månader sedan och man har kommit fram till att man borde dela på bankernas olika verksamheter, dels en traditionell bankverksamhet där man har den samhällsviktiga utlåningen till hushåll och företag, dels en del för investmentverksamhet. I Storbritannien räknar man med att så mycket som fyra till fem sjättedelar av de brittiska

bankernas sammanlagda balansomslutning härrör från det som kallas icke-traditionell bankverksamhet, alltså investmentverksamhet.

Så stor är inte våra affärsbankers investmentdel, men om vi ändå skulle översätta det till svenska siffror skulle det betyda att svenska storbanker har en investmentverksamhet på 10 000–13 000 miljarder kronor. Det gör mig kall längs ryggraden att tänka mig de enorma summor som används till ren spekulatation. Även om beloppen inte direkt kan översättas från Storbritannien till svensk del är de ändå en indikation på vilka enorma summor detta handlar om.

Ett annat skäl till att införa en bankdelningslag är att om man hade en traditionell bankverksamhet och en investmentdel skulle vi slippa garantera investmentdelens verksamhet. Att bara tänka sig att staten går in och bidrar till en subvention av privata företags bankverksamhet får mig faktiskt att inte må så bra. Det är väldigt svårt för mig att förstå. Jag tycker faktiskt att det nästan är groteskt att svenska staten ska subventionera finansiell spekulatation. Det är ju det som det faktiskt leder till, en spekulatation som man får 30 miljarder kronor av svenska staten till.

Jag tycker att det hade varit bra, herr talman, om Riksrevisionen hade belyst detta mer omfattande i sin rapport. Jag hoppas att den här debatten kommer att fortsätta här i Sverige. Den pågår i många länder. Vi är nu sex vänsterpartier i Norden som tillsammans har krävt en bankdelningslag. Jag vet att debatten pågår i England, USA, Frankrike med flera länder. Jag hoppas verkligen att fler nu ska få upp ögonen för de problem vi faktiskt har framför oss och som vi måste åtgärda. Annars kommer vi att stå här snart igen, kanske inte du och jag, men vår nästkommande generation här i riksdagen kommer att få samma problem att tampas med.

Jag lyfter fram vår reservation.

Anf. 8 JÖRGEN HELLMAN (S):

Herr talman! I dag behandlar vi Riksrevisionens granskning av myndigheternas insatser för finansiell stabilitet. Det är en viktig översyn. Vi måste dra många lärdomar av förra finanskrisen.

När ekonomin växte i Baltikum tog svenska banker för stora risker. Banksektorn i Sverige är, som Ulla sade, mycket stor i förhållande till bnp. Riskerna som bankerna tar kan snabbt överföras till oss medborgare. Ett exempel är som sagt Irland.

Det finns många lösningar för att minska vårt lands risker. Det som bereds nu, högre kapitalkrav, alltså Basel III-regler, är en lösning. Nya lagar och nya regler är en annan. Tillsyn av verksamheten är en tredje lösning. Reglering av bonushysterin är också en möjlighet. Skapandet av vettiga stresstester är också en medicin för att se till att vårt lands risker minskar.

Granskningen som vi behandlar i dag ger många slutsatser av vad som hände under finanskrisen. Många av remissinstanserna tycker samma sak som Riksrevisionen. Myndigheternas verksamhet måste samordnas och formaliseras. Regelverk måste utvecklas och några lagar måste förändras.

Efter nästan ett år tillsatte regeringen den så kallade Finanskris-kommissionen. Kommitténs uppgift är att göra en översyn av det svenska regelverket för hantering av finanskriser. Regeringen valde att tillsätta tjänstemän och experter i kommittén.

Kommitténs arbete kommer att få stor betydelse för den institutionella uppbyggnaden, reglering av den finansiella marknaden och säkert ändring av lagar. Det kanske också är så att vi kommer att få ändra något arbets sätt i riksdagen.

Då hade det varit mer lämpligt med en parlamentariskt brett förankrad kommitté som beredde de här förslagen inför de kommande besluten. Chansen hade då varit större att partierna kunnat kompromissa ihop sig till ett förslag som är långsiktigt hållbart. Ett exempel är utredningen om den kommunala utjämningen där kommittén lämnade ett enhälligt förslag från alla partier efter att partierna kompromissat ihop sig.

Herr talman! Vi hade hellre sett att det hade varit en parlamentariskt förankrad kommitté.

Anf. 9 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Vi har mycket att lära från den finanskris som så hårt slog in mot stora delar av världsekonomin hösten 2008 och under hela 2009. Krisen uppstod till stora delar i finanssektorn efter en lång period med växande globala obalanser, stark kreditexpansion, låga internationella realräntor och god tillgång på likviditet.

Allt detta bidrog till en systematisk undervärdering av risk och väldigt låga riskpremier på finansmarknaderna. Flera svenska banker utsatte sig för stora risker under de första åren av 2000-talet. Detta genom att man, som tidigare sagts, expanderade väldigt kraftigt i Baltikum. Det utsatte i sin tur svenska staten och de svenska skattebetalarna för stora risker. Det kan vi se betydligt klarare i backspegeln så här efteråt.

I dag behandlar riksdagen en skrivelse som regeringen inkommit med som gäller just den granskningsrapport som Riksrevisionen har skrivit. Rapporten har namnet *Myndigheternas insatser för finansiell stabilitet* med underrubriken *Lärdomar i ljuset av utvecklingen i Baltikum 2005–2007*. Syftet med just den här rapporten har varit att utifrån iakttagelser av tillsynen av de svenska bankernas verksamhet i Baltikum under åren före krisen och den risk som den verksamheten faktiskt utgjorde för den svenska finansiella stabiliteten dra lärdomar för statens arbete framåt när det gäller att upprätthålla stabiliteten i vårt finansiella system. Rapporten är därför ett viktigt bidrag till den här diskussionen och arbetet med att förbättra myndighetsstrukturer och ansvarsområden så att vi kan möta nästa finanskris bättre.

Herr talman! Många av iakttagelserna och slutsatserna som Riksrevisionen har presenterat i den här rapporten är i dagsläget väl kända av riksdagen. Riksrevisionen påpekar till exempel just de ökade risker som bankerna tog i Baltikum mellan 2005 och 2007, till exempel ökade utlåningsvolymen med någonstans mellan 40 och 70 procent. Myndigheterna underskattade också riskerna, särskilt i början. Under den undersökta perioden, 2005–2007, ansåg myndigheterna att riskerna var hanterbara.

Riksrevisionen kom också till slutsatsen att myndigheternas olika mandat bör ses över. Vad är det Finansinspektionen ska göra? Vilken uppgift ska Riksbanken ha när det gäller den finansiella stabiliteten? Riksrevisionen lyfter också upp att samordningen måste formaliseras.

Nu gick det rätt bra i krisen. Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret hade ett bra samarbete. Kanske var det personkemi – jag vet inte – men det här måste formaliseras. Det får inte hänga på att det just då fungerar mellan de personer som är chefer för olika myndigheter.

Riksrevisionen pekar också på att kommunikationen för Finansinspektionen och Riksbanken är central i en krissituation. Dessutom uppmuntrar man oss här i riksdagen att hålla offentliga utfrågningar angående den finansiella stabiliteten.

Herr talman! Finansutskottet kan konstatera att regeringen, Finansinspektionen och Riksbanken i huvudsak delar de bedömningar och slutsatser som Riksrevisionen för fram i rapporten. Man pekar på flera viktiga delar som behövs för att bygga upp en myndighetsstruktur och ett regelverk som främjar en stabil finanssektor i Sverige. En del av det som rapporten berör fångas upp i den nya EU-lagstiftningen. Men mycket av det som finns i rapporten hanteras av den finanskriskommitté som regeringen tillsatte för cirka ett år sedan. Kommitténs arbete är, som tidigare sagts, oerhört viktigt och kommer att få stor betydelse för framtidens organisering och reglering av den svenska finansmarknaden.

Utskottet avser att fortsätta att följa arbetet noga. Det är naturligtvis upp till var och en av oss som både partier och enskilda att hålla oss informerade, diskutera och samtala med kommittén. Sedan kommer nästa process, nämligen propositionsskrivning och en bred förankring i riksdagen. Självklart kan inte regeringen, och vill inte, lämna förslag till riksdagen som inte har en bred förankring. Det är hela syftet med att jobba fram den typen av proposition.

När det gäller den del som handlar om rapportering från myndigheternas sida tycker vi att Riksrevisionen har en god poäng. Vi har redan haft en offentlig utfrågning om den finansiella stabiliteten. Vi som riksdagsledamöter måste fortsätta att hålla oss informerade på olika sätt och kanske mer formaliserat än tidigare. Vi kan lära oss av historien att vi också har ett ansvar att hålla oss uppdaterade och informerade när det gäller den finansiella stabiliteten.

Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 10 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tror att vi är många som tackar vår gyllene stjärna för att Moderaterna faktiskt inte har fått igenom alla sina förslag i kammaren under 00-talet, då man ville gå längre och avreglera mer än vad som faktiskt skedde. Jag tror att till och med Moderaterna själva är tack samma för att de inte fick gehör för sin dåvarande politik.

Jag tänkte ställa frågor till Elisabeth Svantesson om både Stabilitetsfonden och bankdelningslagen.

Regeringen har angående Stabilitetsfonden tydligt uttalat att bankerna själva ska stå för insatserna – åtminstone huvudsakligen. Jag anser inte att det är bankerna som står för insatsen eftersom skattebetalarna står för den stora majoriteten av pengarna i fonden.

Hur tänker ni göra, Elisabeth Svantesson, för att se till att det är bankerna som betalar in de pengar som ska finnas i fonden? Hur ser Elisabeth Svantesson på att fonden troligtvis kommer att omfatta ungefär

1 procent av bankernas omslutning om vi skulle använda dagens siffror i banksektorn?

Det är ett stort problem att 1 procent av bankernas omslutning ska anses rädda Sverige från en enorm finanskris om en bank går omkull. Jag skulle tro att Elisabeth Svantesson också anser att det är ett problem, men då måste man också som regeringsparti ha ett förslag att lägga fram. Jag har fortfarande inte sett ett förslag, fastän fonden har funnits under några år. Där undrar jag vad Elisabeth Svantesson anser.

Jag vill ställa en fråga till Elisabeth Svantesson om en lag att dela upp bankerna. Jag är medveten om att det finns gränsdragningsproblem. Men jag anser att vi har större problem om det förblir som det är i dag, med en banksektor som omsluter drygt fyra gånger vår bnp. Det är ett enormt problem. Oavsett hur duktiga vi är på att reglera finanssektorn kommer vi alltid att ligga i bakvattnet, och den kommer alltid att utgöra ett hot mot vår ekonomiska stabilitet. Därför skulle jag vilja höra någon form av resonemang. Om ni inte anser att en bankdelningslag är en lösning på problemet, vad har ni då att ta fram?

Anf. 11 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka Ulla Andersson för hennes engagemang i dessa frågor. Det är få politiker i Sveriges riksdag som har så stort engagemang i dessa frågor. Det är bra. Vi behöver ha en diskussion och debatt.

Även om vi har en bredd – och det är jag också glad för – och stor enighet i Sveriges riksdag om vissa saker som behöver göras är det också bra att vi inte tycker precis lika utan att vi har en debatt som för oss framåt.

Jag satt inte i riksdagen under de första åren av 2000-talet, men jag tror inte att majoritetens parti diskuterade frågorna så mycket. Under åren har vi gjort mycket. Snabbt har regeringen handlat under kristiden. Det har i många frågor varit en i stort sett enig riksdag, vilket också har bidragit till att få ordning på frågorna.

Jag uppfattar att Ulla Anderssons kärnfråga gäller hur man kan minska den implicita garantin. Jag tror att det finns flera vägar att gå. Jag tror inte att vi kan få ned den till noll, men den måste tryckas ned. Den är orimligt stor. Jag instämmer i Ulla Anderssons bild av frågan. Vi måste trycka ned den så mycket som möjligt.

Stabilitetsfonden är en väg till detta. Som Ulla Andersson mycket väl vet fattades det beslutet i riksdagen ganska hastigt eftersom tidsläget var som det var. Därför har Finanskriskommittén i uppdrag att se över frågan och hur den kan förbättras. I dag betalar bankerna in avgifter i relation till deras balansräkningar. Men i framtiden måste risk påverka den avgift som betalas in till Stabilitetsfonden.

Ett annat sätt att minska den implicita garantin är att öka kapitaltäckningskraven, som Ulla Andersson också var inne på i sitt anförande. Sverige driver frågan hårt i EU, och vi vill höja kapitaltäckningskraven betydligt mer än många andra länder. Jag vet att många länder i Europa börjar tycka att det är scary att leva upp till Baselkommitténs krav. Jag tror att Stabilitetsfonden tillsammans med kapitaltäckningskraven kommer att pressa ned den implicita garantin. Hur exakt ska Stabilitetsfonden

Prot. 2011/12:61
25 januari

*Riksrevisionens
granskning av
myndigheternas
insatser för finansiell
stabilitet*

se ut i framtiden? Finanskriskommittén kommer i höst att lägga fram förslag i den frågan.

Anf. 12 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Tack, Elisabeth Svantesson, för dina svar. Du säger att ni ska trycka ned den implicita garantins storlek. Därmed finns en fond, och ni föreslår att kapitaltäckningskraven ska höjas kraftigt.

Det ändrar inte det grundläggande beteendet, som ändå blir den form av risk som garantin bidrar till. När garantin finns i ryggen lånar de fyra storbankerna billigare. Det utgör en räntenedpressning på ca 30 miljarder kronor för de fyra storbankerna, det vill säga halva banksektorns vinst. Om deras långivare vet att det finns någon annan bakom ryggen på storbankerna blir det en form av garanti. Oavsett om det finns högre kapitaltäckningskrav eller en fond bakom ändrar det inte bankernas beteende. De spekulerar med andras pengar, och de får dessutom rabatt på spekulativen. Det kommer ni inte åt med något av förslagen. Så länge garantin finns snedvrids konkurrensen. De fyra stora bankerna får bättre konkurrensförhållanden än andra banker i Sverige. Det är djupt problematiskt. Vi behöver en större bankkonkurrens. Vi har en oligopolistisk bankstruktur i Sverige. Det är absolut inte bra. Vår banksektor har vuxit enormt de senaste tio åren. Man måste ha mer att komma med som regeringsparti än att hoppas att lite högre kapitaltäckningskrav och en fond som till stor del skattebetalarna står för ska vara lösningen på problemet. Jag tror inte att det är lösningen att skattebetalarna ska stå för bankernas verksamhet. Skattebetalarna ska inte garantera privat näringsverksamhet. Det är helt fel väg att gå. Därför bör vi ha en bankdelningslag.

Anf. 13 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig säga några ord om bankdelning. Jag kan förstå tanken och att det låter sympatiskt på många sätt. Jag vet att frågan har utretts i Storbritannien. Precis som Ulla Andersson nämnde i sitt anförande ser Storbritanniens banksektor annorlunda ut. Till exempel har de högre investmentdel i sina banker.

Jag tror att det är svårt, men låt oss se hur det går där om man över huvud taget kommer att genomföra det, att separera och göra gränsdragningslinjer för bankerna. Jag delar absolut din och Vänsterpartiets synpunkt att bankerna är väldigt stora i förhållande till vår bnp, och det är ett problem. Men jag är tveksam till om bankdelningsförslaget, som Vänsterpartiet än så länge är ensamt om i riksdagen, är den grundläggande lösningen.

En kort fundering som jag har när det gäller implicita garantier är synen på SBAB, även om det inte är en stor bank. Där har vi en implicit garanti som är mindre men däremot en väldigt stor explicit garanti, och där står skattebetalarna hela risken om SBAB skulle gå omkull. Den diskussionen för vi aldrig här i riksdagen. Vi pratar om de stora bankerna. Jag tycker, som Ulla Andersson, att vi ska pressa ned den implicita garantin så mycket som möjligt – jag tror att den aldrig kan bli noll. Det finns en sorts samhällsansvar, men vi måste ändå mota detta riskbeteende. Om SBAB skulle gå i putten är det faktiskt vi själva, staten och skattebetalarna, som är ägare och som står hela risken.

Jag hade hoppats och önskat att den här debatten skulle handla om svensk banksektor och att vi skulle ha en annan debatt om SBAB.

Prot. 2011/12:61
25 januari

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

8 § Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om gemensamma bestämmelser för övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigerings av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet

*Subsidiaritetsprövning
av EU-förslag*

Föredrogs

finansutskottets utlåtande 2011/12:FiU33

Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om gemensamma bestämmelser för övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigerings av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet (KOM(2011)821).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 14 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Det är enbart vi som har en motivreservation, eftersom vi anser att man inte bör hylla det som sker i valutaunionen, det vill säga att man överför mer och mer ekonomisk makt till EMU-nivån, i form av både den så kallade sexpacken och den europeiska terminen. Tyvärr har såväl de borgerliga partierna som Socialdemokraterna och Miljöpartiet varit överens om att gå med på detta. Det är en enorm maktöverföring från svenska folket till den europeiska nivån.

Det handlar om övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigerings av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet. Det innebär att kommissionen vill ha möjlighet att ta del av de nationella staternas statsbudgetar, att se dem innan de fastställs i riksdagen, och ha rätten att komma med synpunkter och förslag till förändringar. Det är en enorm maktöverföring från den riksdag det gäller till den europeiska nivån.

I utskottet finns det en enighet om att vi inte bör göra det här. Men jag har väldigt svårt att förstå skillnaden mellan att göra det här och att gå med på den så kallade sexpacken och den europeiska terminen, där det här förslaget också finns med, samt den så kallade europakten. Jag tycker att det åligger de partier som har sagt ja till de andra tre förslagen att förklara det i talarstolen här.

Den nuvarande ekonomiska krisen i euroområdet beror inte på bristande budgetdisciplin utan är ett uttryck för valutaunionens inneboende svagheter och den finanskris vi går igenom. Krisens orsaker har däremot mycket tydliga politiska förtecken, i form av bristande ansvar för att ha låtit finanssektorn härja fritt, för att ha låtit inkomstskillnaderna kraftigt öka och för att ha bildat en valutaunion som aldrig någonsin tidigare har prövats.

Nu visar sig de inneboende svagheter i EMU mycket tydligt. Med en starkt decentraliserad finanspolitik, en penningpolitik som styrs utifrån de större ländernas behov, framför allt Tysklands förutsättningar, blir det alltmer tydligt att utan egen centralbank betalar invånarna i de länderna ett mycket högt pris.

Utan möjlighet till en självständig valutapolitik har flera europeiska länder fått se sin konkurrenskraft urholkad till följd av skillnader i produktivitetstillväxt bland valutaunionens länder. Detta i sin tur har bidragit till stora underskott i bytesbalanserna och i de offentliga finanserna. Det framstår också allt tydligare att valutaunionen i sig kanske är den främsta förklaringen till att det tycks vara så svårt att bryta den nuvarande onda cirkeln.

Det är sant att ett antal länder i eurozonen har betydande budgetunderskott och/eller stora statsskulder. Men det finns många andra länder – USA, Storbritannien och Japan – som har lika stora eller till och med större budgetunderskott och statsskulder utan att räntorna på deras statsobligationer har skjutit i höjden. Hur kommer detta sig?

Financial Times skribent Martin Wolf ger oss ett väldigt kärnfullt och kraftfullt svar på den frågan: ”It is the central bank, stupid.”

USA, Storbritannien och Japan har alla egna centralbanker som om alla andra åtgärder är uttömda kan agera som långgivare i sista instans – instanser som brukar kallas lender of last resort. Länderna i euroområdet har inte en sådan sedelpress för finansiering, och det är självklart inte oproblematiskt. Framför allt riskerar en sådan politik att leda till ökad inflation. Men för marknadens aktörer innebär ändå vetskapen om att denna sista åtgärd står till buds att risken för statsbankrutt minskar. Det krävs därför inte lika hög ränta för att köpa statspapper av till exempel Japan och Storbritannien som av Spanien och Portugal.

Med krisen som förtecken föreslås nu nedskärningar och sämre välfärd i de länder som drabbas av effekterna av en gemensam valuta. Regler införs också för att skattebetalarna ska finansiera de förluster som bankerna har dragit på sig, och den ekonomiska politiken centraliseras.

Tvärt emot kommissionens analys hotar de åtstramningar som följer på ett striktare ramverk i själva verket den ekonomiska återhämtningen och riskerar att leda till permanent högre arbetslöshetsnivåer. Det var det som hände efter finanskrisen på 1930-talet. Det var det vi borde ha lärt oss av. Man bantar sig inte ur en ekonomisk kris på detta sätt. Man måste se till att folk har ett arbete. Man måste se till att folk har råd med det basala, som sjukvård, mat på bordet och hyra. Det är det man inte gör i dag. I skenet av den här krisen inför man en massiv åtstramningspolitik, alltså en tydlig högerpolitik.

I kommissionens förslag till förordning finns regler om att utkast till budgetplaner ska lämnas in till kommissionen i övervakningssyfte innan de blir bindande och att kommissionen till och med kan begära att medlemsstaterna lämnar in ett reviderat utkast till budgetplan. Tänk er själva att någon annan ska fastställa vad Sveriges riksdag ska fatta för beslut, att de förslag vi har lagt fram här inte är rimliga att genomföra utan att ett antal tjänstemän på EU-nivå i så fall ska bestämma det!

Vi tycker att det är helt rimligt att det inte ska vara så, men det är tydligen endast vi som tycker det. Annars hade inte ni i de andra partierna

gått med på sexpacken. Ni hade inte gått med på den europeiska terminen. Och ni skulle definitivt inte vara med i europakten.

Det är självklart att ett sådant här förslag strider mot subsidiaritetsprincipen. Det tycker också hela utskottet – just den här förordningen strider mot subsidiaritetsprincipen. Och sedan har ni sagt ja till två andra delar som innehåller exakt denna del, men de strider tydligen inte. Förklara det för mig om ni kan! Förklara varför den del som vi nu på fredag ska fatta beslut om i EU-nämnden, det vill säga europakten som också innehåller detta förslag, inte strider mot subsidiaritetsprincipen!

För oss, herr talman, blir det alltmer klart att EMU är en politisk härdsnäla, en ohållbar lösning med oerhörda konsekvenser, där bankerna glatt mottar besked om att de slipper ta några förluster för de risker de orsakat, vilket också kommissionen har föreslagit, men däremot att målarerna i Grekland, lärarna i Italien och svetsaren i Spanien ska betala deras förluster – för det har också politikerna beslutat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 15 BO BERNHARDSSON (S):

Herr talman! Det här ärendet är ett i en, som det tycks, aldrig sinande rad av ärenden om den ekonomiska krisen i eurozonen, om hur den ska mötas och hur framtida kriser ska kunna förebyggas.

I dag i kammaren handlar det om konkreta åtgärder för att, som det heter, stärka den ekonomiska samordningen och övervakningen inom eurozonen. Lagförslaget är en förlängning av den så kallade sexpacken, sex europeiska lagförslag med nämnda syfte.

Jag vill först och främst säga att den europeiska krisen inte primärt har orsakats av dålig budgetdisciplin. Den började, för att travestera Mikael Wiehe, som en skakning på övre däck.

I USA som i Europa var det så det började. Det började i den privata, illa reglerade finanssektorn, på finansmarknaderna och i bankerna, där risktagandet hade kopplats loss från ansvarstagandet, som vi tidigare har hört.

Det började faktiskt med en våldsam övertro på den fria marknadens välfärdsbringande egenskaper. För den övertron har naturligtvis politiker jorden runt ett stort ansvar.

Finanskrisen slog rakt in i staternas budgetar, in i välfärdssektorn och i enskilda hushåll. Våldiga kostnader och risker vältrades över från banksektorn och finanssektorn till medborgarna på Island, på Irland, i Europa och i USA. Det är tur att de som vill skylla på dålig budgetdisciplin har Grekland att ta till som bevismaterial.

När det är sagt måste det också sägas – då vänder jag mig i någon mening speciellt till Ulla Andersson – att det är helt nödvändigt att ha ordning på sina finanser. Det behövs för att vi – som en känd tidigare socialdemokratisk statsminister och finansminister sade under den svenska krisen – ska slippa tigga och be flinande finansvalpar om att de ska låna ut sina pengar.

Det är också så, Ulla Andersson, att de länder som har valt euron som valuta – vi har inte gjort det – faktiskt har beställt ökad samordning och övervakning av sina finanser. Så är det. Det är nödvändigt för att eurozonen ska fungera. Vi har valt att inte gå med. Men skulle inte eurozonen fungera drabbar det oss.

Det är också nödvändigt med inte bara övervakning utan också ett kraftfullt omfördelningsystem inom unionen, med ökad solidaritet mellan länderna. Det räcker självklart inte med bara åtstramningspolitik.

Det här lagförslaget om stärkt ekonomisk styrning rör omedelbart endast euroländerna. Men Sverige är en del av Europa. Vi kommer att påverkas av de beslut som tas i eurozonen. Vi har därför ett intresse av att ha synpunkter på vad som sker där, även om vi har valt att stå utanför. Vi är en del av den inre marknaden. Vi är en del av Europa.

Vi – då talar jag om oss socialdemokrater och den svenska arbetarrörelsen – är en del av den europeiska arbetarrörelsen. Europeiska löntagares och medborgares glädjeämnen och utmaningar är också våra. Glädjeämnena är våra, och bekymren är också våra.

Det kan inte heller uteslutas, även om det inte är särskilt sannolikt, att vi en dag kan komma att bli medlemmar i valutaunionen. Vi har dessutom, för att tala politiskt fikonspråk, fått ärendet för subsidiaritetsprövning. Vi har att ta ställning.

Vad är det då, herr talman, som gör att vi socialdemokrater menar att förslaget strider mot närhetsprincipen? Det har varit uppe tidigare. Vi menar att förslaget alldeles i onödan inkräktar på medlemsländernas och de nationella parlamentens suveräna befogenheter när det gäller budget och budgetprocess.

Det är en sak att länderna har åtagit sig att leva upp till stabilitets- och tillväxtpakten och att länder som hamnar i stora obalanser måste rätta till dessa obalanser för sin egen skull och faktiskt också för oss andra. Den samordningen är nödvändig. Men det innebär inte att det är vare sig nödvändigt eller rimligt att kommissionen ges befogenheter att överpröva de nationella parlamentens bedömningar eller val av åtgärder under själva budgetprocessen, och det innebär inte att vi ska acceptera förhandsgranskning och att man beställer nya budgetförslag under processens gång.

Detta, Ulla Andersson, är ingen enkel avvägning. Det är det faktiskt inte, givet att euroländerna har valt att ha en gemensam valuta och att länder med stora obalanser också för vår skull måste rätta till de obalanserna.

Som det heter i en finsk kommentar till förslaget: ”Varje enskilt medlemsland ska ordna den nationella budgetplaneringen med beaktande av de egna omständigheterna och förutsättningarna, även om det samtidigt bör vara möjligt att diskutera på europeisk nivå om beredningarna lever upp till stabilitets- och tillväxtpaktens förpliktelser. ... Medlemsländer ska hur som helst inte kunna tvingas till att utarbeta någon ny budgetproposition.”

Precis så svårt är det. Det är inte så enkelt att vi kan säga: inga krav, ingen samordning. Det finns faktiskt en eurozon.

Även i andra länder än Finland har man haft invändningar, till exempel i Frankrike. Det är lite kul, höll jag på att säga, att även länder som hårt driver kravet på samordning sätter upp någon sorts gräns: Hit men inte längre, nu räcker det faktiskt, för det är inte nödvändigt att ge sig så långt in i budgetprocesserna.

Herr talman! Nu säger jag det igen: Det är nödvändigt att ett land har ordning på sina statsfinanser. Den som är i för stor skuld är inte fri, för att göra om Göran Perssons berömda uttalande något. Så är det. Man måste faktiskt ha ordning på grejerna, i varje fall i det långa perspektivet, så att inte marknaderna, givet att de är som de är, slår till och skadar ekonomierna.

Samtidigt är det viktigt att säga – då vänder jag mig till den andra sidan – att den högerpolitik som nu härskar i Europa och som helt domine- ras av ensidiga krav på åtstramning och budgetdisciplin riskerar att sänka Europa. Det enda som växer i dagens Europa är faktiskt massarbetslös- heten, klyftorna och det sociala eländet.

Högerpolitiken tror jag håller på att armera en politisk bomb som i värsta fall kan hota hela det viktiga samarbetsprojekt som heter EU. Det ligger väl långt borta, men i dag ser vi faktiskt hur reaktionära stämning- ar breder ut sig därför att människor känner sig överkörda, illa behand- lade och utsatta.

I vartenda dokument – jag tvingas läsa dem allihop, höll jag på att säga – som nu kommer från de europeiska toppmötena, rådsmötena och andra överläggningar betonas i de inledande artighetsfraserna i dokumen- tet behovet av jobb, tillväxt och konkurrenskraft. Men i varje dokument lyser åtgärderna för att skapa detta med sin frånvaro. Det handlar nästan enbart om budgetdisciplin. Och Europa sjunker faktiskt längre och längre ned i något som liknar recession.

Precis så svårt är det. Europa behöver ordning och reda i ländernas ekonomi, på finansmarknaderna och i banksektorn. Men Europa behöver framför allt en politik för jobb och välfärd. Det är det allra viktigaste. Det går inte – nu tittar jag på allihop – att välja enbart det ena. Man måste faktiskt klara – som det står i Lunds universitets valspråk – bådadera.

Anf. 16 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Det är roligt att få ta replik på Bo Bernhardsson. Vi stod på samma sida i EMU-folkomröstningen, och det finns nog en del här i kammaren som skulle tacka oss för det arbete vi gjorde då och svenska folket för att man röstade nej. Jag tror att vi bägge är glada över att vi inte är med i det så kallade eurosamarbetet.

Den form av valutaunion man har valt har visat sig vara helt oprövad, och den har också visat sig vara rätt ohållbar. Jag är fullt medveten om att man behöver samordna sina insatser. Jag är fullt medveten om att man egentligen skulle behöva bygga om hela valutaunionen från början för att få åtminstone någon form av hållbarhet i den. De insatser som man nu föreslår tror jag inte kommer att rädda valutaunionen.

Men det är precis som Bo Bernhardsson säger: Man har infört detta genom demokratiskt fattade beslut i de länder som deltar, och självklart har de rätten att för egen del fatta de beslut de anser sig behöva för att komma ur situationen. Sedan gör jag bedömningen att de inte är tillräck- liga, framför allt inte när man också låter folket få bära de stora conse- kvenserna av det hela medan de som har bidragit till krisen faktiskt går skadefria.

Bo Bernhardsson och jag är också väldigt överens om att det behövs sunda statsfinanser. Det är en självklarhet. Annars är man ute på väldigt svag is, och det ska man inte utsätta en stat eller dess folk för.

Det finns dock en sak som jag fortfarande inte riktigt får att gå ihop, Bo Bernhardsson. Jag är väldigt glad över att ni säger nej till budgetkontrollen och att EU ska ha rätt att ha synpunkter på Sveriges budgetförslag, men samtidigt har ni sagt ja till det i sexpacken och i den europeiska terminen. Det är detta jag inte riktigt får att gå ihop. Vad är skillnaden? I europakten, som jag förstår att ni kommer att säga nej till, är också en del av det här förslaget med.

Jag får det inte att gå ihop. Varför ett nej nu när ni säger ja till sexpacken, som det ju också finns en del högerpolitik i när det gäller pensioner, lönepåverkan och så vidare? Kan du förklara detta för mig?

Anf. 17 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att jag kan förklara detta genom att upprepa vad jag sade. Det här är inte en alldeles enkel avvägning. Det är uppenbart att det krävs en ökad samordning. Har man valt att vara med i eurosamarbetet, vilket 17 länder har gjort, är det fullständigt nödvändigt att man också på något sätt låter finanspolitiken samordnas på europeisk nivå.

Samtidigt är det klart att även de länderna har ett intresse av att inte i onödan lämna bort makt till Bryssel. Det innebär till exempel att så exakta åtgärder som dem vi nu talar om inte är rimliga. Vi behöver inte gå så långt, och det är inte rimligt att gå så långt.

Det är naturligtvis ingen enkel avvägning hur långt man ska gå. Det är också en avvägning för oss som land, som har sagt att vi inte vill gå med i eurozonen. Hur långt ska vi lägga oss i den lagstiftning som rör enbart euroländer? Det är bara att uppriktigt säga att det inte är en alldeles enkel uppgift. Det är klart att man kan säga att detta bara gäller euroländer och att vi därför inte ska bry oss, men man kan också säga – vilket jag nu har gjort här i talarstolen – att hur det än är kommer vi att påverkas av de beslut som fattas i eurozonen, och därför måste vi tillåta oss att faktiskt ha åsikter om det som sker. Där kanske vi måste lyfta vår profil. Gör man fel i eurozonen kommer det att drabba oss.

Anf. 18 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Visst är det en avvägning från de länder som har valt att gå med i EMU-samarbetet. Men vi har ju valt att inte vara med. Därför har jag rätt svårt att förstå varför vi ska ansluta oss till exempelvis sexpacken och – detta säger jag till de borgerliga ledamöterna – europakten. Vi har haft en folkomröstning som har sagt att vi inte vill överföra mer ekonomisk makt till valutaunionen, och det är därför vi har röstat nej.

Sexpacken, som också innehåller det här förslaget, innehåller också delar om att man ska ändra pensionssystemen, att den offentliga sektorn ska hålla tillbaka sin löneutveckling och så vidare. Jag har lite svårt att förstå vad det är som blir bättre i och med att Sverige ansluter sig till ett sådant förslag.

Jag är väldigt villig att samarbeta med andra länder och att vara en röst i den internationella debatten för att pressa ned arbetslösheten, ta ett stort socialt ansvar, utjämna de ekonomiska skillnaderna och se till att banksektorn faktiskt får bära sina förluster. Men detta betyder inte att

man behöver ansluta sig till sådant som sexpacken eller, som borgerligheten vill, till europakten.

Nu säger ni i Socialdemokraterna nej till det här. Det är jag väldigt glad över. Jag är också glad över att få höra diskussionen, för jag tror att det bidrar till att vi förstår varandra bättre i debatten. Jag har dock svårt att förstå varför ni drar gränsen just här. Ni har kommit fram till att ni inte vill vara med i europakten, men ni sade ja till sexpacken och terminen, och där finns ju också det här förslaget med. Det är detta som blir krångligt i min hjärna. Det kanske inte alls är krångligt i Bo Bernhardssons hjärna, men jag tycker fortfarande inte att du har förklarat det hela.

Du säger att det är en avvägning. Varför gör man en avvägning där man faktiskt ansluter sig till något som innebär sänkta pensioner och en sämre löneutveckling i offentlig sektor? Varför säger man inte nej även där?

Anf. 19 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Nej, detta är inte krångligt i min hjärna, av väldigt enkla skäl.

Jag tror faktiskt att Ulla Andersson blandar ihop detta. Av de sex lagförslagen är det inte alla som berör oss. Till exempel sådant som rör sanktioner gäller bara euroländerna. Hade det stått i något lagförslag som gäller oss att vi ska sänka pensioner eller löner – men så står det inte – hade vi naturligtvis inte ställt upp på det. Lagförslagen är allmänna till sin karaktär när det gäller att man måste leva upp till tillväxt- och stabilitetspakten. Det tycker vi att man måste.

I bland annat Euro plus-pakten fanns det i de första förslagen ganska tydliga skrivningar om att man skulle pressa ned löner och ingripa i lönesättningen för offentliganställda. Det var mycket högerpolitik i det förslaget. Sedan vaskades en del bort, men man kan tänka sig att intentionerna ändå finns där. Men detta gällde Europluspakten, och där gick vi inte med. Vi gick inte med på att Sverige skulle ansluta sig till den.

Om det hade varit som Ulla Andersson säger och att sådant hade funnits med i sexpacken hade vi aldrig gett klartecken. Nu finns det nog inget sådant – det måste Ulla Andersson visa för mig i så fall. En del av det som ingår rör över huvudet inte oss.

Detta med vad vi ska lägga oss i när det inte rör oss är inte heller en alldeles enkel avvägning. Allt är inte enkelt i Europa.

Anf. 20 STAFFAN ANGER (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till finansutskottets utlåtande FiU33.

Europa har stora ekonomiska problem. Underskottet i statsbudgeterna växer i ett flertal länder och skulderna ökar i förhållande till BNP. Länder som Grekland, Irland, Portugal, Spanien och Italien fortsätter att öka sina underskott i statsbudgeten. Till och med Frankrike har fått sin kreditvärdering sänkt nyligen. Länder i södra Europa har bytt sina regeringar och försöker nu genom åtgärdsplaner få stopp på underskottet i budgeten och stoppa ökningen av skulderna, vilket är absolut nödvändigt.

Sverige är tillsammans med Estland det enda land inom EU som har ett överskott i sin statsbudget. Sverige lärde sig mycket efter vår kris i början av 90-talet. Ny budgetlag infördes tillsammans med en rad andra

åtgärder som har varit lyckosamma för Sverige under de senaste åren. Vår statskund i förhållande till BNP har gått ned från 45 procent år 2006 till dagens 35 procent, och vi fortsätter ha ett överskott även under 2012.

I Europa ökar skuldbergen, och snart är snittet på skuldbergen i förhållande till bruttonationalprodukten på väg mot 100 procent.

Som svensk kan man vara stolt över hur regeringen och främst finansminister Anders Borg och hans team skött den ekonomiska politiken i Sverige.

Herr talman! Regeringen välkomnar också kommissionens förslag till euroländerna vad gäller hårdare och tuffare finansiell planering. Den föreslagna förordningen kompletterar ytterligare bestämmelser i stabilitets- och tillväxtpakten och skärper övervakningen av budgetdisciplinen i euroländerna, vilket verkligen är behövligt.

De olika euroländerna påverkar givetvis starkt varandra. Också Sverige får problem när eurostaternas budgetar ska saneras. Exporten till Europa från Sverige kommer att gå ned. Då 70 procent av vår export går till EU och exporten är 54 procent av vår bnp kommer Sverige onekligen att påverkas, och det kan bli ganska allvarligt.

För Sveriges del gäller det att förhandla fram en lösning där vi får delta och påverka Europasamarbetet så mycket som möjligt. Vi anser dock att det är riksdagen som beslutar om statens budget, både utgifter och inkomster, och att budgeten först ska presenteras för riksdagen. Vi värnar om den nationella kompetensen i finanspolitiken.

Naturligtvis är en bra kommunikation viktig mellan Sverige och EU-kommissionen, och svensk budget kan i enlighet med kommissionens önskemål presenteras för kommissionen senast den 15 oktober.

Herr talman! Vi håller också med om att euroländer med stora underskott bör övervakas ännu närmare så att underskottet kan korrigeras helt eller delvis genom olika åtgärder.

Vi får nu se hur de fortsatta förhandlingarna mellan Sverige och EU går. Alliansregeringen vill vara med i denna finansiella pakt så mycket som möjligt för att kunna påverka beslut. Vi stöder till stor del finanspakten som EU-kommissionen föreslår.

Det är en nödvändighet också för Sverige att Europa får ordning på ekonomin. Vi är som alla vet ett mycket exportberoende land. Även om vi har ordning på ekonomin blir det besvärligt när Europa är nedkört. Till detta kommer problemet med ekonomin i USA. Det är bra att vi i Sverige har resurser att ta av efter att ha hållit ekonomin i balans.

Alliansen har dock gemensamt med Socialdemokraterna och Miljöpartiet gjort ett motiverat yttrande från Sveriges riksdag där vi fastslår att det är riksdagen som beslutar om statens budget, både utgifter och inkomster. Det är en nationell angelägenhet.

Herr talman! Vi håller tummarna för att våra förhandlingar går väl i Bryssel så att Sverige får vara med i EU-kretsen så mycket som möjligt och sitta med i förhandlingar vid olika sammankomster i de flesta sammanhang. Vi får se hur förhandlingarna har gått den sista veckan. Mer information kommer på EU-nämnden i morgon, och sedan får vi se vad resultatet blir nästa vecka när statsministrarna möts.

Anf. 21 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är glad att vi är överens i utskottet om att värna den svenska budgetprocessen och vår suveränitet på området; det är utmärkt. När finansminister Borg var i utskottet och vi hade överläggning berättade han att regeringen inte tyckte att detta stred mot subsidiaritetsprincipen, men ett enigt utskott slår fast att det gör det, att det går för långt. Det är bra.

Det är viktigt att ha ordning och reda i finanserna. Här är Staffan Anger och jag överens. Det är dock ingen tillräcklig politik. Om man bara sjösätter den typen av åtgärder riskerar man att cementera massarbetslösheten och förvärra Europas problem. Det är många ekonomer överens med mig och många andra om.

Hur ser Staffan Anger på den obalans som finns i det politiska projektet inom eurozonen och Europa där man ständigt påpekar att länderna måste disciplinera sig men inte har några som helst kraftfulla förslag för att skapa sysselsättning och bygga upp välfärden och konkurrenskraften för att få tillväxt i ekonomin? Det är ganska dystert att ta del av det som sker i Europa och kommentarerna till det. Hur ser Staffan Anger på detta? Finns det en obalans, och räcker det med disciplin?

Anf. 22 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! När patienten är allvarligt sjuk måste han opereras snabbt, annars blir det värre. Det är bara att konstatera att vi är där nu. Det är mycket märkligt att den engelska regeringen fram till 2006 hade överskott i sina finanser, men när Brown blev premiärminister sjönk man långt ned med enorma underskott. Nu försöker man ta tag i det och rätta till det. Gör vi inte det blir det etter värre.

Jag är stor Europavän; jag tror på Europa. Framför allt tror jag att det är viktigt att Europa i en internationell global konkurrens håller ihop och sanerar finanserna snabbt.

Ni som har varit i Kina vet hur otroligt fort det går när det gäller teknisk överföring, utveckling och utbildning. Det handlar om 1,3 miljarder människor.

Ska vi klara en tillväxt i Europa måste vi jobba snabbt och göra konsekvensneddragningar i budgeten men ändå satsa EU-pengar på tillväxt i vissa segment. Det fanns också med i Lissabonfördraget, som jag tycker är bra och som jag har uppfattat att Bo Bernhardsson också gillar. Vi ska inte bara dra ned utan vissa segment kommer att få ha kvar sin tillväxt och sina resurser.

Anf. 23 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! I dag, eller möjligen i går, uttalade IMF, som ju inte hör till vänstern i vare sig Europa eller världen, att det finns risk för att det som sker i Europa drar ned världsekonomin och att det blir recession i världsekonomin, trots att det finns ekonomier som är väldigt starka. Det är IMF:s betyg på den högerpolitik som nu sjösätts och där det är en väldig slagsida. Det är nästan enbart disciplin och ytterst lite om tillväxtpolitik, konkurrenskraft och ökad sysselsättning.

Om patienten är sjuk måste man sätta in mediciner eller operera, som Staffan Anger säger. Det är dock rätt dumt att operera bort armarna eller andra vitala kroppsdelar så att patienten inte kan försörja sig.

Anf. 24 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! Det är inte bara i Europa det är kris. Den som hörde president Obamas tal i natt blev inte gladare. Där sades att underskotten kommer att öka även om man höjer skatterna – vilket i och för sig är bra för höginkomsttagarna i USA. Men det fanns ingen skuldsanering i USA heller, och det påverkar oss också.

IMF är ett organ som fungerar väl. Man är beredd att sätta in pengar. Det nya kontot, ESM, kommer att ha ungefär 500 miljarder euro, och det finns resurser att handha detta.

Men nu är det en statsledningsfråga. Har man kraft att göra detta? Grekland och Italien gör rätt och sätter till specialister. Portugals och Spaniens regeringar har åkt ut. Alla är övertygade om att detta måste göras. Det blir en svacka, men den kan bli begränsad under förutsättning att man gör något.

Detta innebär dock inte att man inte gör något på andra områden. När det gäller forskning och utveckling finns det en fin budget och planering för EU att fortsätta inom vissa områden för att kunna konkurrera på världsmarknaden.

Anf. 25 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! När Staffan Anger skulle börja operera tänkte jag: Om han ändå valde rätt patient!

Staffan Anger låter målaren i Grekland, förskolläraren i Italien eller sjuksköterskan i Portugal stå för förlusterna. Det är de som drabbas av hemlöshet och arbetslöshet. Det är de som inte får sjukvård eller missbrukarvård. Vi ser hur en stor social oro sprider sig i Europa. Massarbetslösheten kommer att få stora konsekvenser. Det kan inte vara meningen att vi ska bidra ännu mer till det. Det borde vara rimligt att det som har orsakat krisen åtgärdas.

Det var ju inte så att Spanien, Portugal och Irland hade stora problem med sina statsbudgetar. Det fick de när de gick in och räddade sina banker. En stor finansiell spekulation i samklang med den valutaunion som EMU utgör har bidragit till krisen. Det är väl det som man först och främst borde åtgärda. Men visst finns det stater som också har andra problem som man borde ta tag i.

Något som är tydligt och som inte bara Vänsterpartiet utan till och med Internationella valutafonden säger är att det är nyliberal högerpolitik som har bidragit till det här eländet. Man har låtit marknaden klara sig själv. Man har alltid trott att marknaden ska lösa allt. Man har avreglerat, och vi har haft kraftigt ökade inkomstskillnader i USA och Tyskland och tyvärr också i Sverige. Det leder till ökad finansiell spekulation. En liten grupp människor får väldigt mycket pengar och vill ha avsättning för dem.

Det är svårt att förstå Staffan Angers och Moderaternas linje. Man vill på olika sätt ansluta Sverige till den europeiska valutaunionen. Det vill man göra i europakten. Här i dag går utskottsmajoriteten emot sin egen regering. Jag skulle vilja höra Staffan Anger förklara det.

Anf. 26 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! Om vi inte gör något och bara låter detta fortsätta, vad tror du händer då, Ulla Andersson? Om man inte hade tillsatt nya rege-

ringar i skuldländerna Grekland och Italien hade det naturligtvis inte gått. Det är som med företag och privatekonomi: Man måste se till att få balans. Man vill naturligtvis skapa en balans som skadar den enskilda medborgaren så lite som möjligt. Det försöker man göra nu. Man krafisar ihop alla resurser man har i Europa och inom IMF för att få pengar och klara den här svåra situationen. Alla regeringar försöker naturligtvis se till att det blir rättvist.

Jag är ingen vän av stora banker. Det är klart att bankerna ska ta sina förluster. Det är vi överens om i Sverige. Om det händer något med de svenska bankerna är det aktieägarna som ska ta det först. Nu förhandlar bankerna med grekerna om nedskrivningar av fordringar. Det är klart att de får ta de smållarna också. Jag håller med om att vi måste se till att ha regler för att styra spekulationer i banksystemet. Det är på väg, men inte helt klart.

När det gäller Sverige kan jag bara konstatera att vi är överens. Budgeten ska tas i Sveriges riksdag. Så har det varit och så kommer det att bli.

När det gäller sexpacken är vi överens om att kollektivavtal är en sak för den svenska fackföreningsrörelsen och de svenska arbetsgivarna att diskutera. Det ska man inte göra i Bryssel. Jag är helt överens med Ulla Andersson om det. Men det innebär inte att vi inte kan acceptera de andra delarna.

Anders Borg har varit nere och förhandlat om bland annat gränserna till euron. Det är naturligtvis viktigt, men frågan om euron beslutas också av dig och mig som medborgare i Sverige. Det är vi som beslutar om huruvida vi ska gå med eller inte, även om det finns en del juridiska småsaker att ta hänsyn till.

Det är ganska stabilt och bra. Vi tar inte med de två sakerna. Vi förhandlar nytt. Vi ser till att vi får vara med vid bordet och påverka. Det är jätteviktigt.

Anf. 27 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Staffan Anger tycker tydligen att det är helt okej att sitta med vid ett bord där han inte får rösta och där han kanske inte ens får sitta med mer än en gång per år. Då är det helt okej att gå emot folkomröstningen och tycka att man ska skriva in att Sverige ansluter sig till europakten. Jag har svårt att få det att gå ihop, Staffan Anger. I europakten ska man ju också granska ländernas budgetar, något som du nu ska rösta nej till.

Jag tycker att det är en billig utförsäljning av svenskt självbestämmande att sitta med vid ett bord, eventuellt en gång per år.

Till skillnad mot privata företag, som Staffan Ander tar upp, är Italien en demokrati. Man går till val, och man röstar fram den regering och den riksdag man vill ha. Det gör mig väldigt orolig att man så enkelt kan avsätta en folkvald regering och tillsätta tjänstemän. Det skapar en oroskänsla i mig och jag undrar vart det ska bära hän.

Jag tror inte att medicinen i ett sådant läge kan vara att fatta beslut ovanför människors huvuden. Vi ser hur det rör sig på gator och torg i land efter land. Man är orolig för sitt arbete, man är orolig för att få sänkt lön och man är orolig för att inte kunna leva på sin pension. Människor

får lämna sina bostäder, och människor får inte ens medicin och sjukvård.

Man fattar beslut ovanför dessa människors huvuden och inför en åtstrammingspolitik som inte alls kommer till rätta med problemen, och man låter bankerna gå skadeslösa. Det är bara när det gäller de grekiska bankernas statspapper som man till en liten del ska få stå för förlusterna. Allt annat ska man slippa. Det har man uttalat. Jag har inte hört att Sverige har protesterat mot det.

Sverige ska dessutom vara med och finansiera bankernas förluster genom de lån man tänker stoppa in i IMF. ECB ger ut lån till bankerna till 1 procents ränta som de i sin tur kan låna ut i Italien och Portugal till kanske 7, 10 eller 14 procents ränta i stället för att man låter bankerna ta sina förluster och låta skattebetalarnas pengar gå till att skapa arbete.

I detta anförande instämde Lena Olsson (V).

Anf. 28 STAFFAN ANGER (M) replik:

Herr talman! I Grekland och Italien var det de valda demokratiska partierna som valde nya regeringar. Om de partierna inte fungerar måste man tillsätta en expertregering. Det har man gjort många gånger i historien. Gör de inte ett bra jobb kommer demokratisystemet att avsätta dem och se till att nya kommer in. Detta är absolut nödvändigt att göra nu. Ulla Andersson säger: Ska det inte bara rulla vidare? Det går helt enkelt inte.

Det är jättebra att vi har IMF. Det handlar om stora belopp. Att vi kan få ESM finansierat till 500 miljarder euro är en förutsättning för att man ska komma över detta.

När det gäller bankerna och deras förluster är vi nästan ense. Aktieägarna ska få ta smällen först, och bankerna ska få ta smällen när det gäller förluster på kreditgivning. Det är självklart.

Vi har en förhandlingsomgång när vi i Sveriges riksdag beslutar om statens budget. Så kommer det att bli. Det kommer att lösas inom den här förhandlingen och det kommer att bekräftas av statsministern i början av nästa vecka.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

9 § Viss tillsyn över personuppgiftsbehandling

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU16
Viss tillsyn över personuppgiftsbehandling (prop. 2011/12:37).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2011/12:JuU9
Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning (prop. 2011/12:10).

*Ändrade regler om
förundersöknings-
ledning och
förundersöknings-
begränsning*

Anf. 29 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Vi ska nu debattera justitieutskottets betänkande nr 9 där regeringen föreslår att särregleringen av förundersökningsledarskap med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare upphävs så att polismyndigheterna kan leda förundersökningar mot unga lagöverträdare i fler fall än tidigare. Vidare föreslås att polismyndigheterna får behörighet att i vissa fall besluta om förundersökningsbegränsning inom ramen för sitt förundersökningsledarskap.

Man föreslår också att möjligheten till förundersökningsbegränsning när kostnaderna för en fortsatt utredning inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse utvidgas till att omfatta brott för vilka straffvärdet inte överstiger fängelse i tre månader.

Herr talman! Jag vill från Vänsterpartiets sida säga att vi i stort delar utskottsmajoritetens uppfattning och förslag i sak. Men vi har vissa invändningar mot detta, eller man kan säga att vi är bekymrade över den kompetensförsörjning som man behöver sätta för att polisen ska klara sin utökade befogenhet. Utskottsmajoriteten skriver i betänkandet att man utgår från att Rikspolisstyrelsen kommer att se till att på lämpligt sätt stärka kompetensen. Det finns ändå från polisen själv vissa funderingar i propositionen när det gäller hur man ska klara av kompetensförsörjningen.

Jag vill i detta sammanhang säga att eftersom vi i grunden har samma uppfattning när det gäller detta förslag finns det bekymmer om man kommer att klara detta när beslutet ska verkställas.

Det pågår ett seminarium nu, och det har varit många seminarier om polisens effektivitet, och frågan har varit uppe många gånger. Klarar man detta? Vi har 21 myndigheter och en rikspolisstyrelse som ska sätta detta och förhoppningsvis bli effektivare. Det som bekymrar oss från Vänsterpartiet är om man kommer att klara av detta med den organisation som vi har.

Herr talman! Eftersom detta seminarium nu pågår tänker jag lämna denna sal för att gå dit och lyssna. Jag kommer inte att begära omröstning om reservationen.

Anf. 30 MATTIAS JONSSON (S):

Herr talman! Vi behandlar justitieutskottets betänkande 9. Jag ska beskriva detta ärende lite grann. Särregleringen av förundersökningsledarskap med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare upphävs så att polismyndighet kan leda förundersökningar mot unga lagöverträdare och i fler fall än tidigare.

Vidare föreslås att polismyndighet får behörighet att i vissa fall besluta om förundersökningsbegränsning inom ramen för sitt förundersöknings-

ledarskap. Förslaget utgår från grundtanken att förundersökningsledaren ska ha ansvar för förundersökningen i dess helhet.

Generellt sett kräver inte förundersökningar mot personer under 18 år högre krav på juridisk kompetens eller bevisvärderingsförmåga än andra förundersökningar. Därför är den juridiska kompetens och förmåga att värdera bevis som vi förutsätter att polismyndigheterna har tillräcklig för att leda förundersökningar av enkla brott också där den misstänkte är under 18 år.

Avskaffar vi särregleringen kommer handläggningstiderna för ungdomsärenden med största sannolikhet att förkortas. Det beror på att det inte kommer att behövas lika många kontakter mellan åklagare och polis som det gör med dagens regler. I ärenden som rör unga brottslingar är det förstas särskilt viktigt att detta reds ut och att man snabbt kan sätta in åtgärder för personen i fråga.

Dessutom skulle man i ett sådant system frigöra åklagarresurser och i stället använda dessa till förundersökningar som inte rör brott av enklare beskaffenhet. Att ge polismyndigheten möjlighet att bedriva ett sammanhållet förundersökningsarbete skulle kunna gynna såväl kvaliteten som effektiviteten i arbetet.

Denna förändring av reglerna om förändringar av behörighet förutsätter en generell kompetensförstärkning för de polisiära förundersökningsledarna.

Såväl Åklagarmyndigheten som Rikspolisstyrelsen har förklarat sig villiga att arbeta med att säkra en sådan kompetenshöjning om polismyndigheterna ges befogenhet att besluta om förundersökningsbegränsning.

Med de nya reglerna kommer de polisiära förundersökningsledarna att få en ny uppgift, nämligen att begära in och bedöma yttranden från socialtjänsten. För att förstärka kunskaperna inom polismyndigheterna när det gäller yttranden från socialtjänsten i ungdomsärenden ska Rikspolisstyrelsen ta fram ett underlag för sådant yttrande.

Som utgångspunkt används ett befintligt underlag från Åklagarmyndigheten. Så fort riksdagsbeslut i detta ärende är fattat kommer underlaget att spridas till polismyndigheterna tillsammans med annan nödvändig information.

Ökad effektivitet och snabbare handläggning är bra, men det får aldrig gå ut över kvaliteten. Därför är det viktigt att polisen får den kunskap som krävs, och därför är det viktigt att reformen följs upp ordentligt.

Regeringen har fått kraftig kritik från Riksrevisionen för bland annat långa handläggningstider och brister i ungdomsmål.

Vad gäller kompetensförstärkningen hos polisen lyfte vi socialdemokrater, när ärendet togs upp i justitieutskottet, fram att vi ville att den skulle tas upp i uppföljningsgruppen för att följa upp detta under 2013 för att säkra att polisen får den kompetens som vi har talat om och att kvaliteten inte riskeras att försämrats. Den frågan kommer vi att ta upp där, vilket vi tidigare har lyft fram.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 31 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Det är glädjande att konstatera att ett seminarium om polisiär effektivitet bidrar till att öka enigheten om detta betänkande. Vi står här i dag och debatterar en proposition som är viktig i alla delar

därför att den rör just möjligheten för polisen att arbeta effektivare med förundersökningar.

Lika nödvändigt som det har varit att satsa stora belopp på hela rättsväsendet är det att tillse att resurserna används på ett effektivt sätt och att ärendehantering och genomströmning av mål genom rättskedjan flyter och snabbas på.

I denna proposition införs nya regleringar som gör att polisen kommer att kunna leda förundersökningar i fall även då gärningsmannen är straffmyndig men under 18 år. Detta kommer förhoppningsvis att leda till att handläggningen av ungdomsmål förkortas. Detta är mycket angeläget.

Vidare införs i propositionen möjlighet att genomföra förundersökningsbegränsning i fler fall än tidigare. Möjligheter ges nu att införa förundersökningsbegränsning i fall då brott har begåtts som inte har ett straffvärde på över tre månader.

Detta möjliggör förhoppningsvis en effektivare resursanvändning. Men det är samtidigt av stor vikt att betona att dessa möjligheter till begränsningar när det gäller förundersökningar alltså används restriktivt. Men det är ändå av stor vikt för polis och åklagare att ha denna legala möjlighet.

För att uppnå goda resultat vid brottsbekämpning är det väsentligt att förundersökningar håller hög kvalitet och att de slutförs inom en rimlig tid. Både kvalitets- och tidsaspekten är i allt väsentligt avgörande för att lagföra gärningsmän när brott har begåtts.

Utfallet av detta arbete återspeglas rimligen i den upplevda rättstryggheten bland våra medborgare ute i samhället. Denna upplevda rättstrygghet ökar faktiskt, som väl är, bland människor i Sverige.

Jag tror att en viktig pusselbit i just detta arbete är att ge polisen möjlighet till ändamålsenliga prioriteringar och att bedriva och ansvara för hela förundersökningsarbetet i de fall då det är lämpligt. Det är viktigt att här understryka, givet den kritik som har anförts från bland annat Vänsterpartiet tidigare, att såväl Åklagarmyndigheten som Rikspolisstyrelsen är enig med regeringen om ändringen i detta förslag. Man gör bedömningen att man kommer att kunna vidta de kompetenshöjande åtgärder som är nödvändiga för att polisen ska kunna driva förundersökningar på ett rättssäkert sätt. Icke desto mindre viktigt är det naturligtvis att detta följs upp för att man ska se att det genomförs på ett ändamålsenligt sätt.

Jag yrkar bifall till propositionen i dess helhet.

Anf. 32 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi har i dag att behandla justitieutskottets betänkande om ändrade regler för förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning – ett betänkande som vi i Miljöpartiet står bakom, så jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag vill ändå komma med ett par synpunkter.

Syftet med förslaget är att i någon mån komma till rätta med de mycket långa handläggningstiderna genom att flytta en del av förundersökningarna från åklagare till polis avseende unga lagöverträdare. Så långt är allt väl. Handläggningstiderna behöver kortas, för både polis och åklagare bör användas så effektivt som möjligt. Men samtidigt är jag fortfarande oroad, alldeles särskilt efter att Riksrevisionen besökt justitieutskottets möte denna vecka och där redovisat resultat från sin slutrap-

port om rättsväsendet. I rapporten har de förstås uppmärksammat ungdomssatsningarna. De skriver så här:

Rättsväsendets myndigheter lever inte upp till lagens krav på skyndsamt i ungdomsärenden. Enligt Riksrevisionens granskning överskreds de två lagstadgade tidsfristerna om sex respektive två veckor i så mycket som 45 respektive 30 procent av fallen. Rikspolisstyrelsens utvärdering av ungdomssatsningen indikerar att den första tidsfristen om sex veckor överskrids i 36 procent av fallen mellan 2007 och 2009. I ungdomsärenden uppfylls inte heller lagens krav på att de bör hanteras av särskilt utsedd personal.

I lagen finns också särskilda krav på innehållet i de yttranden om unga misstänkta som åklagaren beställer av socialtjänsten. Granskningen visar på att drygt 40 procent av yttrandena inte uppfyller dessa krav. Ytterligare ett krav i ungdomsärenden är att företrädare för socialtjänsten, med vissa undantag, ska närvara vid förhör med den misstänkte. I granskningen konstaterades att en representant för socialtjänsten närvarade i endast 10 procent av förhören med misstänkta i tingsrättsavgjorda ungdomsärenden.

Det som också är mycket tydligt i Riksrevisionens rapport är att resurser knappast är problemet utan att det handlar om bristande effektivitet samt helt enkelt om att man inte prioriterar att lagkraven ska efterlevas.

Rikspolisstyrelsen har efter denna utvärdering gjort en egen utvärdering som visar på mycket stora skillnader mellan polismyndigheterna och på att man i sin egen organisation inte fått ett tillräckligt kraftigt genomslag vid polismyndigheterna.

Herr talman! Carl-Oskar Bohlin tog i sitt anförande upp vikten av effektivisering. Vi har här kunnat följa att anslaget till polisorganisationen vuxit från 15,7 miljarder år 2006 till 20,1 miljarder år 2012, alltså med nästan 30 procent på fem år. Samtidigt har andelen personupplästa brott stannat på samma nivå som före den här femårsperioden.

Jag tycker därför att det finns all anledning för oss både här i riksdagen och i justitieutskottet att ha ögonen på rättsväsendet när det gäller brottsutredningar rörande unga så att också polismyndigheterna prioriterar att följa lagkrav på genomströmningstider. De har fått stöd i form av extra resurser, och de får stöd genom dagens ändring av lagstiftningen. Nu behöver vi också se resultat!

Anf. 33 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Det är glädjande att det råder ganska bred enighet om att utöka möjligheterna till förundersökningsbegränsning och se till att också polisen får vara mer aktiv som förundersökningsledare – då gällande ungdomar som är misstänkta för brottslighet. Detta är väldigt viktigt.

För att anknyta till den förra talaren här kan jag säga att det väl är ett understatement att vi har all anledning att följa hur polisen arbetar. I det avseendet måste det stramas upp rejält, kan man säga.

Det är helt oacceptabelt att behöva se hur lite i kraft vi får ut av det vi stoppar in i svensk polis – det vi stoppar in i form av ekonomiska resurser, människors skattepengar, för att få trygghet och ordning på gatorna och det vi stoppar in i form av regelverk. På senare år har vi givit en hel

del viktiga verktyg för att det ska gå att tidigt komma in och stoppa brottslighet och för att kunna bekämpa grov brottslighet.

Ändå lyckas man inte bättre, så det finns nog all anledning att se till att tumskruvarna dras åt lite grann när det gäller svensk polis så att saker händer. Jag kommenterar inte hela rättskedjan, men en hel del hamnar trots allt på polisen och behovet av svaromål, tycker jag.

Jag är dock glad att vi gör väldigt mycket när det gäller svensk polis. Det som organisationsutredningen kommer att leverera under våren, under den här delen av halvåret, tror jag blir ett svar på mycket av det vi behöver se.

Men för att återkomma till ämnet i detta betänkande, herr talman, vill jag säga att det för Folkpartiet inte är helt självklart att det som här föreslås också ska genomföras. Vi i Folkpartiet tycker att polisen ska utreda brott, inte avskrika brott. En väldigt viktig sak att slå fast är detta med polisens avskrivning av vissa brott. Man sitter med en utredning och ser att en och samma person har begått 418 brott mot tobakslagen och 718 brott mot alkoholförsäljningslagen och dessutom 12 bilstölder och så vidare. Lägg därtill några inbrott.

Betänk vad sådana här personer kan ha åsamkat människor på andra sidan – ofta brottsoffer! Dessa personer lider en rättsförlust genom att det kanske inte utreds och inte klarläggs vem det var som slog sönder ett fönster och klev in hemma hos dem och skapade den otrygghet som det gav och som mer eller mindre förstört tillvaron för dem.

Om vi har en lagstiftning som är sådan att människor inte får den påföljd som är mer relevant ju mer brott som begås ska vi självklart angripa detta. Det vill jag här föra fram från Folkpartiets sida. Jag tror att också mina utskottskolleger från andra partier delar synpunkten att vi har ett lite skevt rabattsystem.

Min enkla utgångspunkt är att människor som talar sanning i domstol kanske kan få lite rabatt på straffet. Men om många brott begås är det inget självklart incitament för att få mängdrabatt på straffet. Snarare borde det vara tvärtom, att man av det skälet borde vara extra länge inlåst. Hade man ett sådant tydligare system skulle det innebära att färre förundersökningsbegränsningar skulle komma till. Vi utvidgar ju nu detta till att omfatta lite allvarigare brott med lite längre tid för påföljd, straff och för den delen också böter.

Frågan om rabattsystemet i svensk straffrätt har vi all anledning att återkomma till. Detta är också föremål för en just nu arbetande utredning.

Jag tycker att kärnan i detta ligger väldigt nära detta med unga människor som riskerar att få sina liv för evigt förstörda därför att vi gör så otroligt lite när saker händer. Många unga människor lever i dag i en tillvaro där det förekommer hot, trakasserier, våld, rån och misshandel samt brott mot alla möjliga lagar – mot alkohollagar, tobakslagar, knivlagar och narkotikalagar. Det handlar alltså om en ganska obehaglig miljö med väldigt lite av konsekvenser. När polisen griper in efter att sociala myndigheter – inte sällan – varit inkopplade och någonting händer känns det ofta som att det blir väldigt lite av konsekvenser.

Därför är det vi i dag gör ganska viktigt – det vill säga att se till att polisen kan få driva fler utredningar till botten och snabbare kan agera utan åklagare, som också har en tuff agenda men som kanske inte alltid har samma arbetsbelastning som polisen. På detta sätt kan polisen i

slutändan snabbare komma till domstol med dem som illegalt säljer tobak och alkohol till ungdomar eller som ägnar sig åt diverse former av narkotikabrottslighet. Nämnade saker hänger mycket ihop med vilken brottslighet ungdomar hamnar i.

Generellt sett drabbas väldigt få ungdomar – som offer eller som gärningsmän – av brott om de är nyktra, opåverkade av alkohol eller droger. De här sakerna hänger alltså väldigt intimt ihop. Det är ett exempel på vad som kan gå snabbare att utreda.

Folkpartiet yrkar naturligtvis bifall till detta, men vi avser att noga följa utvecklingen. Det är ändå så att detta måste leda inte minst till att ungdomsmålen snabbas upp, och det måste också leda till att vi kommer tillbaka med en reaktion på det faktum att människor ska och bör förvänta sig att polisen faktiskt utreder brott och inte ägnar sig åt att avskrivna brott.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet, herr talman.
(Applåder)

Anf. 34 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Som vi tidigare har hört behandlar vi i dag en proposition om ändrade regler för förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning.

Förslaget om att ändra ansvarsfördelningen mellan åklagare och polis vad gäller ledning och förundersökning med unga lagöverträdare kom egentligen redan 2005 från det som hette BRU, alltså Beredningen för rättsväsendets utveckling. Frågan har alltså varit uppe under ganska lång tid, och precis som vi har hört tidigare är både Åklagarmyndigheten och polisen överens om att detta ska ske.

Den huvudsakliga vinsten är att förändringen kan korta handläggningstiderna för ungdomsären, och det är oerhört viktigt. Unga som har begått brott måste få en så snabb reaktion på sin brottslighet som det bara går. En annan effekt är att åklagare frigör en del resurser som då kan läggas på mer komplicerade utredningar. Det finns ingen anledning att åklagare ska ta över förundersökningar av enklare slag som polisen kan klara av själv. Samtidigt vill jag dock betona, precis som Vänsterpartiet har sagt tidigare, att det givetvis är oerhört viktigt att de poliser som ska utföra denna typ av förundersökningar också har rätt kompetens.

Vad gäller förundersökningsbegränsningar är det en komplicerad fråga. Det är inte alls så självklart att detta är rätt väg att gå. På ett sätt vill vi ju att alla brott ska utredas, men samtidigt måste man inse att det inte är möjligt. Vi har begränsningar av olika slag vad gäller den brottsutredande verksamheten, och det måste finnas något slags proportion mellan brottet som har begåtts och vilka utredningsåtgärder som ska eller får göras.

Bara för att ta ett väldigt enkelt exempel får polisen inte använda telefonavlyssning för att utreda vem som har stulit en cykel. Det vore inte en rimlig avvägning för den personliga integritetens skull att ett så väldigt långtgående tvångsmedel ska användas för att begränsa ett inte särskilt grovt brott. Det skulle inte heller ur effektivitets- och resurshänsyn vara rimligt. Hemlig telefonavlyssning tar oerhört mycket resurser, och det är inte rimligt att lägga dessa resurser på cykelstöld.

På samma sätt är det av effektivitetsskäl inte rimligt att lägga ned hur mycket pengar och arbetstid som helst för att utreda och lösa ett brott som ändå inte skulle ge ett längre straff. Det är ofta så när man utreder ett brott där samma person har begått andra, mycket grövre, brott att det ytterligare – lindrigare – brottet kanske inte ger ett ökat straff. Då kanske det inte är rimligt att lägga ned hur mycket resurser som helst för att utreda detta brott.

Ibland måste man alltså inse att polisen inte hinner lösa alla brott, och då måste vi göra prioriteringar. En alldeles naturlig sådan prioritering är att grövre brott måste gå före lindrigare brott. Av den anledningen behövs det regler om förundersökningsbegränsningar där vi ger åklagaren rätt att lägga ned en förundersökning eller inte starta en förundersökning.

Samtidigt förstår man att det är stötande om en förundersökning om inbrott i någons förråd läggs ned om inte alla möjliga utredningsåtgärder är vidtagna. Å andra sidan skulle det vara ännu mer stötande om ett grovt brott måste ligga och vänta för att lindrigare brott ska utredas först.

Precis som Johan Pehrson var inne på måste vi betona att detta inte får användas på något schablonmässigt sätt. Det krävs enligt rättegångsbalkens 23 kap. att fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse. Det betyder inte att ett känt vittne inte ska förhöras eller att en utpekad gärningsman inte ens ska kontaktas innan förundersökningen läggs ned. Det är oerhört viktigt att betona det, och vi måste följa upp detta noga.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 35 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Vi har att behandla propositionen om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning. Som mina kolleger har konstaterat är vi i kammaren överens om dessa tag. Det är glädjande, för det stärker förhoppningsvis rättskedjan. Det stärker effektiviteten i resursanvändningen inom polisen och även hos åklagarna.

Utgår från vi den allmänna debatten om att alla brott ska utredas kan man, precis som Johan Linander har varit inne på, bli lite konfunderad – är detta rätt väg att gå? Vi ställer dock upp ett antal begränsningar när det gäller begränsningarna, så förhoppningsvis kan detta bli ett effektivt sätt.

Att få hjälpa unga brottslingar att komma ur den brottsliga banan är mycket viktigt för rättssamhället. När ett brott sker måste förövaren snabbt kunna tas om hand och snabbt utredas. Det leder oftast till en förbättrad prevention. För att brottsoffret ska få sin upprättelse är det samtidigt lika viktigt att han eller hon får en snabb bedömning och får veta vad som har hänt och vem som är den skyldiga.

När man nu lägger över från Åklagarmyndigheten till polismyndigheterna är det viktigt att det finns kompetens och resurser. Det är riksdagens uppgift att titta på detta och se att vi verkligen har en uppföljning så att det genomförs. Vi står inför en stor förändring av polisorganisationen, och detta måste arbetas in i det hela.

Det är inte bara tidsvinster vi uppnår, utan vi måste också se till att detta leder till en effektivitet så att den som sitter med materialet i sin hand – stort eller litet, begränsat eller inte begränsat – verkligen går till botten och att antalet avskrivna brott förhoppningsvis minskar. För poli-

sens trovärdighets skull tror jag att det är viktigt att vi kan följa upp detta och att de kan visa på de här sakerna.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 36 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt gå upp i talarstolen eftersom också jag instämmer i propositionen. Jag tror precis som tidigare anförts att det kommer att förbättra procedurerna, så jag ska inte förlänga debatten.

Jag vill bara kommentera någonting jag kom att tänka på när Johan Pehrson gick upp. Det var något som också tagits upp av andra, nämligen förundersökningsbegränsning. Det var någonting jag började fundera på när jag satt och läste propositionen. Vad innebär detta egentligen? Jag hade en viss oro att det kanske skulle kunna medföra att speciellt brott mot person i högre utsträckning än i dag helt enkelt skulle läggas ned och inte undersökas. Det är klart oroande om det skulle bli en sådan utveckling.

Jag ringde därför Justitiedepartementet för att fråga de ansvariga om denna proposition och hur de ser på förundersökningsbegränsning när det gäller brott mot person – kanske när det gäller misshandel eller andra brott. Jag fick där förklarat för mig att det inte är tanken att den här typen av brott som betraktas, enligt vad hon berättade för mig, som väldigt allvarliga inte ska vara föremål för förundersökning. Det skulle inte vara något problem, så jag fick på något sätt de försäkringar jag behövde för att inte väcka någon motion i ärendet.

Jag instämmer med tidigare talare i att det här kan bli ett bra instrument för polisen och att det kan göra rättsväsendet effektivare på många sätt. Men jag vill också poängtera, som Johan Pehrson var inne på, att det är en bra grej för uppföljningsgruppen att följa upp hur förundersökningsbegränsningarna kommer att användas i framtiden så att det inte blir inflation i det, om det mot förmodan skulle bli det.

Jag yrkar bifall till propositionens förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

11 § Fortsatt giltighet av de tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel

Föredrogs
justitiekammarens betänkande 2011/12:JuU12
Fortsatt giltighet av de tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel
(prop. 2011/12:22).

Anf. 37 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! I detta betänkande har vi sverigedemokrater reserverat oss till förmån för vår egen motion. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Vår motion handlar om hur överskottsinformation hanteras i dag. När åklagare ansöker om användning av hemliga tvångsmedel specificeras vilka eventuella brott som tvångsmedlet ska användas för. Under själva avlyssningen kan det sedan framkomma andra typer av brott som avlyssningen inte var avsedd för. Detta kallas överskottsinformation. Som systemet ser ut i dag skiljer det här sig åt beroende på vilket tvångsmedel som används.

Enligt § 12 i lagen om hemlig rumsavlyssning får överskottsinformation endast användas för att utreda ett brott om brottet antas ha straffvärdet fängelse i minst fyra år eller om straffvärdet antas överstiga fyra år. Det innebär att information som framkommit vid hemlig rumsavlyssning, till exempel vid våldtäkt mot barn, människohandel eller rån, inte får användas för inledning av förundersökning eller vidare utredning av brott eftersom dessa brott inte uppfyller kriterierna i lagen.

Gränsen för överskottsinformation skiljer sig som sagt beroende på använt tvångsmedel. Om man vid hemlig rumsavlyssning utreder ett brott för vilket åtgärden är befogad och det framkommer bevis för våldtäkt mot barn, människohandel eller rån får man alltså inte använda dessa bevis för lagföring. Det får man däremot om det är hemlig teleavlyssning som använts, för där är gränsen ett år i stället för fyra år för att man ska få använda informationen.

Motiveringen är att hemlig rumsavlyssning är mer integritetskränkande än de andra tvångsmedlen. Jag menar att det inte är rimligt att brottsbekämpande myndigheter som redan fått del av bevismaterial om grov brottslighet är förbjudna att utreda de brott som bevisligen har skett. Flertalet åklagare vittnar om frustration då de redan tillhandahållit bindande bevis för fällande dom men enligt lagens mening är förbjudna att gå vidare med utredning. En situation skulle kunna uppkomma där man övervakar ett gäng organiserade brottslingar med rumsavlyssning. Under övervakningen framkommer inga bevis på det som rumsavlyssningen avsåg men väl bevis på andra brott. Dessa brottslingar kommer då undan eftersom åklagaren är förbjuden att gå vidare med ärendet.

Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Kriminalvården motsätter sig denna reglering och menar att straffvärdet på brottet för att få tillåtelse att utreda behöver vara betydligt lägre. Nu verkar inte någon från vänstern vara kvar i kammaren. Men för att rätt ska vara rätt var det faktiskt den förra regeringen som motsatte sig den här regleringen. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen bestred detta argument från de olika remissinstanserna med att hemlig rumsavlyssning var ett ingrepp i gärningsmannens privatliv och kränkande av den personliga integriteten. Detta är återigen ett exempel på hur utgångspunkterna är gärningsmannens perspektiv och inte brottsoffrets.

Föreställ er en situation där det våldtagna barnet, den som varit utsatt för människohandel eller rån meddelas: Det finns tillräckligt med bevis för fällande dom, men vi får tyvärr inte använda bevisen med hänsyn till gärningsmannens personliga integritet. Vilken sida ställer man sig då på och vad värnar man i första hand, brottsoffrets eller gärningsmannens integritet?

Den förra socialdemokratiska regeringen motiverade alltså begränsningen med att det var ett ingrepp i gärningsmannens privatliv. Förutom

att detta argument är ett icke-argument, som jag nyss påtalade, är det framför allt en tanke som dyker upp: Hur kan man vara ens i närheten av att argumentera för gärningsmannens integritet när brottet väl är belagt och erkännandet är inspelat mer eller mindre? Det är en sak att prata om integritet innan ett brott har uppdragats, men i detta fall handlar det om efter att ett brott har uppdragats, för det är överskottsinformation det handlar om. Det är information som redan har erhållits om ett brott som är belagt, och det kan finnas tillräckligt med bevis för fällande dom. Ändå pratade den förra regeringen om gärningsmannens integritet. Jag undrar: Vad händer med brottsoffret?

Frågan är givetvis om nuvarande regering vågar göra en annan bedömning i den här frågan. Att döma av deras ställningstagande till denna reservation, där vi står som ensamma såvitt jag vet, ser det tyvärr inte ut så. Det är alltså fortfarande så att regeringen vill ha systemet där de som begår våldtäkt mot barn kommer undan om straffvärdet inte antas vara mer än fyra år. Åklagare har vittnat om att detta är ett problem. Hovrätter och Åklagarmyndigheten vill inte ha det så här. Ändå är det kvar sex år in med nuvarande regering.

Nu vet jag att det föreligger en utredning som de kommer att hänvisa till och säga att vi ska invänta. Men då undrar jag: Om utredningen kommer fram till att man inte ska ändra reglerna för när överskottsinformation får användas, kommer allianspartierna att hålla med oss då och försöka förändra reglerna? Om så är fallet, varför inte gå med på vår reservation?

Jag menar att nuvarande system är otillräckligt och följaktligen bör ändras. Reglerna för överskottsinformation vid hemlig rumsavlyssning bör bli desamma som vid hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning eller hemlig kameraövervakning, där det endast krävs att det föreskrivs fängelse i ett år eller mer för att överskottsinformation ska få användas. Med ett sådant system skulle man kunna komma åt de grova brott som i vissa fall kan bli fallet och som i vissa fall kan innebära att man inte utreder brotten. Jag menar att det är djupt omoraliskt att man inte använder det när man sitter på information som kan leda till fällande dom när det handlar om våldtäkt mot barn, människohandel och rån. Jag hoppas att också regeringen inser detta.

Anf. 38 ANTON ABELE (M):

Herr talman! Den 23 juni 2010 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att utvärdera hur de tidsbegränsade lagarna som rör vissa tvångsmedel har tillämpats och samtidigt analysera om regleringen av hemliga tvångsmedel vid särskilt allvarlig eller samhällsfarlig brottslighet bör förändras. Syftet är just att ta ställning till lagarnas fortsatta giltighet samt till deras slutliga utformning.

Ursprungligen skulle utredningen redovisas den 29 december 2011. Den 9 juni 2011 förlängdes dock tiden för uppdraget som i stället ska redovisas senast den 30 juni 2012. Skälet till den förlängda utredningstiden är att det rör sig om ett omfattande uppdrag med högt ställda krav på just kartläggning av lagarnas tillämpning och analys av bland annat behov, nytta och integritetsintrång.

Herr talman! I korthet handlar den proposition som vi nu har på vårt bord om en mycket enkel förlängning av lagar som redan finns och an-

vänds i dag. Eftersom man bedömt att utredningsarbetet inte kommer att kunna avslutas i tid och innan lagarnas giltighet löper ut är en förlängning av giltighetstiden fullt naturlig. Alternativet är ju ett slags vakuum där vi under en tid inte har något lagstöd för att kunna använda vissa av dessa hemliga tvångsmedel.

Dessutom är det oerhört viktigt att ta fram ett gediget och genomarbetat underlag inför utformningen av den framtida regleringen av hemliga tvångsmedel. På det här området är det otroligt viktigt att lagstiftningen tar tid. I en följdmotion tycker däremot Miljöpartiet och Vänsterpartiet att vi ska göra tvärtom och avslå propositionen och därmed ta bort möjligheten att använda vissa hemliga tvångsmedel under en viss tid.

Jag är väl medveten om Miljöpartiets ståndpunkt i den här frågan. Men att avstå förlängningen av dessa lagar är lite som att skicka signalen till dem som tvångsmedlen används mot i dag att nu är det fritt fram under en tid, oroa er inte!

De skäl som anges för att vilja göra just det är att dagens lagar inte är tillräckligt baserade på rättssäkerhetsprinciperna proportionalitet, behov och bevis om effektivitet vid användning. Samtidigt är det just sådana frågor som utredningen ska besvara och ta ställning till för att därefter ta fram underlag till hur den framtida lagstiftningen på det här området bör se ut. Just därför tycker jag att det här förslaget är oerhört konstigt.

Till skillnad från MP och V har Sverigedemokraterna skrivit en följdmotion med avsikten att öka möjligheterna och ge lagstöd för användning av överskottsinformation som samlas in under till exempel en hemlig rumsavlyssning. Det må vara en lockande tanke att kunna använda all information som samlas in under till exempel en buggning och därmed kunna fälla en person som begår ett brott med föreskrivet straffvärde på ett års fängelse eller högre. Samtidigt har vi i Sveriges riksdag enats om att fyra års straffvärde är ett rimligt mått för att få tillstånd att använda tvångsmedlet hemlig rumsavlyssning. Då är det rimligt att man inte bortser från det ursprungliga skälet och grunden till att man fått använda tvångsmedlet från början, nämligen en misstanke om ett brott som har ett straffvärde på minst fyra års fängelse.

Det är lätt att öppna för att börja använda överskottsinformation i större utsträckning, men det är också lätt att det leder till ytterligare förändringar där resultatet till slut kan bli större och till slut också oförsvarbara inskränkningar av den personliga integriteten. Just det är för mig två grundpelare på det här området, proportionalitet och att man alltid värnar den enskildes rätt till personlig integritet.

Herr talman! Det här handlar om en väldigt enkel och viktig förlängning av lagar som används redan i dag. För dem som i den här kammaren säger sig stå upp för rättssäkerhet och integritet är det enda rätta att bifalla propositionen och därmed göra det möjligt att rättssäkert och i lugn och ro ta fram ett gediget och genomarbetat förslag på hur den framtida lagstiftningen på det här området ska se ut.

Anf. 39 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Jag har en ganska kort och rak fråga. Anser Anton Abele att det är rimligt med nuvarande gång där åklagaren inte kan följa upp när någon har begått en våldtäkt mot ett barn, bedrivit människohan-

del eller begått ett rån och man har bevis för att så är fallet? Är det en rimlig hållning att ha i dagens Sverige? Tycker Anton Abele det?

Anf. 40 ANTON ABELE (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en oerhört relevant fråga. Jag är också en människa. Jag förstår precis hur Kent Ekeroth tänker i den här motionen. Som jag sade är det en mycket lockande tanke att kunna använda all information, men jag tycker också att det måste bygga på proportionalitet. Jag tycker inte att det vore rimligt att man, om man fick reda på att Kent Ekeroth laddat ned en film, senare skulle kunna använda det och säga att han begått ett brott.

Det är en otroligt lockande tanke. Inför den här debatten besökte jag polisen och talade med dem om vad de tycker om detta. De säger att de inte tror att det här skulle få så stor effekt.

Det kan vara bra att ha en möjlighet att använda överskottsinformation i allt större utsträckning, men jag tycker att det är glasklart i det här fallet. Vi har enats om att fyra års straffvärde är ett rimligt mått på när man får använda det här tvångsmedlet. Då tycker jag att det också måste vara rimligt att göra den avvägningen att allt som handlar om över fyra års straffvärde kan vi använda, men jag tycker inte att det är okej att använda det som handlar om det som ligger under.

Anf. 41 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Det är ingen som har pratat om, inte än i alla fall, om att ändra gränsen för när hemlig rumsavlyssning får användas. Det är fortfarande fyra år. Det som diskuteras här är när överskottsinformationen får användas. Det innebär att integritetskränkningen när hemlig rumsavlyssning används kommer att bestå. Det sker bara när man misstänker brott som ger över fyra år.

Överskottsinformationen är en helt annan fråga. Om jag tolkar dig rätt pratar du återigen om gärningsmannens integritet. Det är väl det enda argumentet över huvud taget för att man inte ska sänka gränsen för när överskottsinformation får användas. Då kan det återigen uppstå en situation där polisen har bevis för att någon till exempel har begått en våldtäkt mot ett barn. Det är bevisat, men det kanske är en sådan våldtäkt mot barn att åklagaren inte tror att straffvärdet kommer att hamna på fyra år. Det är inte så jättekonstigt med tanke på hur lågt domarna faller i det här landet. Det innebär att polisen har en våldtäkt mot ett barn. Det kanske är så att de inte hittar något när det gäller vad den här rumsavlyssningen var avsedd för, men de vet att den här personen har våldtagit ett barn.

Nu står Anton Abele här och pratar om integritet för gärningsmannen när vi har bevis för, när vi vet, att denne har våldtagit ett barn. Han pratar om gärningsmannens integritet och vad det kan leda till i andra led. Det är helt orimligt. Flera tunga remissinstanser var emot detta. Svea hovrätt, Hovrätten i Västra Sverige, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Kriminalvården motsatte sig detta, och ändå pratar Anton Abele om gärningsmannens integritet. Det finns ingen rim och reson i detta över huvud taget. Har offrets integritet någonsin dykt upp i Anton Abeles värld? Det verkar inte så. Jag ser inget försvar för varför man inte ska sänka detta och använda den här överskottsinformationen för att kunna åtala för sådana grova brott.

Anf. 42 ANTON ABELE (M) replik:

Herr talman! I min första replik sade jag att jag är en helt vanlig människa. Jag förstår precis vad du menar med detta, Kent Ekeröth. Samtidigt tycker jag, och jag repeterar det ytterligare en gång, att det måste finnas en proportionalitet när man använder detta. Varför sänker vi inte gränsen till böter i så fall? Då kan vi ta upp allting. Förstår du? Jag menar att vi måste dra gränsen någonstans, och jag tycker att den gräns vi har i dag är rimlig. Det är vi andra eniga om i Sveriges riksdag. Ni är de enda som inte är eniga om det.

Anf. 43 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Bakgrunden till detta betänkande är att regeringen hemställer hos riksdagen om en förlängning av tre olika lagar i ytterligare ett år, fram till december 2013. Behovet motiveras med att det just nu sker en samlad översyn, som tidigare talare nämnde, av lagarnas effektivitet och med att man ska kunna göra ett mer definitivt ställningstagande avseende lagarnas behov i framtiden. Helt klart har dessa tre lagar – två som trädde i kraft 2008 och en tredje om vissa samhällsfarliga brott som trädde i kraft 2009 – i olika grad utgjort ett viktigt instrument.

Riksdagen och regeringen har varit måna om att systematiskt följa upp regelverket dels via ett antal större utvärderingar, dels i form av att vi årligen begär in sammanställningar från Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen för att bedöma användningen av hemliga tvångsmedel i det brottsförebyggande arbetet.

Med tanke på de integritetspåverkande inslagen i dessa lagar är det viktigt att vi hela tiden följer användningsgraden och studerar antalet fall och andelen ärenden där man faktiskt använder sig av hemliga tvångsmedel. Den första utvärderingen som kom redan 2009, ett år efter att lagen om rumsavlyssning tillkom, gav dock inte ett tillräckligt underlag för att man ska kunna dra några slutsatser. Nu har lagen verkat i fyra år, och det börjar utkristallisera sig hur lagen används och inom vilka områden myndigheterna haft nytta av tvångsmedlen.

Herr talman! Om vi studerar den senaste rapporten från Åklagarmyndigheten kan vi notera att antalet beslut om att använda hemliga tvångsmedel har ökat. En viktig förklaring är användandet av fler telefonadresser och mobiltelefoner och att det också rör sig om ett stort antal misstänkta personer, och dagens regelverk kräver tillstånd för varje enskilt fall. Djupstuderar vi abonnemangssiffran kan vi snabbt upptäcka att lejonparten, 74 procent, utgörs av så kallade oregistrerade kontantkort.

Hemliga tvångsmedel är instrument som ska hanteras med stor försiktighet, och därför är det viktigt med väl inbyggda kontroller. Det är grova brott som kan ge fängelsestraff i minst fyra år som är aktuella för den här typen av åtgärder. Tittar vi på brottskategorierna är det viktigt att vi fortsatt signalerar nolltolerans mot alla typer av narkotikabrott. Det är vanligast att använda hemlig teleavlyssning vid narkotikabrottsutredningar. Av 1 943 ärenden år 2010 tillämpades hemlig teleavlyssning i 76 procent av fallen.

Jämför vi användningen av de andra två lagarna har användningen varit mer blygsam: drygt 50 ärenden. Det är i sig positivt att lagen inte används slentrianmässigt, utan att det ställs höga krav. Det ska vara helt klart att när man gör dessa intrång i den personliga integriteten ska det

endast motiveras med att avlyssningen eller andra metoder är av synnerlig vikt för utredningen.

Låt mig också påminna om att vi talar om mycket allvarliga brott. Det handlar om mord, människohandel, grov utpressning, narkotikabrott, spioneri och terroristbrott. Vi välkomnar från Folkpartiets sida regeringens samlade utvärdering som väntas komma till sommaren. Först därefter är det motiverat att helt fasa ut vissa delar eller permanenta vissa delar som vi bedömer har varit effektiva i det brottsförebyggande arbetet.

Anf. 44 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Jag kan ha viss förståelse för att man vill invänta utredningens slutsatser, men om det nu är så att man anser att den rådande situationen är fel vore det väl bra att göra ett tillkännagivande till regeringen – jag vet inte om Roger Haddad håller med mig – om att man vill ändra det här så att man kan implementera det i utredningen innan den är färdig den 30 juni i år och ha det som underlag? Det menar jag vore en ganska bra gång att ha, för redan innan utredningen är klar har man då tid att implementera det i sitt arbete. Därför tycker jag att argumentet för att invänta utredningen inte är helt nödvändigt.

Jag skulle vilja ha svar på frågan jag ställde till Anton Abele av Roger Haddad också. Hur ser du på nuvarande system där någon som har begått en våldtäkt mot barn kan komma undan med det på grund av en lagparagraf som säger att man inte får utreda brottet? Är det enligt Roger Haddad moraliskt försvarbart att ha den gången i dag?

Anf. 45 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Utredningen har fått förlängd utredningstid i ett halvår, och till sommaren väntar vi ett underlag. Det är första gången man gör en samlad utvärdering av samtliga tre lagar som vi har diskuterat. Den principiella frågan som Sverigedemokraterna är ute efter, nämligen att luckra upp och göra detta ännu mer tillgängligt, motsätter vi oss från Folkpartiets sida. Vi hade en tuff diskussion inför lagstiftningens tillkomst. Vi hade olika åsikter både i Alliansen och mellan Alliansen och oppositionen. Slutresultatet med Säkerhets- och integritetsskyddsämnden, kontroller och de årliga rapporteringarna blev bra. Jag tycker att vi ska slå fast att det handlar om allvarliga grova brott, att det ska vara minst fyra års fängelsestraff och att man ska vara väldigt försiktig i avvägningen av om så kallade hemliga tvångsmedel får användas.

Det utredningen ska komma fram till är var det är motiverat och var det inte lett till någonting, och i så fall ställa frågan varför vi då ska ha en sådan lagstiftning eftersom den är integritetskränkande. Då är det kanske bättre att helt ta bort den. I det andra fallet, om den används enbart av Säkerhetspolisen – i dag är lagstiftningen mer generell – kanske den enbart ska riktas till Säkerhetspolisens mandat.

Men att generellt öppna även för det som Sverigedemokraterna är ute efter är vi emot i dag.

Anf. 46 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Kommer Roger Haddad att vara för att sänka gränsen för överskottsinformation till exempel till ett år om utredningen kommer fram till det? Kommer han att ändra åsikt beroende på vad utredningen

visar? Det skulle vara väldigt intressant att veta. Nu tror jag inte att utredningen kommer att komma fram till det, så svaret på den frågan kanske jag aldrig får, men det skulle vara väldigt intressant att veta om Haddad då skulle stå här i talarstolen och förespråka den hållningen om utredningen kommer fram till det.

Att vara försiktig med tvångsmedel är en sak. Gränsen för när hemlig rumsavlyssning får användas ändras som sagt inte, vilket innebär att det kommer att vara exakt samma begränsningar som i dag. De kommer att användas i samma utsträckning, eller åtminstone enligt samma regler. Själva integritetskränkningen sker ju när tvångsmedlet väl införs, oavsett om det är hemlig teleavlyssning eller om det är hemlig rumsavlyssning som tillämpas. De reglerna har ingen motionerat om att ändra i det här betänkandet.

Vad vi har motionerat om är överskottsinformation. Återigen, ibland har man redan information om ett brott, men du säger att det ska gälla allvarliga brott och att man måste vara försiktig. Jag tycker att våldtäkt mot barn är ett särskilt allvarligt brott. Även om straffvärdet kanske inte överstiger fyra år, säg att det hamnar på tre år, har förövaren fortfarande våldtagit ett barn. Ett rån som ger ett uppskattat straffvärde på tre till tre och ett halvt år är fortfarande ett rån. Det är väldigt allvarligt, liksom människohandel, som ofta utförs av den organiserade brottsligheten. Detta är väldigt allvarliga brott. Det är så allvarliga brott så att jag inte tycker att man kan bortförklara detta med integritetsargument. Har man bevisningen måste förövarna åka dit på det. Det borde vara den naturliga gången. Att bortförklara det med att det inte är tillräckligt hårt straff eller något annat tycker jag är väldigt märkligt.

Anf. 47 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Det är väldigt enkelt för Sverigedemokraterna som har suttit i riksdagen i drygt ett år att föreslå en massa nya och utökade möjligheter. Men glöm inte bort historiken bakom den här lagstiftningen som har föregåtts av en 25-årig debatt i Sverige om vi över huvud taget ska ha hemliga tvångsmedel! Då måste man ändå respektera att vi har den här överenskommelsen. Vi har en bred politisk majoritet i Sveriges riksdag om var gränsen ska gå. Det är den här avvägningen vi har gjort. Det handlar om allvarliga, grova brott, och så finns det faktiskt undantag. Det stod inte i justitieutskottets betänkande, men om du läser andra utredningar ser du att det finns vissa undantag för terroristbrott, rikets säkerhet och så vidare där man kan använda sig av så kallad överskottsinformation.

Vi får se vad utredningen kommer fram till, men vår principiella hållning i dag är att vi inte ska utöka det här slentrianmässigt. Det är viktigt att säga att hemliga tvångsmedel är *en* del i det brottsförebyggande arbetet. Vi har lagen om elektronisk kommunikation, och vi har andra insatser som alliansen och regeringen har fört fram till riksdagen för att inte minst komma åt barnpornografibrott. Det är viktigt att se helheten.

Anf. 48 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Egentligen önskar vi att vi inte skulle behöva ha den här debatten i dag. Bakgrunden är att Justitiedepartementet i juni 2010 till-satte en utredare som skulle utvärdera de här tre tidsbegränsade lagarna.

Tanken var att den skulle vara klar vid det här laget, och då hade allting fungerat eftersom lagarna är tidsbegränsade till 2012 års utgång. Hade den varit klar skulle vi ha hunnit med den remissrunda, lagrådsremiss och riksdagsbehandling som vi måste göra. Men utredaren krävde förlängd utredningstid. Han hann inte, och han fick förlängd tid till den 30 juni i år.

Åtminstone vi som sitter här i riksdagen vet hur lång tid det faktiskt tar och måste ta i lagstiftningsprocessen. En bred remissrunda ska ut till alla berörda myndigheter och organisationer, Lagrådet ska säga sitt, sedan kommer propositionen som vi ska behandla i utskottet hit till kammaren för att sedan debatteras, och därefter måste en viss tid passera innan lagen träder i kraft.

Tyvärr kan vi redan nu konstatera att efter att utredaren kommit med sitt betänkande kommer vi inte att hinna behandla detta färdigt i riksdagen innan 2012 års utgång. Då slutar automatiskt de här tre lagarna att gälla, och då finns det två alternativ att välja på. Antingen väljer vi att förlänga dem, vilket är förslaget här i dag, eller så väljer vi att helt enkelt låta dem sluta fungera. Det sistnämnda förslaget som Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom – de är inte här i kammaren i dag vilket är mycket förvånande, och Socialdemokraterna är inte heller här – menar jag skulle vara ett nästan oseriöst sätt att behandla frågan. Det säger jag trots att Centerpartiet inte har varit odelat positivt till de här lagarna från början. Vi ser verkligen fram emot resultatet av den utredning som pågår. Det handlar om integritetskränkande lagar, och visar det sig att de inte är effektiva ska vi inte heller ha den typen av tvångsmedel i Sverige. Men innan vi kan fatta något sådant beslut måste utredningen bli klar.

Vad skulle då hända om vi bara lät de här lagarna sluta att gälla? Det skulle framför allt beröra Säkerhetspolisen. Det skulle även beröra Rikskriminalpolisen och kanske Ekobrottsmyndigheten när det gäller hemlig rumsavlyssning, men de andra lagarna gäller ju Säkerhetspolisen. Det skulle i värsta fall kunna tvinga Säkerhetspolisen att avbryta pågående spaningsarbete vid årsskiftet för att sedan, ett par månader senare, när vi hunnit behandla utredningsbetänkandet kanske ge Säkerhetspolisen möjligheten tillbaka. De flesta förstår nog att man inte hantera svåra pågående utredningar på det sättet.

Det skulle också kunna betyda att man vid grovt narkotikabrott, där spaning pågår med hemlig rumsavlyssning, vid årsskiftet fick avbryta det trots att det då bara är några månader kvar till att man kanske får tillbaka möjligheten att göra det. Då kan det mycket väl vara för sent för att få tillräckliga bevis för fällande dom mot dem som begått grova narkotikabrott. Det enda rimliga är att förlänga dessa tre lagar, och det gör vi med ett år, det vill säga till utgången av år 2013.

När det gäller Sverigedemokraternas yrkande om överskottsinformation känner Kent Ekeröth till att just den frågan behandlas i den pågående utredningen. Vi menar att det är vettigt att avvakta utredningens resultat. Det är därför vi har utredningar, för att vi ska lyssna på vad de säger. Om vi först ska göra ett tillkännagivande till regeringen och säga att riksdagen tycker på ett visst sätt och utredningen sedan kommer fram till raka motsatsen blir frågan vad regeringen då ska göra. Ja, då är regeringen bunden av att lägga fram ett förslag trots att utredningen kommit med det

motsatta förslaget. Det är alltså en helt bakvänd ordning som Sverigedemokraterna föreslår.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 49 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Jag noterar att Linander anser att om utredningen inte kommer fram till att de olika tvångsmedlen är effektiva ska vi inte ha dem. Det håller jag med om. Är de totalt ineffektiva finns det ingen anledning att ha dem, eller åtminstone måste man reformera lagen.

Av en skrivelse som nyligen kommit framgår det att dessa tvångsmedel är ganska effektiva. Till exempel har man haft nytta av hemlig teleavlyssning i 71 procent av fallen under 2010 och av hemlig teleövervakning i 67 procent av fallen. Det har gått upp från 2009, vilket betyder att nyttan av de hemliga tvångsmedlen ökat från 2009 till 2010. Nyttan finns där alltså, och den är ganska stor i dag. Som Roger Haddad var inne på har användningen ökat just för att det har varit nyttigt. Nyttan finns således där.

Vi är givetvis överens om att lagen ska förlängas. Det vi dock inte är överens om, som också framkommit av de andra alliansledamöternas anföranden, är när överskottsinformation ska användas. Det tycker jag fortfarande är anmärkningsvärt. Inte för att jag behöver ta upp den debatten igen, men jag tycker att det är anmärkningsvärt att åklagare inte har möjlighet att i vissa fall gå vidare med en undersökning, till exempel när det gäller våldtäkt mot barn eller rån.

När jag nu har ordet vill jag passa på att fråga även Linander om han tycker att det är en rimlig hållning att man inte ska kunna gå vidare och undersöka eller åtala till exempel vid våldtäkt mot barn då vi fått den informationen från överskottsinformation och den enligt lag inte får användas. Våldtäkt mot barn och de andra brotten jag talat om är trots allt ganska allvarliga brott. Även om de kanske inte skulle passera just fyraårsgränsen i straffvärde anser jag att de är tillräckligt allvarliga för att det ska vara värt att kunna utreda dem vidare. Jag undrar hur Johan Linander ser på det.

Anf. 50 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Nu blir jag alldeles förvånad. Uppenbarligen har Kent Ekeroth missuppfattat vad vi diskuterar. Han tar upp hemlig teleavlyssning och teleövervakning och hur effektiva de lagarna varit. Det handlar om helt andra lagar. Det är inte dem vi nu debatterar. De tre tidsbegränsade lagarna är hemlig rumsavlyssning, det vi kallar buggning, fortsatt giltighet av lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och fortsatt giltighet av lagen om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott. Det handlar inte om rättegångsbalkens regler om teleavlyssning och teleövervakning. De är inte tidsbegränsade. De finns och kommer att fortsätta att finnas. Det är alltså tre helt andra lagar, vilket kanske kan förklara lite av missförståndet.

När det gäller överskottsinformation måste jag påpeka att åklagare visst kan gå vidare med en utredning. Om man får nya uppslag om en våldtäkt av barn, det exempel som Kent Ekeroth och andra tagit upp vid flera tillfällen, kan en utredning självfallet påbörjas eller fortsätta, men

man kan inte använda överskottsinformationen i domstol. Det är den begränsning som kan göras. Det betyder dock inte att åklagaren, ifall man lyssnat på någonting och hört något, då skulle vara förhindrad att starta en förundersökning gällande just det brottet.

Beträffande vilken ställning vi ska ta lyssnar vi, som jag sade i mitt anförande, på vad utredningen kommer fram till. Vi tillsätter utredningar just för att vi tycker att det är vettigt att föra fram den expertkunskap som en person som dyker djupt ned i dessa frågor kan komma med. Det är därför vi har utredningar.

Jag kan ställa en motfråga till Kent Ekeroth. Om utredningen föreslår att vi inte ska ändra reglerna, kommer Sverigedemokraterna att lyssna på det?

Anf. 51 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Det kommer förstås att bli intressant att se vad utredningen kommer fram till. Vi ser mycket fram emot utredningen. Om utredningen kommer fram till att överskottsinformation ska behandlas på samma sätt som i dag, det vill säga att man inte kan åtala någon för exempelvis våldtäkt mot barn ifall den information som framkommit är överskottsinformation, då kommer jag med stor sannolikhet att fortfarande vilja ändra de lagarna.

Jag tycker att det nu är en helt orimlig ordning, och jag är inte ensam om det. Anledningen till att vi väckt motionen och att jag reserverat mig för den beror på att vi fått den informationen från personer inom rättsväsendet. De har påtalat problematiken, och när vi tittat närmare på den har vi sett att remissinstanserna i propositionen från 2005/06 tyckte samma sak. De var emot regleringen, som den dåvarande socialdemokratiska regeringen införde. Med anledning av det känner vi oss ganska trygga i vårt ställningstagande att gränsen för när överskottsinformation får användas bör sänkas.

Jag har oerhört svårt att se hur den pågående utredningen ska kunna ändra på min inställning i den här frågan. Om det blir en proposition utifrån utredningen och den inte innefattar en ändring av dessa lagar kommer jag säkerligen att åter motionera om att ändra lagen så att vi får en annan grundregel för när överskottsinformation får användas.

Anf. 52 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Jag uppskattar Kent Ekeroths uppriktighet när han säger att även om utredningen kommer fram till att det inte är vettigt att göra någon ändring, att den gräns som finns är rimlig av integritetsskäl men också av effektivitetsskäl, kommer han att fortsätta att motionera om det. Jag tror faktiskt att utredningen kommer att komma fram till att det i verkligheten är ytterst få fall där man upptäcker mycket grova brott som man sedan inte kan gå vidare med.

En sak som Kent Ekeroth inte lyckas svara på är var gränsen ska sättas. Den frågan förekom även i ett tidigare replikskifte. Man måste hitta någon gräns. Ska det vara ett år, två år eller som nu fyra år? Eller ska vi inte ha någon gräns alls? Det kan man också argumentera för. Om man i samband med tvångsmedel, såsom buggning, får veta att ett brott har begåtts, varför ska man då inte använda den informationen, oavsett om det gäller en psykiskt störd person eller snatteri?

På något sätt kommer vi ändå fram till att vi ska ha mycket hårda regler för när tvångsmedel får användas, och gränsen på fyra års fängelse har vi satt upp just för att buggning är mycket integritetskränkande. Det handlar om att placera hemlig rumsavlyssning hemma hos någon eller på annat ställe där man kommunicerar på ett sätt som man tror är fritt fram, att ingen ska avlyssna vad man säger.

Om man använt tvångsmedel och det kanske inte lett till någonting – det händer att man buggat någon och inte fått fram några som helst bevis – ska vi då säga att personen i fråga säkert gjort någonting, och så hittar vi något annat brott som kanske ger några månaders fängelse? Ska den informationen då användas? Någon gräns måste vi ha för hur vi ska ställa oss. Därför avvaktar vi tills utredningen är klar.

Anf. 53 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Vi har i dag att ta ställning till förlängningen av de tidsbegränsade lagarna för hemliga tvångsmedel. Under de år jag var aktiv i justitieutskottet, ordinarie om jag säger så, var det en fråga som kom upp på tapeten vartenda år. Oppositionen var stark motståndare till den lagstiftningen, och vi kan genom oppositionens frånvaro se vad intresset för det är i dag. Det beklagar jag. Det kanske är oppositionens syn på det hela, att de egentligen tycker att detta är okej.

Den här lagstiftningen är nödvändig. Vi lever inte i den bästa av världar, utan vi har en tuff brottslighet runt omkring oss som måste följas. Polisen behöver tyvärr använda sig av ett antal tvångsmedel, som måste vara balanserade när det gäller både effektiviteten och den personliga integriteten. De ska bygga på ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen.

Det hade varit bra om regeringen hade varit klar med sin utredning, men vi förstår att detta är besvärlig materia. Det är nödvändigt att man går till botten med de här frågorna. Är man inte klar är man inte klar. Det är bättre att låta det ta sin tid, så att de frågeställningar som kommer upp blir ordentligt genomlysta.

Vi har för att stärka den personliga integriteten lagt fram ett antal förslag. Bland annat ska Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden göra en uppföljning. Det är ett viktigt instrument att vi har någon som kontrollerar kontrollanten. Det är också viktigt att regeringens skrivelse nu verkligen kan läggas till handlingarna och att vi kan gå vidare och se fram emot en lagstiftning.

Jag föreslår att vi lägger skrivelsen till handlingarna.

I detta anförande instämde Caroline Szyber och Roland Utbult (båda KD).

Anf. 54 MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! En utvärdering av lagen om hemlig rumsavlyssning och lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott överlämnades till regeringen 2009. Det hörde vi flera av ledamöterna i utskottet anförda här tidigare. Med anledning av denna utvärdering förlängdes lagarnas giltighetstid till utgången av det här året. Det skäl som angavs för förlängningen var att underlaget för utvärderingen var alltför begränsat för att det skulle vara möjligt att dra några säkra slutsatser om huruvida

dessa lagar hade fått avsedd effekt eller uppfyllt myndigheternas behov och att en fortsatt utvärdering därför var nödvändig.

Även lagen om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott gavs då den trädde i kraft den 1 januari 2009 en begränsad giltighet till och med utgången av det här året. Som skäl för att tidsbegränsa denna lag – detta är viktigt – angav regeringen med anledning av synpunkter från Lagrådet att en samlad översyn av de regler om tvångsmedelsanvändning som nu finns spridda i olika lagar skulle ha ett stort värde.

Här kommer Miljöpartiets stora invändning. Vi har två reservationer i betänkandet. Den ena handlar om att vi principiellt sett sedan tidigare är emot denna inskränkning i sättet att göra en lag; man hade inte en helhetssyn utan lappade och lagade. Vi var emot det under förra mandatperioden och är fortfarande emot det.

Brott ska beivras, och metoder ska användas för att man ska kunna vara effektiv och proportionerlig när brott beivras. Men att lappa och laga får till stånd ett system som blir svåröverblickbart för gemene man.

När synpunkterna från Lagrådet kom sade regeringen att man skulle kunna titta på den samlade översynen senare. Jag har gått tillbaka till debatter och tittat, och det fanns flera ledamöter i utskottet som då tyckte att man borde ha någon form av samlad översyn. I avvaktan på denna översyn ansågs det ändamålsenligt att tidsbegränsa de föreslagna lagarna.

För oss i Miljöpartiet är den långsiktiga översynen oerhört viktig, men den tenderar hela tiden att skjutas upp, år efter år. Detta handlar vår reservation nr 2 om. Jag vill yrka bifall till den.

För oss är det också oerhört viktigt att det vid införandet av dessa tre aktuella lagar har framkommit kritik, bland annat när det gäller behoven av lagstiftningen. Det har rått brist på åtgärder för att skydda den personliga integriteten hos dem som utsatts för tvångsmedel – inte hos brottslingarna, utan hos de människor som har kommit i kläm. Vi såg detta under föregående mandatperiod, då ett antal extremt långa häktningstider utifrån de lagar vi hade till handa då gjorde att de människor som blev utsatta för detta var i princip rättslösa.

När det gäller regeringens nuvarande proposition innebär det att utredningen eventuellt kommer fram till något annat när de har fått detta förlängt, för det finns en stabil majoritet för det i riksdagen. Men för oss handlar det i grunden om att det är beklagligt för rättssäkerheten och demokratin i vårt land att inte samtliga lagar med integritetskränkande bäring har fått genomgå en helhetsmässig utvärdering i en statlig utredning.

Anf. 55 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Den viktiga utredningen pågår, en utredning som Centerpartiet, Alliansen och Miljöpartiet tycker är bra och som ser över den här typen av tvångsmedelsanvändning och de lagar som finns, som ser om de har fungerat och är effektiva, behöver förändras på något sätt eller kanske inte ens ska finnas kvar. Så långt är vi överens.

Utredningen skulle ha varit klar vid det gångna årsskiftet, men utredaren själv begärde längre utredningstid. Det är inte speciellt ovanligt att det händer, men i detta fall var det extra olyckligt eftersom det innebär att utredningen med efterföljande remissrunda, lagrådsremiss och riks-

dagsbehandling inte hinner bli klar innan de tre tidsbegränsade lagarna upphör vid årsskiftet 2012/13.

När utredaren begärde detta hade regeringen två alternativ. Det ena var att säga: Nej, du ska lämna in utredningen vid den tid som det var sagt från början. Men då hade vi också fått en utredning där utredaren inte haft tid att göra ett ordentligt arbete, där han inte ansett att han hunnit gå till botten i de frågor han skulle utreda. Frågan är om Miljöpartiet tycker att det skulle vara ett bra alternativ att denna viktiga utredning inte hade fått utredas ordentligt till slut.

Det andra alternativet var att ge utredaren ytterligare ett halvår, vilket han också fick. Det betyder i sin tur att vi behöver förlänga dessa lagar med ytterligare ett år. Det är olyckligt att det krävs, men min fråga till Miljöpartiet och Mehmet Kaplan är: Tycker ni verkligen att vi inte skulle ha gett den ytterligare utredningstiden till utredaren?

Anf. 56 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Linander för frågan. Det handlar för oss om hur man ska vara konsekvent i lagstiftningsarbetet. Vi röstade som parti mot införandet av dessa lagar från början. Det skulle vara inkonsekvent att ändra sig bara för att utredningen är tillsatt eller blir förlängd.

För oss handlar det i grunden om hela paletten av lagar, där ”integritetsskydd” är själva portalparagrafen. Det handlar om hur vi ska se till att få brottslingar på fall och hur vi ska få ett rättssäkert samhälle. När de här lagarna kritiserades av tunga remissinstanser, bland annat Lagrådet, tyckte vi att regeringen borde ha lyssnat mer på det, och vi tycker fortfarande så. Vi blev glada över att det blev en tillfällig lag, för vi vet att det fanns krafter som ville få detta permanentat redan då. Men vi hoppas att det motstånd som fanns i kammaren mot att permanenta lagarna redan då gjorde intryck. Vårt ställningstagande är direkt kopplat till det tidigare ställningstagandet. Men för oss innebär det också en övergripande översyn.

För mig är det viktigt att veta var Centerpartiet står i den frågan. Vi har en vice ordförande i justitieutskottet som är centerpartist. Det är ett parti som håller fanan högt när det gäller integritetsskydd och rättssäkerhet. När kommer vi därför att få se en översyn av alla de lagar som finns och som är en palett och ett lappverk som är ett hot mot rättssäkerheten?

Anf. 57 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Det är just därför vi har tillsatt den här utredningen, för att se om de här tre tidsbegränsade lagarna har fungerat som det är tänkt. Det är möjligt att utredaren kommer fram till att de inte alls har varit effektiva och att de inte ens behövs. Då ska vi givetvis avskaffa dessa lagar.

Men det kan också vara så att utredaren kommer fram till att hemlig rumsavlyssning verkligen är nödvändig för att bekämpa grov och organiserad brottslighet, inte minst grov narkotikabrottslighet, och att Säkerhetspolisen behöver de här speciella lagarna för att bekämpa terrorism. Om utredaren kommer fram till det, vill då Miljöpartiet fortfarande avskaffa lagarna? Det skulle vara intressant att höra. Från Centerpartiets sida lyssnar vi på vad utredningen kommer fram till.

*Fortsatt giltighet
av de tidsbegränsade
lagarna om hemliga
tvångsmedel*

När vi nu är i den situation som vi är i – utredningen är förlängd, vi hinner inte klart under 2012 med en ny lagstiftning, och vi vill därför förlänga de här tidsbegränsade lagarna med ytterligare ett år – föreslår Miljöpartiet och Vänsterpartiet att de ska avskaffas. Det skulle i praktiken kunna innebära att pågående utredningar hos Säkerhetspolisen, eller kanske en utredning hos en polismyndighet som har en stor narkotikahärva på gång, vid årsskiftet skulle tvingas avbryta sin spaning för att ett par månader senare kanske få möjlighet att återuppta den.

På det sättet kan man inte hantera den här typen av viktiga frågor. Det blir inte seriöst att hoppa från det ena till det andra. Även om Miljöpartiet inte tycker att de här lagarna var bra från början borde det vara logiskt till och med för Miljöpartiet att förlänga lagstiftningen i avvaktan på att utredningen ska bli klar.

Anf. 58 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Johan Linander! Den senaste större utvärderingen som har skett var SOU 2009:70. Den fokuserade enbart på frågan om buggning och preventiva tvångsmedel, inget annat lagförslag som berör rätten till privatliv och den personliga integriteten. Inte heller den pågående utredningen antar ett helhetsperspektiv. Det måste Johan Linander ändå medge. Utredningen tittar specifikt på en del av apparaturen när det gäller lagstiftning.

Det behövs en oberoende utvärderingskommission för alla integritetskränkande lagar. Vi har upprepat det, och det är inte så ovanligt. Detta finns i många andra länder. Varför stoppar Centerpartiet detta? Varför är ni emot en övergripande kommission som tittar på alla integritetskränkande lagar? Vad är problemet? Om det är så att de är proportionella, effektiva och ändamålsenliga borde det inte vara något problem.

Vi menar att det seriösa ligger i att försöka ta itu med lappverket. Det har lappats och lagats. Tidigare socialdemokratiska regeringar har haft problem med detta, och den nuvarande alliansregeringen har i två mandatperioder fortsatt att lappa och laga någonting som inte riktigt fungerar.

Vi behöver en översyn över alla integritetskränkande lagar, men med detta sagt är det oerhört viktigt att se till att brott beivras och att det finns verktyg för polis och åklagare att kunna utreda de här allvarliga brotten. Det är en del av det uppdrag som justitieutskottet, de rättsvårdande myndigheterna och regeringen som är ansvarig har. Det har vi absolut ett stort stöd för, och det finns en bred enighet kring detta. Men när vi lappar och lagar blir det problem.

Anf. 59 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Herr talman! Jag var nog lite snabb och drog förhastade slutsatser om Mehmet Kaplans frånvaro i kammaren. Det är kul att se att han är tillbaka.

Mehmet Kaplan sade att brott ska beivras. Det tror jag att vi alla i justitieutskottet är överens om. Speciellt de här grova brotten måste vi kunna beivra på ett effektivt sätt. Därför har jag två frågor till Mehmet Kaplan. Om man tar bort de här lagarna, hur ska man då kunna beivra de grova brotten? Vad ser ni för alternativa metoder för att kunna upprätthålla en rättssäkerhet och beivra dessa brott?

Anf. 60 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Självklart är det viktigt att polisen har effektiva medel och verktyg för att hantera det som är deras uppdrag.

Vi skulle absolut kunna få till stånd ett samhälle som kan lösa i princip alla brott som begås genom att ha kameror i varje hörn eller en snut i varje knut, som det stod på de valaffischer som ett av allianspartierna hade satt upp i en förort här i Stockholm i valrörelsen.

Ett sådant samhälle tror jag dock inte att det finns ett stöd för hos den breda majoriteten i vårt land. Man har gjort undersökningar av hur människor anser att brott beivras, och de undersökningarna visar att domstolarna dömer ungefär i samma grad och hårdhet som den allmänna folkviljan. Detta känner naturligtvis ledamöterna i utskottet till.

Jag menar att man blandar ihop korten när man frågar vad det är för verktyg man fråntar de brottsbekämpande myndigheterna. Vår kritik handlar inte om verktygen i sig, utan vår kritik handlar om paletten, alltså hur verkligheten i dag har blivit för de människor som utsätts för detta i onödan. Det handlar inte om brottslingarna, för där har vi sett att det har skett en ökning av effektiviteten. Jag kommer ihåg att när de här lagarna först infördes var det bara varannan gång som den här typen av insatser rönste någon form av framgång.

I dag har vi bättre siffror. Men det är fortfarande ett lappverk, och det är det vi är emot.

Anf. 61 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Herr talman! Om man tar bort lappverket, Mehmet Kaplan, innebär det då att ni skulle kunna se finessen med den här typen av tvångsmedel i en mer enhetlig lagstiftning? Det är en fråga.

En annan fråga är att ni efterlyser någon form av kommission för att undersöka det här. Tittar vi lite grann runt om i Europa ser vi att det finns olika typer av säkerhets- och integritetsskyddsnämnder som har samma typ av uppgifter, så man kan säga att det finns lite grann av en europeisk acceptans för den typen.

Vad menar Mehmet Kaplan skulle vara bättre med en kommission i stället för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden?

Anf. 62 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! På den första frågan, Otto von Arnold, svarar jag ja. Om man har en genomtänkt helhet där man ser hur de olika lagarna samverkar och gör det de är satta att göra, nämligen beivra brott och se till att brottslingar döms, då är det helt i sin ordning.

Men i dag är det så, och det vet vi som jobbar med de här frågorna, att människor hamnar i häktet långa tider på grund av en del av de här lagarna. Sedan släpps de ut därifrån, vilket i sig är ett tecken på rätts-säkerhet i vår stat, och det ska vi vara glada för. Men de enormt långa häktetiderna, som för två år sedan var 105 dagar och förra året nästan 100 dagar och som i sig inte resulterar i någonting annat än någon form av ursäkt när man släpper de här personerna, visar att dessa samverkande lagar inte riktigt fungerar på det sätt vi skulle vilja.

Därför behövs ett samlat grepp där man gör en samlad översyn. Det kan inte vara så svårt. Ni sitter vid makten. Ni har förvisso ingen majori-

tet, men vi skulle med glädje stötta ett sådant initiativ från den nuvarande regeringen.

För Miljöpartiets del handlar det i grunden också om att ha ett rättsäkert samhälle för brottsoffren. Det är de som är mest utsatta, och det blir inte bättre av att man utsätter även andra för rättsosäkerhet.

Jag vill avsluta med ett citat från något som ligger rätt nära i tiden, i början av detta sekel. År 2000 skrev det som då hette Svenska Helsingforskommittén i fråga om den här typen av inskränkningar: ”Det framgår däremot tydligt av den redovisade inställningen hos de tillfrågade brottsbekämpande myndigheterna att användandet av buggning i stort sett enbart kan komma till nytta om polisen tillåts placera utrustningen varhelst de önskar”.

Och visst, det är sannolikt att när alla människor kan kontrolleras, när polis kan bryta sig in i alla privata utrymmen kan vi få ett samhälle där nästan alla brott klaras upp. Men det är inte det samhälle vi vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

12 § Organdonationsfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU9
Organdonationsfrågor.

Anf. 63 ANN ARLEKLO (S):

Herr talman! I dag är det en mycket viktig fråga som vi ska debattera och senare besluta om, nämligen organdonation. Det är inte bara en viktig fråga, utan framför allt är det en fråga som inte är enkel och som saknar enkla svar.

Det behövs en plan för att förbättra tillgången på organ och vävnader för donation. Väntelistan med patienter som behöver ett organ är lång. Genom transplantation kan människor få ett bättre liv, och fler liv kan räddas. Antalet donatorer i Sverige skulle behöva bli större för att kunna fylla behovet av organ till alla de patienter som väntar på en transplantation. Många är allmänt positiva till att donera organ efter sin död, men olika hinder gör att det inte blir möjligt.

Förra riksdagsåret när frågan om organdonation var uppe på socialutskottets bord uttalade utskottet följande som svar på de motioner som då behandlades: ”Utskottet har fått veta att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att inhämta kunskaper om och erfarenheter av dagens regelsystem när det gäller ökad tillgång på organ med flera frågor på området för organdonation. Med hänsyn till detta samt till det arbete Donationsrådet bedriver anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ. Motionerna avstyrks.”

Men, herr talman, trägen vinner. I dag är vi ett enat utskott som föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet har anfört om att regeringen ska återkomma till riksdagen. Det ska göras innan riksdagens sommaruppehåll nu i år, 2012. Regeringen ska återkomma med en redovisning av en plan för vilka åtgärder som krävs i

det fortsatta arbetet i syfte att förbättra tillgången på organ och vävnader för donation.

Herr talman! Sammanfattningsvis drar alltså utskottet slutsatsen att det finns otydligheter på området som kan gälla såväl regelverket som rutiner och organisationsfrågor. Vår socialdemokratiska motion har därför delvis bifallits, vilket jag är nöjd med.

Jag började med att säga att organdonation inte är en enkel fråga med enkla svar. Organdonation måste ses ur många aspekter: medicinska, etiska, juridiska och psykologiska.

Jag har förmånen att sitta i SMER, Statens medicinsk-etiska råd. I SMER har denna fråga varit på dagordningen i flera år; det kan säkert du, Barbro Westerholm, som också sitter här intyga!

Anledningen till att frågan har behandlats i SMER under så lång tid är bland annat att ju mer man sätter sig in i problematiken, desto mer inser man hur komplex frågan om organdonation är. Men SMER har satt ned foten och anser mot bakgrund av den kunskapsutveckling som har skett att en översyn av regelverket är nödvändig för att bättre kunna tillgodose behovet av organ för donation.

Herr talman! 77–88 procent av svenska folket har när de tillfrågas inställningen att de vill donera sina organ och vävnader för transplantation. Det ska jämföras med att endast 0,2–0,3 procent av svenska folket dör på ett sådant sätt att de kan donera sina organ och vävnader för transplantation.

I Socialstyrelsens donationsregister finns i dag ca 1,5 miljoner personer som har gjort klart om de vill donera sina organ eller inte. Men det räcker inte. Vi behöver bli många fler som tar ställning och anmäler oss till donationsregistret. Ju fler av oss som gör det, desto mer ökar chansen att kunna hjälpa dem som i dag står i kö och väntar på att få organ transplanterade. Nu, när jag tittade den 1 januari 2012, väntade 763 personer på ett nytt organ.

Herr talman! I vår socialdemokratiska motion pekar vi på att varje människa har rätt att själv bestämma om man vill donera eller inte. Bristen på organ och vävnader är stor, och det är därför viktigt att fler människor än i dag tar ställning till om man är positiv till organdonation eller inte. Som en följd av bristen på organ avlider människor som står i kö innan de får möjlighet att få organ transplanterade.

Inom sjukvården har olika frågor ställts om vad som bör gälla vid organdonation och vård av döende patienter. Eventuell förändring av nuvarande lagstiftning och hantering måste föregås av grundliga överväganden. Vi föreslår därför i vår motion att regeringen tar initiativ till en översyn av nuvarande regler och hantering och lägger fram förslag om hur fler organ ska kunna doneras.

Frågan inrymmer en hel rad etiska överväganden. Ett förslag som bör övervägas för att få fler att ta ställning till organdonation är att göra det möjligt att meddela sin vilja med ett kryss på till exempel deklarationsblanketten. Det bör också undersökas om sjukvården ska kunna få titta i donationsregistret redan innan patienten har avlidit för att kunna göra förberedelser för organdonation.

Det bör vidare prövas om sjukvården under en kort och begränsad tid ska få fortsätta intensivvården även när hoppet om att rädda patientens

liv är ute om det innebär att man kan tillgodose en patients önskan att donera organ.

Herr talman! Jag ställer mig avslutningsvis bakom utskottets förslag och ser att vi med beslutet tar ett steg närmare målet att förbättra tillgången på organ och vävnader för donation.

I detta anförande instämde Lena Hallengren (S).

Anf. 64 HENRIK RIPA (M):

Herr talman! Ledamöter! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

År 1964 genomfördes den första organtransplantation i Sverige. En människa fick en ny njure, och med den chansen till ett nytt, friskt liv. Det var tio år efter det att den första njurtransplantation gjordes i USA. I november förra året blev en 15-årig tjej i Skåne den yngsta patient någonsin som har fått ett par nya lungor – lungor med vilka hon kommer att kunna leva ett normalt och aktivt liv.

I Sverige har vi alltid strävat efter att ligga i framkant av den medicinska utvecklingen så att människor får långa och lyckliga liv. Trots detta fantastiska medicinska under – att vi kan rädda liv och undvika lidande med hjälp av organ som annars skulle begravas – står, precis som har sagts här tidigare, 763 personer i väntan på ett nytt organ. Av dessa väntar 29 personer på ett nytt hjärta.

Vi har diskuterat den här frågan i Moderaterna, och vi behandlade den nyss på vår partistämman. Då sade vi att vi ville se en översyn av reglerna i syfte att åstadkomma fler donationer. Därför är det tillkännagivande som socialutskottet yrkar på extra glädjande för oss.

Det sätter också fokus på en annan viktig aspekt av sjukvården i Sverige, att den är ojämlig, att man i olika landsting får olika bra vård. Framför allt belyses det i förhållande till vilket stöd som ges åt levande organ-donatorer, människor som donerar en njure för att rädda livet på någon. Vad händer med dem om de mot förmodan blir sjuka eller får en permanent funktionsnedsättning? Hur långt sträcker sig det offentliga ansvaret? Det är frågor som inte har tillfredsställande svar i dag och som hanteras olika i landstingen.

Den andra viktiga frågan handlar om att få sjukhusen att bli bättre på att identifiera donatorer. Enligt Socialstyrelsen har Sverige potential att identifiera minst 210 möjliga donatorer varje år. Men under 2010 lyckades landstingen bara identifiera 166 av dem. Det är en minskning med 20 procent jämfört med året innan. Dessutom ser man stora regionala skillnader. År 2011 ökade det visserligen igen – man är tillbaka på ungefär samma nivå som 2008. Men det finns något som är allvarligt. När Jämtlands landsting identifierade 10 procent av de avlidna på intensivvårdsavdelningen som möjliga organdonatorer var samma siffra i Jönköpings landsting 0 procent. Det är klart att det är en skillnad som vi inte kan ha.

Det är viktigt att få människor att ta ställning. Även om vi redan i dag är den befolkning som är mest positiv måste vi fortsätta att få svenska folket att ta ställning. Under de senaste åren har svenskarna blivit mer positiva till organ- och vävnadsdonation. Också anhöriga är mer positiva nu, vilket är viktigt då den här frågan ofta kommer i ett väldigt jobbigt skede. Av omtanke om anhöriga bör man ta ställning.

Att ge en annan människa liv – kan man ge en bättre gåva? Är man religiös vågar jag tro att man nog kan få förtur till himlen på det sättet.

Om vi är inne på det religiösa spåret kan vi konstatera att kristendomen säger: ”Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem. Det är vad lagen och profeterna säger.” Det står i Matteusevangeliet. Den katolska kyrkan uppmuntrar donation, och påven Johannes Paulus II säger att det yttersta beviset på medmänsklig kärlek är just donation. Judendomen säger: Är det möjligt att rädda liv är det obligatoriskt att göra det. Och när det gäller islam är enligt Koranen Guds ord: Om någon räddar ett människoliv ska det anses som om han har räddat hela människosläktet.

Alla religioner talar faktiskt om hur viktigt det här är, att rädda ett liv.

Samtidigt är det redan i dag så att man, om man inte har sagt någonting, antas vara positiv till att donera sina organ. Men för att underlätta för anhöriga och vården bör man ta ställning och göra det tydligt.

I dag tar man i snitt fyra organ av donatorerna. Något som är viktigt att komma ihåg är att ålder inte är ett problem. Även i höga åldrar har vi användning av donatorer.

Kärnan i problemet i dag är inte, som jag uppfattar det, registreringen, utan att vården måste bli bättre på att se möjligheterna. Vi ser stora skillnader i hur bra sjukhus är på att ta till vara möjliga donatorer. Jag är övertygad om att en kvalitetsfaktor på sjukhus är hur bra de är på att se den här möjligheten. Vi kan göra mycket tillsammans.

Jag har haft förmånen att bli invald i Donationsrådet som representant för Sveriges riksdag. Donationsrådet har till uppgift att driva opinion gentemot medierna och allmänheten för att stimulera fler att ta ställning och att få fler donationer i Sverige. Socialstyrelsen är Donationsrådets verktyg för att lyckas med det.

Riksdagen bifaller inte motioner så ofta. Därför tycker jag att det är extra glädjande att vi har fått så stor enighet kring att bifalla just dessa motioner. Beslutet innebär att regeringen ska återkomma före sommaren med förslag.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 65 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Vi har här att debattera ett enigt betänkande med ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma till riksdagen senast före sommaruppehållet i år med en redovisning av en plan för vilka åtgärder som behövs i det fortsatta arbetet för att förbättra tillgången på organ och vävnader för donation.

Jag tycker att det är väldigt bra att vi är eniga. Frågor kring livets början och livets slut berör många. Sådana beslut måste grundas på all den kunskap vi har. Och efter diskussioner om hur vi ska åtgärda problemen handlar det om att ta ett enigt beslut.

1995 års beslut om transplantationslagen var just ett sådant enigt beslut. Det var inte lätt. Men vi samlades, en från varje parti, och diskuterade och diskuterade och kom så småningom fram till den lag som gäller i dag. Vi blev kallade för pralinggruppen eftersom vi firade enigheten, när vi kom fram till den här lagen, med att äta praliner tillsammans.

Hur gick det sedan? Efter ett år kom Socialstyrelsens information om lagen i hushållsutskick till allmänheten. Då exploderade debatten. Det vi lärde av det var att vi ska debattera den här typen av frågor i den politiska familjen, men vi måste också ha en debatt ute i samhället och en kunskapsförmedling. Och människor ska ha möjlighet att komma med sina synpunkter. Det tycker jag är viktigt nu när regeringen ska gå vidare med att förbättra den här lagstiftningen.

Varför är vi då inte nöjda med den? Det har sagts i tidigare inlägg att en majoritet av dem som bor i Sverige är positiva till att donera. Ändå har vi en brist på donatorer, och vi har en växande kö av människor som är i behov av ett organ. Det är människor som dör i den kön för att vi har en sådan brist.

Vad är då problemet? Ett problem är att lagen är otydlig. Socialstyrelsen har försökt gå ut och tydliggöra så långt som lagens paragrafer tillåter. Man kom sommaren 2007 ut med ett sommarbrev, som det kallas. Där framgår att det inte är förenligt med dagens lagstiftning att initiera behandling uteslutande med syftet att patienten ska bli organ- eller vävnadsdonator. Ventilatorbehandling är acceptabelt under successivt försämrad prognos för att säkerställa om patienten utvecklar total hjärnfarkt, det vill säga att hjärnans funktion utsläcks helt. Det är inte i strid med gällande lagstiftning.

Men det här förtydligandet räcker inte – det har vården sett – och inte heller det som Socialstyrelsen kom med i januari 2011.

Vi har i Statens medicinsk-etiska råd, där Ann Arleklo och jag sitter, och i socialutskottet fått redovisningar av olika personer med kunskap om donationsverksamhet om var problemen sitter.

Vi har ett problem med donationsregistret, som omfattar 1 ½ miljon svenskar. Det är ett fåtal som får söka information där. Det är transplantationskoordinatorer och vävnadskoordinatorer och ett litet antal personer till. Det är bra. Det ska vara begränsat. Men informationen får man hämta först när den potentiella donatorn är avliden, och här tappar man tid. Det är viktigt att organen tas ut så tidigt som möjligt för att de ska kunna fungera i den som mottar organen.

Min rekommendation i avvaktan på att man får ett annat system för att registrera är: Ha donationskortet på er! Då kan vården se när man kommer in på akuten om man är villig att donera eller inte. Berätta också för era närmast anhöriga hur ni vill ha det!

Nationella Vävnadsrådet och Sveriges Kommuner och Landsting tar upp i sina krav att man ska verka för ett samordnat, entydigt och donationsfrämjande regelverk. Delegationen för medicinsk etik vid Svenska Läkaresällskapet pekar på nödvändigheten av att utreda och förbättra regelverket. Etikrådet vid Organisationen för organdonation har också mött upp med skriftlig och muntlig information där man motiverar de problem som finns när det gäller att verkligen kunna säkerställa att man får så bra rutiner och så livskraftiga organ som möjligt och samtidigt inte gör en endaste miss.

Det är fråga om donatorer som inte har en chans att leva vidare. Vi har naturligtvis också de levande donatorerna, de som donerar en njure till andra. Det har varit uppmärksammat lite i tidigare inlägg.

Statens medicinsk-etiska råd har som Ann Arleklo sade behandlat frågan ganska så länge. Det innebar att vi kände i november i höstas att nu går det inte att vänta längre med denna växande kö av människor som behöver ett nytt organ.

Vi skrev i vårt protokoll den 11 november i 6 § om organdonation: Det finns värdefulla lärdomar att dra av donationsverksamheten i olika länder. Mot bakgrund av den kunskapsutveckling som skett anser rådet att en översyn av regelverket är nödvändig.

Sedan har vi i utskottet i enighet konstaterat de otydligheter som finns på området och att vi måste få en översyn här. Nu har vi detta tillkännagivande. Men vi slår in en öppen dörr.

Regeringen hade i början av december ett möte med experter och sakkunniga i frågan, så arbetet rullar redan på. Men för allmänheten och människor ute i Sverige är det viktigt att vi visar enigheten i politiken. Det gäller också experter som kan dessa frågor på djupet.

Anf. 66 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag lärde för länge sedan känna en kille, sex år gammal. Jag fick följa honom under många år fram tills han i sena tonåren dog. Han dog efter att ha fått vänta alldeles för länge i kön för att få ett nytt hjärta och nya lungor. För mig handlar debatten om just det, att rädda liv och att ge livet mer av kvalitet. Det handlar om att göra allt som någonsin står i vår makt för att förhindra att människor dör på grund av att reglerna för organdonation inte är tillräckligt tydliga.

Förutsättningarna för transplantationsverksamhet borde vara mycket goda i Sverige. Vi har en intensivvård av världsklass. Sverige har alltid varit ett av transplantationskirurgins allra främsta länder. Svenska folket har bland de mest positiva inställningarna till att donera organ. Åtta av tio svenskar vill att deras organ ska kunna doneras. Trots det lyckas vi inte fullt ut.

Ett problem är att reglerna som omger transplantationer till viss del varit otydliga. Det budskapet är tydligt från många som har praktisk erfarenhet av både intensivvård och transplantationer. Här krävs en översyn med det uttalade målet att öka antalet transplantationer och rädda fler liv. Det är inte acceptabelt att mer än 700 människor står i kö och väntar på nya organ. Varje dag i transplantationskö är en medicinsk risk och dessutom ett onödigt lidande. Inte sällan handlar det om ungdomar som inte kan gå i skola och vuxna som inte kan arbeta. Det är ett slöseri.

Det är därför bra att regeringen nu tar fram en plan för det fortsatta arbetet.

Från Centerpartiets sida är vi tydliga med att lagstiftningen bör ändras. Den bör utgå från att åtta av tio svenskar faktiskt är positiva till transplantation. Man måste överväga om det inte vore mer naturligt att den som inte vill att ens organ efter döden ska kunna ges till behövande medmänniskor får göra den aktiva handlingen att anmäla det till donationsregistret i stället för som i dag att den som vill donera är den som ska göra den aktiva handlingen.

Genom att man skulle anta samtycke skulle med all sannolikhet dessutom antalet transplantationer komma att öka. Fler liv skulle räddas, och livet för människor som exempelvis är bundna vid dialys skulle bli betydligt lättare att leva.

Det här är den modell man provat i andra länder. Det är lätt att på olika sätt ge sin donationsvilja till känna. Men för den som inte vidtar en aktiv handling utgår man från att personen i fråga är positiv till donation. Om de anhöriga har kännedom om att personen varit negativ kan de på den grunden stoppa organdonation. I annat fall ska det vara öppet för att en katastrof och en tragisk, ofta för tidig död, kan leda till det positiva att en medmänniska ges liv.

För oss är målet att rädda liv och ge livskvalitet det viktigaste. Vi är också helt övertygade om att den lilla grupp som av religiösa eller etiska skäl vill att kroppen efter döden ska vara intakt kommer att ha en stark motivation för att göra den anmälan. Ingen kommer därför att mot sin vilja efter döden behöva bli föremål för organdonation.

Herr talman! Vår utgångspunkt är att vi i alla lägen gör allt som står i vår makt för att rädda liv och för att ge livet kvalitet. Jag hoppas därför att denna enighet och denna debatt leder till förändringar och förbättringar av det regelverk som omger transplantationsverksamheten i Sverige går i den riktningen.

Anf. 67 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Få områden inom dagens sjukvård står inför så många och svåra etiska problem som transplantationskirurgin. Tänk att vara beroende av en annan människas död för att rädda sitt eget liv eller att behöva donera ett organ från sig själv. Det är två etiska dilemman som patienter och anhöriga tvingas stå inför i väntan på en organtransplantation.

Det är just väntan på besked som många upplever som mycket påfrestande. Varje gång som telefonen ringer finns det hopp om att det är deras tur. Men besvikelsen är lika stor när samtalet inte gäller transplantationen.

För närvarande väntar omkring 763 svårt sjuka på organ som kan rädda deras liv eller lindra deras lidande. Men bristen på organ gör att många av dem som väntar hinner avlida innan de fått den enda hjälp som kan rädda deras liv.

I stort är Sveriges befolkning mycket positiv till att donera sina organ. Enkäter har visat att upp till 80 procent är beredda att efter sin död ge organ till svårt sjuka medmänniskor. Men ändå ligger vi bland de sämsta i Europa när det gäller antalet organdonationer.

Att det inte är fler donationer beror i stor utsträckning på oklarheter i den lagstiftning som reglerar hälso- och sjukvården. Dagens regelverk ger en otillräcklig vägledning för vårdens personal.

Om ett läge uppstår där vidare aktiv behandling bedöms som utsiktslös är det för närvarande oklart hur länge och i vilken omfattning donationsförberedande åtgärder får vidtas.

När det redan står klart att behandling är utsiktslös får intensivvård inte påbörjas för att möjliggöra donation även om patienten förklarat att den vill donera sina organ. Det innebär att organ går förlorade, vilket är mycket olyckligt.

Herr talman! Denna fråga är naturligtvis mycket komplicerad och svår. Men någonting måste vi göra. Vi menar därför att det behövs en översyn av nuvarande lagstiftning som möjliggör fler donerade organ och att fler liv kan räddas.

På sikt ska Sverige bli nationellt självförsörjande på organ. Det gäller också för att svenska patienter inte ska behöva välja kommersiella alternativ utomlands.

Därför välkomnar jag utskottets ställningstagande i detta mycket viktiga ärende att regeringen ska återkomma till riksdagen senast före riksdagens sommaruppehåll med en redovisning av en plan för vilka åtgärder som krävs för att förbättra tillgången på organ.

Det här är viktigt. Det är en kamp mot tiden, och tiden är liv i detta avseende.

Anf. 68 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Donation och transplantation är så tydligt kopplade till liv och död. När en människa dör kan hon eller han ge fortsatt liv till en eller flera andra människor. Det är naturligtvis en angelägen och viktig fråga vilken lagstiftning som gäller och vilka regler som gäller och att de fungerar. Det är också en tydlig fråga där den medicinska utvecklingen måste kopplas till tydliga etiska ställningstaganden där både den döende människan och dennes anhöriga och den som kan få fortsatt liv ska känna sig trygga och respekterade.

Att vi i utskottet står här i dag och är överens i den väldigt angelägna frågan om en översyn över såväl regelverk som rutiner och organisationsfrågor kan vi egentligen tacka Etikrådet vid Organisationen för organdonation för. Den 19 maj fick utskottet en skrivelse från dem och de kom sedan på besök och informerade. Utskottet har jobbat och berett frågan under hela perioden sedan dess. När Statens medicinsk-etiska råd kom på besök satte de också ned foten tydligt, som sagts här tidigare, och sade att det behöver tittas över, det behövs förändringar.

Nu står vi här tillsammans och säger att regeringen bör snabba på med åtgärder så att fler människor som behöver det kan få tillgång till livsviktiga organ genom transplantation. Människor ska inte behöva dö eller få en oerhört försämrad livskvalitet i onödan. Antalet levande givare ska inte behöva öka i onödan, för det finns alltid en risk med att vara en givare, även om man villigt ställer upp. Människor ska inte heller i ren desperation ge sig ut på den kommersiella organmarknaden med dess utnyttjande av utsatta människor.

Det är inte bara dessa människors lidande och förkortade liv vi talar om utan runt varje människa som behöver få organ genom transplantation finns nära anhöriga och vänner. Runt omkring finns en sjukvårdspersonal som vill göra bästa möjliga insatser.

Det har sagts här flera gånger att åtta av tio svenskar är positiva till att donera organ. Där ligger vi väldigt högt, men vi ligger ju lågt med antalet donatorer per miljon invånare. Där ligger Spanien ungefär två och en halv gånger så högt som Sverige och Norge ligger inte riktigt men nästan dubbelt så högt. Det finns alltså stora möjligheter att jobba på förbättringar i vårt land.

Det har också sagts här tidigare att det ändå är ganska få som dör på ett sådant sätt att de kan bli donatorer, bara 0,2 till 0,3 procent. Då förstår vi alla att vi måste jobba med de möjliga donatorerna på ett annat och förbättrat sätt än vi gör i dag.

År 2011 donerade 145 personer sina organ efter döden. Totalt utfördes 744 transplantationer. I antalet transplantationer ingår också levande

givare. Förra året hade vi det högsta antalet lever- och njurtransplantationer hittills, men fortfarande står väldigt många människor i kö.

Det har sagts här förut att människor står i kö och att människor avlider medan de väntar i kö. 762 människor finns i transplantationsköer. Men den siffran skulle antagligen vara ännu högre om man visste att tillgången på organ var större och man då kunde bedöma att det kanske var idé för ännu fler människor att stå på en väntelista, att det var idé att få organ eller vävnader transplanterade.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag och ser fram emot när regeringen före sommaruppehållet återkommer till utskottet och talar om konkret vilka planer man har och vilka förbättringar man har börjat göra eller tänker göra.

Anf. 69 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! ”Tänk på döden” – så står det vid entrén till kyrkan i Mollösund i Bohuslän. Tänk på döden! Det är ju inget som man vill göra så ofta. Någon menar att vi borde tänka mer på döden, men de flesta av oss skjuter det här framför oss. Det gör att vi inte heller reflekterar så mycket över vad som händer efter döden, förutom att vi försöker ordna med livförsäkring, testamente och annat med tanke på de efterlevande.

Tänk på döden! Det är ju en verklighet för oss alla att vi en gång ska lämna det här jordelivet. Nej, det är inte inspirerande att tala om det men ändå så viktigt när det gäller flera dimensioner. I dag debatterar vi organdonationer. Att få ett nytt organ innebär skillnad mellan liv och död. Det innebär en andra chans med lindrat lidande och en ökad livskvalitet. För mig som känner personer som har fått denna möjlighet finns inga betänkligheter: Vi måste öka antalet donationer!

Det behövs en översyn för att klargöra de otydligheter som finns inom området. Men jag vill behålla principen att var och en aktivt ska ge sitt medgivande när det gäller organdonation. Det synsättet bygger på en djup respekt för varje individ. För oss kristdemokrater är det här en etisk fråga.

Den medicinska utvecklingen har gett oss oanade möjligheter, och allt fler svenskar, åtta av tio, är när man frågar dem, som flera har sagt här, positiva till att donera organ. Sverige har den högsta donationsviljan i Europa. Samtidigt ligger vi dåligt till när det gäller antalet donerade organ.

Det är långt ifrån alla som tar steget att registrera sin vilja, att tala med sina anhöriga eller bära ett donationskort. Det här är ett område där informationen måste intensifieras, och jag tror att vi som utskott – alla medlemmar i utskottet – liksom Socialdepartementet, myndigheter och intresseorganisationer kan bidra till att fler i Sverige uppmärksammas på behovet och på möjligheten att bli en livräddare genom att donera ett eller flera organ, som levande person eller i samband med sin död.

I dag väntar drygt 750 personer på transplantation. Förra året genomfördes fler transplantationer än någonsin, men behovet och kön har inte minskat. Fler möjliga donatorer hade ändå en känd inställning till donation och färre närstående lade in sitt veto än när donationsviljan var okänd.

Vi är alla här överens om, vi har hört det från samtliga, att fler donationer borde ske. Och enligt en kartläggning som Donationsrådet har

genomfört avlider varje år ca 225 personer som inom dagens lagstiftning skulle kunna vara möjliga donatorer. Inom vården måste man bli bättre på att finna dessa personer på ett snabbt och effektivt sätt. Såväl regeringen som Socialstyrelsen har flera pågående arbeten, bland annat en översyn av donationsansvariga läkares och sjuksköterskors uppdrag.

Den svenska sjukvården har de senaste åren tillämpat en praxis som går ut på att man behandlar patienten ytterligare ett tag efter att hoppet är ute, för att kanske kunna möjliggöra donation.

Den hälso- och sjukvårdslag som gäller i dag säger att man ska vårda patienten för patientens egen skull. Om alla läkare följde den lagen bokstavigt skulle det finnas ännu färre organ tillgängliga för donation. Orsaken till att så många läkare fortsätter att intensivvårda döende patienter är att de hänvisar till en annan lag, transplantationslagen. Den uttrycker att vårdgivare och myndigheter ska verka för att få fler organdonatorer. Regelverket lämnar alltså utrymme för egna tolkningar. Vilken lag ska läkarna förlita sig på?

Socialstyrelsens senaste ställningstagande uttalar att det är okey att fortsätta intensivvården under ytterligare något dygn, dock aldrig mer än två dygn, för att möjliggöra donation.

Vi förstår att det här handlar om ledarskap, naturligtvis om kompetens, resurser och inte minst etik. Det är ju på grund av dessa rådrum och frågor som vi välkomnar en utredning. Som det har uttryckts från läkarhåll: Det är svårt att detaljreglera vården i livets slutskede, men ett bättre definierat handlingsutrymme skulle vara ett stöd för intensivvårdens personal.

Vi kristdemokrater är övertygade om att det behövs ett tydligare regelverk. Vi välkomnar den utredning som nu kommer att inledas.

Varje människa har rätt att bestämma över sin egen kropp. Därmed har vi rätt att bestämma om vi ska bli donatorer efter vår död. Det är viktigt att visa respekt för varje enskild person, att varje person själv får ta ställning. Vi ska underlätta detta, men vi ska inte förutsätta att alla till hundra procent vill. Målet ligger fast att ge fler chansen till ett bättre liv med hjälp av fler organdonationer.

Det är tråkigt att i en avslutning av det här inlägget uttala orden: Tänk på döden. Men den här gången kan det vara på sin plats. Vi bör alla, var och en, även du som lyssnar eller ser på tv, fundera över och även fatta beslut om hur vi vill göra när det gäller att donera ett eller fler organ för fortsatt liv eller förbättrad livskvalitet för en medmänniska.

Kristdemokraterna står därför bakom utskottets förslag till beslut.

Anf. 70 FINN BENGTTSSON (M):

Herr talman! Tio motioner i detta betänkande, varav fem från moderata ledamöter, med väsentligen samma ambitioner har inneburit att utskottet efter hörande av Socialstyrelsen och Statens medicinsk-etiska råd kommit fram till att regeringen bör återkomma redan före sommaren i frågan om hur tillgången på organ och vävnader för donation avseende transplantation kan förbättras i vårt land. Utgångspunkten är en otydlighet gällande regelverk liksom rutiner och donations- och transplantationsorganisatoriska frågor som råder i dag.

Otydligheten i lagstiftningen har uppkommit på grund av en mycket snabb teknisk-medicinsk utveckling som gör att diskrepansen mellan behoven av transplantation, och därmed donerade organ, och möjligheten att rättssäkert och samtidigt tidsenligt kunna utnyttja tillgången till sådana organ är hjälplöst på efterkälken. Som Barbro Westerholm redan konstaterat slår vi med detta förslag in öppna dörrar eftersom regeringen redan arbetar med frågan för fullt.

Herr talman! Hälso- och sjukvårdslagen bygger på tre huvudsakliga etiska principer, som i sin tur har följande inbördes hierarkiska ordning; människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen samt kostnads- och effektivitetsprincipen. Utom allt tvivel är såväl behovs- och solidaritetsprincipen som kostnads- och effektivitetsprincipen motiverande för en ändring av lagstiftningen för att underlätta organdonation och transplantation.

Men hur är det med människovärdesprincipen? Jag vill lyfta fram det resonemang vi för på temat i vår motion So411. Fakta visar, som vi har hört i debatten, att svenska folkets vilja att donera organ och vävnader efter sin död uppgår till fyra femtedelar av befolkningen medan anslutningen till dagens frivilliga donationsregister endast ligger på under en femtedel av befolkningen. Problemet är att i allt väsentligt har denna diskrepans bestått över åren trots att de teknisk-medicinska möjligheterna att rädda liv med hjälp av transplantation dramatiskt ökat. Folk lider och dör i onödan medan den rådande ordningen inte på ett adekvat sätt har kunnat ta till vara möjliga organ och vävnader tillgängliga för transplantation.

Bland de politiska åtgärder som därför föreslagits märks en förfrågan i samband med situationer som majoriteten av medborgarna återkommande ställs inför, exempelvis i samband med den årliga allmänna självdeklarationen eller vid körkortsutbildning. Men, herr talman, organdonationsförfrågan är för viktig för att bli förknippad med något negativt. Enbart krav på en "organdeklaration" vid exempelvis den allmänna självdeklarationen eller vid körkortstagning riskerar att inte ge den positiva klang som ett sådant erbjudande till en bredare allmänhet bör förknippas med för att locka potentiella donatorer att ta steget fullt ut och anmäla sig. Av samma anledning är inte ekonomiska incitament bra styrmedel för att öka antalet organdonatorer.

Om samhället vill ta ett ansvar för att öka tillgången till organ och ge möjlighet till transplantation under goda etiska premisser är det viktigt att förstå psykologin som är inblandad i ett aktivt beslut som att ta ställning till att donera organ om man skulle avlida. För den stora majoritet detta berör, men som ännu inte tagit aktiv ställning på uppmaning från olika kampanjer för detta, förefaller det just som att det behövs en process att aktivt ta ställning till den för de allra flesta hypotetiska situationen: "Nu är jag plötsligt död och vad händer då?"

Med det svenska folkets goda vilja att i de allra flesta fall indirekt svara ja på frågan om organdonation som princip bör kanske inte frågan ställas på det sätt som sker i dag. Om vi i stället vänder på problemet, så att de allra flesta vill donera men inte vill svara på frågan så länge frågan förefaller inaktuell och hypotetisk – även om det inte är så – kanske det hittills närmast olösliga problemet för att få fler organdonatorer kan närma sig en konstruktiv lösning.

Förslaget utgår från att det finns en inneboende vilja att låta sina organ doneras om man oväntat skulle förolyckas och vara aktuell för sådan donation. Då gäller denna princip underförstått för personen i fråga, såvida man inte antingen aktivt själv sagt nej till detta under sin livstid eller anhörig inte vill låta det ske. Den senare gruppen ska naturligtvis inte tvingas uppge orsaker till ett sådant beslut, än mindre få det dokumenterat i öppna handlingar utan enbart i sådana som är underkastade den professionella transplantationsorganisationens göromål. Det är alltså principiellt viktigt att man själv under sin livstid, och anhöriga efter ens oåterkalleliga tillstånd av etablerad hjärndöd, på ett fullständigt avidentifierat sätt inom ramen för transplantationsorganisationen kan neka organdonation.

Det viktiga med detta konstaterande är att vi har frihet att säga obetingat nej, och det bör ses som en självklar mänsklig rättighet inom ramen för våra friheter som individer i ett fritt samhälle, inte minst om religiös övertygelse eller annat ligger bakom beslutet. Men minst lika viktigt är att den grupp av individer som detta berör med all sannolikhet kommer att vara betydligt mer begränsad än vad som är fallet i dag, när man aktivt måste ta ställning till sin kropps vara eller inte vara i oförändrad form före begravning när det egna dödsfallet för många inte ens är inom det riktigt känslomässigt rimliga att förhålla sig till.

Herr talman! Mycket riktigt har det visat sig att i andra länder som har anammat detta koncept med en omvänd ordning vid medgivande för organdonation, till exempel Spanien, också klart leder ligan om möjliga transplantationer som kan genomföras. Därför har Spanien de kortaste köerna till vanliga livsavgörande transplantationer för mottagaren.

Jag vill med detta inlägg och de kommentarer jag har fogat till ett i övrigt klokt utskottsbetänkande yrka bifall till förslaget i betänkandet och fästa regeringens uppmärksamhet på att analysera den möjlighet som har berörts i detta inlägg vid en förändring av regelverket för organdonation.

Anf. 71 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! För fem år sedan fick jag ett nytt liv. Jag hade fyllt i det rödgröna donationskortet för länge sedan och hade haft det i min plånbok. Jag tänkte att det skulle vara bra om någon får nytta av mig när jag är död. Tänk att få bidra till någon annans liv när jag inte finns längre.

Inte hade jag anat att jag skulle behöva ett nytt hjärta själv. Det hade inte funnits med i min sinnevärld. Jag har nu efter snart fem år levt mitt nya liv. Det har varit en fantastisk möjlighet att återigen själv bestämma inriktningen på livet. Alla som har varit med om något livsomvälvande ställer sig frågorna: Vad ska jag göra med mitt liv? Är det jag håller på med viktigt eller ska jag göra något annat?

I samband med den upplevelsen var inte politiken det viktigaste i mitt liv. Tro det eller ej! Men politiken blev viktig igen, därför att jag insåg att politiken kunde vara ett verktyg att påverka fler att ta ställning inte minst för organdonation.

Jag har haft förmånen att åka runt – även innan jag blev riksdagsledamot – och prata om dessa frågor, vad det innebär att vara transplanterad, vad det innebär att komma tillbaka till ett nytt liv. Transplantation är ingen enkel sak. Man lever med en livslång medicinering, och man får ett sämre immunförsvar. Visst är det så. Men vad är alternativet? Det är väl

så mycket sämre. Eller hur? Därför är det naturligtvis en stor glädje för mig att höra att det finns en sådan politisk samstämmighet om att organdonation är viktigt.

En sak jag skulle vilja poängtera är det som jag får många frågor om när jag är ute och pratar om just detta att vara transplanterad, nämligen att så många tror att man inte kan donera om man är i en viss ålder eller om man har en sjukdom av något slag. Det finns många förutfattade meningar omkring möjligheterna att donera. Det är naturligtvis en informationsfråga, där vi alla får hjälpas åt för att klargöra vad som gäller.

Man säger ofta: Du ser ju så frisk ut – mår alla så här bra? Nej, det gör de kanske inte. Men återigen: Alternativet hade varit så mycket sämre. Det har visat sig genom studier och undersökningar att merparten av dem som till exempel är hjärtransplanterade, som jag, kommer tillbaka till ett fullgott arbetsliv, kan vara med och bidra till sin egen försörjning och kan vara med och visa att det här är en möjlig väg för människor att få ett helt nytt liv med en ny livskvalitet.

Felet är just att så många drabbas av att få vänta så länge att övriga organ blir så dåliga. Den fysiska, och även den psykiska, statusen blir så nedsatt innan man får det nya organet att man har en lång väg tillbaka. Alla åtgärder som på något sätt kan öka möjligheten att fler donerar sina organ är naturligtvis jätteviktiga, för då kan fler transplantationer göras mycket snabbare.

En sak som kanske inte har nämnts så mycket i diskussionen om organ i dag är behovet av vävnader, som ingår i dessa begrepp. Det är ungefär 1 000 personer som väntar på nya vävnader. Förutom dem som väntar på nya organ är det alltså 1 000 personer som väntar på vävnader av olika slag. Det är till exempel hornhinna, hjärtklaffar, hörselben och hud.

Det kan naturligtvis ibland vara obehagligt att prata om de här sakerna eller visa på vikten av dem. Men för dem som väntar, för de anhöriga och vänner runt omkring, blir glädjen så oerhört stor när man efter att ha stått på väntelista äntligen blir klar för en transplantation, när det händer någonting.

Jag blev transplanterad den 1 april. Man kan nästan tro att det var ett skämt, men för mig var det verkligen blodigt allvar att få chansen, att vakna upp och känna att det är mitt hjärta, inte någon annans utan bara mitt. Den känslan skulle jag så gärna vilja att fler i vårt land får uppleva.

I höstas hade jag förmånen att tillsammans med organisationen Livet som Gäva och Socialstyrelsen ha en utställning här i Riksdagshuset. De som deltog i utställningen sade att det var en hel del riksdagsledamöter som skrev på donationskortet och tog med sig buntar.

Jag tycker att vi som är här har ett särskilt ansvar för att inte bara prata om de här frågorna utan alltid ha med oss en bunt kort, eller prata med vänner och bekanta så att vi sprider detta budskap så mycket som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

Kammaren beslutade kl. 12.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00 då en aktuell debatt om den ökande arbetslösheten skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

13 § Aktuell debatt: Den ökande arbetslösheten

*Aktuell debatt:
Den ökande
arbetslösheten*

Anf. 72 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Sverige har goda finanser, men vi slösar med människor. Vi har en hög och ökande arbetslöshet. Vi har en katastrofal ungdomsarbetslöshet, unga människor som står beredda att ta klivet ut i vuxenlivet som får börja det med arbetslöshet.

Andelen människor i Sverige som arbetar är något lägre än innan regeringens tillträde. Fas 3, regeringens egen uppfinning, blir nu Sveriges största arbetsgivare.

Vi betalar alla ett högt pris för detta. Arbetslösheten påverkar alla oss som har ett jobb. I många kommuner måste man nu höja skatten. Det är höjd skatt för alla: för alla som jobbar, för alla pensionärer, för alla som är sjuka. Alla betalar ett pris för att få resurser till välfärden. Ändå räcker inte resurserna till för en bra skola och en bra äldreomsorg.

Nu går vi mot sämre tider, ingen vet hur dåliga, men jag tror att alla bedömare är överens om att vi går mot sämre tider. Arbetslösheten kommer dess värre att öka, tror de allra flesta, och intäkterna kommer att minska.

Regeringens enda åtgärd i det läget är sänkt krogmoms. Det duger inte! Därför har vi socialdemokrater begärt den här debatten. Det är dags att ta ansvar för jobben!
(Applåder)

Anf. 73 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jobben är regeringens viktigaste fråga. Jobb handlar om människors möjlighet att försörja sig, vara en del i en arbetsgemenskap och kunna förändra sitt liv till det bättre.

Frågan om jobb handlar också om att Sverige ska kunna ha höga ambitioner för välfärden, med en bra skola, förskola och sjukvård och en god äldreomsorg. Men jobben handlar också om hur Sverige ska kunna rusta för framtiden, möta en demografisk utveckling med allt fler äldre och stå starkt i den globala konkurrensen.

Regeringens politik för jobb sammanfattas i arbetslinjen. Målet är full sysselsättning. Alla människor ska kunna jobba utifrån sin egen förmåga, stor eller liten. För att nå dit förs en politik för att det ska löna sig bättre att arbeta. Det ska bli enklare och billigare att anställa och att starta företag, och det ska vara företag som stannar i Sverige och växer. Till det

fogar regeringen en aktiv arbetsmarknadspolitik med insatser för aktivitet, omställning och utbildning.

Sedan alliansregeringen tillträdde 2006 har reformtempot varit högt, särskilt inom det arbetsmarknadspolitiska området. Låt mig vara tydlig: De reformer som har genomförts under den senaste femårsperioden har bidragit till att arbetsmarknaden fungerar bättre och att sysselsättningen har blivit högre och arbetslösheten lägre än vad som skulle ha varit fallet utan dessa förändringar.

Det har regeringen stöd för i forskningen, till exempel genom studier från Konjunkturinstitutet, IFAU och OECD. Vi ser bland annat att utanförskapet har minskat ordentligt i Sverige. Det är 165 000 färre i bidragssystemen jämfört med 2006. Sysselsättningen har ökat kraftigt de senaste åren, och arbetslösheten har sjunkit. Sjukfrånvaron har minskat dramatiskt jämfört med 2006.

Regeringens politik spelar roll. Fler har kommit in på arbetsmarknaden, och fler vill arbeta. Det innebär inte att alla ännu har fått jobb. Men det minskade utanförskapet och förskjutningen närmare arbetsmarknaden är viktiga steg.

Fru talman! Sverige är ett litet, exportberoende land. Halva vår ekonomi är beroende av export till andra länder, och större delen av den exporten sker till länder i Europa. Om de stora länderna i Europa måste göra stora nedskärningar i sina ekonomier får det kraftigt genomslag i Sverige, i svensk ekonomi och på den svenska arbetsmarknaden. Den kommande och pågående skuldkrisen påverkar alltså Sverige kraftigt.

Men Sverige är för andra året i rad ett av de få länder i Europa som har en ekonomi i balans och ett överskott i de offentliga finanserna. Det innebär att Sverige – till skillnad från majoriteten länder i Europa – kan satsa sig ur denna kris, medan andra länder måste skära ned.

För att möta den ekonomiska oron satsar regeringen i budgetpropositionen för 2012 bland annat på ett arbetsmarknadspaket. Regeringen satsar 8,1 miljarder kronor extra under åren 2012–2014 på en förstärkt arbetsmarknadspolitik. De extra resurserna ska användas för att möta inbromsningen på arbetsmarknaden och motverka långtidsarbetslöshet.

För att förhindra långtidsarbetslöshet tillför regeringen extra resurser för ett bättre, fördjupat förmedlingsstöd från Arbetsförmedlingen och för fler programinsatser för dem som riskerar långtidsarbetslöshet. Det är viktigt att fånga upp människor tidigt under en arbetslöshetsperiod och erbjuda dem rätt hjälp. Särskilt viktigt är det för vissa ungdomar. Jag tänker framför allt på dem som har hoppat av skolan.

För att bryta långtidsarbetslösheten tillför regeringen ytterligare resurser för bland annat fler och tätare förmedlingskontakter, ökad kvalitet och aktivitet i garantierna. Vi föreslår också flera förändringar i sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin för att hjälpa långtidsarbetslösa att komma i arbete. Allt fler långtidsarbetslösa hittar vägar till arbete. Det är positivt om vi ska nå målet om full sysselsättning.

Regeringen gör också flera viktiga insatser för att varaktigt öka tillväxten och sysselsättningen. Bland annat sänktes vid årsskiftet momsen på restaurang- och cateringtjänster, för att öka jobbchanserna i en bransch där var tredje ung är anställd och också många utrikes födda har sin försörjning.

Samtidigt fortsätter arbetet med att förstärka utbildningssystemet och förbättra villkoren för företagande. Nu genomförs också stora och finansierade infrastruktursatsningar, med ytterligare tillskott på 5 miljarder kronor utöver de 500 miljarder som fram till år 2021 finns för nyinvesteringar, drift och underhåll av bland annat väg och järnväg.

Det är viktigt att vi nu – särskilt nu i en tid av ekonomisk oro – fortsätter att skapa bättre förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och välfärd inom ramen för långsiktigt hållbara finanser.

Avslutningsvis, fru talman: Nu är det tid för ansvar. En orolig världsekonomi ställer krav på tydliga prioriteringar, för jobben, för välfärden och för tryggheten. Med regeringens politik tar vi ansvar för Sverige och för Sveriges ekonomi. Vi gör aktiva insatser för jobb och omställning. Vi värnar arbetslinjen.

(Applåder)

Anf. 74 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! I morse var det ungefär fyra och en halv miljon människor i vårt land som gick till jobbet. Deras vardag påverkas direkt av arbetslösheten. Många upplever att det är svårt att säga nej när chefen vill att man ska ta med arbete hem eller att man ska jobba över och stanna kvar på jobbet. Allt fler upplever stress och press på jobbet. I avtalsrörelserna är många frustrerade över att de ökade kraven och den ökade arbetsbelastningen inte syns i lönekuverten.

Ju högre arbetslösheten är, desto svårare är det för alla som har jobb att få rimligt betalt och hållbara villkor på jobbet.

Vi betalar alla genom otillräckliga resurser till välfärden. Vi har stora behov i skolan, där resultaten i dag sjunker år från år. Aldrig tidigare har så många ungdomar lämnat gymnasiet utan tillräckliga kunskaper som efter fem och ett halvt år med en borgerlig regering.

Underbemanningen i äldreomsorgen tror jag har blivit tydlig för alla. Det behövs investeringar i välfärden. Arbetslösheten är det allvarligaste hotet.

Jag träffar inte en enda människa i dag som inte är djupt oroad över ungdomarnas situation. En regering som stillatigande ser på hur nästan var fjärde ung människa går utan arbete tycker jag har abdikerat från sitt ansvar.

Regeringen vann valet 2006 på två saker: jobben och utanförskapet. Man genomförde snabbt en brutal och tydlig agenda med utförsäkringar, skattesänkningar och privatiseringar samtidigt som man bytte utbildning och aktiv arbetsmarknadspolitik mot coachning och fas 3. Nu kan vi se resultatet.

Resultatet kan inte beskrivas som något annat än ett misslyckande. Arbetslösheten är högre. Andelen av befolkningen som är i arbete – den så kallade sysselsättningsgraden – är något lägre än tidigare. Långtidsarbetslösheten är ett växande problem. Ungdomsarbetslösheten är en av de högsta i Europa. Regeringens egen uppfinning fas 3 är Sveriges största arbetsgivare. Antalet personer i det så kallade utanförskapet är lika stort som innan regeringen började med sin agenda.

Vi har nu hört arbetsmarknadsministern, som förvånande nog är nöjd. Hon berömmar sig själv och tycker att regeringen är framgångsrik. Hon säger att Sverige är beroende av ekonomisk utveckling i vår omvärld,

inte minst i Europa. Jaså, minsann! Var det någon som trodde något annat?

Det vi behöver i Sverige är en regering som kan ta ansvar för jobben i en situation där vi är beroende av länderna i vår omvärld. Vi har ingen nytta av en regering som kan regera bara om Sverige inte är beroende av det som sker i vår omvärld eller i Europa.

Regeringen tänker fortsätta på samma linje som tidigare. Det är more of the same. Den linje som har lett oss in i ett misslyckande med jobben är den linje som regeringen tänker hålla fast vid.

Jag tror att det är uppenbart för alla utom regeringen att det allvarliga läget inte går över för att man blundar för problemen eller för att man berömmar sig själv och stänger dörren om sig i Rosenbad. Fortsättning med more of the same kryddat med sänkt krogmoms är knappast lösningen på arbetslösheten.

Jag har sagt det tidigare och jag säger det igen: Den socialdemokratiska jobbpolitiken har tre prioriteringar. Det är utbildning, utbildning och utbildning. Det handlar om högre kvalitet i undervisningen i grundskola och gymnasieskola. Alla ungdomar måste rustas för framtiden.

Det handlar om arbetsmarknad, vuxenutbildning och rörlighetsutbildning, som gör att man som vuxen kan ta nya steg i arbetslivet, våga släppa taget om det gamla och kliva in i någonting nytt. Det handlar om spetskompetens och forskning.

Nu behövs det investeringar för jobben. Sverige har goda finanser i dag. Om vi ska ha det också i morgon krävs det investeringar för jobben i dag. Om man stillatigande ser på med den ökande arbetslöshet vi har i dag kommer vi snart inte att ha några goda finanser längre. Behoven är stora i skolan, vården och äldreomsorgen.

Äldre får inte den omsorg och trygghet som de rimligen förtjänar på grund av systematisk underbemanning. Ungdomar kan inte flytta hemifrån, för det är bostadsbrist i väldigt många kommuner. Tågen går inte på grund av bristande underhåll. Samtidigt har vi 400 000 människor i arbetslöshet och utanförskap. Det duger inte!

Sverige behöver en ny riktning i jobbpolitiken. Sverige behöver investeringar i människor och investeringar i jobb för att vi ska stå starka också i framtiden.

(Applåder)

Anf. 75 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Den här debatten handlar om situationen på arbetsmarknaden, den växande arbetslösheten och om hur regeringen tänker möta den oro som växer fram hos många människor runt om i landet.

Vi ser nu hur varslen ökar. Många känner oro för att inte få behålla sitt jobb. Allt fler har osäkra anställningsformer och rings in efter behov, vilket gör att de har mycket svårt att planera sin tillvaro.

De frågor Miljöpartiet ställer är: Vad tänker regeringen göra för att skapa goda förutsättningar för nya jobb? Vilka nya investeringar tänker regeringen göra? Och vilka nya utbildningssatsningar tänker regeringen presentera för att förhindra att arbetslösheten skjuter i höjden?

För en vecka sedan hörde vi statsministern slå sig för bröstet här i kammaren. Utanförskapet minskar, påstår han och nämner antalet förtidspensionärer. Men sanningen är ju den att allt fler ställs utanför, i olika

fack. Fler unga får aktivitetsersättning. Fler unga varken arbetar eller studerar.

Fru talman! Sedan 2006 har arbetslösheten i Sverige ökat från 7,1 till 7,6 procent, och nästa år väntas arbetslösheten stiga till 8 ½ procent. Det motsvarar ytterligare 47 000 personer som inte längre går till arbetet.

Verkligheten är ju den att antalet personer i den sista fasen av jobb- och utvecklingsgarantin ökar. Regeringens så kallade garanti erbjuder inte möjligheten för arbetslösa att förvärva de kunskaper och färdigheter som är efterfrågade på arbetsmarknaden.

Jag såg i en ny rapport från LO att bara 15 procent lämnar fas 3 för arbete eller utbildning. Det är inte särskilt lyckat. I stället för att få kompetenshöjande insatser tvingas långtidsarbetslösa utföra påhittade arbetsuppgifter. I december 2011 var totalt 30 000 människor i jobb- och utvecklingsgarantins tredje fas. Det är den krassa verkligheten.

Fru talman! Antalet personer med funktionsnedsättning inskrivna på Arbetsförmedlingen uppgick i september 2011 till 70 000. Här har det skett en stor ökning under de senaste åren. I december var det endast 3 000 personer med funktionsnedsättning som fick ett jobb. Det är bedrövtligt. Det är diskriminerande och resursslöseri.

Vi ser en ökning av otrygga anställningar, särskilt för kvinnor och unga. Nästan var fjärde anställd kvinnlig tjänsteman mellan 20 och 34 år har en tidsbegränsad anställning. Det är långt fler än vad som gäller för män i samma ålder, där hela nio av tio har en tillsvidareanställning. Tala om diskriminering!

Fru talman! Statsminister Fredrik Reinfeldt påstår att regeringen står för en arbetslinje och inte en bidragslinje. Men kommunernas kostnad för ekonomiskt bistånd har ökat med nästan 3 miljarder mellan 2006 och 2010 på grund av regeringens försämringar av trygghetssystemet. Det absolut vanligaste försörjningshindret är just arbetslöshet. Är inte detta bidragslinjen, ministern?

Fru talman! Varje ung person som inte får en chans till utbildning innebär inte bara misslyckad livskvalitet för den drabbade utan också en stor samhällsekonomisk kostnad. Den stora kostnaden för varje ung person som ställs utanför är dock det mänskliga priset, som är högt.

Vi gör aktiva insatser, säger arbetsmarknadsministern här i dag. Men ger det resultat? Regeringen antingen skjuter långt över målet eller misslyckas helt och hållet.

Aktivitetsnivån i ungdomsgarantin är låg. I genomsnitt ägnar deltagarna 14 timmar åt att söka jobb eller delta i aktiviteter, skriver IFAU själv. Utbildning står för knappt 4 procent av aktiviteterna och arbetspraktiken för 8 procent. Då är det inte så konstigt att 11 000 ungdomar har gått över från ungdomsgarantin till jobb- och utvecklingsgarantin – rakt in i återvändsgränderna!

Sänkt arbetsgivaravgift för unga har knappt gett några nya jobb. Det syns ingenting på våra siffror, som ökar och är dubbelt så höga som i jämförbara länder. Kanske ministern kan ge svar på när en utvärdering kommer.

I stället för att påstå att Miljöpartiet straffbeskattar ungdomar bör regeringen för att få någon trovärdighet i det man håller på med snarast visa på effekterna av det som många anser vara ineffektiva satsningar

*Aktuell debatt:
Den ökande
arbetslösheten*

och slöseri med skatteresurser. Vi föreslår en riktad sänkning för de unga som är arbetslösa.

Fru talman! Det finns anledning för regeringen att tänka om och i stället öppna fler vägar för ungdomar att förverkliga sina drömmar om en ny utbildning eller ett nytt jobb. Annars leder det bara till mer bidragsberoende och resursslöseri.

(Applåder)

Anf. 76 HANS BACKMAN (FP):

Fru talman! Vi kan konstatera att i spåren av de problem som flera euroländer har med sina offentliga finanser har oron på finansmarknaderna ökat. Dagens finansiella system är så sammanflätade att kriser sprids snabbt mellan länder. Så var exempelvis fallet under 2008 när problemen på de amerikanska bostads- och finansmarknaderna snabbt fick effekter för jobb och tillväxt också här i Sverige.

Den svagare internationella utvecklingen riskerar även denna gång att påverka Sverige negativt, och tillväxten för 2012 har också skrivits ned markant. I skuldstormens spår följer uppsägningar och arbetslöshet i omvärlden. Även på svensk arbetsmarknad väntas effekterna bli tydliga.

Finansiellt ansvarstagande är mot denna bakgrund centralt. En svagare ekonomisk utveckling och stor osäkerhet ställer krav på säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att säkra att vi i Sverige bevarar vårt handlingsutrymme. Sverige måste ha beredskap att möta en kraftigare och mer varaktig avmattning på arbetsmarknaden och ytterligare förstärka jobbpolitiken utöver det paket om drygt 8 miljarder kronor som riksdagen beslutat om.

Arbetslöshetsnivån för EU som helhet har stigit något under 2011, från 9,6 procent i november 2010 till 9,8 procent i november 2011, enligt uppgifter från den europeiska statistikmyndigheten Eurostat. Det innebär att ytterligare drygt 700 000 européer blev arbetslösa under 2011. Samtidigt finns det anledning att välkomna att utanförskapet i Sverige har minskat med cirka 165 000 personer jämfört med 2006.

Alliansen och regeringen är självklart inte nöjda med detta. Vi tar arbetslösheten på stort allvar. Det kvarstår stora utmaningar på arbetsmarknaden, inte minst när ekonomin i vår omvärld försämras. Med anledning av detta satsar regeringen över 8 miljarder kronor på en aktiv arbetsmarknadspolitik de närmaste åren. Arbetsförmedlingens förvaltning och personal stärks med 1,2 miljarder kronor för 2012. Detta möjliggör en högre handläggartäthet.

Arbetsmarknadspaketet för 2012–2014 innehåller insatser för jobb, aktivitet, utbildning och praktik och insatser som gör anställningar billigare. Grunden är arbetslinjen. Det måste löna sig att arbeta. Det ska vara billigt att anställa, och matchningen mellan arbetsgivare och jobbsökare ska ständigt förbättras. Vi ska fortsätta satsa på nystartsjobben som växer i rask takt och nu är nära 50 000 stycken. Inte minst är detta viktigt för våra ungdomar.

Fru talman! När det gäller jobb- och utvecklingsgarantin visar Arbetsförmedlingens återrapportering i augusti 2011 att åtta av tio deltagare i sysselsättningsfasen har meningsfulla uppgifter. Tre av fyra deltagare är helt eller delvis nöjda med platsen i fas 3 och tror att den kan ge en god möjlighet till jobb i framtiden.

Totalt har 5 500 personer kommit i arbete eller studier sedan reformen sjösattes. Vi i Alliansen är inte nöjda med det. Vi vill bättre. Dock har deltagare i insatsen varit arbetslösa under lång tid, i genomsnitt i sju av de senaste tio åren, och det är viktigt att ha med sig att varje långtidsarbetslös som kommer i arbete är en vinst både för den enskilde och för samhället i stort.

Flera åtgärder vidtas för att bryta långtidsarbetslöshet. Regeringen vill förstärka de aktiva insatserna i hela jobb- och utvecklingsgarantin genom att öka antalet handläggare.

Vi signalerar att sysselsättningsperioden hos anordnare i insatsen ska utgå från individens behov. Viktigt att notera är att majoriteten av anordnare har *en* deltagare på arbetsplatsen och att nio av tio anordnare har färre än fem deltagare, vilket ger möjlighet till individuellt anpassade åtgärder.

Vi erbjuder deltagare i sysselsättningsfasen ett förstärkt anställningsstöd för att utveckla en brygga från fas 3 till arbete utan stöd eller till nystartsjobb eller anställning med lönebidrag.

Regeringen vill också öka insatserna i form av arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik med fler platser under 2012. Satsningen på arbetsmarknadsutbildning i fas 3 kommer att fortsätta erbjudas deltagarna i fas 3, vilket är mycket bra.

Regeringen är tydlig med att deltagarna i sysselsättningsfasen ska erbjudas meningsfulla uppgifter. Regeringen vill att Arbetsförmedlingen fortsätter med kontroll och uppföljning av anordnarna i sysselsättningsfasen för att undvika att systemet missbrukas av oseriösa arbetsgivare.

Vi vill samtidigt förändra Arbetsförmedlingens arbetssätt för att på ett tidigt stadium identifiera och erbjuda tidiga insatser till personer som riskerar långtidsarbetslöshet.

Fru talman! Sverige hör till de länder i EU som har lägst långtidsarbetslöshet i förhållande till arbetskraften. Men som jag sade i början av mitt anförande kvarstår stora utmaningar när ekonomin i vår omvärld försämras. Vi i Alliansen har därför en bred jobbpolitik för att bekämpa långtidsarbetslöshet, och vi är övertygade om att arbetslinjen motverkar långtidsarbetslöshet.

Fru talman! I en debatt som denna om möjligheterna att ge förutsättningar för att minska arbetslösheten är det också viktigt att säga att en bra integration är nödvändig för att öka sysselsättningen i landet och ge fler möjlighet att få ett jobb. Jag vill i detta sammanhang därför nämna att riksdagens utredningstjänst, RUT, nyligen har räknat fram att företag som drivs av invandrare sysselsätter ca 89 000 personer i Sverige.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anna Steele (FP).

Anf. 77 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Oron i omvärlden är påtaglig. Den europeiska ekonomiska krisen kommer inte att lösas upp snabbt. Vi kan vara tacksamma att Sverige i dagsläget har lyckats undvika de värsta smällarna. Under 2011 hade vi till och med en relativt god ekonomisk utveckling som ledde till att arbetslösheten, mitt under krisen, faktiskt minskade med 0,8 procentenheter. Vi står alltså relativt väl rustade.

Utsikterna för 2012 är dystrare. Ordersiffrorna för exportföretagen rasade under de sista månaderna av 2011. Även de mest optimistiska prognoserna visar att arbetslösheten kommer att öka under året. Det innebär att vi får nya arbetslösa samtidigt som vi har dem som redan varit länge utan jobb. Detta är anledningen till dagens debatt.

När arbetslöshet diskuteras är det ofta bara fokus på arbetsmarknadspolitik. Men frågan är så mycket större, och många viktiga insatser görs inom näring och på skatteområdet. Jag kommer därför att komplettera mina allianskolleger och fokusera mer på denna del i mitt anförande.

Det är i synnerhet två grupper i samhället som står längst ifrån att få ett eget jobb, unga och utlandsfödda. Gemensamt för de båda är att de inte har erfarenhet av svensk arbetsmarknad och därmed heller inte något nätverk.

Alliansen har genomfört betydande och viktiga reformer för att sänka trösklarna in till arbetsmarknaden för dessa grupper. Sedan 2006 har regeringen bland annat halverat arbetsgivaravgiften för unga, infört instegsjobb för invandrare, genomfört en generell sänkning av arbetsgivaravgifterna, brutit trenden gällande regelkrånglet för företag och infört RUT- och ROT-avdrag. Listan på reformer som har bidragit till att fler människor har ett jobb kan göras lång. Värt att nämna är att enbart RUT-avdraget har skapat drygt 11 000 nya jobb, enligt Almegas beräkningar.

I höstens budget har Centerpartiet varit drivande för att få igenom en halvering av restaurangmomsen. Vi har redan sett att detta har gett både lägre matpriser och fler anställda i restaurangbranschen. Arbete inom restaurangnäringen är för många en första kontakt med arbetsmarknaden. Detta är en bransch där en relativt stor andel av de anställda är unga. År 2009 var andelen unga i branschen ca 35 procent. Inom restaurangbranschen får många sitt första jobb och därmed en väg in till en bredare arbetsmarknad.

I skarp kontrast har vi en svensk vänster som tror att man skapar jobb genom att förbjuda hela branscher. På sin nyligen avslutade kongress antog Vänsterpartiet ett förslag om att bemanningsföretag ska förbjudas – detta trots att forskning visar att både utlandsfödda och ungdomar har lättare att komma in på den svenska arbetsmarknaden via jobb i just bemanningsföretag.

Enligt bemanningsbranschens egna siffror sysselsatte branschen cirka 118 000 personer under 2010. Av dessa var 37 procent under 25 år, och 16 procent var personer med icke europeisk bakgrund.

Många företag använder sig av bemanningsbranschen som en viktig rekryteringskanal. Dessutom tyder undersökningar på att många av inhyrningsjobben inte skulle ha funnits över huvud taget utan möjlighet till just inhyrning. Många företag väljer helt enkelt att tacka nej till jobb som följd av osäkerheten kring nyanställningar.

Socialdemokraterna är inte så mycket bättre. I Socialdemokraternas numera väl omdiskuterade skuggbudget vill partiet bland annat höja arbetsgivaravgifterna för unga. Socialdemokraterna vill alltså mitt i en redan rekordhög ungdomsarbetslöshet göra det ännu dyrare att anställa. Hur detta ska leda till att fler företag tar chansen att anställa är för mig ett mysterium. De vill dessutom ta bort RUT-avdragen och inte införa halverad restaurangmoms, trots att det var deras vallöfte för drygt ett år sedan.

Miljöpartiet vill i sin tur begränsa människors möjlighet att arbeta genom att införa sex timmars arbetsdag. Förslaget visar framför allt på en märklig syn på antalet jobb som statistiskt i en ekonomi. Miljöpartiet tycks mena att vi ska dela på den kaka som finns, inte arbeta för att kakan ska växa.

Vi hörde i Ylva Johanssons anförande hennes krav på utbildning, utbildning och utbildning. Man kan antingen tolka det som att alliansregeringen hör bön eller som att Ylva Johansson slår in öppna dörrar. Sedan vi tillträdde 2006 har vi sett till att genomföra reformer på både grundskole- och gymnasienivå för att stärka insatserna så att det blir bra utbildningar för barn och ungdomar. Vi har också sett till att satsa på yrkesutbildning och införa yrkeshögskolan. Det gör att man mitt i livet får möjlighet att skaffa sig en yrkeshögskoleutbildning. Vi kan konstatera att fler studerar på högskola och universitet i dag än någonsin förut.

Det finns en blindhet hos Socialdemokraterna som gör att de inte ser alla de jobb som växt och växer fram i små och medelstora företag inom tjänste- och servicesektorn. Jag är övertygad om att riktiga jobb är den bästa arbetsmarknadspolitik en regering kan bedriva genom att se till att skapa möjligheter för att det ska växa fram fler jobb. Mycket har gjorts men mer behöver göras.

(Applåder)

Anf. 78 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Jag vill först tacka Socialdemokraterna som har initierat denna debatt om den ökande arbetslösheten.

Vi sverigedemokrater har i många år påtalat problemen med massarbetslöshet och utanförskap. Vi har identifierat de utmaningar som finns på den svenska arbetsmarknaden, och vi har presenterat en hållbar politik för att stärka människors möjlighet till egen försörjning. Vi har också varit principfasta och i alla sammanhang försvarat den svenska modellen.

Sverige har under 1900-talets senare hälft varit synonymt med utveckling och välstånd. I mycket är detta ett resultat av den framåtanda, det samförstånd och den stabilitet som präglat svensk arbetsmarknad och svenskt företagande. Nu står svensk arbetsmarknad, svenska företag och den svenska arbetskraften inför nya utmaningar.

Finanskriser, misslyckade valutaprojekt och en ökad global konkurrens är internationella företeelser som i dagsläget har en negativ inverkan på svensk arbetsmarknad. Men vi kan inte, som vissa gör, bara skylla på utlandet och på andras tillkortakommanden för den situation som vi nu befinner oss i. Decennier av misslyckad utbildningspolitik tillsammans med en rad andra allvarliga inrikespolitiska misstag, inte minst inom näringspolitiken och migrationspolitiken, gör att vi i dag har hundratusentals människor i arbetslöshet samtidigt som man inom vissa sektorer på arbetsmarknaden inte kan finna den kompetens som eftersöks.

Vi har ju alla hört hur olyckskorparna under många år har kraxat om arbetskraftsbrist och om stora pensionsavgångar – 40-talisterna skulle gå i pension och skapa stora hål efter sig på arbetsplatserna. Nu har de flesta 40-talisterna redan pensionerat sig, men några stora hål är det svårt att skönja. Vi är snarare på väg mot historiskt höga arbetslöshetstal.

Den som lyssnar på den här debatten i dag kan nog lätt få för sig att situationen är hopplös och att ingen lösning finns i sikte. Ska vi behöva finna oss i att Sverige i framtiden blir ytterligare en i raden av misslyckade låglönemarknader? Lönedumpning och villkorsdumpning betackar vi oss för. Sverige ska inte bli en låglönemarknad, oavsett hur mycket det vattnas i munnen på Alliansens partistrateger.

Fru talman! Situationen på arbetsmarknaden är långt ifrån hopplös. Nu krävs det att vi politiker har modet och viljan att göra rätt saker. Det är just nu som vi har möjlighet att komma till rätta med den höga arbetslösheten, långsiktigt öka företagets möjlighet att växa och utbilda framtidens arbetskraft för framtidens arbetsmarknad.

Vi sverigedemokrater har presenterat hållbara och moderna förslag för hur vi bäst ska få landets arbetslösa medborgare att ta steget in på arbetsmarknaden. Vi vill satsa på utbildning av den svenska arbetskraften. Genom att skjuta till medel till grundskolan och gymnasieskolan ökar vi kvaliteten på undervisningen. Vi anser att vuxennärvaron måste öka i den svenska skolan.

Utan en bra arbetsmiljö kan inte vi vuxna göra ett bra jobb. Det samma gäller, tro det eller ej, våra barn. Vi vill satsa på komvux och yrkeshögskolorna. Människor måste få en andra chans på arbetsmarknaden.

Vi vill göra människor anställningsbara, men inte genom att, som Alliansen, dumpa deras löner, utan genom att utbilda dem och ge dem kunskaper och färdigheter som efterfrågas på arbetsmarknaden i dag och i framtiden.

Vårt svar på läkarbristen som vi nu har haft i Sverige i snart två decennier är inte att som nu sker dränera utvecklingsländerna på för dem livsviktiga läkare, utan genom att utbilda fler läkare i Sverige.

Vårt svar på den brist på ingenjörer och datatekniker som råder på arbetsmarknaden är inte att som Alliansen och Miljöpartiet helt öppna upp arbetsmarknaden så att inte bara datatekniker från Ukraina och ingenjörer från Indien kan komma in på den svenska arbetsmarknaden, utan även diskare, städare, restaurangpersonal och många andra yrkesgrupper där det redan i dag går att finna personal på den svenska arbetsmarknaden. Vår lösning är i stället att låta just datateknikerna från Ukraina och ingenjörerna från Indien komma och jobba i Sverige med tidsbegränsade arbetstillstånd. Jobb som diskare och städare och jobb i restaurang och storkök är jag övertygad om att många arbetslösa ungdomar gärna tar.

Vi ser naturligtvis till att genom olika åtgärder som utökning av utbildningsplatser och incitament att söka just dessa platser öka antalet utbildade ingenjörer och datatekniker från den inhemska arbetskraften. Det borde vara en självklarhet, men av någon outgrundlig anledning, förmodligen ideologiska blockeringar, är det inte en självklarhet i dag.

Slutligen måste vi återförstatliga skolan. Vi måste ta ifrån kommunpolitikerna möjligheten att som nu ofta sker använda skolan som en budgetregulator. När kommunpolitikerna ser ett sparbehov är det tyvärr oftast de äldres omsorg och våra barns utbildning – vår framtid – det skärs i. Vi vill i stället satsa på framtiden, och skära i arbetslösheten.

Anf. 79 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Vi har i dag hört alliansregeringens huvudparoll sedan valet 2006, nämligen arbetslinjen, upprepas. Fler ska jobba och utanförskapet ska minska. För att nå det målet har man använt drastiska metoder: kraftigt försämrade villkor i arbetslöshetsförsäkringen, utförsäkring av långtidsjukskrivna och sänkt skatt för dem som har jobb – ju högre lön desto större skattesänkning – och för dem som äger dyra fastigheter och har stora förmögenheter.

Man har delat ut en uppsjö av bidrag och rabatter riktade till företag och utvalda branscher. Det är RUT-bidrag, nedsatta arbetsgivaravgifter för unga och nu senast sänkt moms på krogen.

Vi kan avläsa tydliga resultat av denna politik i kraftigt ökade inkomstklyftor, ökande barnfattigdom, ett kraftigt ökat socialbidragsberoende och en urholkad välfärd. Sysselsättningen däremot har inte ökat. Arbetslösheten har stigit, och den fortsätter att stiga. Ungdomsarbetslösheten är katastrofal samtidigt som antalet unga som förtidspensioneras aldrig har varit större.

Sedan alliansregeringen kom till makten har dessutom andelen långtidsarbetslösa ökat med hela 25 procent. Över 200 000 personer är långtidsarbetslösa i dag, och alla prognoser tyder på att denna ökning kommer att fortsätta om politiken fortsätter som den nu ser ut.

Inom bara de närmaste månaderna kommer regeringens åtgärd för långtidsarbetslösa, fas 3, att sysselsätta fler personer än vad Posten gör i Sverige. Över 30 000 långtidsarbetslösa kommer alltså att vara placerade i fas 3. Det betyder att det i Sverige i dag snart finns fler oavlönade tvångsarbetare än antalet anställda i landets största företag.

Jag har en enkel fråga: Är detta en framgång eller ett misslyckande för regeringens arbetslinje? Är fas 3 kanske kronan på verket i regeringens strategi att pressa tillbaka löner och arbetsvillkor, skapa en låglönearbetsmarknad och en ny klass av arbetande fattiga i Sverige? Eller är det kanske dags för regeringen att erkänna att man inte har lyckats bekämpa arbetslösheten eftersom man helt enkelt gör fel saker.

Det tragiska med dagens situation är att samtidigt som hundratusentals människor går arbetslösa finns det massor av arbetsuppgifter som behöver utföras men som inte blir gjorda.

Vi hörde arbetsmarknadsministern stå och skryta om de goda statsfinanserna som ger Sverige ett utrymme att nu satsa oss ur krisen. Det borde regeringspartierna tacka svenska folket för som var klokt nog att rösta nej till EMU, vilket gör att vi inte har dragits med i den totala katastrof som nu råder i EMU-länderna. Dessutom borde regeringen göra verklighet av sina löften om att satsa oss ur krisen. Men det gör man inte. Man satsar nästan ingenting på sådant som långsiktigt kan skapa jobb. Det är bara att titta sig omkring.

Vi har en skriande brist på bostäder, men det byggs ingenting. Vi har ett tågnät som håller på att kollapsa på grund av dåligt underhåll och för få spår, och det är knappt att man lyckas hålla efter det med den budget som man nu får. Vi har en klimatkris som tvingar oss att förr eller senare ställa om stora delar av vårt samhälle om vi inte ska bidra ännu mer till en kommande katastrof. Vår exportindustri har ett stort behov av att utvecklas och ställa om till en uthållig produktion om vi ska kunna konkurrera i framtiden. Det behövs också fler anställda i skolor och försko-

lor, fler vårdare på sjukhus och äldreboenden. Det finns helt enkelt mängder av arbetsuppgifter som skulle kunna bli utförda och som skulle behöva utföras om regeringen valde kloka och framtidsinriktade investeringar i stället för att fortsätta med skattesänkningar och riktade rabatter.

Därför har jag några tips till regeringen. Börja investera i framtidens tillväxt och välfärd och gör det nu. Bygg bort bostadsbristen. Renovera bort energislöseriet i bostäder och andra lokaler. Bygg ut järnvägsnätet. Satsa på forskning, exportstöd och utveckling av den svenska industrin. Utbilda och anställ lärare, förskollärare och sjuksköterskor. Investeringar i detta kommer att betala sig mycket snart. Under de närmaste åren kommer nämligen hundratusentals fyrtiotalister att gå i pension. Snart har vi också ett skriande behov av mer arbetskraft. Bara i välfärdssektorn kommer 420 000 personer att behöva nyanställas under de kommande åtta åren. Det är nu som det är dags att börja satsa på att se till att det finns personer som kan ta dessa jobb, att satsa på ett generationsväxlingsprogram med utbildning, praktik, med inskolning och med omskolning så att vi redan nu kan börja bygga upp ett starkare och bättre Sverige. Lägga ned de meningslösa garantiprogrammen! Lägga ned den förnedrande fas 3 och erbjud i stället omskolning, arbetsmarknadsutbildning och subventionerade jobb med riktig lön för långtidsarbetslösa! Vägen bort från massarbetslöshet går via investeringar och en ekonomisk politik för full sysselsättning. Det finns alternativ, fru talman.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lars Ohly (V).

Anf. 80 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Nyligen fick flera EU-länder sänkt rating av kreditvärderingsinstitutet Standard & Poors. Därmed är det totalt åtta EU-länder som har fått sin kreditvärdighet sänkt. Sverige är dock alltså en lysande stjärna med AAA som är det högsta omdöme man kan få.

Det finns flera orsaker till det, till exempel att regeringen lyckas ha en ekonomi i balans, har överskott i de offentliga finanserna och har förmåga att möta utmaningar, inte minst inom det arbetsmarknadspolitiska området.

Alliansregeringen har satsat framgångsrikt på arbetslinjen med jobbskatteavdrag och sänkt arbetsgivaravgift, vilket gett resultat. När andra länder tvingas skära i sina välfärdssystem kan vi i Sverige göra offensiva satsningar som tryggar välfärden.

Oppositionen har än en gång i debatten försökt ge en bild av det totala misslyckandet på arbetsmarknadsområdet vad gäller arbetslöshet i allmänhet och ungdomsarbetslöshet i synnerhet. Självfallet ska målet vara full sysselsättning, men man kan fråga sig hur det är ställt med oppositionens sinne för proportioner.

Inom EU har Spanien, Grekland och Litauen den högsta arbetslösheten med 23 procent, 19 procent och 15 procent arbetslösa. För Sveriges del ligger siffran på 6,7 procent. Det är 160 000 fler som arbetar i dag än 2006, och det är 143 000 färre för tidspensionerade.

Detta är ett resultat av en konsekvent arbetslinje och en jobbpolitik som allt fler väljare nu ger sitt förtroende. Vi kan konstatera att läget i Sverige är bättre än på många andra håll i Europa.

Fru talman! Trots de senaste årens positiva siffror är framtiden osäker. Enligt Arbetsförmedlingen ökade antalet varsel under december 2011 och var då 4 800.

Under december fick 31 000 personer någon form av arbete, vilket är 7 000 färre än samma period förra året. 30 000 fler nya arbetslösa har anmält sig till Arbetsförmedlingen under december. Framtiden är därför självfallet problematisk.

Flera grupper är särskilt utsatta. Det gäller personer med kort utbildning, personer med funktionsnedsättningar samt utrikes födda. Regeringen satsar därför hela 8,1 miljarder kronor extra under åren 2012 till 2014 på en förstärkt arbetsmarknadspolitik.

Fru talman! Den höga ungdomsarbetslösheten, som befästes på en nivå över 20 procent strax efter millennieskiftet, fortsätter att bekymra. Även under brinnande högkonjunktur under andra kvartalet 2008 var ungdomsarbetslösheten 25,1 procent. Detta är mycket höga siffror även om vi tar i beaktande att cirka hälften av ungdomarna är heltidsstuderande som söker jobb.

Sverige har en högre arbetslöshet bland ungdomar än genomsnittet av EU:s medlemsländer. Länder som Holland, Österrike och Tyskland har en ungdomsarbetslöshet på ungefär 10 procent, medan Sverige alltså ligger på mer än det dubbla.

Den stora skillnaden kan bero på att vi i Sverige har höga ingångslöner. Det finns brister i utbildningssystemet. Vi har också en förhållandevis stel arbetsrätt. Dessutom kan skillnaden också bero på småföretagares förutsättningar att tryggt våga anställa.

De ungdomar som har svårast att få jobb är de som saknar komplett slutbetyg från gymnasiet. Där har komvux och folkhögskolorna en viktig roll att spela.

Regeringen har halverat arbetsgivaravgifter för ungdomar och satsat på både gymnasial yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning för att ungdomar ska stå bättre rustade och bättre motsvara näringslivets efterfrågan.

Frågor om lönenivåer och hanteringen av frågor relaterade till LAS anser vi i huvudsak ska skötas av arbetsmarknadens parter. Men självfallet måste vi politiker uppmuntra till och understödja lösningar som leder till att fler unga får jobb.

Ett positivt exempel är fackförbundet Metalls modell – att särskilda introduktionslöner införs för ungdomar som anställs inom industrin och att arbetet kombineras med företagsförankrad utbildning.

Jag vill understryka att vi inte vill skrota LAS. Däremot menar vi att den dialog som inletts mellan tjänstemannafacket och Svenskt Näringsliv kan leda fram till en reformering av LAS så att unga inte stängs ute från den svenska arbetsmarknaden. Detta är oerhört viktigt.

Fru talman! Slutligen: När jag talar med ungdomar i min valkrets visar det sig att de ofta kan tänka sig lägre ingångslöner om de bara får komma ut i arbetslivet. Ungdomarna tycker nämligen att det är bättre med en fot inne än båda fötterna utanför.

(Applåder)

I detta anförande instämde Roland Utbult (KD).

*Aktuell debatt:
Den ökande
arbetslösheten*

Anf. 81 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Också jag vill tacka för den här debatten. Den känns angelägen och viktig. Men när jag lyssnar på oppositionens beskrivning av Sverige känner jag inte igen mig, bortsett från att det är ett ganska högt tonläge.

Utanförskapet har nämligen minskat. Sjukfrånvaron har sjunkit, och allt fler har kommit närmare arbetsmarknaden. Det här innebär inte att alla, som jag sade i mitt första anförande, ännu fått ett jobb, men det är viktiga och avgörande steg mot ett jobb. Det minskande utanförskapet och förskjutningen närmare arbetsmarknaden stärker också människors möjligheter och människors självkänsla.

Men vi ser nu en oro i omvärlden – en skuld kris som påverkar svensk ekonomi och svensk arbetsmarknad – och vi är osäkra på hur långvarig eller hur djup den här skuld krisen kommer att vara.

Det vi vet är att utvecklingen i världen är allvarlig. Vi vet att tillväxten dämpas och att arbetslösheten kommer att stiga. Därför satsar alliansregeringen på ett arbetsmarknadspaket om drygt 8 miljarder och med en rad åtgärder för att möta den sämre utvecklingen på arbetsmarknaden. Vi gör också flera viktiga insatser för att varaktigt öka sysselsättningen och tillväxten, och vi gör aktiva insatser för jobb och omställning.

Vad är då oppositionens svar när det gäller att möta skuld krisen?

I Socialdemokraternas budgetmotion lyser förnyelsen med sin frånvaro. Socialdemokraterna fortsätter på den tidigare vägen. De fortsätter att nedmontera arbetslinjen. Deras budgetförslag riskerar att dämpa efterfrågan, fördjupa nedgången, försämra arbetsmarknaden och cementera utanförskapet.

Man vill minska de ROT- och RUT-möjligheter som gett väldigt många människor jobb. Man vill höja inkomstskatterna. Man vill höja de sociala avgifterna för unga och fördubbla moms på restaurang- och cateringtjänster för att nämna några exempel.

Hur ska Socialdemokraternas förslag som gör det mindre lönsamt att arbeta och dyrare att anställa leda till att vi minskar arbetslösheten, till att fler får jobb? Det är en gåta.

Vänstern å sin sida vill också genomföra väldigt stora skattechöjningar. Man vill göra förändringar i jobbskatteavdraget, höja socialavgifterna för unga, höja bolagsskatterna och återinföra förmögenhets-, fastighets-, arv- och gåvoskatt. Det rör sig om ungefär 50 miljarder kronor i höjda skatter. Särskilt hårt kommer det här självklart att drabba unga arbetslösa.

Tala om för mig hur ni tänkt att högre kostnader för företagen ska göra att deras benägenhet att anställa ökar!

Dessutom vill Vänstern förbjuda bemanningsföretagen – hur nu det ska hjälpa ungdomar in i sysselsättning. Vi vet ju att så många som hundra tusen har sitt arbete i bemanningsbranschen. Hälften av dessa är unga, och många är utrikes födda.

Oppositionen har kritiserat regeringen för sänkningen av moms inom restaurang- och cateringbranschen. Förhoppningen är att det ökar jobbchanserna i en bransch där var tredje anställd är ung.

Jag kan inte garantera att ett visst antal nya jobb skapas. Men jag kan garantera att sänkt moms och sänkt skatt leder till fler jobb än höjda skatter och höjda avgifter gör.

(Applåder)

Anf. 82 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har här hört att regeringens övergripande idé är att sänka löner ska leda till fler jobb. Men det är inte alla löner som ska sänkas. Bonusar är okej. Den lägsta lönen – den så kallade reservationslönen, den lägsta lön som någon är beredd att arbeta för – ska sänkas.

Det är denna teori som har styrt och som styr regeringens prioriteringar. Därför har man skurit ned på arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning. Därför har man raserat arbetslöshetsförsäkringen. Därför utförsäkras man sjuka och hänvisar arbetslösa till gratisarbete i fas 3.

Problemen med den här linjen är två: 1. Den leder inte till jobb. Arbetslösheten ökar. 2. Den gör människor fattigare. Klyftan i Sverige mellan rika och fattiga blir bara djupare och djupare. Sverige slits isär.

Regeringens så kallade arbetslinje – en falsk marknadsföring – leder inte till arbete utan är en fattigdomslinje. Nu hör vi arbetsmarknadsministern tala om hur man ska lösa skuldkrisen. Men Sverige har ingen skuldkris. Sverige har ganska god ekonomi, ganska goda finanser.

Det vore bättre om arbetsmarknadsministern tog itu med de faktiska problemen – arbetslösheten, den låga sysselsättningsgraden och utanförskapet – i stället för att lösa ett problem som inte finns. Ta itu med de problem vi har framför ögonen! 400 000 människor står i dag utanför arbetsmarknaden. Många av dessa är ungdomar.

(Applåder)

Av dem som i dag är arbetslösa är mer än hälften, 60 procent, vad Arbetsförmedlingen betecknar som stående långt från arbetsmarknaden. Det kan se olika ut, men ofta är orsaken att man varit arbetslös mycket länge eller kanske att man har fel kompetens i förhållande till de jobb som finns att söka.

I går uttalade sig vice riksbankschefen. Hon var djupt oroad över att så många människor i arbetslöshet, ungefär 250 000 personer, står långt från arbetsmarknaden. Ofta är problemet bristande utbildning. Ett slags förtvivlan uttrycktes över att detta är ett problem som Riksbanken inte kan hantera och lösa. Nej, men regeringen kan göra det.

Vi i Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet är överens om att man inte passivt kan se på när det gäller den höga arbetslöshet som nu kommer att öka. Vi är överens om att man ska investera i utbildning och i nya jobb där behoven finns – i välfärden och infrastrukturen – och om att överge återvändsgränderna fas 3 och i stället satsa på insatser som leder till jobb.

Vi har här hört regeringens företrädare säga att arbetslösa i fas 3 – snart Sveriges största arbetsgivare – ska ha någonting vettigt att göra. Ja, det är väl bra. Men varför ska de inte ha jobb? Varför ska arbetslösa nöja sig med att ha någonting att göra i fas 3? Varför ska de inte finnas på den riktiga arbetsmarknaden och få arbete? Vi vet att många arbetsuppgifter behöver utföras.

Jag hoppas att ni som lyssnar på den här debatten, som är oroliga och upprörda och som undrar hur ett land har råd att låta kunniga, starka,

duktiga och välutbildade ungdomar månad efter månad gå arbetslösa samtidigt som behoven är stora hör hur nöjda regeringens företrädare är med sina egna insatser. Men det är en bild av en regering som abdikerat om jobben, som lägger mer energi på att skönmåla situationen på arbetsmarknaden än på att ta itu med de konkreta problemen.

Sverige behöver en regering som vågar ta itu med jobben!
(Applåder)

Anf. 83 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Det allra största misslyckandet är ungdomsarbetslösheten. Regeringen har inte lyckats komma åt den strukturella ungdomsarbetslösheten, som i stället fortsätter att öka. Sverige har en ungdomsarbetslöshet på 23,2 procent. Är det arbetslinjen, arbetsmarknadsministern?

Det allra värsta är att vi har en alarmerande stor grupp unga i Sverige som varken jobbar eller studerar. Gruppen har ökat från 85 000 till 127 000 unga människor sedan 2007. Regeringens arbetslinje innebär att 127 000 unga gör absolut ingenting. Hur kan detta vara möjligt? Alla vet att arbetslöshet innebär minskad produktivitet och lägre skatteintäkter, ökade utgifter i form av arbetslöshetsförsäkring och ekonomiskt bistånd samt indirekta kostnader såsom försämrad hälsa och ökad brottslighet. Det är det pris vi nu betalar i våra förorter, där våldet och oron ökar.

Regeringen bara fortsätter att stoppa huvudet i sanden. Vi har tusentals unga som har gått igenom en hel grundskola utan att någon har uppmärksammat deras svårigheter och gett dem det stöd de har rätt till. Det är unga som bollas från den ena myndigheten till den andra för att ingen har förstått vad de egentligen behöver. Det är inte konstigt att dessa unga inte orkar. Det är inte konstigt att de inte vill tillbaka till skolan.

Statsminister Reinfeldt säger att Jan Björklunds skola är en skola som mer betonar kunskap. Problemet är dock att vi inte ser effekterna förrän en bit in på 2020-talet, enligt statsministern. Vi har inte råd att vänta! Vi behöver satsa på skolan nu. Vad gör regeringen då? Jo, man väljer att dra ned på gymnasieskolan. Man börjar en nedskärning som i slutändan motsvarar 3 600 färre gymnasielärare. Hur får vi en bättre gymnasieskola genom att sparka 3 600 lärare?

Fru talman! Vi ser också en allvarlig ökning av unga med aktivitetsersättning. Problemen är i hög grad relaterade till unga med låg utbildning, tidigare arbetslöshetsperioder och försörjningsproblem. Dessa unga människor, oftast boende i förortens så kallade miljonprogramsområden, sorteras ut av regeringen genom att hänvisas till aktivitetsersättning och passivitet. Det handlar inte sällan om ungdomar som aldrig har sett sina föräldrar gå till jobbet och som saknar egna kontaktvägar och ett socialt nätverk, vilket är avgörande för att få inspiration till framtidsdrömmar och för att ha något att relatera till.

Över 28 000 ungdomar har nu aktivitetsersättning. Det är en tickande bomb. Det finns många projekt ute i landet – det vet jag att ministern känner till – som fungerar väldigt bra. Det är individuella insatser som motiverar unga som står längst bort från arbetsmarknaden tillbaka till skola eller jobb. Permanenta förändringar når alla unga som behöver stöd, men regeringen låter problemen gå i arv. Med det permanentas arbetslösheten och fattigdomen.

(Applåder)

Anf. 84 HANS BACKMAN (FP):

Fru talman! Utbildningen satsar vi på. Det ska jag komma till i detta anförande, bland annat.

Ungdomsarbetslösheten, som flera debattörer har tagit upp här i talarstolen, har länge varit ett problem för Sverige. För att komma till rätta med den långvarigt höga ungdomsarbetslösheten har alliansregeringen också tagit flera viktiga steg för att förbättra ungas möjligheter till jobb. Det har blivit billigare att anställa ungdomar genom halverade sociala avgifter, och en jobbgaranti för unga har införts – med individuellt utformade insatser, vilket efterfrågades från talarstolen. Nystartsjobb för unga finns för att göra det billigt att anställa ungdomar.

Detta tillsammans med reformeringen av gymnasieskolan, som syftar till att förbättra kvaliteten och minska avhoppet, och den största satsningen någonsin på gymnasial lärlingsutbildning har regeringen vidtagit kraftfulla åtgärder för att minska den höga ungdomsarbetslösheten. Nog satsar vi på skolan!

Fru talman! Ungdomars arbetslöshetsperioder är ofta korta, men de negativa arbetsmarknadsrelaterade effekterna kan bli varaktiga för dem som inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt för unga som inte har slutfört sin gymnasieutbildning. Denna grupp ungdomar har det extra tufft. Kännetecknande för denna grupp är att de inte befinner sig i utbildning – de har inte slutfört sin gymnasieutbildning. Inte sällan är de också redan kända hos andra myndigheter. Merparten av dessa ungdomar bor i områden som ofta betecknas som utanförskapsområden.

Det är denna grupp ungdomar regeringen nu väljer att lägga ytterligare resurser på. Många ungdomar som saknar grundläggande utbildning saknar motivation att återgå till studier. För att öka studiemotivationen har regeringen infört en studiemotiverande utbildning i folkhögskolans regi. Den riktar sig till arbetslösa ungdomar som saknar fullständig grundskole- och gymnasieutbildning. Regeringen har även höjt studiebidraget för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år.

Regeringen har också fattat beslut om att införa tidiga programinsatser för vissa ungdomar. Arbetsförmedlingen ska på ett tidigt stadium identifiera de ungdomar som bedöms riskera långvarig arbetslöshet, så kallad profilering. Syftet är att identifiera de ungdomar som riskerar långvarig arbetslöshet och erbjuda dem programinsatser från dag ett när de kommer till Arbetsförmedlingen. Framför allt kommer det att handla om praktik där dessa ungdomar kan få en starkare anknytning till arbetsmarknaden genom referenser och arbetslivserfarenhet.

Genom de beskrivna åtgärderna, tillsammans med den nya gymnasieskolan och införandet av lärlingsprovanställningar, tar vi ytterligare steg för att hjälpa en grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden och för att minska arbetslösheten. Detta är viktigt.

Fru talman! Utbildningsminister Jan Björklund har också uttalat att han vill se fler korta specialutbildningar som leder till jobb. Med mer specialiserade yrkesutbildningar slipper mindre studiemotiverade elever studera med sikte på en akademisk karriär, och färre kommer att hoppa av eller gå ut gymnasiet med ofullständiga betyg. Detta kan också leda till att fler i stället kan få ett jobb.

*Aktuell debatt:
Den ökande
arbetslösheten*

Det är också värt att notera att löneutvecklingen på den svenska arbetsmarknaden har varit god under de senaste åren. Dessutom har ekonomin förstärkts för dem som har ett jobb genom de jobbskatteavdrag som har genomförts och givit cirka en tusenlapp mer i månaden i plånboken. På så vis har ekonomin och också köpkraften stärkts för dem som har ett jobb.

Det viktiga är att de som i dag inte har ett jobb kommer in på arbetsmarknaden och kan få del av en lön och ett jobb och därmed en bättre tillvaro långsiktigt.

(Applåder)

Anf. 85 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Vi i Centerpartiet är glada att ingå i ett regeringssamarbete som är inriktat på att få fler människor i arbete. I stället för att förtids pensionera bort långtidsarbetslösa, som S-regeringen gjorde före 2006, har vi gjort det synligt. Vi gör det också verkligt genom att tillsätta insatser för att se till att hjälpa människor tillbaka till arbete.

Men Centerpartiet vill mer. Sverige behöver en politik som ännu tydligare är inriktad på att skapa riktiga jobb, med både utbud och efterfrågan. Precis som har sagts här tidigare är Sverige ett exportberoende land. Vill vi ha en hög levnadsstandard finns ingen annan väg än att förbättra villkoren för jobbskapande i företagen. Det handlar om att förbättra den grundläggande strukturen på svensk arbetsmarknad för att vi ska stå bättre rustade.

Förnyelsen i det svenska näringslivet är förhållandevis svag. Sverige behöver fler växande medelstora företag som anställer. Det beror delvis på ett antal strukturella problem. Den svenska arbetsmarknaden har länge präglats av låg rörlighet, höga trösklar för inträde, fyrkantiga regleringar och höga ingångslöner. I synnerhet är det unga och utlandsfödda som drabbas. Höga trösklar och kostnader på arbetsmarknaden leder till att arbetsgivare är mindre benägna att ta risken att anställa en ny person med en bakgrund som inte känns bekant eller en person med kortare yrkeserfarenhet.

Genom att utveckla lagstiftningen på arbetsmarknaden till en mer modern och flexibel arbetsrätt som leder till en bättre fungerande arbetsmarknad kan fler människor få känna tryggheten av att ha ett jobb att gå till. Centerpartiet ser behovet av trygghet för individen, men till skillnad från vissa andra i den här kammaren inser vi att arbetsmarknaden har förändrats sedan början av 1970-talet. Det är därför uppenbart att lagstiftningen inte heller kan se ut som den gjorde under industrisamhällets tidevarv. Trygghet kan ta sig olika uttryck. Vi fattade på Centerpartiets stämma 2009 beslut om fyra delar som vi menar skulle bygga arbetsmarknadstrygghet. Det är fyra ben som vi anser ska införas samtidigt som en helhet.

För det första: Ett bättre företagsklimat med sänkta arbetsgivaravgifter som skapar fler jobb.

För det andra: En möjlighet till utbildning med ett skattegynnade sparande, så kallat kompetenskonto.

För det tredje: En stärkt och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

För det fjärde: Ändrade turordningsregler som utgår från kompetens i stället för anställningstid.

För den här helheten har vi inte majoritet, men det är ett arbete som vi ser som viktigt och gärna skulle se utvecklas vidare.

Det vi också gör från Centerpartiet är att driva på för en politik specifikt riktad mot att skapa fler jobb i områden med ett stort utanförskap. Tack vare Centerpartiet utreds just nu inrättandet av ekonomiska frizoner, så kallade nystartszoner. Utredningen kommer att presenteras i början av augusti. Genom bland annat skatteincitament ska dessa ekonomiska frizoner bidra till ett livskraftigt näringsliv. Därmed skapas fler jobb och utanförskapet minskar där behovet i dag är som störst.

Det som jag beskriver här och nu är ett långsiktigt arbete som krävs för att möta den konkurrens som inte hejdar sig vid nationsgränser. Återigen är jag tillbaka till att det här är den allra bästa arbetsmarknadspolitiken för att se till att skapa förutsättningar för att det växer fram fler jobb. (Applåder)

Anf. 86 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Jag har läst Arbetsförmedlingens rapport om arbetsmarknadsutsikter från december. Rapporten bekräftar bland annat problemen med en permanent massarbetslöshet som biter sig fast på skyhöga nivåer som tidigare varit främmande för vårt land. År 2013 spås arbetslösheten landa på 8,5 procent, detta givet det mycket drastiska antagandet att politikerna klarar av att hantera skuldskrisen i Europa, och det är ju inte alls givet.

Hur ska vi se på morgondagen? Är det en dag av blomstring för den svenska ekonomin? Är det en dag för undergång? Ja, det är sant att hushållens optimism kraftigt naggats i kanten och att företagens framtidstro lite grann har krackelerat, men även tillväxten spås bli svag. Ungdomsarbetslösheten är förödande och ger långsiktigt negativa effekter för unga och i deras framtida arbetsliv. Men vi ska inte glömma bort att förutsättningarna för en arbetsmarknad i balans är mycket goda.

70 procent av vår varuexport går till Europa, huvudsakligen till länder som inte brottas med stora ekonomiska problem. 30 procent av vår export går till relativt välskötta länder som Tyskland, Norge, Danmark och Finland. De ekonomiskt vansköttade länderna, de så kallade PIIGS-länderna, svarar för enbart 6 procent av vår varuexport.

Vår industri skriker efter utbildad arbetskraft inom en del segment. De ekonomiska fundamenten är på de allra flesta plan starkare i Sverige än i flertalet andra europeiska länder. Det är ett läge som vi ska vara tacksamma för. Och det innebär att vi inte får vara nöjda när runt 400 000 svenskar saknar ett jobb. Vi kan så mycket bättre.

Arbetsförmedlingen anger också att arbetslösa i många fall har bristfällig utbildning. Många saknar gymnasiekompetens, vilket är ett minimikrav för de flesta anställningar i det här landet. Om vi ska få in dessa på arbetsmarknaden krävs det utbildning. Arbetskraften ska göras attraktiv att anställa på grundval av deras kunskap och kompetens, inte för att de är beredda att arbeta till en lägre lön. Det är vår väg framåt. Vi ställer inte upp på Alliansens lönedumpningspolitik. Den får ni söka stöd för på annat håll, kanske hos Miljöpartiet – vad vet jag?

Arbetsförmedlingen konstaterar i dag, trots dessa höga arbetslöshets-siffror, problem med brist på arbetskraft inom vissa näringar. Anledningen är att utbildningsdimensionerna är konstant för låga inom flera ut-

bildningar”. Bristen finns och väntas kvarstå, oavsett konjunkturläge, inom teknik och data, byggnadsarbeten, kvalificerade industriarbeten, högskoleyrken inom hälso- och sjukvård och vissa läraryrken. Ta åt er av detta! Rätta till problemen!

Samtidigt slår man fast att allt fler yrken som kräver låg eller ingen utbildning, inte minst inom industrin, kommer att konkurreras eller rationaliseras bort, vilket driver upp den strukturella arbetslösheten.

Att vi kan utbilda arbetskraft för dessa yrken som lider av kronisk arbetskraftsbrist är vitalt för vårt land. Arbetsförmedlingen kallar detta en nyckelfråga för landet på sikt. Det är därför alarmerande att hela 31 procent av gymnasieeleverna saknar slutbetyg efter tre år i Alliansens gymnasieskola.

Det här duger inte. Alliansens politik har visat sig inte klara kraven. Det är dags nu att regeringen byter inriktning på arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Annars lär väljarna göra det i ert ställe, och det sker i valet 2014.

Anf. 87 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Vi har hört både arbetsmarknadsministern och Annika Carlsson här försöka styra över debatten till att handla om olika förslag från oppositionen. Jag kan förstå varför man vill göra det om man är ansvarig minister, därför att det måste ju vara väldigt besvärande att efter fem års regeringsinnehav, fem och ett halvt år till och med, sitta och se hur alla siffror pekar åt helt fel håll. Med så många miljarder som regeringen har lagt ut på sänkta arbetsgivaravgifter, RUT-avdrag, sänkt krogmoms, slopad förmögenhetsskatt och jobbskatteavdrag vill man ju gärna försöka hävda på något sätt att det skulle ha varit ännu värre om man inte hade lagt ut alla de här miljarderna, i och med att det faktiskt inte har blivit bättre. Det är så många timmar med coaching i positivt tänkande och påhittade låtsasjobb som ni har investerat i för de arbetslösa. Ändå är det bara sjunkande sysselsättning och stigande arbetslöshet.

Det är klart att man gärna vill skjuta över fokus i den här debatten på förslag från oppositionen. Men faktum kvarstår att det är alliansregeringens politik som efter fem och ett halvt år har lett till ökande arbetslöshet, sjunkande sysselsättning, fler långtidsarbetslösa, fler förtidspensionerade unga. Inget av detta kan ni rimligen i dagsläget skylla på oppositionen. Det här är ju vad som har hänt under er regeringstid.

Jag tycker att det är ganska ovärdigt att regeringspartierna försöker smita undan ansvaret för sin egen politik genom att i den här debatten stå och prata om att det är mycket värre i Lettland och Spanien eller att oppositionen har dåliga förslag. Och man försöker tricksa med siffrorna genom att prata om att sysselsättningen har ökat i antal när allt annat hade varit fullständigt sanslöst eftersom arbetskraften har vuxit. Men andelen personer som är sysselsatta är det som är intressant, och där har man inte lyckats från regeringen.

Det faktum att vi i dag har massarbetslöshet, att fler människor står längre från arbetsmarknaden än när den här regeringen tillträdde, kan inte regeringen undgå att ta ansvar för. Och jag tycker som sagt att det är ganska ovärdigt att man står och pratar som om man i stort sett är ganska så nöjd och försöker dölja sitt eget ansvar.

Ibland får man nästan ett intryck av att regeringspartierna tycker att arbetslösheten i första hand är ett propagandaproblem för regeringen. Men så är det faktiskt inte utanför den egna lilla kretsen. För alla andra i det här samhället är arbetslösheten ett samhällsproblem, ett väldigt allvarligt och centralt samhällsproblem. För över 120 000 unga handlar det till exempel om att när de vaknar på morgonen har de inget jobb att gå till. De har inte heller någon utbildning att gå till. De har ingenstans att ta vägen över huvud taget. Och för snart 30 000 personer handlar det om att de inte har någon anställning men lik förbannat – ursäkta mig, fru talman – tvingas gå till ett arbete, utföra ett jobb utan att få någon lön och utan att ha någon anställning, därför att de av regeringen tvingas att arbeta gratis.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det här är väldigt allvarliga samhällsproblem. Vi tycker att de här människorna förtjänar bättre. Vi tycker att det står allra högst på den politiska agendan att ändra på detta och investera i fler och bättre jobb. Till skillnad från regeringspartierna ser vi ingen motsättning mellan full sysselsättning, bra arbetsvillkor och stabila trygghetssystem. Det är ni i regeringen som fortfarande har att bevisa att er linje är mer framgångsrik.

(Applåder)

Anf. 88 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! När man lyssnar på företrädare för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern får man en känsla av att de har missat att vi har gått igenom en global finanskris och att vi nu är inne i en internationell skuldskris som naturligtvis påverkar vårt land, ett land som är exportberoende, ett litet land som inte lever helt avskilt utan tvärtom är beroende av andra länder.

Håkan Juholt har inte utan framgång lyckats lansera begreppet barnfattigdom. Men egentligen är det inte barnen som är fattiga, utan det är föräldrarna som går arbetslösa, som har svag ekonomi och som därmed är beroende av kommunalt försörjningsstöd. Många av dessa familjer är utrikes födda som fått vänta i snitt i sju år innan de kommit in på arbetsmarkanden, vilket naturligtvis inte är acceptabelt. Om vi tittar i backspejeln kan vi också se att denna så kallade barnfattigdom har halverats sedan mitten av 90-talet.

Varannan kvinna med utländsk bakgrund går arbetslös. En betydande andel av de runt 85 000 arbetslösa ungdomar som deltar i Arbetsförmedlingens program har också utländsk bakgrund.

Detta är inte acceptabelt och därför har vi satt in åtgärder för att förstärka både sfi och yrkesutbildningen. Instejsjobben är en viktig resurs, och sedan drygt ett år tillbaka finns också etableringsreformen sjösatt. Båda dessa reformer går ut på att förkorta tiden som utrikes födda går arbetslösa så att de så snabbt som möjligt kan få kontakt med arbetsmarknaden och få ett jobb.

Socialdemokraterna och övriga oppositionspartier har kritiserat alliansregeringen för beslutet att sänka krogmomsen från och med den 1 januari 2012. Det har vi också hört i den här debatten. De ifrågasätter om det verkligen kommer att leda till en påtaglig ökning av antalet anställda i restaurangbranschen.

Vi kommer att noga följa upp resultatet av den sänkta krogmomsen så att den inte missbrukas utan verkligen leder till att fler ungdomar får jobb. Redan nu rapporteras det om att reformen leder till nyanställningar. Bara McDonalds räknar med att nyanställa 600 ungdomar under året. Framgångarna hittills är alltså ganska glädjande.

Fru talman! Sänkningen av krogmomsen och sänkningen av pensionärsskatten var två av de frågor som allianspartierna tillsammans gick till val på.

I budgetförhandlingarna prioriterade Kristdemokraterna det fjärde steget av skattesänkningen för pensionärerna. Regeringen har kommit överens om att det fjärde steget i sänkningen av pensionärsskatten kommer att genomföras senast 2014.

Vän av ordning måste ändå fråga sig vad oppositionens upprördhet och totala motstånd mot sänkningen av krogmomsen egentligen beror på. Ni socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister gick ju faktiskt till val på sänkt krogmoms. Ni borde väl tvärtom göra vägen nu när ni får igenom ert vallöfte utan att sitta i regeringen.

(Applåder)

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Det är inte så att argast vinner. Jag kan konstatera att när argumenten tryter ökar tonläget. Jag noterade att det var nio sekunder kvar på Josefin Brinks anförande när hon kom in på någon sorts alternativ till regeringens politik. Det var lite intressant.

Vi pratade om skuldkrisen, Ylva Johansson. Nej, vi har ingen skuldkris, och det beror på att regeringen har varit oerhört angelägen om att ha en ekonomi i balans och att ha överskott i statens finanser. Vi är ett av få länder i Europa som har det. Det är Estland, Norge och Schweiz som har motsvarande positiva situation. Det gör att vi kan satsa när andra måste dra ned, försämra i välfärden, sänka löner, sänka pensioner och så vidare.

Trots den mycket allvarliga finanskris som Sverige har gått igenom har vi en sysselsättningsgrad på 65,3 procent. Det är en minskning med 0,6 procentenheter sedan 2006. Det är självklart inte bra, men det finns ändå en förklaring.

Jag vill också nämna någonting om ungdomsarbetslösheten som i dag är 20 ½ procent och förstås alldeles för hög. Det handlar om ungdomar mellan 15 och 24 år varav hälften studerar. Det stora orosmomentet är inte de ungdomar som är 15–16 år, går i grundskolan eller gymnasiet och som vill jobba extra. Det är klart att det är tråkigt för dem, men det allvarliga är alla de ungdomar som inte har en slutförd utbildning. Det är viktigt att de förmås komma tillbaka till skolan och ta del av det förhöjda studiebidraget på 6 300 kronor per fyra veckorsperiod så att de kan slutföra en utbildning.

Jag håller med Ylva Johansson om att utbildning är oerhört angeläget, men det löser inte alla de här bekymren. Det behövs också lärlingsplatser och låga kostnader för arbetsgivare.

(Applåder)

Anf. 90 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Nu har vi hört ett pärlband av företrädare för regeringen som vittnar om hur viktigt det är att arbeta och hur tråkigt det är att det

finns människor som är arbetslösa – många av dem är ungdomar – men de tänker inte göra någonting åt det. Regeringen skyller på allting annat i stället för att ta sitt eget ansvar. Man nöjer sig med att hänvisa arbetslösa till fas 3 där de ska ha någonting att göra. Det kanske är som Arbetsförmedlingens generaldirektör uttryckte det när hon sade att hon vill ge människor en nära-jobbet-upplevelse.

Vi socialdemokrater kan aldrig nöja oss med detta. Det måste handla om riktiga jobb. Sverige har inte råd med den arbetslöshet vi har i dag, och vi har framför allt inte råd att lämna ungdomarna utanför.

Regeringen har genomfört hela sin brutala agenda. Det har inte varit någon brist på åtgärder. Huvudpoängen har varit utförsäkring, skattesänkningar och privatiseringar, allt med löfte om att det skulle ge jobb. Problemet för regeringen och problemet för Sverige är att resultatet av den här politiken är högre arbetslöshet. Regeringen har genomfört sin jobbpolitik, och den har misslyckats. Då är det väl rimligt att man drar några slutsatser av detta.

Jag och arbetsmarknadsministern är överens om att Sverige kan, eller skulle kunna, satsa på jobben, men vi är inte överens om ifall man ska göra det eller inte. Regeringen vill fortsätta med more of the same med sänkningen av krogmomsen som den viktigaste åtgärden. Vi socialdemokrater säger: Anställ ungdomar och ge dem utbildning! Kombinera gärna detta med lärlingsanställningar, traineeanställningar och andra former av kollektivavtalade utbildningsanställningar! Investera i den generationsväxling som är en utmaning på arbetsmarknaden! Jobb och utbildning går hand i hand.

(Applåder)

Anf. 91 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Vi har nu hört partiernas företrädare, och det visar en splittrad bild av hur verkligheten ser ut. Hans Backman är inte nöjd. Handläggarna ska förtätas. Men arbetslösa behöver inte fler handläggare. Arbetslösa behöver antingen ett jobb eller utbildning.

Kristdemokraternas Lars-Axel Nordell är nöjd. Han ifrågasätter vårt sinne för proportioner. Det finns länder som är värre – är det Kristdemokraternas budskap?

Centerpartiet och Annika Qarlssoon vill ha nya, riktiga jobb. Ja, vem vill inte det? Men jag vet inte om Annika kallar jobb med 50 procents subventionering för riktiga jobb.

Arbetsmarknadsministern känner inte alls igen bilden som ges, men då kanske ministern behöver vara ute lite mer och träffa människor som är arbetslösa, alltså de som vi försöker beskriva. Många har tagit sig ett steg närmare jobb, säger ministern. Hur mäter man det? undrar jag.

Miljöpartiet har en aktiv jobbpolitik med klimatinvesteringar, satsningar på småföretagande och ansvar för jobb, skola, vård och omsorg med kvalitetsförbättringar. Vi ser att många småföretag behöver nyanställa, och därför föreslår vi slopat sjuklöneansvar och sänkt arbetsgivaravgift. Miljöpartiet vill öka människors möjlighet att pröva sina idéer och förverkliga sina drömmar, och det står mot regeringens passivitet och skattesänkningar.

Anf. 92 HANS BACKMAN (FP):

Fru talman! Jag riktar mig först till Miljöpartiet. Att ha fler handläggare på Arbetsförmedlingen ger ju mer möjligheter till individuellt riktade insatser för de arbetsökande. Det är det som är tanken bakom detta.

Till Socialdemokraterna och Ylva Johansson som säger att hon inte hört om någon insats som regeringen vill göra för att minska arbetslösheten förutom att sänka krogmomsen vill jag säga att det är fel. Jag har räknat efter och bara i mina anföranden har jag nämnt åtta olika åtgärder, bland annat inom utbildningsområdet, för att minska arbetslösheten.

Jag kan också nämna, vilket jag tycker är viktigt att ha med för att få perspektiv på debatten, att i en jämförelse mellan arbetslösheten i Sverige och EU:s 27 medlemsländer visar det sig att Sverige tenderar att stå emot kriserna bättre än EU:s övriga länder. Sett till andel arbetslösa låg Sverige på 14:e plats 2006, 13:e plats 2010 och 8:e plats 2012, enligt kommissionens senaste prognos. De reformer som har genomförts av alliansregeringen har bidragit till att arbetsmarknaden fungerar bättre, sysselsättningen har blivit högre och arbetslösheten lägre än vad som skulle ha varit fallet utan dessa förändringar.

Jag vill också nämna att alliansregeringen har 1 miljard kronor mer till vuxenutbildningen nu än vad Socialdemokraterna hade i sin sista budget 2006. Det är ytterligare en viktig del i vår politik för att skapa förutsättningar för kompetensutveckling och utbildning för att kunna få ett jobb.

Vi gör aktiva insatser för jobb och omställning. Vi värnar arbetslinjen. Vi ger inte upp om människor.

(Applåder)

Anf. 93 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Kontrasten mellan Alliansen och vänstersidan är tydlig. Jag kan konstatera att vi fyra allianspartier tar gemensamt ansvar för reformer för att förbättra situationen på arbetsmarknaden. Samtidigt tar vi ansvar för statens finanser. Vi behöver fler jobb i den svenska ekonomin, och vi har en gemensam målsättning att alla ska kunna jobba efter sin förmåga. Det är bara genom fler och växande företag som de här jobben kan skapas.

Vi är även fortsättningsvis beredda att genomföra reformer som syftar till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Vi har utredare som fram till november ska ta fram underlag för lärlingsprovanställning. Det är ytterligare ett förslag för att minska trösklarna för ungdomar att få jobb.

Att utforma åtgärderna i teorin är en sak. Att omsätta dem i praktiken är inte alltid lika lätt. Vi i Alliansen har visat att vi är beredda att lyssna in när det inte fungerar som det är tänkt och göra förändringar. Bland annat när det gäller fas 3 har vi gjort justeringar inför det här året.

Att ny tid kräver andra åtgärder gör att det här är ett arbete som aldrig får avstanna, utan att vi ständigt måste lyssna in kritik och förslag på förbättringar. Att det finns en aktiv arbetsmarknadspolitik är oerhört viktigt, och det är många som har talat om det i dag. Jag har, som jag tidigare sagt, valt att fokusera på jobbskapandet som också är en viktig del i arbetsmarknadspolitiken.

Centerpartiet och Alliansen arbetar varje dag för bättre villkor för företagare i Sverige, för att det ska bli lättare att anställa grupper som står långt från arbetsmarknaden och att man ska kunna ha ett jobb med ett egenvärde för den egna individen. Alla ska ha möjlighet att bidra efter förmåga, och allas insatser behövs. Centerpartiet vill se en situation där alla som kan och vill ska ha ett jobb att gå till varje dag, och det här arbetar vi för tillsammans med tre andra partier där vi visar på ett gemensamt alternativ till skillnad från de andra fyra partierna som vi har hört i debatten här i dag.
(Applåder)

Anf. 94 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater vill se till att våra praktiskt inriktade ungdomar också blir konkurrenskraftiga yrkeskunniga sådana. Vi vill med vårt förslag på 50 000 lärlingsjobb genomföra en fantastisk satsning för såväl arbetstagarer som arbetsgivare.

Varför inte låta alla arbetslösa, även de under 25 år, omfattas av starta-eget-bidraget? Ett utökat starta-eget-bidrag är en satsning för tillväxten i vårt land.

Höj stödet till yrkeshögskolorna!

Fru talman! Sverigedemokraterna har en politik för full sysselsättning. Vi har en politik som tar tag i de långsiktiga utmaningar vår arbetsmarknad står inför. Alliansregeringen gick till val 2006 på att sänka arbetslösheten. Med facit i hand kan man konstatera att de har misslyckats. Även väljarna har nu fått se att priset för ytterligare jobbskatteavdrag är en sämre välfärd, en otryggare tillvaro och en osäker gemensam framtid.

År 2014 är det val igen. Alliansen kommer inte att återigen kunna köpa väljarnas röster med sänkta skatter. Såren i välfärden är alltför djupa. Inte heller hamburgare för 5 kronor mindre lär vara något som gör dem till valvinnare.

Det är dags nu att satsa på att utbilda dagens arbetskraft för morgondagens arbetsmarknad. Lönedumpning och låglönearbete är inte en väg som Sverigedemokraterna kommer att stödja. Sverigedemokraterna kommer i den här kammaren att stödja den som satsar på att utbilda för framtiden. Sverigedemokraterna kommer i den här kammaren stödja den som vågar sätta den svenska arbetskraften i första rummet. Den som väljer låglöneträsket och lönedumpning kommer efter valet 2014 att själv få söka sig ut på en alltmer osäker arbetsmarknad.

Anf. 95 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Jag tror att alla som har lyssnat på den här debatten kan se några tydliga skiljelinjer i politiken. Vi ser hur de borgerliga regeringspartierna tror att det är ökade inkomstklyftor, hård press på sjuka och arbetslösa och avskräckande arbetsmarknadsåtgärder som ska få bukt med arbetslösheten. Vi ser hur de betraktar anständiga löner, anställningstrygghet och goda arbetsvillkor som hinder i vägen för full sysselsättning, och därför har de en rad spretiga men hyfsat likalydande förslag om hur sådana ska kunna undanröjas.

Vi i Vänsterpartiet tror inte på det här. Vi vill gå en helt annan väg. Vi vill i stället satsa på att bygga ett rättvist och mer hållbart samhälle

där arbetslösheten minskar och sysselsättningen ökar genom att vi investerar i bättre välfärd, i fler och bättre bostäder och i klimatomställning där vi ger stöd till utveckling av nya, uthålliga exportnäringar och satsar på att Sverige ska leva och utvecklas i alla sina delar.

Vi vill satsa på ett generationsväxlingsprogram så att vi kan upprätthålla kompetens och välfärd när hundratusentals människor snart går i pension och där utbildning, omskolning och hållbara trygghetssystem ger människor möjligheter, inte bara att få ett jobb, vilket som helst, utan att också kunna ställa krav på rimliga löner och arbetsvillkor.

För oss är det lika viktigt att det skapas fler jobb som att de jobb som skapas också är bra jobb för alla som har dem.

Anf. 96 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Den här debatten har varit ganska klaggörande. Det finns ett alternativ med regeringen, som har en aktiv och tydlig arbetslinje, och ett annat med oppositionen, som mer företräder en bidraglinje och där idéerna spretar mer än lovligt.

Vi kristdemokrater har tagit fram en viktig rapport med titeln *En jobbpolitik där alla behövs – och får arbeta 100 % av sin förmåga*. Vi vill slå vakt om den svenska modellen med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder som sänker trösklarna för människor att komma in på arbetsmarknaden. Det är viktigt. Det rör sig om ett drygt tjugotal olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder som Arbetsförmedlingen kan använda.

Jobben är regeringens viktigaste fråga, och därför vill jag understryka vikten av arbetslinjen samt att den kompletteras med företagelinjen. En av politikens viktigaste uppgifter måste vara att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt, vilket ger jobb och välfärd.

En framgångsrik och inkluderande arbetsmarknad är starkt beroende av ett väl fungerande utbildningssystem, det har vi hört i dag, men också av en näringspolitik som främjar företagande och ger jobb och skatteinäkter till att finansiera välfärden.

Fru talman! Det är viktigt att även inom politiken inse att vi måste baka kakan innan vi kan fördela den. Den ekonomiska politiken, grundad i en marknadsekonomi där det sociala ansvaret finns med, är därigenom det enskilt viktigaste medlet för att uppnå andra samhällspolitiska mål. Det är märkligt att Socialdemokraterna alltså tycks tro att en politik som gör det mindre lönsamt att arbeta och dyrare att anställa skulle leda till fler jobb.

Sverige behöver en stabil politik och en stabil regering. Det har vi genom Kristdemokraterna och övriga Alliansen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Roland Utbult (KD).

Anf. 97 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill tacka alla meddebattörer. Det har varit en intressant debatt. Alternativen i svensk politik är mycket tydliga.

Alliansregeringen sätter jobben främst. Regeringen vill att alla som kan arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sin egen förmåga. Alliansregeringen värnar arbetslinjen, och det har betydelse. Vi kan se att utanförskapet minskat, men det innebär inte att alla som vill ha ett jobb och

kan jobba har fått det. Det är det vi jobbar för, och det är det som politiken syftar till.

En orolig världsekonomi ställer krav på tydlighet när det gäller prioriteringar. Vad ska vi lägga våra gemensamma resurser på? Där är regeringen tydlig. Det är på jobb, på välfärd och på trygghet. Det ska vi satsa på. Med åtgärderna i budgetpropositionen tar vi ett ytterligare steg i vår kamp för full sysselsättning, för arbete åt alla och för ett Sverige som håller ihop.

Mot detta står oppositionens spretiga förslag, som innebär att det blir mindre lönsamt att arbeta, dyrare att anställa, mer krångel, förbud mot bemanningsföretag – ja, listan kan göras lång. Hur det ska leda till fler jobb och fler i sysselsättning går inte att förstå. Jag skulle vilja säga att nedmonteringen av arbetslinjen är ganska tydlig och konsekvent. Där går skiljelinjen i svensk politik. Tydligare än så kan det inte bli.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU6
Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning (skr. 2011/12:23).

Anf. 98 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater är förstas glada att frågan om samordning av stöd äntligen får en lösning. Riksrevisionens granskning visar på de problem som vi socialdemokrater påtalat under många år. Granskningen av hur stödet till barn och unga med funktionsnedsättning är organiserat visar att en rad problem, som olika regeringar under i praktiken decennier försökt finna lösningen på, fortfarande kvarstår. Främst är det samordningsproblematiken som lyfts fram. Här har samhället naturligtvis en viktig uppgift i att tillse att unga människor och deras familjer kan leva ett så normalt liv som möjligt.

När föräldrar i praktiken inte kan sköta ett heltidsarbete utan själva måste bära det tunga samordningsansvaret blir livet förstås inte normalt. Föräldrar till barn med funktionshinder är sjukskrivna mer än andra, tvingas gå ned på deltid och använder tillfällig föräldrapenning för att kunna lösa just samordningsproblemen. Naturligtvis påverkar det en stor del av den fritid som skulle kunna användas för omvårdnad och fritidsaktiviteter.

För familjer med barn som har funktionshinder innehåller vardagen kontakter med många olika myndigheter. Det är kontakter som kräver ett omfattande arbete och tar mycket tid. För dessa familjer är samordningen avgörande för att de ska få en fungerande vardag. Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, RBU, visar i en undersökning att föräldrar till barn med funktionsnedsättning har kontakt med i genomsnitt 17 olika personer och instanser kring barnets funktionsnedsättning eller i

Prot. 2011/12:61
25 januari

*Aktuell debatt:
Den ökande
arbetslösheten*

*Samordning av stöd till
barn och unga med
funktionsnedsättning*

form av olika stödinsatser. Det är klart att det är ineffektivt såväl för samhället som för alla berörda barn, ungdomar och deras föräldrar.

Vi socialdemokrater har naturligtvis inget att invända mot det förslag som socialutskottet föreslår riksdagen. Vi vill i stället särskilt understryka den glädje vi faktiskt känner för att utskottet inser att vi behöver påbörja försöksverksamheten för att komma till rätta med flera av dessa problem. Förhoppningsvis leder det till att fler föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning i mycket högre grad kan delta i arbetslivet och att berörda föräldrar får ökad fritid, vilket i sin tur ökar och höjer livskvaliteten både för dem själva och för deras barn.

Effektiviseringar är också en viktig fråga eftersom berörda aktörer inom stat, kommuner och landsting därmed avlastas dubbelarbete. Vi har således alla att vinna på att öka samordningsansvaret.

I detta anförande instämde Ann Arleklo och Lena Hallengren (båda S).

Anf. 99 MARGARETA B KJELLIN (M):

Fru talman! Att få barn är en stor händelse i ens liv. Det är en händelse som styr många andra händelser i många år. Ja, rollen som förälder går faktiskt aldrig över. För alla föräldrar innebär det oro och bekymmer likaväl som glädje och stolthet. Att få ett barn med en medfödd funktionsnedsättning, eller att ett barn förvärvat en funktionsnedsättning, påverkar tillvaron ännu mer.

Det är inte enkelt att hitta rätt i den snåriga vårdapparaten. Därför har det i decennier gjorts försök att genom olika insatser underlätta så att det ska gå bättre. Trots det visar Riksrevisionens rapport att det behövs ytterligare insatser. Samtidigt framhåller Riksrevisionen att regeringen gjort många satsningar för att minska brister i samverkan och samordning.

Brist på samverkan är ett återkommande problem. Det uppstår när kommuner och landsting har olika ansvarsområden som griper in i varandra och tangerar varandra. Det gäller många områden, inte bara för barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

Problemet uppstår till viss del därför att vi är väldigt måna om det kommunala självstyret. Vi är måna om att man ska få ta besluten så nära den enskilde som möjligt. När en person behöver insatser från flera huvudmän uppstår lätt problem. Det är bara så att organisationen aldrig får gå före den enskilda människan.

Nyligen införda åtgärder som kommunens och landstingens skyldigheter till gemensam individuell planering och erbjudandet om stöd för att underlätta för personer som vårdar närstående har ännu inte kunnat utvärderas, liksom inte heller den nya tillsynsorganisationen under Socialstyrelsen som ska stärka den sociala tillsynen.

Den nya föräldrastödsstrategin till trots har föräldrarna ett stort samordningsansvar. I propositionen från 2009 om personlig assistans och andra insatser poängteras för första gången vikten av ett särskilt barnperspektiv. Dessutom avser regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Statens folkhälsoinstitut ta fram och löpande uppdatera en nationell guide med information om det stöd som finns för barn med funktionsnedsättning och vem som har ansvaret för att ge stödet.

Jag kan ta mitt hemlän som exempel. Där har vi jobbat många år med att hitta olika samordnare mellan sjukhus och arbetsterapi, mellan kommuner och akutavdelningar och annat. Till slut hade vi så många samordnare att man diskuterade om vi behövde en samordnare för att samordna samordnarna. Det gäller alltså att vara försiktig med vad det är man gör.

Trots allt detta och mer därtill behövs ytterligare åtgärder. För att inte bara lägga det ena ovanpå det andra avser regeringen att påbörja och fördjupa en analys av stöd och samordning till barn och unga med funktionsnedsättning. Det blir en viktig grund för den försöksverksamhet med samordnare som regeringen har för avsikt att påbörja, att man inte i slutändan ska behöva en samordnare som samordnar samordnarna.

Vi moderater tycker att det här är väldigt bra, och det tycker tydligen de övriga ledamöterna i socialutskottet också. Jag ser fram emot en redovisning när försöksverksamheten med samordning utvärderats. Det är viktigt att allt det som regeringen gjort för att stärka insatserna för barn och unga med funktionsnedsättning kommer till sin rätt. Om vi gör mer fel och inte kommer rätt i den här delen har vi fortfarande inte underlättat för den enskilda människan, och det är alltid det som är vårt huvudansvar.

Mot den här bakgrunden yrkar jag avslag på samtliga motioner och bifall till förslaget i socialutskottets betänkande.

Anf. 100 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Jag ska börja med att göra något jag aldrig gjort förut: yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Riksrevisionen tar i sin skrift *Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Ett (o)lösligt problem?* upp bristen på samordning mellan kommuner och landsting och ger en rad rekommendationer. Bland annat föreslår man en försöksverksamhet med samordnare för att komma till rätta med de situationer då barn och ungdomar hamnar mellan stolarna.

Det kan till exempel finnas olika åsikter mellan landsting och kommun. Ett barn går i skolan och behöver ett läromedel. Detta är ett läromedel, säger landstinget, och då faller det på kommunen. Det är ett hjälpmedel, säger kommunen, och då faller det på landstinget. Detta resulterar definitivt i att eleven inte får något stöd över huvud taget, ett stöd som eleven har rätt till.

Regeringen svarade på Riksrevisionens rapport att man planerar att göra en djupare analys av hur stödet och regelverket fungerar där man även har med åtgärder inom samverkan och samordning. Från början ville inte regeringen ha en försöksverksamhet, som Riksrevisionen föreslår. Men så småningom kom det till utskottets kännedom att regeringen planerar att starta en försöksverksamhet med samordnare. Den ska få hög prioritet och starta under det här året. Miljöpartiet kommer noga att följa denna försöksverksamhet och att den startar under 2012. Eftersom regeringen från början inte var beredd till detta vill vi se att den verkligen gör detta med hög prioritet.

Detta behöver inte utredas mer. Det är så uppenbart att det inte fungerar som det borde. Under de 35 år som jag har arbetat med barn och ungdomar med funktionsnedsättning har detta alltid varit ett problem för

barn, unga och deras familjer. Utrett det har man gjort sedan 1988. Det som inte behövs är ännu fler utredningar. Det som behövs nu är handling så att den här försöksverksamheten verkligen kommer till skott och det blir en försöksverksamhet som kommer att märkas hos familjerna.

På något sätt kan jag lite uppgivet konstatera att det är synd att denna rapport över huvud taget har behövt skrivas. Det är ännu mer synd att man har kommit fram till att det inte fungerar efter så väldigt många år. Föräldrar undrar: Vart ska jag vända mig? Vem tar ansvar för det här? Hur ska jag få ihop alla professionella som har kontakt med min son? Varje dag upplever familjer detta, och varje dag det här kan förkortas med är en ren vinst.

Det här är verkligen någonting som man kan säga "äntligen" om. Äntligen blir det av! Det är inte en dag för tidigt. Jag är väldigt glad att utskottet har en annan åsikt än den som regeringen nyss har pratat om och att man där har gått i linje med de motioner som vi i oppositionen har skrivit, motioner som helt står i samklang med det som Riksrevisionen har rekommenderat. Vi kommer att följa utvecklingen väldigt noga och se till att det kommer att finnas en försöksverksamhet.

Anf. 101 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Fru talman! Jag börjar också med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande. Som så många som tidigare varit uppe i talarstolen har sagt är detta en väldigt viktig fråga: frågan om samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning. Riksrevisionen har tittat på verksamheten, hur stödet ser ut och hur samordningen ser ut och funnit att det finns en hel del kvar att göra men menar också att en del satsningar är gjorda.

För ganska många år sedan kom det en lagstiftning om gemensamma nämnder. Man hoppades väldigt mycket på den lagstiftningen. Då skulle kommuner och landsting bilda gemensam nämnd, och man skulle inte sitta och bråka om pengapåsen. I stället skulle man samverka och arbeta tillsammans för att inte människor skulle falla mellan stolarna. Tyvärr är det inte många kommuner eller landsting som har provat gemensamma nämnder.

Fru talman! Den bristande samordningen och den brist på samverkan som i flera fall råder innebär att ansvaret vilar tungt på föräldrarna. Som jag sade tidigare har man vidtagit en del åtgärder. Socialnämnden ska erbjuda anhöriga stöd. Alliansregeringen har också upprättat en föräldrastödsstrategi, och ett nationellt kunskapscentrum för anhöriga har fått i uppdrag att utveckla ett nationellt kunskapsstöd.

När det gäller LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, fokuserar man också mer på barnens rätt och menar att barnets bästa alltid ska vara i centrum och beaktas. Man har infört registerkontroll när man anställer assistansanordnare och assistenter inom LSS.

Barnombudsmanen och Handisam har också fått i uppdrag att samla erfarenheter och sprida information om metoder och strategier för hur barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna påverka beslut som rör dem själva. Socialnämnderna har en skyldighet enligt LSS att erbjuda individuella planer, och det kan också öppna för samverkan. Vi har två tillkännagivanden från utskottet som ska återkopplas till riksdagen och

som berör utarbetandet av bedömningsinstrument och hur beslut kring assistansersättning hanteras ute i landet.

Herr talman! Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar har i en av sina årsrapporter visat på behovet av en samordning av kontakter för barnet och deras föräldrar. Vardagen för ett barn med funktionsnedsättning är långt ifrån enkel. Som förälder är man ständigt tvungen att berätta om sitt barns funktionsnedsättning för nya människor och nya kontakter. Man har sett att i genomsnitt möter familjerna 17 olika handläggare och 10 olika kontaktstöd varje år. Det här påverkar hela familjen, även syskon som många gånger upplever att föräldrarnas fokus blir väldigt splittrat, eftersom det enda som föräldrarna får jobba med är att försöka samordna alla kontakter kring barnet med funktionsnedsättning, något som tar väldigt mycket tid.

Herr talman! Jag kan inte annat än hålla med RBU, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, om att det är rimligt att vi försöker göra en förändring för att samordna dessa kontakter. Det är helt oförsvarbart att föräldrar till barn med funktionsnedsättning ska ha en sådan här vardag där man får ägna all tid åt att administrera sina praktiska göromål.

Därför är det mycket glädjande att regeringen nu har för avsikt att påbörja en försöksverksamhet med samordnare. Ett enigt socialutskott skriver att vi förutsätter att den här försöksverksamheten ges hög prioritet och påbörjas under 2012. Utskottet vill också att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning när försöksverksamheten har utvärderats.

Men regeringen vill mer. Man vill också höra vad barnen och de unga säger och vad de tycker, och därför har Barnombudsmannen fått i uppdrag att undersöka hur barn med funktionsnedsättning upplever sin situation och det stöd de får. För att ge en greppbar helhetsbild av vilket stöd som finns och vilka som utför det kommer också Socialstyrelsen att ta fram en nationell guide.

Herr talman! De insatser vi nu har talat om och fortsättningsvis kommer att tala om ett tag framöver skapar goda förutsättningar för att barn med funktionsnedsättning och deras familjer i stället kan sätta fokus på livskvalitet. Det ska ge förutsättningar att leva ett liv som alla andra.

Anf. 102 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag pratade i går med mamman till en 16-årig kille med många olika komplicerade funktionsnedsättningar. Hon beskrev hur veckan kunde se ut: beställa färdtjänst för veckans transporter, kontakt med barnmottagningen för att få tag på barnläkare, besök på barn- och ungdomshabiliteringen för att träffa sjukgymnasten, telefonkontakt med assistansbolaget, besök på ortopedtekniska för att få ett nytt ståskal, ta elrullstolen till hjälpmedelscentralen för service, möte på träningsskolan, boka tid på ögonmottagningen för kontroll och så borde de ha fått tid på neurokirurgen för uppföljning.

Den här mamman hade räknat och kommit fram till att hon hade haft kontakt med 23 olika enheter inom skola, socialtjänst, sjukvård och Försäkringskassan. När det för andra föräldrar räcker med att samordna besök hos tandläkaren så att det passar fritidsaktiviteter och skola arbetar de här föräldrarna till barn med komplicerade, ofta medfödda, funktions-

nedsättningar i stort sett halvtid som samordnare av samhällets alla möjliga och omöjliga insatser. Det är därför inte konstigt att dessa föräldrar till barn med svåra funktionsnedsättningar inte sällan är långtidssjukskrivna, har sjukersättning eller arbetar deltid.

Det är i det ljuset vi ska se Riksrevisionens rapport. Den sätter fingret på den verklighet som tusentals föräldrar befinner sig i. Riksrevisionen kommer med flera välunderbyggda rekommendationer, både till regeringen och till Socialstyrelsen. Det är bra att regeringen tar den här rapporten på största allvar genom att i första hand fördjupa de analyser som Riksrevisionen gjort och därefter påbörja försöksverksamhet med samordnare.

Jag tycker att det är mycket positivt att det är ett enigt utskott som står bakom förslaget i betänkandet som även jag yrkar bifall till.

Anf. 103 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Att få barn är för de flesta av oss en av de viktigaste händelserna i livet, men om barnet föds med en funktionsnedsättning eller längre fram i barn- eller ungdomen får en sjukdom eller råkar ut för en olycka, ja, då vänds livet upp och ned. Vardagsliv och framtidsplaner förändras. Livet behöver inte bli sämre, men det blir annorlunda mot vad de flesta tänkt sig.

Plötsligt är det, som många här har berättat om, en mängd olika myndigheter och instanser vars insatser behövs för att barnets och familjens vardag ska fungera med hälso- och sjukvårdens olika delar, Försäkringskassan, förskola och skola, kommunens stödinsatser, färdtjänst – upp till 17 kontakter och ännu fler ska man hålla ordning på, har det sagts här i debatten.

Riksrevisionen har i sin rapport *Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Ett (o)lösligt problem?* gått igenom hur det fungerar eller rättare sagt hur det *inte* fungerar i väldigt många fall. Jag tror att de flesta av oss, och det har vi redan hört här i debatten, som har träffat föräldrar med barn eller ungdomar med funktionsnedsättning känner igen oss i Riksrevisionens beskrivningar.

Det är mångfalden av aktörer och olika huvudmän som skapar förvirring och problem. Förankring av samverkan uppåt i organisationen där de finns som sitter på pengarna och besluten saknas ofta. Ingen aktör anser sig ha ett uttalat mandat att driva samverkan, och ingen känner sig som huvudansvarig för stödet eller har en helhetssyn på vilka insatser som barnet eller ungdomen har. Det finns inte ens en aktuell och samlad information av vilka olika typer av stöd som finns och vem som står för dem.

Ytterligare problem har uppstått med en många gånger långtgående privatisering av verksamheterna som har blivit ännu mer uppsplittrade. Kunskapen om att krav på och villkor om samverkan ska finnas med i avtalen verkar inte ha funnits, varvid en del privata aktörer inte alls tycker att det är deras sak att samarbeta. Man har dessutom på sina håll prestationsbaserade ersättningssystem som missgynnar samverkan. Det är helt enkelt inte lönsamt. Man får inte betalt för att samverka.

Resultatet av allt detta är, som vi har hört, att det är föräldrarna eller föräldern som får ta samordningsansvaret. Det är inte konstigt att de är sjukskrivna i större utsträckning och har svårare att hävda sig på arbets-

marknaden än andra föräldrar. Inte minst blir det tufft om man är ensamstående förälder.

Jag tror att vi alla kan vara överens om att här behövs förändring. Riksrevisionen har pekat på att regeringar av olika kulörer under decennier har försökt göra olika insatser, men det har inte fått de resultat eller effekter man har tänkt sig. Jag tycker att Riksrevisionen har många bra förslag, till exempel att fixa och uppdatera en nationell guide med information om vilket stöd barn med funktionsnedsättning kan få och vem som står för det, att se till att Försäkringskassan och Socialstyrelsen tar fram en vägledning för vad som är normalt föräldrastöd i förhållande till vilket stöd barnet med funktionsnedsättning kan behöva och att Socialstyrelsen granskar att det i avtalen mellan offentliga huvudmän och privata aktörer faktiskt finns med villkor om samverkan.

Som flera har pratat om här behöver man starta en försöksverksamhet med samordnare som arbetar för att samverkan och samordning ska fungera. Riksrevisionen påpekar att detta är bra för barnen och familjerna, men det är också något som man bedömer skulle vara lönsamt samhälls-ekonomiskt.

Jag tycker att det är bra att man ska göra en fördjupad analys av hur stödet och samordningen av insatserna till barn och unga med funktionsnedsättning fungerar. Jag hoppas att det kommer fram bra och konkreta förslag och att det kommer handling ut av detta. Det är bra att vi äntligen kommer att få en nationell guide som uppdateras när det gäller vilka stöd som finns och vad man har rätt till. Det är också bra att Barnombudsmannen ska prata direkt med barn och unga med funktionsnedsättning så att de kan ge sin egen syn på saker och ting. Ungdomsstyrelsen ska titta på levnadsvillkoren för unga med funktionsnedsättning, inte minst utifrån den tuffa situation som unga med funktionsnedsättning har. Ofta blir deras möjligheter till utbildning sämre. Många riskerar en mångårig arbetslöshet efter sin färdiga utbildning, och de hamnar i livslång fattigdom.

Jag är som alla andra här glad åt att vi är överens om att ställa oss bakom en försöksverksamhet med samordnare och att en sådan påbörjas. Det var det förslag från Riksrevisionen som regeringen i den första omgången inte hämtade upp och ställde sig bakom. Det gläder mig att vi är så tydliga i utskottet och förutsätter att försöksverksamheten har hög prioritet och att den påbörjas under 2012.

Jag är ganska säker på att en bra utformad försöksverksamhet kommer att visa att en sådan verksamhet med samordnare kommer att behövas runt om i hela landet, och inte bara i några delar. Den kommer att behövas permanent, och den kommer att underlätta för barnens och ungdomarnas och för deras förälders eller föräldrars skull. Men detta kommer också att vara något som vi tjänar på allihop samhälls-ekonomiskt.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 104 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Riksrevisionen har en viktig uppgift: att utföra en sammanhållen och heltäckande granskning av den statliga verksamheten. Som enda myndighet kan den granska hela beslutskedjan – riksdag, regering och myndigheter.

Prot. 2011/12:61
25 januari

*Samordning av stöd till
barn och unga med
funktionsnedsättning*

Det vi debatterar i dag är regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport *Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Ett (o)lösligt problem?*

Stöd till personer med funktionsnedsättning regleras av olika lagar och förordningar. Stödet ges av stat, kommun och landsting. Intentionen hos både regering och riksdag är att familjer med barn med funktionsnedsättning ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt. I dag är det ca 50 000 barn och unga under 19 år med funktionsnedsättning som har någon form av stöd.

Detta, herr talman, är ett oerhört viktigt område. Jag vet hur man sli-ter i många familjer där det finns barn och unga med funktionsnedsättning. Det krävs nästan att föräldrarna ska våra experter på vår lagstiftning för att försäkra sig om att deras barn ska få rätt insatser – och de bästa insatserna. De har ett otal kontakter med en lång rad av vård- och omsorgsgivare och myndigheter.

Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, RBU, som har nämnts flera gånger här, gjorde en undersökning för en tid sedan som visar att föräldrar till barn med funktionsnedsättning i genomsnitt har kontakt med 17 olika personer och instanser när det gäller stödinsatser för deras barn. Vi hörde Anders W Jonsson här nyss i talarstolen berätta om en förälder som har kontakt med 23 olika instanser.

Jag och Kristdemokraterna menar att samhället har ett ansvar för att förenkla vardagen för dessa barn och deras föräldrar. Det blir lätt ett stuprörstänkande både inom och mellan ansvariga huvudmän med bristande information som följd. Då är det föräldrarna som får ta hela ansvaret för att informera sig om och samordna det stöd som deras barn med funktionsnedsättning behöver. Det är en mycket betungande uppgift som inte sällan leder till högre sjukfrånvaro, arbetslöshet och förtidspension för föräldrarna. Det borde förstås vara tvärtom – att man utgick från familjen och sedan skraddarsydde stödet utifrån det behov som finns.

Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar har frågat sina medlemmar hur de skulle vilja att samhällets stöd var uppbyggt och får då ett entydigt svar: ”Det familjerna behöver och vill ha är en koordinator, lots, agent eller ’spindel i nätet’. Olika benämningar, men samma funktion. En bättre samordning skulle öka tryggheten för barnen och befria föräldrar från en del av den omfattande administrationen av de olika insatserna.”

Vad avser då regeringen att göra, och vad har man gjort? Regeringen har redan vidtagit en rad åtgärder med samma syfte som Riksrevisionen. Det är lite för tidigt att kunna se de totala effekterna av de regeländringar som har trätt i kraft så sent som 2010 och 2011. Det är bland annat nya bestämmelser om samverkan mellan landsting och kommuner och individuella planer för personer som omfattas av LSS – i samverkan.

Ytterligare åtgärder kommer att vidtas med anledning av revisionens iakttagelser. Bland annat ska åtgärder inom områdena samordning, samverkan, regeltillämpning samt informationsförsörjning analyseras för att förbättra situationen för barn och unga med funktionsnedsättning och deras familjer.

Vidare avser regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med Statens folkhälsoinstitut ta fram en nationell guide. Den ska fort-löpande uppdateras och ge information om de stöd som barn med funkt-

ionsnedsättning kan få samt om vilka huvudmän som ansvarar för respektive stöd.

Herr talman! Barns och ungas egna synpunkter ska efterhöras genom Barnombudsmannen. Den kanske allra viktigaste informationen måste komma från dem som är mest berörda. Det ligger också i hela vår syn i utskottet på barns rättigheter att lyssna på barnet i större utsträckning än tidigare.

Regeringen har också för avsikt att påbörja en försöksverksamhet med samordnare. Jag tror att försöksverksamheten kommer att visa att en samordnare för barn och unga med funktionsnedsättning är samhällsekonomiskt lönsam. Det kommer också att hjälpa föräldrarna att hävda sig på arbetsmarknaden. Framför allt kommer det att bli en förbättrad situation för barnen och ungdomarna med funktionsnedsättning.

Kristdemokraterna yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet, vilket innebär att vi har tagit del av regeringens pågående och planerade åtgärder och att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

15 § Havsmiljö m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2011/12: MJU9
Havsmiljö m.m.

Anf. 105 JAN-OLOF LARSSON (S):

Herr talman! I Bohuslän, som jag kommer ifrån, har människor levt av och med havet i alla tider. Det vi ser nu är att utfiskning och övergödning hotar inte bara miljön och den biologiska mångfalden utan också människors möjlighet att försörja sig. Det är allvarligt.

Därför har vi politiker ett särskilt ansvar att säkerställa att det även i fortsättningen går att leva på havet och att de verksamheter vi bedriver där är hållbara så att nästa generation kan ta vid. Det handlar om våra kustsamhällens överlevnad. Särskilt måste vi se till att den småskaliga verksamheten med fiske, vattenbruk och friluftsturism säkras.

Regeringen lyfter upp sitt engagemang för arbetet med havsmiljön och säger att detta är en prioriterad fråga. Man har sammanfört pengar från olika konton till ett havsmiljöanslag och säger sig satsa kraftigt på detta område.

Det kan vara en fördel att på ett tydligt sätt sammanföra resurserna så att vi kan se om resurserna ökar eller minskar och vad som förväntas göras för pengarna. När vi nu studerar regeringens ambitioner för havsmiljöarbetet på sikt så kan vi konstatera att ambitionerna och resurserna faller inom några år. Havsmiljön och ekosystemets mångfald riskerar att kraftigt försämrans om de politiska ansträngningarna inte intensifieras för att åtminstone hålla tillbaka den negativa utveckling för vår havsmiljö som vi nu kan se.

Herr talman! Det gränslösa miljöarbetet behövs mer än någonsin. Östersjön är ett bra exempel på varför Sverige och EU behöver de initiativ

Prot. 2011/12:61
25 januari

*Samordning av stöd till
barn och unga med
funktionsnedsättning*

Havsmiljö m.m.

som vi socialdemokrater efterfrågar. Ett av världens mest trafikerade havsområden, som Östersjön är, behöver ett bra havsmiljöarbete. Vi behöver hitta vägar att reglera och skydda den marina miljön i Östersjön. Det och andra initiativ behövs också för att den ständigt ökande sjöfarten ska vara säker och miljöriktig.

De utsatta arterna och den känsliga marina miljön i Östersjön behöver få hämta sig från den övergödning som tyvärr verkar ha blivit ett normal-tillstånd. Här finns mycket att göra, och vi har konkreta förslag på hur vi kan få i gång arbetet med att förbättra Östersjön och andra havsmiljöer.

En ny rapport från Östersjölandernas samarbetsorganisation Helcom, kommissionen för skydd av Östersjön, som kom i dagarna visar att utsläppen av fosfor är betydligt större än vad som rapporterats tidigare. Forskarna bakom den senaste rapporten kunde genom provtagningar i den ryska floden Luga, som rinner ut i Östersjön, visa att det inte alls var 10 ton fosfor som runnit ut i Östersjön – så var det enligt fosforfabrikens egna beräkningar – utan 1 000 ton.

Det finns alltså mycket kvar att göra. Om inte beräkningarna av hur mycket utsläpp som görs stämmer blir det också svårt att identifiera och analysera vilka åtgärder som behövs. I många fall kan åtgärderna vara för kraftlösa för att förbättra Östersjöns situation.

Herr talman! I dag handlar debatten om miljö- och jordbruksutskottets betänkande om 19 motionsyrkanden om svensk och internationell havsmiljö. Jag tänkte beröra ett par av dem.

Ett sätt att prioritera havsmiljön och jobba preventivt med potentiella miljöhot är att hantera frågan om inventering av gamla oljeläckande vrak längs de svenska kusterna. Problemet är särskilt viktigt på västkusten. Här har regeringen tagit för lång tid på sig att agera och måste skyndsamt komma med lösningar. Jag hoppas att den nya miljöministern visar ett större engagemang i frågan än hennes företrädare.

Bara i Skagerrak finns 261 kända vrak som är identifierade som potentiella miljöhot. 20 av dessa ligger nära den svenska kusten. Tekniken och möjligheterna att lösa problemet med dessa vrak finns. Att tömma vraken på olja och sanera dessa anses kostsamt, men kostnaderna för förorenade kuster är betydligt högre. Så det är gynnsamt för såväl en god havs- och kustmiljö som samhällsekonomin att sanera dessa. Vi föreslår att en handlingsplan snarast upprättas för att se över det här problemet. I handlingsplanen bör tiden för sanering, vilka platser som är aktuella samt riskklass anges. Regeringen måste agera innan katastrofen är ett faktum.

Herr talman! Som jag tidigare i mitt anförande beskrev är Östersjön väldigt utsatt. Övergödning och föroreningar från fartygstrafik, jordbruk, industrier och skogsbruk har lett till att Östersjön drabbats hårt. Det har medfört konsekvenser för det skyddade djur- och naturlivet, som är speciellt för Östersjön. Kväveutsläppet runt Östersjön och den övergödning som det har medfört har resulterat i syrebrist. Utsläppsminskning av kväve och fosfor är därför det viktigaste vi kan göra för att förbättra situationen i och runt Östersjön.

Det finns i dag ca 400 000 undermåliga enskilda avlopp i Sverige. I praktiken strider dessa avlopp mot lagen. Utsläpp av avloppsvatten som inte är tillräckligt renat från fosfor och kväve bidrar till övergödningen.

Regeringen har tidigare satt sin tilltro till att ROT-arbete skulle kunna öka takten när det gäller att åtgärda problematiken. Men det finns inga

uppgifter om att så sker i dag. Regeringen bör återkomma med information om hur man avser att arbeta för att minska den bristande tillsyn av enskilda avlopp som förekommer i vissa kommuner. Man bör också se över om högre krav kan ställas på enskilda husägare att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp.

Herr talman! En form av rening i haven som har visat sig vara mycket effektiv ur både ekologisk och ekonomisk synvinkel utgörs av odling av blåmusslor. Socialdemokraterna anser att regeringen bör pröva ett system där musselodlare ersätts för sin miljöinsats på samma sätt som odlare av fångstgrödor på land. Ersättningen skulle kunna baseras på mängden producerade musslor och skulle beräknat på dagens produktion kräva en budget på futtiga 2 miljoner kronor, vilket skulle kunna finansieras genom en omfördelning inom anslaget Åtgärder för havs- och vattenmiljö. Det skulle också gynna odlingen av musslor för foderändamål och därmed minska fisket av foderfisk, vilket gynnar den biologiska mångfalden i havet. Det skulle även ge en bra ekonomisk grund för satsningar på musselodling både på västkusten och på östkusten.

I skrivelsen om en sammanhållen svensk havspolitik säger regeringen att en satsning behövs för att möjliggöra en storskalig utbyggnad av musselodlingen inom utvalda områden längs den svenska kusten.

Utskottet har tidigare angivit att man delar regeringens bedömning om behovet av en sådan satsning samt att LOVA-bidragen bör kunna främja detta. Regeringen föreslog att 100–120 miljoner kronor skulle avsättas från och med 2010 åt LOVA-projekt som framför allt syftar till att minska övergödningen, bland annat genom musselodlingar. Om regeringen tänker följa upp löften med reella förslag säger jag: Avsätt ett par procent av LOVA-satsningen till miljöstöd för musselodlingarna! Ge dessa samma förutsättningar att delta i miljöarbetet och skapa sysselsättning som ni gör inom jordbruket!

Herr talman! Havsmiljöarbetet måste prioriteras högre. Att som regeringen komma med fina ord räcker inte, utan det måste följas av konkreta förslag. Vi socialdemokrater vill se att Sverige vågar gå före och kan vara en förebild för miljöarbetet inte bara i Östersjöområdet och i EU utan också i världen. Det är viktigt, inte minst när det kommer till havsmiljöarbetet i vår närhet, att vi får fler bindande regler och avtal med länder runt omkring Östersjön och Västerhavet.

Jag yrkar bifall till reservation 6 och 10.

(Applåder)

Anf. 106 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Vi pratar nu om miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU9 om havsmiljö. Jag tänkte inte prata om hav. Jag tänkte prata om sjön Vättern.

Viktor Rydberg skrev de kända orden ”Gläns över sjö och strand”. Det gjorde han i romanen *Vapensmeden*. Den tonsattes sedan, som bekant, av Alice Tegnér. Det Viktor Rydberg skrev och beskrev var alltså en hyllning till sjön Vättern.

Sjön Vättern, Sveriges näst största sjö och Europas sjätte största insjö, har inte bara en plats i våra hjärtan. I Vätterns klara och kalla vatten trivs till exempel röding som här har ett av de sydligaste bestånden i landet.

Vättern har sin avrinning via Motala ström, och tillflöden sker via några mindre åar, varför omsättningen av vattnet är långsam. Omloppstiden är drygt 62 år. Den vattendroppe som kom till Vättern 1950 kan nog räkna med att lämna Vättern detta år. Som kuriosas kan jag säga att jag råkar vara född just 1950. För mig gäller det väl att börja positionera mig vid Motala ström.

Vätterns fina vattenkvalitet lockar inte bara till fiske. Människorna runt Vättern, som tar sitt dricksvatten från sjön, är ca 250 000. I ett europeiskt perspektiv utgör Vättern en fantastisk vattentäkt på lite sikt.

I syfte att bevara sjöns unika egenart och vattenkvalitet bildades redan 1957 Vätternvårdsförbundet. Man vill samordna åtgärder, övervakningsprogram och forskning i och omkring Vättern. Medlemmar är kommuner, landsting, länsstyrelser, företag med flera runt Vättern.

Vättern skyddas också av fyra riksintressen, enligt miljöbalken. Det är friluftsliv, fiske, natur och kulturmiljö. Dessutom är Vättern i sin helhet en del av EU:s nätverk av skyddade områden, ett så kallat Natura 2000-område, och har därmed ett stort riksintresse.

I denna unika sjö vill Försvarsmakten öka den militära verksamheten med 300 procent. Man vill alltså utöka flygverksamheten över Vättern från dagens 20 till 80 dagar per år. Man vill även kunna öva och fälla bomber 10 nätter per år, och man vill ha tillstånd att kunna ha skarpa stridsövningar tillsammans med främmande makt, där attackplanet JAS 39 Gripen, flera olika helikoptertyper och raketer med undervattens-explosioner ska användas. Målen är både land- och sjöbaserade. Man har ansökt om att få skjuta bland annat 10 000 raketer och avlossa 30 000 skott med automatkanon i Vätterns dricksvatten. Dessutom vill man öka utsläppen av flygfotogen från 193 kubikmeter till 5 600 kubikmeter varje år. Flyghöjderna för JAS 39 Gripen varierar mellan 100 och 400 meter, och för de fyra olika helikoptertyperna är flyghöjden lägre än 100 meter.

Ökningen av utsläpp från flygfotogen får en dramatisk effekt och ger naturkonsekvenser. Särskilt belastade områden är målområdet men även vändkurvorna för JAS 39 Gripen vid Karlsborg och Visingsö, där ökat kraftpådrag ger ökat utsläpp.

Projektskrot som bly, stål och koppar kommer att påverka sjön och vattenkvaliteten negativt. Ingen bottensanering är planerad. Området skulle kunna få beteckning som plats för dumpning av miljöfarligt gods.

Den föreslagna ökningen av bombningar i Vättern medför ökade risker för bland annat blyutsläpp, som kan komma att påverka dricksvattnet. Den utökade flygverksamheten bidrar även till ökat buller, vilket kommer att ha negativ inverkan på bland annat näringsliv, turism, djurliv och rekreation inom ett stort geografiskt område.

I mitt tycke är det ofattbart att försvarets intresse av att få öva ska få gå före intresset av att slå vakt om Vättern, denna pärla. Det är uppenbart att skyddet av Vättern behöver stärkas.

Därför yrkar jag bifall till motion MJ292.
(Applåder)

Anf. 107 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 11.

Jag tänkte prata lite här i dag om den motion och det förslag som ligger till grund för reservationen, som likt många andra förslag i detta betänkande handlar om Östersjöproblematiken och övergödningen, som är det som alla partier i denna kammare är högst medvetna om och engagerade i att försöka hitta lösningar på.

Jag föreslår dock, tillsammans med mitt parti, en lite annan lösning, en ny teknik, som jag tror väldigt mycket på. Det går kort och gott ut på att ta upp näringsämnen som redan finns i sjön, snarare än att fortsätta med att man ska minska utsläppen. Det är förvisso gott, men det kanske någon gång kommer till vägs ände när man inte kan göra så mycket mer på den fronten. Då kanske man måste titta ytterligare på att ta bort näringsämnen som redan finns där.

Jag har varit i kontakt med en person på Kungliga Tekniska högskolan som leder just ett sådant här projekt som jag tycker är väldigt intressant. Det är så att säga en trestegsraket, där man i slutändan kanske rent av kan tjäna pengar på att göra en insats för miljön. Man plockar helt enkelt upp alger från Östersjön och gör om det till biogas, och restprodukterna kanske man kan köra ut på åkrarna som jordförbättringsmedel och gödning. Det är med andra ord tre flugor i en smäll. Man får bort algerna, man kanske bidrar till att minska vårt beroende av fossila bränslen och till sist minskar man vårt beroende av handelsgödsel. Till råga på allt kanske man till och med kan tjäna pengar på detta och driva det kommersiellt, vilket forskningsledaren var mycket hoppfull om att det skulle kunna leda till.

Idéerna är inte få när det gäller Östersjöproblematiken. Jag har goda förhoppningar om att det här skulle kunna bli en stor delösning. Det här är inget skarpt förslag, utan reservationen går ut på att vi ska lyfta upp den här frågan, inhämta information och se vart det kan leda. Sedan kanske vi rent av tillsammans kan göra någonting längre fram för att stötta ett sådant här projekt eller staka ut någon form av riktlinjer för att komma i gång med det.

Jag ser, som sagt, med god förhoppning på detta projekt och hoppas få se mer och lära mig mer om de möjligheter som finns.

Anf. 108 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Jag stöder alla reservationer där Vänsterpartiet är med, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 3, 4 och 9.

Övergödning är det enskilt största hotet mot Östersjöns överlevnad. Trots de insatser som har gjorts har utsläppen av fosfor och kväve till vatten inte minskat tillräckligt. Jordbruket men även skogsbruket bidrar till övergödningen. Det mesta kommer från handelsgödsel. Produktionen och konsumtionen av livsmedel står för 70 procent av kväve- och fosfortillförseln. Med politiska styrmedel finns det inom jordbruket stor potential att minska utsläppen. Vi vill därför börja med att till exempel införa skatt på handelsgödsel. Vi beklagar att den borgerliga regeringen avskaffade den tidigare skatten. Vi vill ha tillbaka den skatten, och intäkterna ska oavkortat gå tillbaka till jordbruket genom stöd till miljötåtgärder.

Genom att ligga på för att fler länder ska införa skatt på handelsgödsel kan vi ställa om jordbruket gemensamt. Genom att gå före i Sverige

men också att ge tillbaka pengarna till jordbrukaren i form av miljöstöd kan vi stödja omställningen av jordbruket utan att hota den inhemska produktionen och konkurrenskraften. Enligt färsk forskning från Sveriges lantbruksuniversitet medför rätt utförd ekologisk odling mindre utsläpp av kväve och fosfor. Ekologisk produktion skapar dessutom ett levande landskap med fler pollinerare och småfåglar som kan bidra till viktiga ekosystemtjänster och öka resiliensen mot klimatförändringarna.

Det är mycket tråkigt att regeringens mål om 20 procent certifierad ekologisk jordbruksmark inte uppnåddes 2010. Regeringen avskaffade vinklade stöd till ekologisk odling och gjorde över lag alldeles för lite för att målet skulle uppfyllas. Vänsterpartiet vill ha ett ökat ekonomiskt stöd för ekologisk produktion, informationskampanjer och ökad ekologisk upphandling. För att minska övergödningen vill vi också att lantbrukare ska uppmuntras att utveckla kantzoner och bevara våtmarker som kan fånga upp näringen och använda dammar och musselodlingar bland annat.

Ett mycket stort problem är köttproduktionen, som ytterligare späder på utsläppen av näringsämnen och övergödningen. Så kallade djurfabriker bidrar till stora utsläpp till mark och vatten, vilket bland annat togs upp i dokumentären *Vårt grisiga hav* i maj 2011. Det är en mycket viktig fråga. Det är ohållbart för Östersjön och ur en klimataspekt då köttproduktionen bidrar till utsläpp i nivå med hela transportsektorn.

Ett stort problem i länderna runt Östersjön är de växande utsläppen från stora djuruppfödningar, och detta bör uppmärksammas mycket mer. Det är ett av skälen till att Vänsterpartiet verkar för att köttkonsumtionen ska minska. Vi gläds åt att ha stöd från Miljöpartiet för vår reservation nr 9 där vi kräver just detta. Vi hoppas att även Socialdemokraterna och de borgerliga partierna kan ansluta sig.

Det är väldigt viktigt att verka för att problemen med storskalig boskapsuppfödning och hög köttkonsumtion lyfts upp i arbetet inom EU:s Östersjöstrategi och inom Helcom. Varje år betalar EU ut 11,6 miljarder kronor i jordbrukssubventioner till länderna kring Östersjön. Enligt Världsnaturfonden går 90 procent av de här bidragen till verksamheter som kan öka näringsläckaget till Östersjön. Den svenska regeringen borde verka för att de här subventionerna avskaffas. Så länge de finns kvar bör de endast betalas ut till de jordbruk som har en inriktning mot ekologisk hållbarhet.

Det är synd att de borgerliga partierna och Socialdemokraterna inte vill stödja våra reservationer, men det finns fortfarande en chans att göra det.

(Applåder)

Anf. 109 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Då var det dags för debatt med miljö- och jordbruksutskottet igen. Den här gången är det ett motionsbetänkande om havsmiljö som jag tycker innehåller en lång rad olika frågor: samarbetet länderna runt Östersjön emellan, övergödning och en lång rad andra frågor.

Jag tänkte nog vara lite mer positiv än Jan-Olof Larsson och försöka beskriva vad som faktiskt görs med politisk prioritet när det handlar om havsmiljö. Det är avsatta medel och en serie av olika konkreta åtgärder som har gjorts och som görs för att stegvis förbättra miljösituationen i Östersjön och i Västerhavet.

Jag tycker i sammanhanget att det också är viktigt att peka på hur allvarlig miljösituationen är och ta utgångspunkt i detta. Östersjön är ju ett väldigt utsatt och i många stycken sargat hav. Vi har kunnat se där och även i Västerhavet att vi länge har haft ett fiske som har gått utöver vad som är långsiktigt hållbart och bedrivits på ett sätt vi inte kan göra över tid.

Jag tycker också att det i sammanhanget är viktigt att peka på den andra sidan av detta. Låt mig ta fram ett exempel på det positiva, möjligheterna som finns när det gäller bad, båtfärder, fritidsfiske och att kunna njuta av fantastiska skärgårdsmiljöer, som jag gör sommartid i Jan-Olof Larssons och Lars Tysklinds hemtrakter i Bohuslän till exempel. Närmast omistliga värden tycker jag att vi har där. Det om inte annat är ett viktigt skäl för att fortsätta att arbeta aktivt och prioritera havsmiljöfrågorna. Och prioritet har verkligen de här frågorna fått. Under förra mandatperioden var det 1 havsmiljömiljard och under denna mandatperiod är det drygt 2 miljarder kronor som avsätts på lite olika sätt.

Det finns en serie exempel. Vi har en havs- och vattenmyndighet hemma i Göteborg som har ett samlat och särskilt uppdrag kring havsmiljöfrågorna och som arbetar för fullt sedan ett drygt halvår tillbaka. Vi har bildandet av marina reservat och en marin nationalpark. Vi har en serie lokala vattenvårdssatsningar. Det är båtvättar, musselodling och en mängd andra saker i stort och i smått, där man tar steg för att förbättra miljösituationen.

Men vi har också väldigt mycket kvar att göra över tid för att verkligen ta oss an en av vår tids riktigt svåra och stora utmaningar. Jag tänkte, herr talman, peka på tre utmaningar som ligger framför oss under de kommande åren.

Först övergödningen, som ju är Östersjöns riktigt stora problem och samtidigt internationellt till sin natur. De senaste åren har det i det här internationella samarbetet fattats beslut om att alla länder runt Östersjön ska öka fosforeringen och fatta beslut om att införa fosfatfria tvättmedel – något som är självklart i Sverige men som alla länder runt Östersjön faktiskt inte har infört ännu. Det kan vara så pass enkla saker som behöver göras så att man också ser när vi hanterar den här frågan att den insats vi gör i Sverige är lika viktig som den som sker i Polen, Tyskland, Litauen eller något av de andra länderna.

Den andra utmaningen är den biologiska mångfalden, särskilt skulle jag vilja säga när det handlar om fiskebestånden. Reglerna är gemensamma i Europa och under översyn just nu. I det arbetet tycker jag att det är viktigt att se efter om det kan vara möjligt att få in fler fiskarter i förvaltningsplanen jämte torsk, lax och ål, som i dag har i vetenskap grundade förvaltningsplaner, så att man får en långsiktighet i förvaltningen av fisket. Man behöver också titta på annat, som redskap och utkast, utifrån att vi ska ha ett långsiktigt hållbart fiske, kort och gott kunna fortsätta leva av vad havet har att ge också i framtiden.

Den tredje utmaningen för havsmiljön jag vill peka på, herr talman, handlar om sjöfarten. Med det land vi har, med vatten runt oss, i en liten avkrok av Europa eller vad vi ska säga kan vi konstatera att sjöfarten är helt avgörande för Sverige och för det svenska välståndet. Vi behöver kunna transportera människor och transportera gods till och från Sverige. Goda kommunikationer är en förutsättning för tillväxt och välstånd. Och en god ekonomi är en förutsättning för att kunna ha en offensiv miljöpolitik.

Sjöfarten som sådan har ju vissa miljöfördelar i långväga transporter, men det finns också utmaningar kopplade till sjöfarten, framför allt kring olyckor och tillbud och driften av fartyg när det kommer till miljöpåverkan. Det är rätt stora utmaningar som den branschen långsiktigt nu måste ta sig an utifrån lagar och regler men också när det gäller att ta ett eget ansvar.

Där finns otroliga möjligheter. Bland mycket annat i teknikutvecklingen just nu tittar man ju på alternativa bränslen, metanol, DME och gas. Man tittar också på hur man kan operera och styra fartyg på ett bättre sätt med hjälp av gps, datorer och sådant, till exempel för att kunna separera trafiken i Östersjön och Västerhavet för att minska risken för olyckor och tillbud, men också för att kunna få optimala rutter när man kör ett handelsfartyg utifrån sådana saker som vind, våghöjd och liknande för att få fram det som är riktigt bra för att därigenom kunna minska bränsleförbrukning och på så sätt minska utsläppen.

Vi har ett stort politiskt ansvar för att fortsätta ställa tydliga och höga miljökrav på sjöfarten. Men i sammanhanget ska man också inskräpa branschens ansvar för att få fram ny teknik och för att minska sin miljöpåverkan och risken för olyckor och tillbud.

Situationen i Östersjön och Västerhavet är oroande. Vi har omistliga värden vi inte får tappa. Därför tycker jag att det är avgörande och viktigt att vi har en allians som prioriterar och fortsätter att prioritera havsmiljöfrågorna på den politiska dagordningen med avsatta pengar, internationellt arbete och saker som görs i stort och smått för att stegvis förbättra miljösituationen.

Med det, herr talman, känner jag mig trygg med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 110 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Vi är överens om mycket, Lars. Våldigt mycket är vi överens om, men vi har naturligtvis ett politiskt ansvar. Du säger att man kan ställa krav på näringarna och så vidare, men vi måste ju ställa krav utifrån våra politiska ambitioner också så att de har någonting att hålla sig till och inte minst för att få en konkurrensneutralitet.

Du tog upp övergödningen, som är en av de stora frågorna. Det är det som vi diskuterar mest. 80 procent av alla utsläpp i Östersjön är så kallade diffusa utsläpp. De kommer inte från något reningsverk eller någon fabrik. Därifrån kommer 20 procent som punktutsläpp, men 80 procent är diffusa.

Det är som du säger gott att åka till västkusten och bada. Fortsätter vi så här på östra sidan får snart alla på ostkusten åka till västkusten för att bada. Det unnar jag dem, men jag vill ju helst att de ska kunna bada på ostkusten också, för det är fint och vackert på många sätt även på ostkusten. Men då måste man göra något. Vi kan säga att ett internationellt arbete är bra, men vi kan också göra någonting här på hemmaplan.

När det gäller jordbruket får man ett miljöstöd för vårplöjning, fånggrödor och våtmarker för att de tar upp närsalterna. Det är bra. Det är riktigt. Det är svårt att säga vilken effekt det har, men om man gav samma stöd till musselodlingen kunde man på kilot när tala om hur mycket man plockade upp av kväve och fosfor. Varje levande mussla innehåller 1 procent kväve och 0,1 procent fosfor. Får man det här stödet på ett par kronor kilot skulle det vara grunden för att utveckla den här branschen. De skulle då få samma förutsättningar som gäller för jordbruket. Är ni villiga att se till att det blir så?

Anf. 111 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! För musselodlingarna kan man redan i dag få stöd inom vattenvårdssatsningar, till exempel LOVA-programmet. Det sker på lite olika håll. Det är en spännande teknik som provas på västkusten och på andra ställen naturligtvis. I dagsläget är inte vi beredda att införa den typ av system som ni talar för. Det skulle jag inte säga.

Jag tycker också att Jan-Olof Larsson i sitt anförande pekar på en intressant del, nämligen kopplingen till Ryssland. Det här visar på något sätt problemen och dimensionen i den här typen av frågor kring Östersjön. Det är många länder runt Östersjön, och utsläpp från Sverige och alla andra länder har naturligtvis påverkan.

Jag har också läst om det ryska exemplet, om utsläppen från den här punktkällan. Det var en gödselafabrik som fanns på den ryska sidan som släppte ut 1 000 ton och inte 10 ton fosfor, som det framgick av statistiken. Det visar på något sätt att vi måste fortsätta att utveckla samarbetet inom Helcom. Det kan låta tråkigt att prata statistik, men det börjar där någonstans. Man måste kunna lita på varandra, att de uppgifter som Sverige och andra länder presenterar är tillförlitlig statistik. Man fördelar i någon mening bördor mellan länderna runt Östersjön. De tusen tonen som var aktuella i det ryska fallet är tre gånger så stort som det svenska åtagandet inom Helcomsamarbetet just nu. Det är inte lite vi talar om i sammanhanget. Vi måste fortsätta att arbeta aktivt.

Som svar på Jan-Olof Larssons fråga om stöd kan jag generellt säga att där finns LOVA-pengarna. Landsbygdsprogrammen ger också stora möjligheter. Det finns väl utbyggda möjligheter för enskilda aktörer att få stöd för att utveckla olika lösningar inom jordbruk och på andra sätt ta sig an övergödningen.

Anf. 112 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Är det då meningen att vi ska ta bort stödet från bönderna för vårplöjning, fånggrödor och våtmarker så att de får samma förutsättningar? Eller är vi beredda att säga att motsvarande stöd till musselodlingarna skapar en stabil grund för dessa att utvecklas? I dag kostar det 2 miljoner kronor. Det är inte ens felräkningspengar i statsbudgeten. Ni vill inte ta möjligheten att utveckla en bransch som är bra för miljön

och är bra för den biologiska mångfalden. Musslor kan användas till humanföda och till foder när de är av sämre kvalitet. Men ni kan inte tänka er att satsa på detta.

Det är att diskriminera yrkeskategorier. Man kan söka pengar. Landsbygdsministern åker runt och talar väl för vattenbruket, att det är en framtidsbransch. Då kan ibland samma förutsättningar som ges en annan bransch behöva ges även här. Då kanske ett ännu bättre resultat kan åstadkommas från miljösynpunkt.

Nu vet vattenbruksbranschen att regeringen inte är intresserad av att hålla fram branschen. Det finns en yrkeskategori som regeringen stöder sig på, nämligen bönderna. Vattenbruksbranschen får klara sig bäst den kan.

Anf. 113 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Jag vill berömma Jan-Olof Larsson för hans starka engagemang i frågorna. Det är bra att ha ett riktigt stöd i frågorna. Det unika Alliansen har gjort är att gå från ord till handling. Det är lätt att prata om utmaningar, men det gäller att koppla ihop dem med konkreta åtgärder.

Det har funnits en havsmiljömiljard under mandatperioden. Vi ser att det sker viktiga saker i det internationella samarbetet runt Östersjön. Det finns en tydlig agenda för att förändra fiskeripolitiken. Det ges långsiktiga besked för sjöfartens miljöutmaningar. De är otroligt viktiga. Det är lätt att tala om olika satsningar, Jan-Olof Larsson, men det handlar till syvende och sist om att det ska finnas med en budgetpost i budgeten. Det har kommit med alliansregeringen.

Det sker åtskilliga satsningar. Jag ska vara ärlig och säga att vi har otroligt stora utmaningar framför oss. Det är inte så att vi kan blåsa faran över. Vi måste fortsätta att aktivt arbeta med frågan om övergödningen och vad vi gör i Sverige. Där finns satsningar inom landsbygdsprogram och LOVA. Vi måste arbeta i det internationella arbetet, till exempel Helcom. Jag nämnde i tidigare replikskifte statistik och samarbete. Vi måste kunna lita på varandra. Vidare har vi den biologiska mångfalden, fiskeripolitiken och utmaningar för sjöfarten.

Vi kommer att återkomma i kommande debatter.

(forts. 17 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

FiU13 Ändrad tillsyn över kreditvärderingsinstitut

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

276 för utskottet

19 för res. 1

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 20 MP, 19 FP, 18 C, 17 V, 16 KD

För res. 1: 19 SD

Avstod: 1 V

Frånvarande: 20 S, 13 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 V, 3 KD, 1 -

Bengt Berg (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

FiU15 Riksrevisionens granskning av myndigheternas insatser för finansiell stabilitet

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. (V)

Votering:

270 för utskottet

18 för res.

8 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 20 MP, 19 FP, 18 C, 11 SD, 16 KD

För res.: 18 V

Avstod: 8 SD

Frånvarande: 20 S, 13 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 V, 3 KD, 1 -

FiU33 Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om gemensamma bestämmelser för övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigerings av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

275 för utskottet

18 för res.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 93 M, 20 MP, 19 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD
För res.: 18 V
Frånvarande: 22 S, 14 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 V, 3 KD, 1 -

JuU16 Viss tillsyn över personuppgiftsbehandling

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU9 Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU12 Fortsatt giltighet av de tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel

Punkt 3 (En granskningskommission för utvärdering av integritetskränkande lagstiftning)

1. utskottet
2. res. 2 (MP, V)

Votering:

258 för utskottet

38 för res. 2

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 19 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD

För res. 2: 20 MP, 18 V

Frånvarande: 20 S, 13 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 V, 3 KD, 1 -

Punkt 4 (Överskottsinformation)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)

Votering:

277 för utskottet

19 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 20 MP, 19 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 3: 19 SD

Frånvarande: 20 S, 13 M, 5 MP, 5 FP, 5 C, 1 V, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU9 Organdonationsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU6 Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 114 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! I hastigheten glömde jag i mitt anförande tidigare att yrka bifall till reservation 3, så för formens skull yrkar jag alltså bifall till reservation 3.

I anförandet hade jag uttryckt oro över Vättern och försvarets planeerade aktiviteter, som utgör ett hot mot bland annat vattenkvaliteten.

Jag lyssnade till ditt anförande, Lars. Du nämnde inte Vättern. Man kan inte nämna allt. Men nu får du chansen att redogöra lite för hur du ser på det problem som jag nämnde.

Anf. 115 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Kew Nordqvist nämnde Vättern desto mer i sitt anförande. Jag kan möjligen ge mig på ett litet svar på frågan.

Det är klart att vi kan se att Vättern med olika verksamheter påverkar många människor, precis som du själv beskrev. Då kommer väl egentligen, kopplat till er reservation, frågan: Hur ser man på Försvarmaktens roll i detta? Vi konstaterar i betänkandet att de har kommit in med en ansökan och tydligen förbereder en annan och att något är föremål för domstolsförhandlingar just nu.

Jag kan tycka att principen måste vara att vi vilar på att vi har en miljöbalk och självstyrande domstolar som hanterar svensk lagstiftning och att Försvarmakten likt andra verksamheter i Sverige måste ha tillstånd till sin verksamhet. Det står också i tidigare riksdagsbeslut att det naturligtvis handlar om försvarsförmågan, att vi ska ha en förmåga att försvara Sverige i närområdet och andra delar av världen, men också att Försvarmakten likt andra i samhället måste ta ett miljöansvar.

Jag kan tycka att det är den vägen vi måste gå, att använda den processen. Försvarmakten ska ansöka som alla andra. Deras sak ska prövas, och så ställer man försvarsintresset mot intresset för till exempel dricksvatten och annat och de miljöeffekter som kan komma av verksamheten. Det tycker jag att domstolarna gör utifrån miljöbalken bättre än om jag skulle gå in och döma i den frågan här i talarstolen.

Anf. 116 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för det. Men om nu olika riksintressen står mot varandra och det visar sig att domstolen värderar ned Vättern och vattenkvaliteten i Vättern och ställer försvarets intressen i första hand, är du då beredd att medverka till att vi stärker skyddet för Vättern via lagstiftning?

Anf. 117 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! Jag får nog passa på den frågan just nu. Jag tycker att man ska vänta ut vad som blir utfallet av frågan kan bli. Det kan finnas åtskilliga fall där det kan vara aktuellt att som politiker ta intryck av till exempel olika domstolsutslag. Det pågår också andra diskussioner i Sverige beträffande exempelvis flygplatser och miljötillstånd för sådana, där man prövar olika samhällsintressen mot varandra.

Havsmiljö m.m.

Vare sig det handlar om en flygplats eller om Vättern, som i det här fallet, måste man använda den strikta miljöbalk som vi har och låta domstolarna göra sitt jobb, och sedan får vi ta intryck efter hand.

Anf. 118 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag kan konstatera att det i betänkandet handlar om 19 motionsyrkanden från allmänna motionstiden i många angelägna frågor som berör havsmiljön både nationellt och internationellt. Det är alltså inte angelägenhetsgraden som vi på något sätt ska kritisera.

För att få rätt avstamp i det hela tycker jag att vi ska konstatera att havsmiljön har varit en starkt prioriterad fråga för alliansregeringen ända sedan 2006. Jag har svårt att se att man kan ha några invändningar mot det.

Lars Hjalmered nämnde havsmiljarden som kom. Mellan 2012 och 2015 finns det 2,3 miljarder avsatta för ändamålet, för åtgärder för att förbättra havsmiljön och vattenmiljön.

Herr talman! Jag tycker att det finns ett nyckelord i det här sammanhanget. Det handlar om helhetssyn. Då handlar det naturligtvis om miljö och miljöskyddsåtgärder. Men det handlar också om att jordbruk, fiske, sjöfart och näringsliv måste ingå i en integrerad havspolitik och den påverkan som de sektorerna har på havsmiljön.

Precis som Jan-Olof Larsson sade handlar det väldigt mycket om att kunna bo och leva i kustområdena. Man måste se på balansen mellan miljöintressen och näringsintressen samt ett långsiktigt skydd för ekosystemen. Jag vill påstå att det har varit Folkpartiets syn under lång tid. Vi har haft det som ledstjärna inom politiken när det gäller havsmiljön.

I politiken har det också visat sig väl under tiden sedan 2006. Jag kan ta några exempel. Havsmiljöinstitutet kom 2008. Det handlar om ett tvärvetenskapligt samarbete där man jobbar både nationellt och internationellt för att vi ska kunna nå de svenska miljömålen. Det är ju deras uppgift, att samordna detta.

Det största steget för ett samlat ansvar för insatser för havsmiljön var nog när Havs- och vattenmyndigheten startade sin verksamhet i Göteborg den 1 juli i år.

Det gäller att komma till ett arbetssätt där man gynnar miljön och det kan kombineras med gynnad tillväxt. Jag tycker att det uttryck som landsbygdsministern använder ibland, att bruka utan att förbruka, passar in bra i det här sammanhanget.

En annan fråga som jag tror kan bli väldigt viktig i framtiden är havsplanering. En proposition om havsplanering är planerad till i mars i år. Det finns många anspråk på havet och resurserna i havet, och den brist på planering som har funnits är en av de akilleshälar som vi har haft när det gäller att jobba med havet.

Det gäller att kunna peka ut skyddsvärda områden. Det är en faktor. Då gäller det att kunna hitta de rätta områdena. Från Folkpartiets sida har vi deklarerat tydligt att vi vill ha mer skyddade områden. Det kan vara naturreservat och kanske en andra marin nationalpark – vad vet jag – men det gäller ändå att hitta och definiera de här områdena.

Det ska vägas mot andra sektorer som jag har nämnt: fiske, sjöfart och inte minst energiutvinning. Detta med vindkraft och vågkraft kommer också att innebära anspråk på havsområden. Då är det naturligtvis viktigt att man gör det på rätt sätt och planerat.

Detta tror jag är något som kommer att skapa en väldig helhetssyn kring havsmiljön över huvud taget.

Jag är fullt medveten om att anslag inte är allt här i världen, men det visar ändå allvaret i det hela. Det finns pengar i budgeten för att starta planeringen av havet. Det avsattes medel till både Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen i årets budgetproposition. Det är inte bara ett regelverk som vi pratar om, utan vi pratar om reella anslag för att kunna starta upp detta.

Herr talman! När det gäller havsmiljön i Östersjön behöver vi väl egentligen inte diskutera själva tillståndet, utan jag tror att vi är överens om att tillståndet i många stycken är väldigt illa. Det känns som att vi har exakt samma verklighetsbild. Det är egentligen inte den som vi diskuterar.

I reservationerna påstår man på något vis att alliansregeringen inte tar sin uppgift på tillräckligt stort allvar, om jag fattar mig lite kort. Det är lite konstigt.

Det står i reservation 1 att vi ska ta ledning under vårt ordförandeskap i Helcom. Det är precis det som alliansregeringen har gjort. Man var tydlig när man ingick i detta. Man hade fem prioriterade områden. Det gällde att stärka genomförandet av aktionsplan för Östersjön, regelbundna högnivåmöten, stärka Helcoms roll i det regionala havsmiljöarbetet, stärka Helcoms roll vid genomförandet av EU:s Östersjöstrategi samt garantera att besluten grundar sig på bästa vetenskapliga underlag.

I fråga om det sista är vi tillbaka i det som har diskuterats tidigare i dag, att vi måste ha rätt statistik. Lars Hjalmered tog bland annat upp det. Är det 10 ton eller 1 000 ton som har släppts ut? Det är väldigt viktigt att veta det, som en grund för besluten. Det gäller att få fram rätt uppgift för att kunna fatta rätt beslut.

Man kan också, herr talman, konstatera att det under ordförandeskapet har hållits både ministermöten och statssekreterarmöten. Nästa ministermöte kommer att ske under danskt ordförandeskap. Men jag kan inte se annat än att regeringen helt klart uppfyller de krav som finns i reservationerna 1 och 2, att ta en tydlig ledning under ordförandeskapet i Helcom och ta ett helhetsgrepp över Östersjöns förvaltning med ett internationellt överenskommet slutmål.

Vad som är slutmålet och det övergripande målet i Helcoms arbete är god miljöstatus i Östersjön 2021. Det målet ligger naturligtvis kvar. De yttre förutsättningarna kan ändras, men målet finns kvar.

Herr talman! Jag vill också ta upp den fråga som Jan-Olof Larsson tog upp om miljöfarliga vrak. Det är egentligen en fråga som nog är allvarligare än många inser.

Jag kan i viss mån dela den frustration som man kan utläsa i reservation 6, att det kanske går lite långsamt. Men jag kan absolut inte se något behov av ett tillkännagivande i frågan, herr talman.

Problemet med vraken runt våra kuster – det är redovisat att det är ett antal hundra vrak, och det är kanske ett tiotal som man ser att det finns stora miljörisiker med – har diskuterats sedan 70-talet. Men det var fak-

tiskt först när alliansregeringen tog över 2006 som man började jobba konkret med frågan. Då lät man Statskontoret titta på hur man skulle ta sig an frågan.

Det kom förslag från Statskontoret att man skulle utarbeta ett program i tre steg, med riskanalys av vilket hot de olika vraken egentligen utgjorde för miljön och utifrån det göra ett program för hur man skulle sanera. Sedan har frågan tagits över av Sjöfartsverket. Där har man också sett på frågan och kommit fram till att man naturligtvis måste utse en ansvarig myndighet.

Man jobbar vidare med frågan, och det kommer en remiss. Man kan uppleva att det möjligen går lite långsamt. Men det är ändå en fråga som det jobbas mycket systematiskt med.

Man kan säga, herr talman, att det i princip inte finns några hinder för att ge sig på att tekniskt tömma vraken på olja, andra kemikalier och annat som finns ombord. Det är bara det att kostnaderna inte är negligibara, utan det kostar ett antal tiotal miljoner för varje fartyg.

Då gäller det verkligen att man gör det i rätt ordning. Annars lägger man resurserna på fel ställe, och det finns naturligtvis inte obegränsade resurser till detta heller.

Som sagt, det här arbetet pågår. Jag är beredd att driva på det, men att vi skulle behöva göra ett tillkännagivande till regeringen om en fråga som man redan arbetar med känns lite märkligt.

När det gäller havsmiljön finns hela den problematik som rör fisket och den reformering av EU:s fiskeripolitik som pågår. Den frågan känns oerhört stor och kräver kanske sin egen debatt. Man kan ändå konstatera att här inte finns något utrymme att misslyckas.

Det intressanta att ta med är lärdomen från de förvaltningsplaner som har kommit till stånd och av den nytta som de ändå har gjort för fiskbestånden. Det råder inget tvivel om att utan EU:s samlade åtgärder för torsken i Östersjön skulle den inte ha haft den återhämtning som den nu har haft. Sedan finns det naturligtvis många biologiska saker som faller rätt, men forskarna säger att förvaltningsplanerna faktiskt gör nytta.

Detta måste vi jobba med inom hela EU. När det gäller hela fiskeripolitiken finns det inte utrymme att misslyckas. Här är den chans vi har att rätta till detta.

Sedan har fisken en väldigt koppling till havsmiljön i övrigt. Den har sin plats i ekosystemen, och problemen fortplantar sig om det saknas rovfisk i systemet. Det är alltså en mycket komplex fråga. Jag tror att vi får lämna detta med fisket till en speciell debatt, för det finns mycket att säga om det.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 119 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag var ju tvungen att ställa någon fråga till Lars för gammal vänskaps skull.

När det gäller frågan om vraken är vi båda berörda. Det är inte länge sedan det i Tjörns kommun drev i land ett oljebälte utifrån Skagen. Det kostade hundratals miljoner att sanera.

Du, Lars, säger att den här frågan har diskuterats sedan 1970-talet. Den poppade väl upp och blev medial 2005–2006, när det började läcka diesel från vraket Skytteren så att det luktade diesel ute på havet. Man kunde inte fiska längre, för räkor, kräftor och annan fisk smakade diesel. Det var då frågan lyfte medialt, och det är då vi politiker brukar reagera.

Du säger att ni har gjort mycket i den här frågan. Jag har köpt det. Carlgren var ute, och man skulle greja detta på Statskontoret, men nu har frågan bollats fram och tillbaka. Nu säger du att den ligger hos Sjöfartsverket, och där diskuterar man vem som äger bollen. Jag hoppas att man kommer fram till vem som ska kicka bollen innan vraket spricker och all oljan hamnar på land, för det har vi inte råd med. Då ryker inte bara den biologiska mångfalden och fisket utan också turism och annat, och kommunernas ekonomi går åt pipan. Det är ju kommunerna som ska stå för kostnaden för sanering. All olja som driver i land är kommunernas ansvar.

Jag hoppas alltså att du har ett tydligare besked att ge här.

Anf. 120 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Detta med oljan som drev i land på Tjörn var en mycket tråkig händelse. Den visar hur viktigt det är med beredskap och planering. När det händer en sådan sak är det viktigt att man ser efter vad som gick snett. Något gick ju snett i förvarningssystemen. Man hade kunnat vara mer förberedd än man var. Oljan drev ganska länge, men när man fick den första indikationen om den var den redan i land, trots att man faktiskt från dansk sida hade larmat långt tidigare. Det finns mycket att lära av sådana katastrofer, eller rättare sagt tillbud – ”katastrof” kan man använda i andra sammanhang.

I denna fråga ligger bollen hos alliansregeringen. Om Jan-Olof Larsson är trygg med det vet jag förstås inte. Det är hur som helst regeringen som ska gå vidare i frågan. Jag kan bara konstatera att oberoende av om det är medierna som driver oss har frågan diskuterats till och från. Sedan 2006 har man jobbat systematiskt med frågan.

Jan-Olof Larsson får ändå hålla med om att det är viktigt att vi gör det här på rätt sätt. Jag utläser ur reservationen att vi nog inte är så oense här. Jan-Olof Larsson efterlyser att man gör det här planmässigt utifrån riskanalys och det är ju det arbetet som pågår.

Anf. 121 JAN-OLOF LARSSON (S) replik:

Herr talman! Att det är viktigt med planering och beredskap är vi helt överens om. Men jag kan inte påstå att ni har jobbat särskilt strukturerat med frågan sedan 2006. Ni vet ju inte ens vem som äger frågan i dag!

Nu ligger bollen hos Sjöfartsverket, som ska ta reda på vem som äger frågan. Vi säger att det är regeringens ansvar att ta fram en handlingsplan. Det handlar om tid för sanering, vilka platser som är aktuella och att man anger risk, så att man tar detta i rätt ordning, precis som Lars Tysklind säger. Detta måste komma nu, för vi kan inte sitta och vänta längre.

Om ett av dessa skepp bryts sönder är jag övertygad om att vi snabbt får fram en plan, men jag menar att vi måste göra den planen nu och åtgärda problematiken innan oljeutsläppet är ett faktum. Vi är ju överens om detta. Vi måste komma till skott, för det är mycket som står på spel.

Även om ett vrak har legat i många år kommer vi för varje dag närmare det ögonblick då det bryts sönder. Vi kan inte skjuta på problemet hur länge som helst.

Vi är överens om allt, men nu måste regeringen sätta ned foten och tala om när, var och hur.

Anf. 122 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Låt mig förtydliga detta ytterligare. Sjöfartsverket har kommit med sin rapport. Bollen ligger inte hos Sjöfartsverket. De har i sitt förslag varit väldigt tydliga med att man måste utse en myndighet som ska ta hand om detta. Det kan vara antingen Sjöfartsverket självt, Kustbevakningen eller Havs- och vattenmyndigheten som ska vara den myndighet som har ansvar för frågan.

Utifrån det underlag som finns krävs ett remissförfarande och att man går vidare med en planering. Därmed kan man säga att det är hos regeringen som frågan ligger för närvarande. Den ligger inte ute hos någon myndighet utan att röra på sig.

Precis som Jan-Olof Larsson säger finns det en risk för att ett vrak bryts sönder. Det vrak som brukar bli symbol för problemet är Skytteren utanför Lysekil och Orust, som tidvis läcker olja. Detta är ingen fråga som man kan låta dra ut på tiden, utan den måste komma till en lösning inom en snar framtid.

Anf. 123 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman! Ledamöter! Åhörare! Havsmiljöfrågorna har ända sedan alliansregeringen tillträdde 2006 varit ett prioriterat politikområde inom miljöpolitiken. Precis som flera har varit inne på tidigare i debatten är detta helt nödvändigt utifrån den utsatta situationen i både Östersjön och Västerhavet.

Tidigare fanns det inte ens ett samlat anslag för detta i statens budget. Därmed var prioriteringen inte lika tydlig. Under förra mandatperioden, 2006–2010, fanns det en havsmiljömiljard. Som andra har framhållit har man under den här mandatperioden anslagit 2,3 miljarder. Man kan alltså tydligt se att detta är högt prioriterat, och prioriteringen blir inte lägre med tiden. Som centerpartist med nära koppling till miljöministern känns det viktigt och riktigt, och jag känner mig stolt över att vi har prioriterat havsmiljöfrågorna.

Herr talman! Det är i budget och propositioner som regeringen lägger fram sin politik. Att anslå och prioritera havsmiljöfrågorna är ett sätt, att inrätta Havs- och vattenmyndigheten och samla resurserna och kompetensen är ett annat sätt att prioritera frågorna.

Det vi behandlar i dag är ett antal motioner från allmänna motions-tiden. I ärlighetens namn är det inte i ett motionsbetänkande som vi förändrar världen. Däremot förändrar och förbättrar vi världen genom internationellt samarbete. Sverige har sedan halvårsskiftet 2010 varit ordförande i Helcom, samarbetsorganisationen för Östersjöns miljö, och vi är det till och med den 30 juni i år.

Under ordförandeskapet har regeringen fokuserat på att säkra genomförandet av Helcoms aktionsplan för Östersjön, att genomföra ministermöten, att förnya organisationen så att Helcoms roll stärks i det regionala havsmiljöarbetet, att stärka Helcoms roll i genomförandet av det marina

direktivet och annan EU-policy som är relevant för Östersjön och att säkra att Helcoms beslut grundar sig på vetenskapliga rön. Det är fem prioriterade områden som regeringen har lagt fast och som riksdagen också har bekräftat och ställt sig bakom.

Man blir därför nästan lite förundrad över att det i dagens betänkande finns en reservation från Socialdemokraterna som handlar om vad det svenska ordförandeskapet ska prioritera under 2010–2012. Det är bara några månader kvar, så det känns lite sent påkommet.

Jag tycker att vi ska utvärdera det svenska ordförandeskapet i Helcom. Regeringen kommer säkert att göra det. Miljö- och jordbruksutskottet i riksdagen skulle kunna göra det; man har ju en särskild utvärderingsgrupp. Jag ser gärna att vi gör det. Utifrån de målsättningar som regeringen har lagt fast och som riksdagen har bekräftat tror jag att en utvärdering kommer att falla väl ut.

Vi ska absolut inte slå oss till ro och vara nöjda. Som Lars Hjalmered var inne på i sitt anförande finns det fortfarande stora utmaningar. Det handlar om övergödning, biologisk mångfald, fiske och sjöfart.

Sveriges prioritering av havsmiljöfrågor tar inte slut i och med att vi lämnar över stafettpipen i Helcom till Danmark. Den grund vi har lagt bygger danskarna vidare på.

Till exempel kommer man vid nästa ministermöte under 2013 att fastställa utsläppskvoter för fosfor och kväve. Det gör i sin tur marknadslösningar möjliga. Det är inte klart än, men jag ser en möjlighet till marknadslösning, att man inte bara har kvoter utan även kan handla med utsläppsrätter. Det är gynnsamt och effektivt på andra områden, och jag tror att det skulle vara gynnsamt och effektivt även på detta område.

Det skulle ge en öppning för Jan-Olof Larssons frågeställning om inte musselodlingarna kan få något. En marknadslösning skulle kunna öppna för det. I dag kan man stödja musselodling genom landsbygdsprogrammet och LOVA, men en marknadslösning med utsläppsrätter för närsalter skulle kunna öppna för stöd till verksamheter som minskar läckaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 124 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Jag tänker ge Roger Tiefensee ungefär samma frågeställning som jag gav till Lars Hjalmered – men kanske lite annorlunda ändå. Det handlar förstås om Vättern, som jag tog upp i mitt anförande.

Min fråga är kort och gott: Är du och Centerpartiet beredda att ge Vättern ökat skydd?

Anf. 125 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Det som behandlas i utskottsbetänkandet och som det också finns en reservation om handlar om den miljöprovning som pågår av försvarets verksamhet i Vättern. Något slags förhållningsregler ska vi ha i riksdagen – det gäller inte bara ministrar utan även riksdagsledamöter – och pågår det en miljöprovning ska man inte ge sig in och resonera, lägga fram förslag eller kommentera den.

Vi vill ha ett starkt skydd för Vättern. Låt oss dock först se vad miljöprovningen kommer fram till.

Anf. 126 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Jag noterar att lokala centerpartister går ut starkt och kräver ett ökat skydd. Jag undrar därför om det finns ett stöd i Centern i riksdagen för detta.

Anf. 127 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Som lokal centerpartist är det rimligt och riktigt att kräva detta. Men vi har olika roller. En miljöminister eller en riksdagsledamot ska inte gå in och kommentera eller styra en pågående rättslig prövning.

Anf. 128 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Östersjön ligger oss alla varmt om hjärtat. Det är det hav som vi har längst kust till. Det är också ett mycket känsligt hav, vilket vi alla i kammaren glädjande nog är överens om.

Sedan 2006 har Östersjön stått högt på alliansregeringens lista. Vi kristdemokrater som företräder förvaltarskapstanken har arbetat mycket för att få in en helhetsbild i synen på Östersjön, för att samordna den internationellt inom det området och inom Helcom, vilket är ett viktigt sätt att gå vidare, och för att få till ett samarbete mellan sju EU-länder och så mycket som möjligt få in Ryssland i detta samarbete. Det är avgörande för framgången och målsättningarna att vi ska uppnå en god ekologisk status 2021.

Det har gjorts mycket under det svenska ordförandeskapet. Vi har tillsatt en speciell minister för havsmiljön som också har varit ordförande i Helcom. Vi har drivit Baltic Sea Action Plan. Det innebär att man inte bara har trevliga konversationer utan att det är action som gäller för Östersjön. Man har bland annat bildat en fond, BSAP-fonden, som har avsatt pengar till biogassatsningar i Polen och vattenreningar. På jordbruksidan har man tagit fram programmen Baltic Compass, Baltic Deal och Baltic Manure. Det sistnämnda ska hjälpa till att hantera utsläpp från animalieproduktion i känsliga områden.

När Sverige överlämnar ordförandeskapet till Danmark den 30 juni förväntar vi oss en ekonomisk förstärkning av Helcom med bland annat pengar från EU:s långtidsbudget.

Det nya sättet att titta på makroregioner är intressant, och det bejakas av Europeiska unionen.

Det har gjorts mycket. Vi lämnar över stafettpinnen till danskarna och hoppas att de förvaltar den väl. Det ska vi följa upp. Givetvis ska vi också, precis som Roger Tiefensee sade, ha en uppföljning och titta på vad vi har åstadkommit.

Övergödning är ett stort problem. Det känner vi alla till. Det finns i dag ett antal pilotprojekt i Sverige där man tittar på hur man kan fånga upp närsalterna fosfor och kväve från jordbruket. Det finns bra finansiering för det inom lantbruksprogrammet, där man kan anlägga våtmarker med upp till hundra procentig finansiering. Inom LOVA-programmet kan man få pengar för att anlägga vattenområden kring åar och diken, anlägga översvämningsszoner och göra meandringar och trädplanteringar. Det finns ett flertal exempel, bland annat Tullstorpsprojektet i Skåne där man tar ett helhetsgrepp när det gäller vattendrag. Det görs mycket, men det tar tid. Man måste kunna utvärdera detta på ett förnuftigt och bra sätt.

Forskningen är inte riktigt framme ännu. Är det lösligt eller partikelbundet fosfor? Det är en svår fråga, och därom strider många av de lärde. Mycket av detta löser vi förhoppningsvis under tiden.

Jag håller med Jan-Olof Larsson om att enskilda avlopp är ett problem. Från riksdagen har vi en klar och tydlig lagstiftning. Det faller på kommunerna att ta hand om detta. Trots att man trycker på kommunerna är de ibland inte benägna att göra det som lagen kräver. Det finns visserligen tillsynsmyndigheter, men jag tror att det finns en del att göra här. Det läcker en hel del från de enskilda avloppen.

Jag kan inte låta bli att förvåna mig över diskussionen om köttproduktionen. I Sverige har vi den lägsta köttproduktionen på många år; det får vi inte glömma. Det är mycket importerat kött som kommer in. Att lösa detta är en konsumtionsfråga.

Vi får heller inte glömma att spridningen av gödsel, speciellt stallgödsel, är hårt reglerad.

Sverigedemokraterna lyfte upp en intressant fråga, nämligen att göra biogas av alger och hitta ett kretslopp i det. Det förekommer bland annat i Trelleborgs kommun i det så kallade WAB-projektet. Det finns en hel del grundproblem när det gäller hur man ska få bukt med tungmetallerna. Den frågan är inte löst ännu.

Sammanfattningsvis tycker jag att vi har haft en intressant diskussion. Vi är i mångt och mycket överens. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 februari.)

18 § Associationsrätt

Associationsrätt

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2011/12:CU6
Associationsrätt.

Anf. 129 HANNAH BERGSTEDT (S):

Herr talman! Vi kommer nu att debattera området associationsrätt. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1 om kvotering i bolagsstyrelser och reservation nr 5 om förhandlingsrätt för franchisetagare.

Under de senaste 20 åren har antalet egenföretagare ökat. Det finns nu 600 000 ensamföretagare, vilket är en fördubbling på 15 år. Det har skett en förändring på arbetsmarknaden med en överflyttning från anställd till egenföretagare. Fler egna företag är naturligtvis en positiv utveckling. Den växande gruppen små- och ensamföretagare är en reell kraft i samhällsutvecklingen och i samhällsdebatten. Antalet fastanställningar minskar. Visstidsanställningar och projektanställningar ökar, och fler och fler av dessa går vidare till att i stället erbjudas F-skattsedel för att fortsätta sin arbetsuppgift. Numera är fastlans en växande grupp egenföretagare. En fastlans är en frilans som är knuten till en viss arbetsplats.

Nya förutsättningar och en växande grupp sätter också fokus på nya utmaningar som ensamföretagare står inför. Det är försäkringar vid ar-

betsskada och arbetsbrist, sjukförsäkring och föräldraförsäkring som behöver anpassas för att fungera för den som är ensamföretagare till det styrkeförhållande som råder mellan små och stora företag och mellan seriösa och oseriösa företag.

Det växande problemet med bluffakturor som drabbar många småföretagare kommer civilutskottet att ha en hearing om.

Jag nämnde kort styrkeförhållandet mellan små och stora företag.

Under senare år har franchising haft en kraftig utveckling i Sverige. Snabbmaten är kanske den tydligaste branschen, men även fastighetsförmedling, biluthyrning och städföretag är växande branscher inom franchising. Franchising under ansvarsfulla former, där båda parter ges förutsättningar för lönsamhet och har en ömsesidig lojalitet, är en utmärkt form för affärsmässigt samarbete.

Sedan några år tillbaka finns det en lag som reglerar franchisegivarens skyldighet att informera en franchisetagare innan ett avtal träffas. Redan vid tillkomsten av denna lag framhölls det från många håll att den inte gav ett tillräckligt skydd för den ofta mycket utsatta grupp av småföretagare som franchisetagarna utgör.

Erfarenheterna av lagen visar att det nu är det dags att ta nästa steg för att i någon mån komma till rätta med de olika förutsättningar som små och stora företag har. Redan i propositionen till lagen framhölls att franchiseavtalen är påtagligt ensidigt utformade i franchisegivarens favör. Det finns i dag ingen reell möjlighet att förhandla om eller påverka ett franchiseavtals innehåll. En följd av detta är att franchisetagaren ofta påtvingas tvivelaktiga och osäkra avtalsvillkor.

Skyddslagstiftning för franchisetagare finns i dag bland annat i USA, Kanada, Frankrike, Spanien, Italien, Korea och Japan. Även Europarådet har antagit en rekommendation där medlemsstaterna uppmanas att införa lagstiftning om franchising.

Vi socialdemokrater anser att det behövs ytterligare lagstiftningsåtgärder för att stärka franchisetagares ställning. Enligt vår uppfattning bör regeringen bland annat överväga att införa en förhandlingsrätt för franchisetagare, bestämmelser om uppsägning av avtalen och ekonomisk kompensation vid inlösen i samband med uppsägning samt förbjuda oskäliga avtalsvillkor.

Herr talman! En viktig del för att fler ska vilja och våga driva eget företag handlar om en förenkling av regelbördan, en annan del handlar om att öka säkerheten och förbättra villkoren. Däremellan måste det finnas en balans.

Lika lite som det är lockande att starta och driva eget om regelbördan är för stor, är också brister i säkerheten ett hot mot utvecklingen av nya företag. Särskilt har det visat sig att kvinnor drar sig för att starta eget då trygghetssystemen har brister. Det för mig osökt vidare till Socialdemokraternas nästa reservation som gäller behovet av en lagstiftning om kvotering till bolagsstyrelser.

Ett av jämställdhetspolitikens delmål är en jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattande.

I de statliga bolagens styrelser är ca 51 procent av ledamöterna män; i de privata bolagens styrelser är ca 79 procent män. Trots att kvinnor utgör halva befolkningen, och trots att kvinnor utbildar sig i högre grad

än män missar bolag att tillvarata den uppenbara kompetens som finns runt om i vårt land.

Herr talman! Det framförs då och då i samhällsdebatten och även här i kammaren att orsaken är brist på rätt utbildning och brist på kompetens och att problemet är för få kvinnor hela vägen, så att säga. Det kan möjligen lyftas fram som en ursäkt i vissa branscher. Men även i branscher där kvinnor har vad som betraktas som rätt kompetens verkar den enskilt viktigaste kompetensen vara vilket kön man har, och rätt kompetens är uppenbarligen att ha ett manligt kön. För även i dessa branscher är män inkvoterade.

Möjligen är det detta resonemang som får regeringspartierna att i stället för att driva på frågan om lagstiftning lyfta fram att man satsar pengar på mentorsprogram och utbildning för kvinnor för att så att säga få fram fler kompetenta kvinnor.

Vi socialdemokrater ser gärna satsningar på mentorsprogram och möjligheter att utveckla sitt ledarskap. Men i grund och botten menar vi att problematiken inte handlar om brist på kompetens hos kvinnor utan att problematiken i stället handlar om invanda mönster och förlegade föreställningar om vilken kompetens som det är brist på. För det är inte så att kvinnor har vare sig lägre kompetens, lägre utbildning eller kortare arbetslivserfarenhet.

Valberedningarna som utser styrelserna består i stor utsträckning av män som i sin tur föreslår män till styrelserna. Det är dags att göra upp med denna dolda kvotering och i stället sjösätta en lag liknande den norska som trädde i kraft redan 2003. Det är en lagstiftning som har gett gott resultat. Det är en lagstiftning som innebär att minst 40 procent av vardera könet ska vara representerat i bolagsstyrelserna. Lagstiftningen uppfattas numera i Norge som i princip någonting odelat positivt. Det tål också att påpekas att det var Ansgar Gabrielsen, dåvarande norsk näringsminister och representant för Høyre, som genomförde denna lagstiftning.

Herr talman! Det görs också gällande att detta kommer att ändras av sig självt om man bara ger det lite tid. Jag kan konstatera att det är mycket lite som händer av sig självt.

Statistiken talar sitt tydliga språk. Under denna borgerliga regerings styre har mycket lite hänt. Vissa år har det enligt statistiken till och med gått bakåt. Så det är verkligen inte läge för kvinnor att hålla andan i denna fråga. Då skulle syrebrist snabbt uppstå och hälften av befolkningen förlora livet.

I dag begränsas möjligheterna till inflytande för hälften av landets befolkning med ursäkten att företagen måste få ha friheten att själva bestämma om de vill fortsätta att kvotera in män. Med den nuvarande utvecklingstakten skulle det innebära att denna förändring om den ska ske av sig själv skulle ta omkring 150 år. Det är en utveckling – vi kanske ska säga avveckling – som leder till syrebrist även hos företagen. En brist på andra perspektiv, bredd och kompetens begränsar när hälften av landets befolkning inte räknas när man gör urval om vilka som ska ta plats i styrelserummen. Vem kan egentligen se det som en positiv utveckling för företagen?

I dag talar man om vikten av företagets frihet att själva besluta, och det är att direkt säga att det handlar om vikten av att företagen själva ska

få bestämma över hälften av landets befolknings rätt till frihet och inflytande.

Att säga att kompetens måste gå före kvotering är att per definition säga att kvinnor är mindre kompetenta än män. Det finns i dag en norm för kompetens som vidmakthålls av dem som sitter i styrande positioner. Socialdemokraterna är inte beredda att stillasittande se på när företagens styrelser undanhålls från värdefull erfarenhet och kvinnor diskrimineras och drabbas av förlegade normer och värderingar.

(Applåder)

Anf. 130 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! Nu står vi i dag än en gång i denna kammare och debatterar bristen på jämställdhet i bolagsstyrelser, som också Hannah Bergstedt nyss tog upp här. Jag kommer i denna debatt att koncentrera mig på detta.

I mer än tio år har det debatterats hur vi ska få en mer jämn könsbalans i bolag och styrelser. Det gäller både de kommunala, de politiskt styrda, styrelserna och i näringslivet.

Den tidigare jämställdhetsministern Margareta Winberg satte upp mål och ett hot om lagstiftning. Då började det hända saker i näringslivet. Men när det trycket försvann stannade utvecklingen av.

Under dessa tio år har det sakta gått upp för de borgerliga regeringspartierna att det är ett problem att män totalt dominerar styrelser runt om i landet. I valrörelsen både 2006 och 2010 hördes röster för åtgärder. Bland annat Folkpartiet lanserade förslag om att man skulle lagstifta om kvotering i kommunala bolag, det vill säga där ägarna är politiker. Nu finns chansen för er att rösta om det här i kammaren när vi i nästa vecka ska ta ställning till det som vi debatterar här i dag. Men då sviker ni.

Den motion som Miljöpartiet väckte i höstas om könskvotering delade vi upp i två att-satser, en om kommunala och statliga bolag och en om börsbolag, för att ni åtminstone skulle kunna ansluta er till en av att-satserna om ni inte klarar av att gå hela vägen. Att bara var femte styrelseledamot i kommunala bolag är kvinna visar tydligt att mer behöver göras.

Jag har låtit riksdagens utredningstjänst, RUT, göra en kartläggning av hur det ser ut med representationen efter valet 2010 och jämfört med den studie som RUT gjorde 2009. Det har blivit endast en marginell ökning av andelen kvinnor mellan 2009 och 2011 trots allt snack – från 22 till 26 procent. Det är resultatet. Denna andel är endast marginellt större än kvinnorepresentationen i börsbolagsstyrelserna.

Man kan i dessa studier också se att 25 procent av de kommunala bolagen klarar av att ha en jämn fördelning enligt det så kallade 40–60-måttet, alltså att minst 40 procent av vardera könet ska vara representerat i bolagen. 75 procent av bolagen har alltså en skev könsbalans.

Det finns också en tydlig hierarkisk marginalisering. På toppen ser det betydligt sämre ut. Endast 15 procent av ordförandena är kvinnor. 85 procent av dem som leder våra gemensamt ägda kommunala bolags styrelser är alltså män.

I RUT-undersökningen har man också tittat på hur det ser ut i olika partier. Den hierarkiska marginaliseringen är särskilt tydlig i Socialdemokraterna som har störst kvinnoandel med sina 44 procent kvinnliga

ledamöter men endast 18 procent bland ordförandena. Hos oss i Miljöpartiet är det 33 procent kvinnliga ledamöter – den näst största andelen – och 42 procent av våra ordförande är kvinnor. Men det är ett ganska litet antal, och det är därför svårt att dra några säkra slutsatser.

Man kan ändå se att de två stora partierna sätter den låga ribban, och det påverkar genomsnittet i denna studie. Noterbart är också att andelen kvinnor är större i de 30 större städerna samt i Stockholm, Göteborg och Malmö med 30 respektive 38 procent.

I landstingsägda bolag är det en betydligt större andel kvinnor, men det kanske också beror på att det finns många fler kvinnor bland de förtroendevalda i olika landstingsfullmäktige. Där är 44 procent bland styrelseledamöterna kvinnor.

Forskning har visat att andelen kvinnor är större när så kallade hårda frågor hanteras i nämndform jämfört med bolagsform. Det är också någonting att fundera på för oss här i kammaren.

Dessutom visar forskningen att organisationsstrukturer varken är genusneutrala i uppbyggnad, teori eller praktik. Organisationer liksom deras medlemmar återspeglar alltså de kulturellt och socialt betingade konstruktionerna i samhället där män tillskrivs vissa egenskaper och kvinnor andra.

Några forskare som skrivit om detta är Acker 1990 samt Eriksson-Zetterquist, Kalling och Sthyre 2008.

Den universella synen på den könsneutrala medlemmen är en fiktiv gestaltning som omedvetet består av bilden av en mans kropp och en mans förhållningssätt. Att mannen är utgångspunkten i organisationer, till exempel i bolagsstyrelser, marginaliserar därför kvinnor i större utsträckning än män från inflytelserika poster liksom från organisationer över lag.

Vi kan inte vänta på att strukturer och normer ändras. Precis som Hannah Bergstedt från Socialdemokraterna nyss sagt här kommer det att ta flera år, kanske till och med hundratals år, innan detta ändras.

Inte heller räcker det med utbildning. Förresten har Centerpartiet det väldigt konstiga synsättet att det är kvinnorna som ska utbildas. Är det inte snarare valberedningarna som behöver utbildning?

Kvotering är ett medel som fungerar. Våga pröva den som ett medel!

För att nå framgång i jämställdhetsarbetet behöver man förstå och bli medveten om det socialt och kulturellt skapade könet.

Miljöpartiet de gröna är ett feministiskt parti. Jämställdhetsfrågorna var centrala när vårt parti bildades. Vi introducerade det jämställda språkrörssystemet, och vi könsvarvade våra listor och kvoterade till de interna uppdragen. Att i praktiken erkänna kvinnors lika rätt till inflytande var banbrytande på sin tid.

Det behövs politiska verktyg för att motverka könsmaktsordningen. Den är roten till hur kvinnor som grupp är underordnade män som grupp i fråga om inflytande och resurser men också till att kvinnor och män fastnar i traditionella könsroller som är inskränkande för individers frihet.

För Miljöpartiet är jämställdhet sedan länge en frihetsfråga. En aktiv politik för jämställdhet ökar livsvalen för människor.

Att, som regeringspartierna och Sverigedemokraterna gör, kämpa för att bevara traditionella könsroller till exempel beträffande vårdnads-

bidraget är tvärtom att kämpa för att valfriheten inte ska gälla fullt ut för såväl kvinnor som män.

Angående börsbolag kontra statligt ägda bolag sade Nyamko Sabuni förra året i en Newsmillartikel: "Nu måste vi politiker sopa rent framför egen dörr." Vidare: "Siffrorna 24 procent kvinnor bland styrelseledamöter i börsnoterade företag jämfört med 46 procent i statligt ägda företag talar väl redan sitt tydliga språk?"

Miljöpartiet håller med ministern om att politiker borde ta ansvar för de bolag som de själva driver. Därför har vi motionerat om och föreslagit just det. Ändå föreslår ni som representerar regeringspartierna avslag i det här betänkandet. Alltså var förslaget förra året kanske inte så seriöst menat.

Moderaternas Per Schlingmann talade i valrörelsen om att Moderaterna skulle kunna tänka sig kvotering. Var det bara tomma ord?

Hälften av alla svenska kvinnor, 50 procent, tycker att Sverige borde kunna införa kvotering till bolagsstyrelser. Nästan lika många kvinnliga styrelseledamöter, 44 procent, är av samma uppfattning. Det visar två undersökningar från Pricewaterhouse Coopers.

Representation är en fråga om makt. Det är dags att inse att näringslivet inte på egen hand kommer att bryta ojämställdheten i näringslivstoppen – ej heller kommunala bolag.

Kvotering i sig är inget mål, men den är ett medel som fungerar.

Norges lag om kvotering har inneburit en klart bättre utveckling än utvecklingen i Sverige. I Norge har andelen kvinnor i styrelser ökat från 7 procent år 2003 till 40 procent i dag. Det finns inget hinder för att det skulle kunna ske även i Sverige.

Våren 2006 var ett lagförslag på väg fram till riksdagen, men det hann inte läggas fram före valet. Sedan har förslaget legat i byrålådan. Det förekommer en del mytbildning. I denna kammare har jag hört det nämnas att kvinnorna i Norge har för många uppdrag och att det är därför man lyckas få upp andelen kvinnor. Detta stämmer inte.

Faktum är att de män i Norge som är så kallade styrelseproffs är många fler än de kvinnor som har flera uppdrag.

Jämställdhetsfrågan är en demokratifråga. Att kvinnor generellt har sämre ekonomisk makt och är sämre representerade bland chefer, i bolagsstyrelser och i ledningsgrupper är inte enbart en fråga för en handfull människor som äger företag. Sverige borde gå i Norges fotspår och lagstifta om kvotering i bolagsstyrelserna.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 131 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Återigen har vi kommit till frågan om jämställdhet mellan könen. Om vi inte på allvar nu tar itu med den ojämställdhet som på alla plan och på alla arenor i vårt samhälle får vi arbeta med frågan x år framöver. Detta är inte bara bedrövligt och sorgligt utan också ... ja, herr talman, jag avstår från att säga det jag tänkte säga.

Maktstrukturer i samhället lever vidare; det vet vi. Därför är Vänsterpartiet, som också är ett feministiskt parti, mycket aktivt i kampen för att bryta mäns överordning och kvinnors underordning på alla arenor. Men könsmaktsordningen i samhället är det väldigt svårt att knäcka.

Vänsterpartiet ger dock inte upp vare sig i dag eller framöver, för vi har ett stort ansvar också inför kommande generationer att verkligen se till att det blir ett samhälle där människors lika värde sätts överst på dagordningen – ett samhälle där vi har samma rättigheter och samma skyldigheter och där vi ska ha samma möjligheter oavsett kön, klass, etnicitet eller sexuell läggning.

Jämställdhet är för mig en fråga om mänskliga rättigheter, en fråga om demokrati som vi inte bara lättvindigt kan vifta bort. Som jag tidigare sagt måste vi på alla plan och utifrån varje hörn klart stå upp för detta, driva ett arbete och se till det här blir verklighet även i frågor som rör könsfördelningen i privata bolagsstyrelser.

Prat som hörs om att man med ljus och lykta har letat efter den mest kompetenta personen är ofta ren och skär lögn, för i de flesta fall slutar det med att det är en man som får uppdraget.

All forskning inom området pekar tydligt och klart på att befattningshavare fortfarande inte väljs enbart utifrån kompetens, utan män väljer oftast män därför att de är just män.

Herr talman! Under de senaste åren har fler kvinnor fått uppdrag i de privata bolagens ledningsgrupper. Det är mycket positivt, men fortfarande haltar det mycket – det är väldigt ojämnt. Det rör sig om ca 20 procent kvinnor i privata bolagsstyrelser.

Men det var en väg i rätt riktning, tycker jag, när det började röra på sig under den socialdemokratiska regeringen i samarbete med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Vi tog verkligen tag i frågan i många debatter, och förslag lades fram om lagstiftning. Då tog det skruv. Men nu kan vi konstatera att det sackat när det gäller den trenden.

I juni 2005 fick en sakkunnig i uppdrag att se över frågan om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser. Detta redovisades i maj 2006 i departementspromemorian *Könsfördelningen i bolagsstyrelser*. Bland annat föreslogs i promemorian regler i aktiebolagslagen om könsfördelning i styrelser för publika aktiebolag. Bra!

Detta var, tycker jag, en ganska tydlig signal och ett tydligt förslag när det gäller att komma till rätta med den sneda fördelningen mellan kvinnor och män. Det sorgliga är att den nuvarande regeringen har beslutat att avskryva förslagen i departementspromemorian. Hur kan man bara i ett svep avskryva det här utan att se att det verkligen skulle kunna tillföra någonting som är positivt?

Många gånger har jag undrat vad ni är rädda för. Är ni rädda för att fler kvinnor ska komma in i styrelser, eller är ni helt enkelt rädda för att näringslivets olika representanter ska slå bakut? Jag bara undrar.

Ska det vara så svårt att kräva vissa åtgärder för att få en förändring till stånd och närma sig målet om ett jämställt samhälle på alla plan, på alla arenor?

Nej, för mig är det inte svårt. För Vänsterpartiet är det inte svårt. För Socialdemokraterna är det inte svårt. För Miljöpartiet var det inte svårt. Men för Alliansen och Sverigedemokraterna är det tydligen jättesvårt att agera. Ni ser inte ojämsliddheten i samhället, för annars skulle ni ha ställt er bakom denna reservation. Ert agerande i denna fråga är inte bara sorgligt utan bedrövligt.

Vänsterpartiet anser att regeringen snarast ska lägga fram förslag som innebär att det ska vara en jämn könsfördelning i privatägda aktiebolags

styrelser. Ni behöver inte göra allting själva, kära allians och sverigedemokrater – kolla den norska modellen så har ni mycket vunnet!

Om man verkligen står för jämställdhet på olika arenor gäller det att också agera så att det blir verklighet. Den styrkan visar inte Alliansen och Sverigedemokraterna att de har när de avslår motioner.

Anf. 132 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! I dag debatterar vi som sagt betänkandet med motioner om associationsrätt från den allmänna motionstiden. Jag skulle vilja börja med att säga att detta är ett av riksdagens verkligt viktiga betänkanden. Därför skulle jag gärna se att det fanns fler än de tolv motioner som finns i betänkandet. Vi ledamöter väcker årligen fler än 3 000 motioner; det är nästan 4 000. Av dessa handlar tolv om associationsrätt. Det tycker jag talar sitt tydliga språk. Jag skulle vilja se många fler motioner på detta område.

Jag blev väldigt glad när Hannah Bergstedt från Socialdemokraterna började tala om att det aldrig har varit så många företagare i Sverige som i dag. Precis så är det. Det tycker jag är ett väldigt bra betyg, herr talman, för Alliansens politik. Vi har sett till att införa RUT, för att nämna ett exempel. RUT är någonting det har visat sig att framför allt kvinnor startar företag inom. Vi kan se också andra områden där det är kvinnor som startar företag. Därför är det viktigt att vi ser till att vidta åtgärder så att kvinnor får möjligheten, precis som män har haft under många år, att starta företag inom de områden där kvinnor till stora delar arbetar.

Företagande är viktigt. Det är viktigt för vår välfärd och för att vi ska kunna fortsätta att behålla våra sunda statsfinanser och ta ansvar för ekonomin. Det är dock också viktigt, precis som jag nämnde, för att människor ska kunna förverkliga sina livsdrömmar.

Nu kommer jag till själva sakfrågan. Jag kommer att beröra i huvudsak två områden från de motioner som finns i betänkandet. Det ena handlar om könsfördelningen i bolagsstyrelser, och det andra handlar om franchise.

När det kommer till könsfördelningen tycker jag precis som övriga Alliansen att det är viktigt att kvinnor har möjlighet att få makt, inflytande och positioner, att de har möjlighet driva företag och att det finns jämställdhet. Jag måste dock säga att vi har olika syn på hur vi ska nå dit. Som moderat politiker, och ingående i Alliansen, tycker jag att det är viktigt att vi vidtar åtgärder som har effekt – att kvinnor kan få starta företag och skaffa sig erfarenhet som företagare. Det handlar om att skaffa sig erfarenhet som ger kompetens för att sitta i bolagsstyrelser.

Jag säger detta, herr talman, därför att det precis som Hannah Bergstedt tidigare nämnde i många företagsledning inte ingår kvinnor. Kvinnor återfinns inte på vd-positionerna och positionerna som finanschefer, försäljningschefer med mera. Det är oftast från dessa tjänster som styrelseledamöter sedan rekryteras. Därför är det viktigt precis med de åtgärder Alliansen har vidtagit. Jag tänker på tidigare näringsminister Maud Olofsson, som startade mentorprogram dit mer än 200 kvinnor blev antagna. Fler sökte för att skaffa sig nätverk, erfarenheter och kunskap.

När det sedan gäller att utse ledamöter till styrelserna, vilket vi har debatterat tidigare, vill jag säga att det finns en fråga som handlar om ägaransvar och ägar rättigheter. Att vi som politiker skulle gå in och lag-

stifta om hur det privata näringslivet ska utse sina styrelser känns fullständigt främmande. Jag vill säga att det är en fråga som inte heller oppositionen genomförde under sina år i majoritet. Margareta Winberg talade om kvotering. Per Schlingmann har under nuvarande majoritet talat om kvotering.

Jag vill ge lite perspektiv på hur det ser ut i styrelserna. För tio år sedan, 2002, var 6 procent av styrelseledamöterna i bolagen kvinnor. År 2007 var siffran 19,3 procent. Den gick ned lite grann 2008 men är i dag 22,9 procent. Jag tror på en fortsatt ökning.

Vad vi egentligen bör diskutera och debattera inom politiken är dock hur vi som politiker ska kunna ta ansvar för de styrelser där vi själva har ett ägaransvar – kommuner, landsting och stat. I staten har andelen kvinnor ökat, och som nämdes tidigare finns det i storstadsregionerna fler kvinnor i de politiskt tillsatta styrelserna på kommun- och landstingsnivå. Jag tycker att detta är en fråga som är angelägen. Vi politiker, oavsett partifärg, måste ta större ansvar när det gäller kommuner och landsting och kvinnors representation.

Jag vill dock ta upp en annan fråga. Det har talats om könsmaktsordning och att kvinnor är underordnade. Jag vill lägga till inte ett annat perspektiv utan snarare en annan ingång, som ingen har berört. När andelen kvinnor ökar i en verksamhet säger forskningen att det finns en tendens att makten flyttar. Makten flyttar från de områden där andelen kvinnor ökar. Detta ser jag som en intäkt för hur viktigt det är att vi inte börjar kvotera. Då finns det nämligen en risk att makten flyttar.

Däremot är det viktigt att vi aktivt arbetar för att skapa möjligheter för fler kvinnliga företagare. Det är nämligen från näringslivet och genom de erfarenheter personer får där som styrelseledamöter sedan rekryteras. Det tycker jag är viktigt, så att makten inte flyttar i väg och kvinnorna blir en chimär när det gäller makten.

En annan fråga jag har undrat över när oppositionens företrädare har talat är: När ni talar om kvinnor och underrepresentation, varför talar ni inte om åldersdiskriminering eller invandrarfrågan? Var finns det på er agenda?

Jag vill också nämna en annan fråga, herr talman, som visar hur viktigt det är att kvinnor får möjlighet att driva företag – vilket vi har sett till via RUT. Jag tänker på innovationer, uppfinningar. Vet ni hur stor andel kvinnor det är som innehar ett patent? Det är 9 procent av de patent som tecknas varje år. Så har det sett ut under lång tid. Jag vet att många utifrån de patent som tecknas går vidare och startar ett företag. Därför är det också när det gäller uppfinnande viktigt att se till att kvinnor startar fler företag.

Där välkomnar jag återigen de insatser som Alliansen har vidtagit, bland annat att tillsätta forskningsutredningar för att se efter varför det är så att få kvinnor uppfinnar och går vidare. Jag bedömer att vi har vidtagit många åtgärder.

Nu ser jag att min talartid tickar i väg. Franchise ska jag säga ett par ord om, herr talman, innan jag lämnar talarstolen.

Hur ser den typiske franchisetagaren ut? Jo, det är en småföretagare, ofta verksam inom en stor kedja.

Det finns fler än 24 000 franchisetagare inom en vid spridning av företag. Det nämdes flera här. Posten är ett, Anticimex ett annat. 7-Eleven

och McDonalds talas det ofta om. Ikea nämndes inte här. Men det är några exempel på verksamheter där franchisetagare finns.

Jag vill också nämna att franchiseföretagen ingår ett avtal mellan två parter, mellan franchisegivaren och -tagaren. Jag vill också säga att ett avtal inte kan ändras ensidigt av en part under en innevarande mandatperiod – detta har jag inte hört någon av de tidigare talarna säga – utan det krävs en överenskommelse mellan två parter för att göra det. Jag understryker detta därför att det är en viktig del när det gäller franchisetagandet.

Det kommer mer om franchise senare från allianskollegerna. Vi delar som sagt talartiden och ingången i områdena.

Anf. 133 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! I utskottsbetänkandet hänvisar majoriteten, det vill säga Moderaterna och de övriga allianspartierna ihop med Sverigedemokraterna, till ”vilka som fått frågan om styrelseuppdrag av dem som utbildats”. Men ni redovisar inte om insatsen verkligen gav resultat. Hur många fick styrelseuppdrag? Tyvärr visar siffrorna att det inte har varit någon väldans ökning och att det fortfarande är en klar majoritet av män i bolagsstyrelserna, både på den kommunala och på den privata sidan.

I RUT-undersökningen kan man se att könsfördelningen av styrelseledamöter i kommunala energi- och bostadsbolag när det gäller Moderaterna är 81,3 procent män.

Margareta Cederfelt pratade om kvinnligt företagande och om förutsättningarna. Det är också så att många kvinnor värderar trygga socialförsäkringar för att våga starta företag. Tyvärr har socialförsäkringarna förändrats så att det har blivit svårare för småföretag. En egenföretagare får till exempel inte längre välja färre karensdagar än sju dagar, vilket gör att en del kvinnor funderar både en och två gånger om de verkligen ska starta företag.

Delar Margareta Cederfelt Per Schlingmanns idé om att om inget händer kan en lagstiftning vara tänkbar till 2014?

Anf. 134 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Först och främst, Gunvor G Ericsson, är det Alliansens förslag som finns som huvudförslag i betänkandet. Vad sedan övriga partier väljer att göra är upp till varje parti att ta ställning till, precis som Miljöpartiet tidigare har skrivit reservationer tillsammans med Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna. Detta känner säkert Gunvor G Ericsson till.

När det gäller kvinnors representation i de privata bolagsstyrelserna var det 2011 första gången som den uppgick till över 20 procent. Detta känner säkert också Gunvor G Ericsson till.

Min motfråga är: Varför gjorde ni ingenting under tidigare mandatperioder? Vi har sett till att vidta åtgärder, styrelseprogram som jag nämnde, och forskningsinslag. Vi har även lagstiftat när det gäller RUT, inom vilket det har visat sig att det är en majoritet av kvinnor som startar företag. Är inte detta väldigt tydliga och konkreta åtgärder? Precis som när det gäller ROT-avdraget, som ni införde och som vi har fortsatt med, där det framför allt finns manliga företagare, är det viktigt att vi inom de

Anf. 135 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag noterar att Margareta Cederfelt inte svarar på min fråga om hon delar Per Schlingmanns idé att om inget händer är det möjligt att lagstifta 2014. Jag är helt säker på att också denna kammare är intresserad av vad Moderaterna som ett av de allianspartier som har lagt fram det här förslaget tycker. Att jag sedan redovisar vilka som står bakom majoriteten är en sak. Det är klart att det är Alliansens förslag, men ni har med hjälp av Sverigedemokraterna bildat en majoritet, precis så som det blir i den här kammaren ibland.

Frågan är vad Moderaterna kommer att driva på för att vi ska nå en jämnare fördelning. Jag tror att vi i grunden är överens om att vi ska ha en jämn fördelning, men med den takt som har varit har det inte gått speciellt snabbt. Att det skedde en ökning från 2009 till 2011 med 4 procent är ju inte speciellt snabbt. Och att Margareta Cederfelts eget parti har 18,7 procent kvinnor i de kommunala bolagsstyrelserna är inte direkt imponerande.

I anförandet nämndes att makten flyttar – ja, det finns forskning som visar på det. Men då är frågan om man inte ska påverka och ändra attityder och normer i stället för att stänga ute kvinnor och fortsätta kvotera in män, för det är faktiskt det som sker.

Jag hoppas att jag kan få ett svar på vad som är Moderaternas partilinje i denna fråga.

Anf. 136 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! När det gäller hur det ser ut med maktordningen nämnde jag att den flyttat. Detta är ett faktum som Gunvor G Ericsson säkert känner till, och det är därför jag lyfter fram frågan.

Jag återvänder till att vi har vidtagit åtgärder. Vi ser till att det blir utbildning, att det bildas nätverk, och vi har tillsatt forskning för att kunna gå vidare. Det är detta som är grundstenarna för att vi ska kunna få en förändring så att också kvinnor räknas och kan ta plats på samma villkor som männen.

Anf. 137 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Margareta Cederfelt började sitt anförande med att säga att det är viktigt att kvinnor har en möjlighet att få makt och inflytande och att det är en viktig fråga när det gäller jämställdheten. Då undrar jag varför man inte kan ställa sig bakom de motioner som är framlagda från oppositionspartierna i den här frågan. Jag undrar naturligtvis också vad som är Margareta Cederfelts recept för att kvinnor ska kunna få just mer makt och inflytande.

Efter något andetag nämnde Margareta Cederfelt att makten flyttar ju fler kvinnor som finns på en arbetsplats. Ja, det stämmer, och det är en del i könsmaktordningen i samhället. Det är en del i samhällets normer.

Då undrar jag vad som är Moderaternas recept för att makten inte ska flyttas. Är det att det inte ska vara för många kvinnor, att de inte ska vara i majoritet på en arbetsplats eller i en styrelse? Eller vad tänker Margareta Cederfelt göra åt den problematiken?

Anf. 138 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Mitt recept är att Alliansen fortsätter att driva sin politik. Jag har nämnt flera av de åtgärder som vi har vidtagit, Marianne Berg. Det är mitt recept och mitt förslag på hur vi ska kunna gå vidare.

Varför vi från Alliansens sida inte har velat bifalla motionerna är helt enkelt att vi inte tror på den politik som har beskrivits i motionerna.

Jag vill ge ett exempel på en viktig funktion där den första kvinnliga innehavaren kom från ett borgerligt parti – en viktig funktion, en viktig position. Det handlar om talmannen. Den första kvinnliga talmannen, Ingegerd Troedsson, var moderat. Den andra kvinnliga talmannen var socialdemokrat. Jag tycker att detta också är en viktig fråga att lyfta fram.

År 1919 fick kvinnor rösträtt. Det var fem kvinnor som kom in i riksdagen. I dag räknas riksdagen som det mest jämställda parlamentet i världen, och då säger jag jämställda utan kvotering.

Det finns möjligheter att uppnå jämställdhet utan kvotering, och detta är vad Alliansen arbetar för och tror på.

Anf. 139 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Margareta Cederfelt säger att Alliansen jobbar och driver på för jämställdhet. Jag anser inte att ni har någon politik för jämställdhet över huvud taget. Då skulle ni inte vara så negativa till att försöka föra fram något radikalt för att kunna förändra situationen även i privata bolagsstyrelser. Jag tycker det är lite märkligt att man pratar om jämställdhet i stora ord och ändå inte gör någonting.

Vi vet att många kvinnor har högre kompetens och högre utbildning än män, men de får ändå inte plats i dessa styrelser. Jag undrar vad Alliansen och Sverigedemokraterna är rädda för. Varför är ni rädda för att lagstifta om att fler kvinnor ska få plats i styrelserna? Är ni rädda för att det ska vara fler kvinnor i styrelserna? Eller är ni rädda för att näringslivet sparkar bakut?

Anf. 140 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Varför kan ni inte se de reella åtgärder som Alliansen har vidtagit, Marianne Berg? Varför kan ni inte bejaka RUT-avdraget? Det är ett stort antal kvinnor som startar företag just på grund av RUT. Varför kan ni inte bejaka de insatser som Maud Olofsson har vidtagit? De har de facto gett resultat och visar att kvinnor går framåt. Varför kan ni inte bejaka den forskningsinsats som vi har beslutat om och som handlar om att man ska se över hur innovationer, uppfinningar, utvecklas och hur kvinnor kan få en större del av detta? Varför, Marianne Berg? Detta är tre konkreta åtgärder för hur kvinnors företagande och kvinnors representation i styrelser ska kunna öka.

Anf. 141 HANNAH BERGSTEDT (S) replik:

Herr talman! Jag hoppas att jag missförstod Margareta Cederfelt lite grann när det gäller att man inte ska arbeta för att ge kvinnor mer inflytande eftersom makten då riskerar att flyttas. Det vore fruktansvärt om det är den utvecklingen vi ska se framför oss.

Precis som Margareta Cederfelt noterade var det under socialdemokratiskt styre som lagstiftningen var aktuell. Reaktionen från näringslivet

var ju att de skulle klara det själva. Trots det kan vi konstatera att det inte har gått så bra för dem att fortsätta med detta själva. Precis som Margareta Cederfelt har tagit upp har det vidtagits en del åtgärder i form av utbildning för att ge kvinnliga ledare kompetens och utveckling. Trots det ligger vi på en procentsats på 22,9.

Jag undrar om Margareta Cederfelt och regeringen verkligen är nöjda med de här siffrorna och den här utvecklingstakten med tanke på att det dröjer väldigt länge innan vi kan se någon förändring?

Margareta Cederfelt frågade varför vi aldrig tar upp diskrimineringsgrunder som ålder och invandrare. Bland dem finns det också kvinnor, och vi gör ingen skillnad mellan invandrade kvinnor och svenska kvinnor och mellan gamla och unga kvinnor.

Regeringen satsar på att utbilda för att öka kompetensen. Då undrar jag om det är brist på kompetens som gör att kvinnor är kraftigt underrepresenterade i bolagsstyrelser.

Anf. 142 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Hannah Bergstedt undrade om jag har sagt att kvinnor inte ska ha makt. Det var inte det jag sade. Jag sade att det finns forskning – detta handlar framför allt om sociologisk forskning – som visar att där andelen kvinnor ökar finns det en tendens att den makt som har funnits minskar. Det var det jag sade och ingenting annat.

Är jag nöjd som det ser ut? Nej, det är därför som vi i Alliansen till exempel har tillsatt mentorprogrammet. Om Hannah Bergstedt hade lyssnat på vad jag sade hade hon hört att det handlade om den kompetens om erhålls genom att man befinner sig på ledande positioner inom företagandet. Den saknar kvinnor till stor del. Det handlar också om nätverksbyggandet. Det var en fråga som Hannah Bergstedt lyfte upp tidigare. Det är där det finns en viktig del för kvinnor, och vi har sett till att den ska kunna utvecklas.

Jag tycker – det har jag också sagt – att det är en ägarfråga att avgöra vem som ska sitta i en styrelse. Vi ska inte tumma på ägarens ansvar. Det tycker jag är centralt. Det gäller både vem som ska sitta i styrelsen och andra frågor.

Jag skulle vilja ställa en motfråga till Hannah Bergstedt. Vad anser Hannah Bergstedt om alla dessa socialdemokratiska kommuner där andelen kvinnor i de kommunala bolagen är låg? Vilka åtgärder har Hannah Bergstedts kolleger i de socialdemokratiskt styrda kommunerna vidtagit för att öka andelen kvinnor? Vi kan ta några av de norrländska kommunerna till exempel.

Anf. 143 HANNAH BERGSTEDT (S) replik:

Herr talman! Det är kanske den absolut lättaste frågan att svara på. Det är naturligtvis inte bra. Jag sitter ju på svaret. Är det så att man inte ser till att ta ansvar för den här frågan ens i socialdemokratiskt styrda kommuner behövs det naturligtvis en lagstiftning. Även i socialdemokratiskt styrda kommuner råder det förlegade normer och värderingar på samma sätt som det gör i regeringen. Det är ingen nyhet.

Jag ställde frågan om det behövs mer utbildning och om det är brist på kompetens. På den svarar Margareta Cederfelt ja. Det är alltså brist på kompetens hos kvinnor, och därför krävs det utbildning i ledarskap. Den

bristen är orsaken till att kvinnor inte finns i styrelserummen. Jag och Socialdemokraterna delar inte den uppfattningen, utan vi anser att det är förlagade normer och värderingar, och de finns självfallet även i socialdemokratiskt styrda kommuner.

Det sista Margareta Cederfelt gjorde var att prata om ägar rättigheter. Då vill jag ställa en fråga. Är ägar rättigheterna viktigare än kvinnors rättigheter?

Anf. 144 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Ägarfrågan är viktig. Det är ägaren som utser styrelsen.

När det gäller detta med kompetens hoppas jag att Hannah Bergstedt kan hålla med mig om att det ger kompetens att sitta på en exekutiv befattning i börsnoterat företag. Eftersom det är få kvinnor på dessa befattningar kan det ge efterverkningar när det gäller styrelsen. Det är därför som det är så viktigt att kvinnor också finns på de exekutiva nivåerna. Det är en fråga som vi arbetar med.

Hannah Bergstedt har också sagt att kvinnor har en brist på nätverk och många gånger står utanför. Det är därför som det är så viktigt att vi ser till att kvinnor kan bygga sina nätverk.

Se till att ni biträder RUT nästa gång! Där finns det många kvinnor som driver företag och skaffar sig en exekutiv erfarenhet.

Anf. 145 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! Nu funderar säkert de tidigare debattörerna på om en man vågar gå in i debatten om könskvotering i aktiebolags styrelser. Ja, det vågar jag.

Jag ifrågasätter inte de uppgifter som har lämnats av de tidigare debattörerna här. Situationen är inte tillfredsställande. Det kan vi vara överens om, och det är vi överens om i allianspartierna också. Det är därför som vi har sett till att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att få till stånd en förändring vad beträffar sammansättningen i de börsnoterade bolagens styrelser och även i offentliga bolags styrelser.

Vad gäller de offentliga bolagen, alltså kommunala och regionala statliga bolag, är det naturligtvis vi själva som inte har varit tillräckligt duktiga på att se att det finns kvinnor som skulle kunna fylla de platserna.

När det gäller börsbolagen har jag flera utgångspunkter. Först och främst är det här en ägarfråga. Jag tycker inte att vi som lagstiftare ska gå in i de här frågorna och styra vad bolagsstämman ska bestämma när det gäller sammansättning av en styrelse i ett bolag. Det kan vara riktigt i ett bolag att det är fler män i en styrelse, och det kan vara riktigt i ett annat bolag att det är fler kvinnor, men jag tycker faktiskt att det är aktieägarna på bolagsstämman som ska bestämma. Lagstiftning är i den här frågan fel väg.

Till det kommer också att ett antal av de kvinnor som är styrelseproffs själva klargör att de inte vill ha någon kvotering. De vill helt enkelt bli invalda i en bolagsstyrelse på grund av sin kompetens och sina egna kvaliteter. Målen med könskvotering är vi egentligen överens om, men medlet som upptas i reservation 1 är helt felaktigt.

Jag hade egentligen tänkt tala en del om andra associationsrättsliga frågor som i varje fall i min värld är av väl så stort intresse som den som vi nu har diskuterat länge.

Reglerna om tvångslikvidation av aktiebolag och personligt betalningsansvar för styrelseledamöter är oerhört centrala saker som har kommit alldeles fel i samhället. De är i dag föremål för en, i och för sig, kreativ affärsidé där några juristfirmor driver in oerhört stora pengar på ett sätt som är minst sagt tveksamt. De här reglerna borde vi ta bort, och det har vi också lagt fram en motion om och arbetar för. Nu har regeringen nyligen tagit ett steg på den vägen, och det hälsar vi med tillfredställelse.

Den tredje frågan jag tänkte tala om är franchising. Margareta Cederfelt har berättat en del, och vi vet nu att det inte bara handlar om 7-Eleven och McDonalds. Posten har ett franchiseavtal med ett antal Ica-affärer, bensinstationer och så vidare. Hela Anticimex i Sverige är uppbyggt på franchising. Vandrarhem är uppbyggda på franchising på många ställen. Det finns många sådana här franchiseavtal. 24 000 har vi fått uppgift om att det skulle röra sig om.

Det är klart att det finns en och annan franchisetagare som är missnöjd. Men när man läser Socialdemokraternas motion undrar man om alla franchisetagare är missnöjda, och då undrar man varför de har ingått de här avtalen.

Om man följer pressen ser man att det inte är särskilt många fall med missnöjda franchisetagare som beskrivs. Det är faktiskt ett fåtal. Det finns en etisk nämnd inom franchiseföreningen som handlägger tvister mellan franchisetagare och franchisegivare. De har ett eller två ärenden om året. Det är alltså ett eller två av 24 000 avtal.

Det finns en lagstiftning som är fem år gammal som ännu inte har prövats i domstol, för ingen har fört något ärende till domstol. Då ställer man sig frågan: Vad är det som driver Socialdemokraterna att lägga fram den här motionen? Jag tror helt enkelt att man ser på franchising på samma sätt som på relationen mellan småföretag och stora företag. Vi har ju ett problem i det här samhället med en obalans mellan riktigt stora företag och småföretagare. Det känner vi alla till. Vi har också arbetat med det i civilutskottet och till och med tidigare i lagutskottet, och det kommer ett arbete som regeringen har lovat att ta upp här nu till hösten, nämligen att se över 36 § avtalslagen som handlar om möjligheter för en småföretagare att få ett avtalsvillkor jämkat. De möjligheterna är ganska begränsade i dag, men motionen och tillkännagivandet som finns sedan några år tillbaka går ut på att man ska öka möjligheten att jämka de här avtalen. Det ser jag som en mycket bra väg framåt. Den löser då också en hel del av de problem som man från Socialdemokraternas sida försöker måla upp när det gäller franchising, för vi har faktiskt inte så särskilt många problem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 146 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Vart tog det folkparti vägen som tog jämställdhet på allvar? Var är det folkparti som drev på för kvotering av föräldraförsäkringen och fick igenom den första pappamånaden? Nu har Folkpartiet en

jämställdhetsminister som säger att hon inte är feminist. Hon vill heller inte använda de medel som fungerar för en jämnare representation i bolagsstyrelserna. Men förra året hände något ändå. Då gjordes ett utspel som öppnade för möjligheten att införa kvotering i offentliga bolag. Det var ett förslag från Folkpartiets jämställdhetsgrupp från landsmötet i höstas. Enligt uppgift har dock inget hänt på departementet ännu, utan frågan vilar, som det heter.

Frågan är då: Vad är Folkpartiets linje när det gäller att få till effektfulla åtgärder för att få en jämn könsrepresentation? Jan Ertsborn redovisade i sitt anförande och hänvisade till regeringens åtgärder. Men var det rätt åtgärder? Var det åtgärder som fungerar?

Sedan har jag också en fråga om vilka fakta Jan Ertsborn har när han hänvisar till att kvinnor i styrelser inte vill ha kvotering. I en undersökning som jag hänvisade till i mitt anförande och som var gjord av Pricewaterhouse Cooper sade 44 procent av kvinnorna i bolagens styrelser att de var för kvotering. Och av tillfrågade kvinnor generellt sett var 50 procent för kvotering.

Anf. 147 JAN ERTSBORN (FP) replik:

Herr talman! Jag har inför den här debatten inte ägnat mig åt att läsa siffror, undersökningar och utredningar som har gjorts i den här frågan, och jag har ingen anledning att betvivla de uppgifter som Gunvor G Ericson lämnar här i dag.

Situationen är den att vi är missnöjda med det läge som råder, och det är det inte bara Folkpartiet som är, utan det gäller hela Alliansen. Det utspel som jämställdhetsminister Nyamko Sabuni gjorde för någon tid sedan om de kommunala och landstingsägda bolagen var naturligtvis ett sätt att gå vidare och en bra signal till de kolleger som vi har inom politiken som faktiskt skulle kunna åstadkomma en bättre tingens ordning i det här sammanhanget. Tyvärr är det alldeles uppenbart att det inte blivit någon större förändring efter det senaste valet.

Vi vill fortsätta att försöka komma fram och har samma målsättning, men medlet med en lagstiftad könskvotering är vi emot i Folkpartiet, och det kommer vi såvitt jag kan förstå att vara även framåt i tiden.

Anf. 148 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det är bra att Jan Ertsborns Folkpartiet erkänner att situationen inte är bra. Det har vi en gemensam syn på. Men delar inte Folkpartiet ändå synen att det behövs åtgärder som fungerar och att det inte har varit lyckosamt, till exempel nu när man lyfte fram förslaget att faktiskt lagstifta på kommunal nivå? Finland har en kommunal lagstiftning. Norge har en lagstiftning som gäller för börsbolagen. Kanske vi kan lära av båda de här länderna.

Min fråga blir: Driver inte Folkpartiet på frågan om kvotering åtminstone för de kommunala bolagen? Vi valde medvetet när vi lade fram motionen i höstas att dela upp motionen i två att-satser – en vad gäller kommunala bolag och en vad gäller de börsnoterade bolagen.

Vi hör att Alliansen inte vill ha det. Kan man åtminstone tänka sig att ta ett steg, även om vi skulle vilja använda metoden fullt ut?

Den RUT-undersökning som jag lät göra visar att vi tyvärr inte är duktiga på den kommunala nivån heller. Socialdemokraterna har, som

jag sade tidigare, starkast representation av kvinnor med 36 procent. Folkpartiet har 25 procent kvinnor i de kommunala bolagsstyrelserna. Det finns alltså mycket att göra. Därför skulle en lag om kvotering på kommunal nivå kunna vara möjlig. Min fråga är: Kommer Folkpartiet att driva på för en lagstiftning på den kommunala sidan?

Anf. 149 JAN ERTSBORN (FP) replik:

Herr talman! Ja, Folkpartiet kommer att driva på frågan. Den är i allra högsta grad levande. Som många säkert känner till håller vi nu på att arbeta om vårt partiprogram, och i det ingår frågan om jämställdhet överlag, inte bara vad beträffar bolagsstyrelser. Det måste till ett antal nya åtgärder för att öka jämställdheten i samhället. Vi hade så sent som i förra veckan en diskussion om detta. Det pågår alltså ett arbete inom Folkpartiet.

Just nu kan jag inte lägga fram några konkreta förslag. Det kommer ytterligare förslag, men det kommer inte att bli lagstiftningsvägen när det gäller aktiebolagens styrelser.

Anf. 150 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag yrkar avslag på samtliga reservationer, och följaktligen yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har valt att lägga sitt samlade fokus på frågan om kvotering i bolagsstyrelser, och det gör jag också. Att den ekonomiska makten i samhället är samlad hos män är ett problem. Likaså är det ett problem att män i allt mindre grad satsar på högre utbildning.

”Vi går mot ett lågutbildat manligt proletariat, ett högutbildat kvinnligt proletariat och en manlig maktelit på toppen.” Så säger Högskoleverket i en rapport från 2008 och konstaterar att det faktum att kvinnor är högre utbildade inte alls tycks påverka löneutveckling och karriär, utan att vi ändå har att hantera en manlig maktstruktur som inte ännu luckrats upp till följd av kvinnors högre utbildning.

Är det en tidsfråga eller krävs det särskilda insatser? Frågan är het också inom Centerpartiet. Jag har i min hög med underlag inför den här debatten två debattartiklar undertecknade av partikamrater till mig. En är tydligt emot kvotering som metod och en annan tycker att den möjligheten inte ska avfärdas. Jag tycker nog att vi, innan vi börjar hacka sönder toppen på isberget, ska ägna oss mer åt det som finns under vattenytan, för någonstans innerst inne förstår vi nog att berget kommer att flyta upp lika fort som vi hackar sönder det.

Vi kan börja med att konstatera att det går att belägga att företag med fler än tre kvinnor i toppen i genomsnitt är lönsammare än de som har färre. Det gäller inte i Sverige utan globalt. Dessa bolag, säger McKinsey i en rapport, har 41 procent bättre avkastning, 56 procent bättre rörelsemarginal, en bättre personalpolitik, större delaktighet och är bättre på att belöna duktiga medarbetare. Tillsammans med de högre ambitionerna hos kvinnor att skaffa sig en god utbildning borde det räcka som argument för valberedningarna i Sveriges börsbolag att ta in fler kvinnor i sina styrelser.

Nu vill oppositionen lagstiftningsvägen få företagen att göra det självklara, nämligen se till att de blir lönsammare. Jag tror inte att det

fungerar. I själva verket är det nog så att det ännu inte gått upp för valberedningarnas ledamöter att andelen kvinnor som äger och driver företag stadigt ökat och att mer än en tredjedel av alla företag som startas i Sverige nu drivs av kvinnor. Med all respekt för annan kompetens tror jag att egna erfarenheter av företagande är något som valberedningarna aktivt söker när de tillsätter styrelseposter i börsbolag.

Om valberedningarna vidgade vyn och såg vad som sker i exempelvis de statliga företagen kunde de konstatera att det under Alliansens tid vid makten skett en kraftig förbättring och att det nu i princip är ett 50/50-förhållande mellan män och kvinnor i styrelserna och att även andelen vd:ar i statliga bolag har ökat.

Centerpartisten Annika Qarllsson har motionerat om en satsning på utbildning av valberedningar och på fortsatt arbete med styrelsekraft. Det i kombination med ytterligare insatser för att stimulera det entreprenöriella lärandet och satsningar på entreprenörskap, även i de traditionellt kvinnodominerade yrkena, tror jag är den bästa och enda vägen framåt. När valfrihetsreformer öppnar upp för företagande i vård och omsorg blir det tydligt hur eftersatt entreprenörskapet varit i de utbildningar som kvalificerar till dessa yrken.

Detta bör göras utan att glömma de kvinnor som är verksamma inom industrin och byggbranschen som ingenjörer, chefer, arbetsledare och på verkstadsgolven. Det gäller för oss att ta vara på och fortsätta de satsningar som gjorts för att få tjejer att utbilda sig inom teknik och naturvetenskap. Här får vi inte glömma de små regionala högskolorna, som ofta har ett starkare band till näringslivet än vad universiteten har.

Herr talman! När jag säger att vi borde ägna oss mer åt den delen av isberget som ligger under ytan menar jag de mönster och traditioner som gör att kvinnor alltför ofta i liten utsträckning kommer i fråga som företagsledare och styrelseledamöter. Det handlar om sådant som vi skapar hemma när vi fostrar våra flickor och pojkar, sådant som grundläggs i skolan och som sedan påverkar oss genom livet via medier och reklam. Det kan gälla sådant som hur vi väljer att ta ut föräldraledighet och VAB-dagar. Inget av detta syns ovan vattenytan, men det riskerar att få till resultat att vi aldrig någonsin når en jämn könsfördelning i börsbolagens styrelser, trots många positiva signaler om att vi är på väg åt rätt håll.

Jag har ännu inte tappat tron på människans förmåga att fatta rationella beslut. I det läge där vi nu befinner oss skulle det vara kontraproduktivt, menar jag och Centerpartiet, att lagstifta om könsmässig kvotering. Då kunde vi lika gärna också bestämma vilken ålder det ska vara på styrelseledamöterna, vilken utbildning och erfarenhet de ska ha, varifrån i landet de kommer och så vidare. Den sortens ingrepp i företagens beslutanderätt står i strid med vår företagstradition och skulle bidra till att försämra företagsklimatet i Sverige. Vi har just nu annat att fokusera på. Det gäller att förbättra företagsklimatet och öka svenska företags lönsamhet och konkurrenskraft, inte att sitta i riksdagen och besluta hur bolagsstyrelserna ska vara sammansatta.

Kvotering har prövats i Norge, och därmed kan vi inte påstå att det är felaktigt. Jag hör inte till dem som anser att vi helt ska avfärda tanken. Det skadar inte att frågan diskuteras i riksdagen så att vi sätter lite press på den. Det är börsbolagen, deras ägare och bolagsstämmor, som har att se till bolagens och aktieägarnas bästa. Det är de som har bollen. Vill de

ta till sig goda exempel och se till att lönsamheten i deras företag förbättras genom en jämnare könsfördelning har de chansen nu.

Prot. 2011/12:61
25 januari

Associationsrätt

Anf. 151 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Jag har, precis som många andra, valt att fokusera på könsfördelning i bolagsstyrelser med mera.

Jag vill börja med att säga att vi kvinnor inte behöver positiv särbehandling genom kvotering. Vi behöver inte redan som små höra att vi är offer för en samhällsstruktur som vi själva inte kan påverka. Vill vi uppnå riktig jämställdhet måste flickor och unga kvinnor redan från början få veta att de duger, att de är kompetenta och starka nog att ta ansvar för sitt eget liv. Vi måste sluta att se kvinnan som svag och oförmögen att vara självständig och drivande.

Herr talman! Kvinnors representation i bolagsstyrelser har blivit något bättre, men den är långt ifrån bra. Dock är det både min och mitt partis åsikt att kvotering är fel väg att gå. Än mindre bör det lagstiftas om det. Om vi vill stå upp för rättvisa och likabehandling innebär varje avsteg att vi lägger grund för en ny orättvisa och att vi frångår principen om lika rättigheter för alla.

Om vi definierar ordet ”jämställdhet” som lika rättigheter och skyldigheter för män och kvinnor, hur kan då kvotering bli rätt? Att diskriminera positivt innebär också att diskriminera någon annan negativt. Särbehandling och olika spelregler har aldrig skapat rättvisa, snarare tvärtom. Kvotering riskerar således att bli något kontraproduktivt. Kvotering kan också leda till minskat inflytande och minskad trovärdighet för kvinnor. Den förringar och misstänkliggör dessutom kvinnors kompetens.

Jag menar att kvotering innebär att människor kollektiviseras och ges egenskaper utifrån kön i stället för att man ser varje människa som en egen individ. Kvotering är för mig konstlat, orättvist och diskriminerande. Jag ställer inte upp på den kvinnosyn som jag menar att kvotering ger uttryck för och som säger att kvinnor är svaga och inte kan ta ansvar för sina egna liv, att vi är så svaga att vi behöver samhällets hjälp för att lyckas göra karriär. Som ordförande för Sverigedemokraternas kvinnoförbund står jag upp för att den bästa jämställdhetspolitiken är den som river hinder och som inte ägnar sig åt social ingenjörskonst.

Med risk för att låta lite oseriös måste jag säga att debatten känns lite som programmet *Hiphipps* sketch *Dagens i-landsproblem*. Här står vi och diskuterar kvinnors plats i styrelser som om det vore den viktigaste frågan för kvinnor och kvinnors största problem. Hur många kvinnor tror ni egentligen anser att detta är det största problem vi har?

Herr talman! I dagarna har det uppmärksammats att det var tio år sedan Fadime mördades och begreppet ”hederskultur” blev allmänt känt. Det är för mig och många andra kvinnor en mycket viktigare fråga. Men detta verkar det inte finnas någon vilja att debattera, förmodligen därför att det är en mycket känsligare fråga och dessutom lite obekvämt. Det är till och med så att vissa partier inte ens vill använda sig av ordet ”hedersvåld”.

Nu menar jag naturligtvis inte att vi ska stå här och debattera hedersvåld i samband med könsfördelning av styrelser. Det jag vill ha sagt är att jag tycker att fokus hamnar fel när vi pratar om jämställdhet.

Herr talman! Jag yrkar från Sverigedemokraternas sida bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. Jag menar att en bättre åtgärd är att stärka kvinnors självförtroende, så att fler kvinnor vågar tacka ja till att sitta i bolagsstyrelser.

Anf. 152 HANNAH BERGSTEDT (S) replik:

Herr talman! Jag har egentligen bara en fråga till Carina Herrstedt och Sverigedemokraterna. Anser ni att kvinnor har samma möjligheter som män? Om inte, vad är det i så fall som frånhåller kvinnor från att ha samma positioner i bolagsstyrelser?

Anf. 153 CARINA HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Till viss del anser jag att kvinnor har samma möjligheter. Man har kanske inte samma chans, men man har samma möjlighet att ta sig in och söka platser i styrelser.

Det som kanske gör att man inte får den möjligheten menar jag handlar om att det behövs en attitydförändring i samhället i stället. Vi måste visa att det är okej för kvinnor att satsa på en karriär och att sticka ut och tuffa till sig lite. Det krävs en attitydförändring i samhället.

Anf. 154 HANNAH BERGSTEDT (S) replik:

Herr talman! Om jag tolkar Carina Herrstedt rätt är det brist på tuffhet och kompetens som gör att kvinnor inte tar plats i beslutsfattande positioner. Då är det särskilt intressant att konstatera att det är 18 män och 2 kvinnor i Sverigedemokraternas riksdagsgrupp. Är orsaken att det finns en struktur även i ert parti som gör att det inte är tillräckligt tuffa eller kompetenta kvinnor?

Anf. 155 CARINA HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Inte någonstans har jag pratat om att det skulle handla om kompetens. Jag menar inte att kvinnor besitter sämre kompetens. Vi har precis samma kompetens, men det har inte varit lika legitimt i samhället att en kvinna väljer att skaffa sig en karriär. Det finns gamla strukturer i samhället som innebär att kvinnan ska vara hemma och ta hand om barnen. Jag tror att vi måste ändra den strukturen i stället.

Ja, Hannah Bergstedt, att vi inte har så många kvinnor i Sverigedemokraternas riksdagsgrupp är kanske till viss del en följd av att det inte finns tillräckligt tuffa kvinnor; det krävs att man är ganska tuff med tanke på det man får utstå där. Men samtidigt har vi fördubblat antalet kvinnor i partistyrelsen och så vidare. Även vi är på gång där.

Anf. 156 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Associationsrätten är den legala grunden för ett organiserat, transparent och effektivt sätt att ge möjlighet för människor att samarbeta om olika saker: starta daghem, göra gemensamma inköp, hjälpa varandra eller till och med bygga en bilfabrik. Olika associationsrättsliga former har olika syften. Det är vi politiker som ger ramverket. De principer som är viktiga är äganderätten, transparensen och risktagandet.

Det är egentligen inte speciellt mycket diskussioner kring dessa frågor, möjligtvis lite grann om äganderätten. Det är viktiga frågor hur vi ska organisera oss och vilka typer av associationsrättsliga former som vi behöver i vårt land. I Europa finns det ett antal olika former. Ekonomiska föreningar finns det en motion om. Det är intressant att se att det också finns en utredning som kommer att titta på förhållandet mellan aktiebolag och ekonomiska föreningar. Att ha ett vinstdrivande aktiebolag är inte nödvändigt. Därför behövs kanske en utredning som klargör det. Det ser vi fram emot.

Låt mig prata lite grann om franchising. Franchising är en avtalsform där en franchisegivare lägger fram ett förslag till en franchisetagare. Syftet med lagstiftningen är att man ska ha en klarhet och öppenhet innan man går in i det hela. Därför tycker jag liksom mina kolleger på allianssidan att den motion som återkommer rätt ofta från Socialdemokraterna är lite oklar och egentligen ganska onödig. Man vet vad man går in i. Man kan alltid tacka nej till ett avtal. Det går alltid att skaffa sig juridisk kompetens för hur man ska hantera det hela och vad man går in i.

Vid sidan om avtalet har vi en civilrättslig lagstiftning när det gäller avtalsrätt och köprätt. Den gäller utanpå det här, varför vi menar på att det inte är nödvändigt att stärka franchisetagarna. Vi har den lagstiftning som behövs. Ett förbud mot oskäligen avtalsvillkor finns i 36 § i avtalslagen. Det är ingenting nytt.

Alla dessa saker finns i avtalet. Transparensen ska vara god. Är den inte det finns den etiska nämnden att gå till. Antalet fall där är väldigt litet. Finessen med den etiska nämnden är att ärendet kan publiceras efter utslag. Det gör att det blir en väldig badwill för franchisegivaren om denne hamnar där.

Vi menar att detta är en lagstiftning som finns, är till fyllest och fungerar väl.

Herr talman! Jag kan inte underlåta att nämna kvotering till bolagsstyrelser. Givetvis måste vi se till människan och dess kompetens, kunskap och så vidare. Där skiljer sig män och kvinnor inte åt. På basis av detta menar jag att det inte hade skadat om vi hade haft fler kvinnor i bolagsstyrelser. Jag tror att den kompetensen väl hade tagits till vara. Genom utvecklingen i samhället ser vi också att vi får mer och mer kompetenta kvinnor. De är och kommer säkert att bli attraktiva för de bolagsstyrelser som finns.

Däremot menar jag att det inte ska behövas någon kvotering. Kvotering är att lägga sig i äganderätten och att ta bort ansvaret från bolagsstyrelsen. När det gäller ansvaret vill jag också påpeka att om man sitter i en bolagsstyrelse har man ett straffrättsligt ansvar. Det kan bli riktigt illa. Bli man inkvoterad är det kanske inte givet att man har den kunskapen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 februari.)

19 § Fastighetsrätt

Föredrogs

Fastighetsrätt

Anf. 157 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 som gäller förköpslagen som avskaffades 2010. Denna lag gav kommunerna förköpsrätt vid försäljning av vissa fastigheter. Lagen gav även kommunerna det de behövde för nyexploatering eller större genomgripande förändringar när det gällde till exempel äldre bebyggelseområden. Detta var för att kunna skapa förutsättningar för att utveckla bostadsområden runt om i kommunerna.

Regeringen menade att den här lagen har spelat ut sin roll som medel för kommunerna i den här planeringen. Under remissförfarandet inför borttagandet av lagen ansåg Boverket och många av våra kommuner runt om i landet i sina remissvar att lagen behövs och borde få vara kvar. Många av dem förordade i sina remissvar att man i stället borde se över lagen och göra förenklingar i den, därför att man tror att lagen kommer att behöva användas ännu mer i framtiden. Men så blev det alltså inte, utan lagen togs bort i april 2010.

Vi socialdemokrater delar naturligtvis inte heller regeringens uppfattning och syn på det här. Vi menar också att lagen skulle fylla sin funktion för kommunernas bästa för att ge kommunerna möjlighet att styra och planera bebyggelseutvecklingen och göra långsiktiga planer. Vi tror till och med att lagen har stor betydelse för kommunernas möjlighet att ta sitt lagstadgade ansvar när det gäller bostadsförsörjningen. Än större betydelse tror vi att den skulle ha i framtiden.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde 2006 har stora delar av bostadspolitiken avpolitiserats. I stället har många delar överlåtits till den privata marknaden att sköta. Det här har resulterat i extremt låga siffror för nybyggande av bostäder, kanske framför allt för hyresrätter. Det i sin tur innebär att kommunerna får allt svårare att kunna ta ansvar för bostadsförsörjningen.

I ungefär hälften av Sveriges kommuner säger man att man har bostadsbrist av olika slag. I vissa kommuner har man brist på studentbostäder. I andra har man brist på små lägenheter för unga eller äldre. Många kommuner säger att de har en generell brist på bostäder.

Vi socialdemokrater menar att Sverige inte kan fortsätta denna nedmontering av den del av välfärden som kanske är den viktigaste, det vill säga rätten till ett eget hem. Det går inte att försvara det som sker nu. Människors möjligheter till utbildning och arbete runt om i landet minskar för varje dag i takt med att bostadsbristen ökar. Det är svårt att finna en bostad, särskilt i storstadsregionerna.

Om vi ska kunna råda bot på det här menar vi att kommunerna ute i landet måste få fler verktyg att använda i sin samhällsplanering. Man måste ge dem möjlighet att planera på lång sikt. Att då kunna återinföra en form av förköpslag skulle underlätta för frivilliga avtal om fastighetsköp. Det skulle bli enklare och lättare, och det skulle bli ett bra komplement till den lagstiftning som redan finns, till exempel expropriationslagen.

Det här skulle innebära, menar vi, en snabbare handläggning. Det skulle kunna bli billigare och skapa mindre administration. På så sätt

skulle de här frågorna kunna lösas snabbare. Konsekvensen av det blir att kommunerna enklare kan göra sin långsiktiga planering när det gäller bostäder och samhälle över huvud taget.

Därför, herr talman, vill vi socialdemokrater att man sätter i gång ett arbete med att se över vilka förutsättningar som finns för att skapa en ny, modern och enklare lagstiftning som ger kommunerna möjlighet till förköp av fastigheter i vissa lägen. Det skulle ge kommunerna ytterligare ett bra verktyg för sin framförhållning.

Anf. 158 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Först av allt vill jag ta upp att vid justering av detta betänkande blev det en miss som jag nu rättar till och yrkar bifall till reservation 1.

I dagens Sverige när många människor saknar ett eget boende, när ungdomar inte kan flytta hemifrån på grund av att det inte finns några hyresrätter att tillgå i många kommuner, för det är ju inte givet att alla kan eller vill köpa en bostadsrätt, då väljer regeringen att försvåra för denna grupp ännu mer genom att upphäva förköpslagen med en simpel motivering att den har spelat ut sin roll.

Vänsterpartiet delar inte den åsikten, utan vi menar att lagen fyllde en funktion för kommunernas möjlighet att planera och styra bebyggelseutvecklingen. Borttagandet av lagen har i vissa kommuner försvårat otroligt mycket för ett ökat bostadsbyggande, vilket drabbar och slår hårt specifikt mot bostadslösa och ungdomar.

Till detta kommer också Alliansens motto om arbetslinjen. Jo, jag tackar! Men att inte bygga bostäder skapar inga fler jobb, och det skapar definitivt ingen trygghet för den som i dag saknar en bostad. Det skapar oro, och det skapar utanförskap, för arbete och bostad är grunden till att kunna känna sig delaktig i ett samhälle. Det brukar företrädarna för högeralliansen också anse, men då har ni inte menat ett ord av vad ni har sagt, för ni håller ju på att radera det ena efter det andra.

Som regeringen agerade när de bara tog bort lagen är inte ansvarsfull politik. Kommunerna behöver nämligen redskap för att kunna uppfylla sitt ansvar när det gäller bostadsförsörjningen. Ett redskap kan vara förköpslagen. Då ges kommunerna möjlighet att förköpa mark, vilket i sin tur medför att kommunansvariga kan genomföra realistiska samhällsplaneringar som gynnar bostadsproduktionen. Inte minst gynnar det människorna.

Vänsterpartiet anser att beslutet bör rivas upp, göras om och göras rätt. Utred frågan om hur vi kan förbättra en förköpslag och förenkla den i samma veva så att det blir ett redskap för kommunerna inför planering och bostadsbyggande!

Herr talman! Nu hoppar jag över till fastighetsmäklarnas roll. Den har jag debatterat tidigare i denna kammare, men utan något positivt resultat. Övriga riksdagspartier i denna kammare röstade ned vårt förslag om en översyn av fastighetsmäklarens roll. Vänsterpartiet står dock inte ensamt när det gäller synen på mäklarnas roll. När propositionen om detta var ute på remiss under hösten 2010 var det många som tog upp och delade Vänsterpartiets syn på mäklarens roll som opartisk och oberoende mellanperson. Samma åsikt hade man när det gäller att säljaren och köparen har olika intressen. Det är en näst intill omöjlig situation för en mäklare

att vara neutral och objektiv, och den som drar det kortaste strået i denna luddiga och förvillande opartiskhet är alltid köparen.

Herr talman! Vänsterpartiet anser att remissvaren från Kungliga Tekniska Högskolan och bostadsrättsorganisationen SCB med flera hade starka, bärande argument i frågan om mäklarens opartiskhet. Vi anser att ett tydligt partsförhållande skulle ge alla inblandade en realistisk uppfattning om vad fastighetsförmedling innebär, vilket i sin tur skulle leda till en klarare och tydligare bild och ett bättre utgångsläge för hur parterna ska agera. Det skulle kort och gott ge ett tydligare partsförhållande. Det skulle med all sannolikhet gynna konsumentintresset, men också stärka mäklarens yrkesetiska status.

Vänsterpartiet anser att en utredning bör tillsättas och se över bland annat de punkter jag har tagit upp i mitt anförande här. Jag passar på att yrka bifall till reservation 2 i detta betänkande.

Anf. 159 EVA BENGTSON SKOGBERG (M):

Herr talman! I betänkande CU9 behandlas motioner som har väckts i fastighetsrättsliga frågor. Många är återkommande från tidigare år, en del rör frågor som nyligen har fått ny lagstiftning och några frågor är under utredning. Alla motioner avstyrks därför, och jag vill redan nu, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi inom Alliansen har delat upp de olika rubrikerna mellan oss, och det föll tyvärr inte på min lott att bemöta vare sig Katarina Köhler eller Marianne Berg. Jag kommer att hålla mig till punkterna 2 och 6.

Jag börjar med störningsservitut. Det är i den kommunala samhällsplaneringen viktigt att ha en klok markanvändning som tar hänsyn till hälsa, trygghet och miljö. Vilka störningar ska tålas av närboende? Det händer ofta att nya grannar klagar på redan befintliga anläggningar, till exempel idrottsplatser, ridhus och djurstallar. Nyinflyttade ska inte kunna ställa krav på att sådana verksamheter måste flytta. Detta leder i förlängningen till att byggförbud införs inom visst avstånd från verksamheter som orsakar olika störningar, buller eller lukt. Det medför i sin tur att andra, som inte störs av sådan verksamhet, inte får bygglov. Trafikbuller och luftkvalitet motverkar också önskad förtätning i stadsmiljöer.

I flera motioner föreslås en möjlighet att belasta fastigheter som ligger inom gränsen med en bullerstörning. Man vill kunna friskriva både den störande verksamheten och kommunen från ansvar gällande buller, och undantag bör kunna prövas för dem som vill etablera en verksamhet inom bullerzonen vid exempelvis ett skjutfält. Det är en inskrivning som då givetvis ska följa fastigheten.

Reglerna i plan- och bygglagens grundläggande bestämmelser ger kommunerna ganska vida möjligheter till olika ställningstaganden i in-tressekonflikter. Men utskottet anser inte att det finns skäl att ta initiativ till vidare överväganden då de gränser som sätts för buller i första hand syftar till att boende inte ska utsättas för hälsoskadliga störningar. Vi fortsätter emellertid att följa problematikens olika infallsvinklar, särskilt när det gäller byggnation kring flygplatser och militära övningsfält.

Jag går nu över till att tala om jordförvärv. I början av 1900-talet inskränktes juridiska personers möjlighet att förvärva jord- och skogsbruksfastigheter. Det gjordes för att förhindra att stora skogsbolag köpte upp privatpersoners skogsmark. Vid den omfattande avregleringen 1991

berördes inte juridiska personer. Det ansågs viktigt att balansen mellan olika ägarkategorier behölls.

Motionären i frågan föreslår ändringar i jordförvärvslagens begränsningar av juridiska personers rätt att förvärva jord- och skogsbruksfastigheter. Liknande motioner har behandlats flera gånger sedan den senaste större förändringen av jordförvärvslagen kom 2005. De huvudsakliga ändringarna då var bestämmelserna om tillstånd vid förvärv av lantbruksegendom i glesbygd och bestämmelserna om juridiska personers förvärv av lantbruksegendom.

Vid de senaste behandlingarna har utskottet ansett att det var för tidigt att överväga förändringar i lagstiftningen. Så blev beslutet även nu, men vi anser att en översyn bör göras inom en snar framtid för att se om möjligheter finns för juridiska personer att förvärva familj jordbruk. Att driva dessa i aktiebolagsform skulle underlätta både driften och generationsväxlingar.

Slutligen, herr talman, ser jag att jag hinner beröra även fastighetsinformationen. Lantmäteriets e-tjänst ska utvecklas, tycker motionären. Med e-tjänsten kan fastighetsägare kostnadsfritt få information om ägarförhållanden, inteckningar och taxeringsvärde liksom bestämmelser för markanvändning och servitut som berör fastigheten. Där finns också länkar till detaljerade akter som visar areal, lagfarter, inskrivningar och mycket annat.

För att skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning beslutade regeringen 2009 att inrätta en delegation för e-förvaltning som årligen ska lämna delrapporter och slutrapport vid slutet av 2014. Det pågår alltså ett omfattande arbete för att hela tiden utveckla e-förvaltningen. Riksdagen bör därför avvakta denna slutrapport.

Anf. 160 JAN ERTSBORN (FP):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på samtliga reservationer i betänkandet.

Jag tänkte inleda med att säga några ord om tomträttsinstitutet, som infördes i början av 1900-talet och som framför allt skapade mängder med tomträtter mellan 1940 och 1960. Det var ett bostadspolitiskt instrument som gjorde det möjligt för i stort sett varje familj att bygga sig en villa eftersom man slapp köpa tomten och därmed kostnaden för denna. På den tiden sattes tomträttsavgälderna också till mycket låga belopp.

Sedan dess har fastighetsförvaltningen och markvärdena förändrats mycket. Tomträttsavgälderna har blivit ett mycket stort problem för många tomträttsinnehavare. Det finns exempel där man från ett år till ett annat har fått en höjd tomträttsavgäld från 5 000 kronor per år till 50 000 kronor per år. Det är förhoppningsvis det mest skrämmande exemplet. I dag finns det ungefär 50 000 tomträtter i Sverige. För 20 år sedan fanns det ca 90 000. Detta beror i sin tur på att många kommuner har låtit vilägarna köpa in sina tomter.

Nu har regeringen tillsatt en utredning för översyn av tomträttsinstitutet. Det är oerhört glädjande. Utredningen ska inte bara titta på hur man ska fastställa tomträttsavgälden, utan den ska också titta på möjligheterna att lagstifta om eventuella friköp för dem som äger byggnaderna på mark

som är upplåten med tomträtt. Detta ställer vi oss bakom, och vi hoppas med tiden få se ett förslag på området.

Jag vill betona att den motion som vi från Folkpartiet har lämnat in och det som jag nu har sagt avser tomträtter där det finns en en- eller tvåfamiljsvilla. Det finns också tomträtter både för hyreshus och för kommersiella byggnader, men de omfattas inte alls av vare sig det jag har sagt eller av vår motion.

Låt mig säga lite om fastighetsmäklarens roll. Det är inte mer än något år sedan en ny lagstiftning trädde i kraft. Man gjorde på sedvanligt sätt i Sverige en omfattande utredning om fastighetsmäklarens ställning och vägde för- och nackdelar beträffande systemet att mäklaren är en opartisk mellanman. Det är en något annorlunda konstruktion, men vi har haft det så i Sverige så länge vi kan minnas, och det har fungerat.

Det finns skäl för en annan modell. Då blir dock fastighetsmäklaren ombud för säljaren, och köparen lämnas därhän. Även om köparen har möjlighet att skaffa sig ett eget ombud är det inte säkert att köparen gör det. Då uppstår med en gång en obalans i dessa viktiga frågor om köp och försäljning av villafastigheter.

De överväganden som både utredningen och regeringen gjorde och som riksdagen ställde sig bakom visade tydligt fördelarna med att fortsätta med systemet med mäklaren som en opartisk mellanman. Det var ett bra alternativ som var väl värt att fortsätta med och fullfölja.

Man kan titta på hur det ser ut i mäklarkåren i dag. Det tyckte i alla fall jag var intressant. Vid årsskiftet fanns det 6 772 mäklare. För att anknyta till den tidigare debatten var 42,5 procent kvinnor. I åldersgruppen under 30 år var andelen kvinnor 61 procent.

Mot dessa 6 772 mäklare kom det in 306 anmälningar till Fastighetsmäklarnämnden om att mäklare inte skött sitt uppdrag. Av dessa anmälningar resulterade 87 i en varning till den aktuella mäklaren. 87 av 6 772 mäklare varnades. Det är ett bra bevis på att vi har ett system som fungerar med en tillfredsställande tillsyn från Fastighetsmäklarnämnden, som i fortsättningen ska heta Fastighetsmäklarinspektionen. Jag ser inte att det finns någon anledning att ifrågasätta vare sig mäklarens roll som opartisk mellanman eller mäklarens utbildning. Därför yrkar vi avslag på de motionerna.

Anf. 161 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer. Jag kommer i huvudsak att koncentrera mig på frågan om förköpslagens återinförande.

Jag inser att det åtminstone i teorin har funnits en möjlighet för kommuner att bedriva vad vi kallar för en aktiv markpolitik genom att använda skattemedel för att förse sig med markområden för olika ändamål. Det kan handla om att hålla på marken tills en möjlighet ges för ett markbyte med ett privat byggbolag, att bebygga den själv med förskolor, äldreboenden, idrottsplatser eller andra anordningar för kommunal verksamhet, att göra verksamhetsområden, till exempel områden för företag, eller att sälja den vidare till privata eller allmännyttiga bostadsföretag som en markanvisning.

Det skulle vi kunna kalla för en aktiv markpolitik. Eftersom jag har jobbat med kommunpolitik ganska länge har jag själv varit med och fört

in detta i otaliga kommunala handlingsprogram för Centerpartiet som ett förslag på hur man åstadkommer en ökad samhällsbyggnad.

Sedan snart två år är denna lag borta. Trots att jag så sent som i går, när jag förberedde mig för detta anförande, googlade på ordet förköpsrätt hittade jag inga träffar daterade senare än våren 2010, det vill säga i den vevan som lagen om förköpsrätt slutade att gälla.

Det var nog så det förhöll sig. Det var en bra lag som gav kommuner långtgående rättigheter men som få utnyttjade och ingen saknar. Det är svårt att hitta belägg för att den har bidragit till tillkomsten av några bostäder över huvud taget. Rätta mig gärna om jag har fel.

Att som Katarina Köhler och Marianne Berg påstå att förköpslagen är en förutsättning för byggandet i Sverige är att tillmäta den större betydelse än den förtjänar.

Regeringen ansåg att byråkratin i lagen översteg nyttan. Dessutom försvårade förköpslagen avsevärt helt vanliga markaffärer som inte över huvud taget behövde vara föremål för ett allmänintresse. Det skapade en osäkerhet hos säljare och köpare samtidigt som det blev en ganska stor arbetsbörda för kommunernas exploateringsavdelningar när de skulle bereda underlag för självklara kommunala beslut att inte utnyttja förköpsrätten. Det vanligaste är ju att företag och privatpersoner handlar med mark och bebygger den och på det sättet bidrar till bostadsförsörjningen.

Jag har svårt att se att vi i Sverige 2012 skulle återinföra en ordning där det allmänna, kommunerna, använder skattebetalarnas pengar för att ge sig in på fastighetsmarknaden och spekulera i kommande markanvändning och exploatering. Jag ser hellre att kommunerna använder det utrymme som plan- och bygglagen ger för att förmå markägare och exploatörer att se till att bostadsbyggandet är i linje med efterfrågan och behovet i den egna kommunen och att de allmännyttiga bostadsföretagen används på sådant sätt att de kan agera på en fri marknad som byggare och förvaltare av såväl nyproducerat som befintligt bestånd – och det sista är inte minst viktigt.

De flesta kommuner är nog tacksamma över att få lägga kraften på det man har och inte ständigt behöva fundera över möjligheten att skaffa sig mera.

Förköpslagen är borta. Länge leve en aktiv kommunal bostads- och samhällsbyggnad! Vi i riksdagen ska hålla vår klåfingrighet så långt borta från detta som möjligt och se till att kommuner, byggföretag, markägare och fastighetsägare får långsiktigt hållbara förutsättningar att verka för ett bättre och mer effektivt bostadsbyggande.

Herr talman! Mina partikamrater Anders Åkesson och Kenneth Johansson har för andra året motionerat om expropriationsersättningar. Jag bifaller något motvilligt förslaget att avslå motionen och låter mig nöjas med att nya regler ger högre ersättningar för markägare vid expropriation. 25 procent över marknadsvärdet är inte så tokigt. Dessutom ligger det i ambitionens riktning att även kunna reglera ersättning som påverkats av lönsamheten i den verksamhet som har dragit fördel av expropriationen. När man talar om vinster i detta sammanhang reses självklart frågan om variabeln också ska påverkas av förluster i verksamheten. Detta lär vi få återkomma till.

Vad motionärerna egentligen skjuter in sig på är den samverkande effekten av flera intrång, det vill säga när ledningarna för vatten och avlopp, el, bredband etcetera inte samförläggs utan vart och ett av intrången ersätts för sig enligt i och för sig marknadsmässiga principer men där den sammantagna effekten av flera intrång blir att fastigheten helt eller till stor del förlorar sitt brukningsvärde.

Herr talman! Detta kunde ha kommenterats bättre, men jag utgår från att motionärerna återkommer i frågan och att det också blir belyst i kommande utredningar.

Anf. 162 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att du är oförsiktig med vad du säger, Ola. I ditt anförande låter det som att kommuner köper upp mark för skattepengar. Det låter vidlyftigt och oansvarigt.

Jag vill påstå att du inte riktigt har läst in dig på lagen.

Det är tydligt att det finns ett antal punkter som gör att kommuner har möjlighet till förtur för att köpa mark vid försäljning. Det är inte något tvångsförfarande. När mark ska försäljas har kommunerna i vissa fall rätt till förtur för köpet. Det måste klargöras. I den gamla lagstiftningen anger man skäl som framtida utveckling för tätbebyggelse, att egendomar behöver rustas upp, bostadsförsörjning och sådant. Det var alltså villkorat.

När du pratar som du gör om skattemedel och hur vi slarvar med dem känns det som en fortsättning av privatiseringen av det som förut var ett viktigt politiskt område. Nu tar man bort alla möjligheter att bedriva politik när det gäller bostadsförsörjning och bostadsbyggande. Av det du säger tycks detta innebära en fortsättning av det. Har jag uppfattat det rätt?

Anf. 163 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Katarina Köhler måste inse att kommunen inte förfogar över några andra pengar än skattepengar.

Med den tillmätelse ni ger förköpslagen får man intrycket att det här är en verksamhet som kommunerna har ägnat sig åt väldigt mycket. Sanningen är att man inte har gjort det. Det är därför förköpslagen har avskaffats. Ett köp av mark, även om det handlar om en mindre summa pengar, förutsätter att kommunen har planer och kapacitet att förädla marken på ett eller annat sätt. Jag gav tidigare några exempel. Man behöver inte förädla den själv. Man kan överlåta marken till någon annan. Man kan sälja den vidare och kanske göra sig en hacka på det.

Det är ett instrument som kommunerna fortfarande förfogar över genom plan- och bygglagen och det som vi kallar för planmonopolet, det vill säga att man kan se till att den mark som planläggs bebyggs på det sätt man önskar för att åstadkomma den utveckling och samhällsbyggnad som man anser sig behöva.

Det ni gör är egentligen att inskränka det kommunala självbestämmandet.

Anf. 164 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Herr talman! Vi tycker inte alls att det är fråga om det. Vi ser i dag vilka problem framför allt storstadsområdena har när det gäller att hitta mark att bebygga för att skapa fler bostäder i ett Sverige där de privata

företagen inte bygger i den omfattning vi vill, och när de bygger bygger de inte tillräckligt med hyresrätter. Vi pratar om att återinföra en lagstiftning som gör att kommunerna har möjlighet att ta del av mark för bostadsbyggande och för att förädla marken. Vi gör det i skenet av vad som händer i dag och av hur det ser ut på byggproduktionsområdet. Det här är verkligen att stämna för framtiden.

Det är nog riktigt att det inte är så många kommuner som har använt sig av lagen de senaste åren, men de som gjorde det hade behov av det och hade då lagen som skydd. Om vi återinför en sådan lagstiftning kommer kommuner, kanske framför allt i storstadsområden, att känna att man har ytterligare ett verktyg för en konstruktiv och långsiktig samhälls- och bostadsplanering.

Anf. 165 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Det råder olika förutsättningar i olika kommuner. I kommuner där priset på råmark är lågt är också den kommunala insatsen för att köpa mark låg. Om det handlar om storstadsområden kan vi verkligen snacka om att vi gräver djupa hål i kommunernas kassor när vi börjar handla med mark.

I mitt anförande bad jag om exempel på när förköpslagen på något sätt under senare år har bidragit till ett ökat bostadsbyggande någonstans. Jag fick inga sådana exempel – inte i det här replikskiftet heller. Jag fick snarare ett erkännande av att det inte har lett till så mycket mer bostadsbyggande än när privata företag köper och förädlar mark.

Anf. 166 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! För att komplettera bilden av förköpslagen kan jag säga att den alltid innebar en osäkerhet för köparen, vilket säkert förhindrade många affärer. Kommunerna står inte utan redskap i dag. De har ju expropriationslagen. Den finns om de skulle vilja använda den. Det är ytterligare två skäl till att inte återinföra lagen.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

I motionen om fideikommiss anser motionärerna att det ska avskaffas utan undantag. I dag finns det 30 fideikommiss i fast egendom, i lösöre och i ren penningfideikommiss. Fideikommissrätten är inte en rätt att fritt disponera egendom, utan en form av nyttjanderätt. Genom avvecklingslagen från 1963 avvecklas fideikommissinstitutet, och allmänna arvsregler införs när nuvarande innehavare avlider.

För nationen har fideikommissen spelat stor roll som lokala arbetsgivare, inte bara inom jord- och skogsbruket utan också inom gruvnäringen. De har haft en viktig roll som bärare av stora kulturhistoriska värden när det gäller att bevara värdefulla samlingar och visa vårt historiska arv. Tidigare socialdemokratiska regeringar har insett att detta var värdefullt.

Nu säger lagen att man kan förlänga fideikommiss om det finns speciella omständigheter. Det verkar som om motionärerna vill ta bort denna möjlighet. Det tycker inte jag. Det finns möjlighet att bevara dessa värden, och det är av nationellt intresse. I övrigt gäller det som lagen säger, att de avvecklas i behörig ordning.

Jag ska också säga något om historiska arrenden. Jag noterar att motionären finns här i salen. Motionen har varit uppe flera gånger. Man kan

notera att historiska arrenden är arrenden som har varit i samma familj sedan ungefär år 1900. Det är det enda kriteriet. Vi ser i dag en ganska stor strukturomvandling i det svenska jordbruket. De historiska arrendena blir färre och färre. Den problematik som finns i normala arrendeförhållanden finns också när det gäller historiska arrenden. Det finns goda relationer mellan jordägare när det gäller historiska arrenden. Det är den övervägande majoriteten.

Att frågan har blivit aktuell beror på att det finns ett fåtal ställen där historiska arrenden diskuteras. Det handlar om relationen mellan privata jordägare och arrendatorer. När det gäller relationen mellan kyrkan och staten finns inte den problematiken.

Vid Uppsala universitet är man inte alls inne på att förespråka någon friköpsrätt.

Samma sak gäller också Lunds stift som är en stor markägare. Där befarar man till och med att det skulle bli ett slag i luften eftersom markpriserna skulle bli mycket höga om man skulle införa friköpsrätt.

Lagstiftningsfrågan har utretts vid flera tillfällen. Ett förslag om lag om friköpsrätt fanns redan 1991 och utarbetades av 1990 års arrendekommitté. Regering och riksdag kom till slutsatsen att friköpsrätt inte var motiverad. Som skäl härför anfördes att lagändringen om stärkt arrendatorsställning och om friköpsrätt inte skulle tillgodose något allmänintresse. Vidare kom man också fram till att friköpsrätten inte skulle vara förenlig med egendomsskyddet i regeringsformen.

Däremot kan man göra en internationell betraktelse när det gäller detta och notera att många arrendatorer ute i Europa har fått överta gårdar. Det har skett i Frankrike efter revolutionen, och det har också skett i Tyskland och i Danmark och på flera andra ställen.

Det är intressant att ställa frågan: Varför har detta inte skett i Sverige? I forskning från bland annat Kungl. Skogs- och Lantbruksakademin har man noterat att relationen mellan jordägare och arrendatorer har varit betydligt bättre i Sverige och att det därför inte har funnits någon anledning att genomföra kraftiga jordreformer. Denna relation är någonting som vi ska vara stolta över.

Det är intressant att denna motion återkommer. Men nu har den varit uppe så många gånger att den väl egentligen är rätt överflödig.

Anf. 167 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Herr talman! Jag ska försöka fatta mig kort. Men jag måste få säga att jag tycker att ni är lite slarviga när ni beskriver dessa två lagstiftningar, förköpslagen och expropriationslagen. Det är just av det skälet som vi säger att en form av förköpslag borde finnas. Expropriationslagen är faktiskt en tvångslagstiftning, medan förköpslagen innebar att det var två parter som vid en försäljning kom överens om ett pris och att man gjorde upp om detta köp. Jag tycker därför att det är viktigt att ni inte blandar bort korten i er iver att få det att låta som att vi på något sätt vill slarva i väg kommuners pengar. Det är viktigt att se dessa skillnader.

När man i expropriationslagen talar om pengar handlar det om ett markvärde plus 25 procent. Det överklagas, och det tar lång tid. Det är mycket både administrativt arbete och överklaganden och så vidare. Enligt den gamla förköpslagen var det helt enkelt så att i vissa fall när en markägare ville sälja kunde kommunen gå in och säga att man ville köpa,

och då hade kommunen rätt att vara så att säga först. Men detta skedde genom frivilliga avtal. Detta är viktigt att komma ihåg.

Prot. 2011/12:61
25 januari

Fastighetsrätt

Anf. 168 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Herr talman! Vad som är frivilligt kan diskuteras och hur man ser på detta, och det är uppenbart att vi har olika syn på detta.

Om någon går in och tar över en egendom som någon annan har förväntat sig att få förvärva med stöd av lagen, är det inte tvång? Om Jan Ertsborn och jag ska köpa ett hus och du, Katarina Köhler kommer och säger att du vill ha det och tar det, och vi går miste om det med stöd av lagen, är det då inte tvång?

Jag är förvånad över att ni har denna gammalmodiga syn på äganderätten.

Anf. 169 KATARINA KÖHLER (S) replik:

Herr talman! Jag vidhåller min uppfattning. I remissvaren och i diskussionerna om borttagandet av förköpslagen var det många som påpekade det faktum att en förköpslag skulle innebära ytterligare ett verktyg för kommuner att kunna skapa en god samhällsplanering och ett bra bostadsbyggande. Man ansåg att man kan göra detta mycket enklare vid denna frivilliga försäljning och frivilliga överenskommelse om penningsummor och så vidare. Jag ser expropriationslagen som en helt annan lagstiftning och som en tvångslagstiftning.

Anf. 170 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Herr talman! Det är trots allt så att när man övertar någonting från någon annan utan dennes vilja och bryter ett avtal är det tvång. Jag tycker också att förköpslagen är obsolet. Den har inte använts. Varför skulle man återinföra någonting som inte fungerar?

Däremot är expropriationslagen effektiv. Den ger en kompensation – dessa 25 procent – för den tvångsåtgärd som man vidtar. Det är ganska rättvist, och det har utredningarna kommit fram till.

Anf. 171 CHRISTER ADELSBO (S):

Herr talman! I dag är Sverige ett av världens mest utvecklade länder när det gäller demokrati, jämställdhet, offentlig insyn och andra saker som vi förknippar med ett modernt samhälle.

Men man måste fråga sig: Är vi ett så modernt och demokratiskt land som vi tror när regler från 1700-talet ännu blockerar rätten till enskilt ägande för befolkningen i hela bygder?

Det är lika häpnadsväckande som oförståeligt. Det handlar om rätten, eller snarare avsaknaden av rätten, för jordbruksarrendatorer att friköpa de gårdar som de i generationer har bebyggt, bebott och brukat under adligt förmyndarskap.

Inget annat land i Europa har sedan demokratin infördes tillåtit fortsatt osjälvständighet för en jordbruksbefolkning under feodalt grundade ägarsystem.

Vad jag talar om är historiska arrenden med minst 100 år gamla arrenden som har gått i arv i generationer. Det handlar om mark som adel och storgodsägare aldrig själva har brukat. Arrendatorerna har själva fått

svara för investeringar och för hela riskkapitalet och därmed fått bära den totala företagsekonomiska risken för växtodling och djurhållning.

Herr talman! Henric Ankarcrona, som är ordförande i riddarhusdirektionen, uttalade för en tid sedan att ”fideikommissinnehavarna inte äger utan förvaltar från generation till generation”, vilket han menar inte framkommer i medierna. Det tror jag att han ska vara mycket tacksam över. Skulle medierna granska vad den så kallade förvaltningen innebär skulle de finna att den bygger på beskattningsrätt från 1600- och 1700-talet.

Det hela började med att staten för att förbättra sin svaga statskassa började sälja beskattningsrätter till adeln. Skatten och hyran som dessa bönder betalt till staten tillföll nu adeln. Men adeln såg sig samtidigt som ägare av jorden även om affären formellt sett hade gällt rätten att driva in skatt och hyra.

Detta faktum gör frälsebondefrågan särskilt pikant. De bönder som i dag brukar arrenden under fideikommissen kan vara ättlingar till statens tidiga bortbytingar – offren då staten lade ut skatteindrivning på adlig entreprenad.

Staten, regeringen och riksdagen vägrar att göra upp med sitt förflutna. Man har nöjt sig med att senkommet göra vissa förbättringar men inte vågat åtgärda grundproblemet.

Herr talman! Den 30 november 1989 tog riksdagen med stor majoritet beslut om att avskaffa denna orättvisa kvarleva. Detta var ett beslut som väckte förhoppningar inte minst hos den yngre generationen av arrendatorer.

1990 års arrendekommitté följde upp riksdagsbeslutet genom att enhälligt förorda en friköpslag som skulle omfatta bönder under adel, kyrkan, Domänverket samt universiteten.

Vad vi nu 22 år senare kan konstatera är att någon sådan, trots riksdagsbeslut och klara förord för friköpsrätt från Arrendekommittén, fortfarande inte har införts. Vi kan vidare konstatera att storbönder och adeln inte minst genom sin egen intresseförening Jordägareförbundet har lyckats med sitt lobbyarbete.

Den senaste statliga utredningen om historiska arrenden är från 2003. Där kom man fram till att det fanns spår av obalans, ojämn erfarenhet av tvister och ekonomisk ojämlikhet i fråga om att driva mål vidare till högre rättsinstanser. Trots detta kommer man fram till slutsatsen att man inte kan se att det finns ett allmänt intresse att en lag om friköp av historiska arrenden införs för det fåtal, och alltjämt minskande antal, individer som en friköpslag för historiska arrenden skulle beröra.

Utredningens slutsats är väldigt svår att förstå. Man säger i princip att de som drabbas är så få så att vi inte behöver göra något åt situationen. Skulle vi föra samma resonemang så fort det handlar om minoritetsgrupper undrar jag vad vi skulle få för samhälle.

Herr talman! Ett argument som ofta kommer fram i debatten är att Europarådskonventionen om de mänskliga fri- och rättigheterna skulle vara ett hinder. Jordägareförbundet brukar hävda att friköp skulle vara ett ingrepp i äganderätten, vilket inte får göras annat än i det allmännas intresse. Detta stämmer inte – det är snarare tvärtom.

Europeiska domstolen konstaterade i en dom bland annat följande: ”De nationella organen är principiellt bättre skickade än domstolen att

avgöra vad som skall anses vara i det allmännas intresse.” Det är alltså upp till riksdagen att pröva om det är ett angeläget allmänt intresse att lösa den fråga som har diskuterats och påtalats i över 300 år. I detta sammanhang kan vi konstatera att Danmark hade samma situation som vi, men de gjorde något åt detta 1919.

Man kan också konstatera att frågan inte anses särskilt viktig i utskottet. Det är inte mycket man har skrivit om detta ärende, men man har skrivit i sitt motiv till avslag på motionen att antalet historiska arrenden har minskat kraftigt sedan 1980-talet och att en del av minskningen beror på att arrendatorerna har fått friköpa sina arrendeställen.

Visst har det gjorts vissa frivilliga överenskommelser där arrendatorn getts rätten av stat och kyrka att köpa loss det land man brukat i århundraden, men kartläggningen visar att förhållandena är tvärtom för adel och storgodsägare. De medger i princip inga friköp. Eller som Carl af Petersens uttalade sig i Björn Af Kleens bok *Jorden de ärvde*: ”Vår grundprincip är att vi aldrig säljer mark.” Vi måste inse faktum – adeln och storbönderna har en grundprincip. Man säljer aldrig mark, och man avvecklar arrendatorer i allt snabbare takt.

Det vi kan se nu är att jordägare på flera håll har chockhöjt arrendavgifterna. Många jordägare försöker komma åt kontrollen av de stödrätter som tillhör brukarna. Banker har börjat kräva högre säkerhet för kredit eftersom människor inte äger sin egen fastighet. Att det råder obalans mellan adeln, storgodsägarna och arrendatorerna är det ingen tvekan om.

Ett fall från min egen kommun är ganska slående. Det handlar om en gård som familjen har arrenderat i nästan 200 år. De senaste 35 åren har greven inte satsat en enda krona, medan arrendatorerna har satsat miljonbelopp på bland annat en ny hölada, siltorn, maskinhall, värmesystem och en totalrenovering av bostadsenheten. Man har också röjt 60 000 kubikmeter sten så att åkrarna kan brukas. När man lyfte frågan om friköp sade – självklart – greven nej. Däremot ville han höja arrendet med 42 procent och tog 33 procent av EU-bidraget för biologisk mångfald.

Herr talman! Denna aggressiva attityd hos adeln och storgodsägarna är djupt oroande. Man har klart deklarerat att grundprincipen är att inte självmant bevilja några friköp. Vad vi mer och mer ser är i stället att man inte ens godkänner släktövertagande längre.

Jag kan inte påstå att jag är förvånad över att Moderaterna och i viss mån även Kristdemokraterna inte är särskilt intresserade av att fullfölja det förslag Sveriges riksdag antog 1989. De ställer sig självklart bakom adeln och storgodsägarna i denna fråga. Att Centern, Folkpartiet och framför allt oppositionspartierna inte har kraften att sätta sig in i denna fråga ordentligt och inte vågar driva den gör mig dock riktigt besviken.

Vi måste faktiskt vakna och börja reagera på det som håller på att ske. Det börjar hasta med att införa den historiska reformen om det ska finnas några kvar att rädda till enskilt ägande.

Detta är i allra högsta grad en klasskampsfråga. Vi pratar om Davids kamp mot Goliat, det vill säga den lilles kamp mot den store starke greven och storgodsherren. Jag önskar inget hellre än att denna historia får samma slut som just Davids kamp mot Goliat. Men då krävs det att vi i Sverige inför det man gjorde i Danmark 1919, det vill säga en laglig rätt till friköp av historiska arrenden. Att avskaffa de sista resterna av ett gammalt feudalt system borde vara en självklarhet.

Avslutningsvis vill jag bara säga att *Jorden de ärvde* av Björn af Kleen är någonting samtliga i detta utskott borde ta del av. Detsamma gäller Willands Arrendeförenings skrift om just frälsebönder. Jag tror att ni har fått den; de har skickat ut den.

Jag vet inte hur von Arnold uttryckte sig – att det inte behövdes en sådan här motion längre. Den behövs i allra högsta grad. Det är hög tid att vi gör någonting åt denna situation.

I detta anförande instämde Kerstin Engle (S).

Anf. 172 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Herr talman! Det är trots allt så, först och främst, att det var Laila Freivalds som socialdemokratisk minister som inte ville låta friköpslagstiftningen gå igenom. Jag tror också att det är väldigt viktigt att se hur den moderna arrendelagstiftningen fungerar. Den moderna arrendelagstiftningen innehåller syn, och den innehåller möjlighet för arrendatorn att få sina investeringar avräknade en tid efter att han eller hon slutar.

Det är också viktigt att se på fideikommissen som sådan. De äger inte sin jord, utan de förvaltar den bara. Det kommer med tiden att lösa sig på naturliga sätt även i Villands härad. Det kan väl vara en tröst för Christer Adelsbo att det är så.

Sedan kan man fråga sig: Hur många rör det sig om? Kan vi ha en speciallagstiftning som kan riskera att bli fälld i EU-domstolen för ett fåtal? Jag betvivlar detta. Vad säger Christer Adelsbo om det?

Anf. 173 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad att du begärde replik mot mig i denna fråga, Otto von Arnold, så att jag får chansen att prata ännu mer om detta.

Visst, det var Laila Freivalds; det vet jag också. Jag är inte mindre besviken på mitt eget parti i denna fråga. Det handlar om att man inte är tillräckligt insatt.

Du frågar: Hur många är det? Ja, det är klart – frågan har diskuterats oerhört länge, och de blir färre och färre. Men det beror mycket på att det är väldigt svårt för den yngre generationen att våga satsa på någonting som inte är deras eget. Vi har exempel också i Skåne där man faktiskt har sagt nej efter fyra generationer. När det skulle lämnas över till den femte generationen, som hade levt hela sitt liv för att ta över, sade greven nej. Han skulle nämligen bruka jorden själv.

När det gäller att förlora i EU-domstolen och så vidare hade man som sagt ett förslag, och man röstade för det i riksdagens kammare 1989 med stor majoritet. Det hade föregåtts av en stor utredning. Arrendekommittén tittade också på detta och var enhällig i sitt beslut om att detta med friköp skulle göras.

Vi vet att lobbygrupperna för Jordägareförbundet är mycket starkare än vad de små arrendeföreningsgrupperna är. De har varit mycket starkare. Det är dock helt orimligt att brukare sedan generationer, på självständiga gårdar som en gång i tiden hamnat under fideikommiss med flera historiskt betingade ägarkategorier, för all framtid ska vara fråntagna rätten att bli fria och kunna utveckla sina jordbruk. Anser du att detta är rimligt?

Anf. 174 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare är fideikommissen under avveckling. Det känner vi ju väl till. Det kommer då av naturliga skäl att lösa sig.

Sedan måste vi se det här som ett generellt problem. Vi kan inte bara titta på det enskilda fallet. Är det generaliserbart till Sverige, och krävs det en lagstiftning för detta? Mitt eget svar på frågan är nej, absolut inte, för i de allra flesta fall har de stora ägarna, som är kyrkan, staten och de privata, väldigt goda relationer till sina arrendatorer. Och det är många jordägare som själva är arrendatorer. Det har hänt väldigt mycket på det här området.

Vi får inte blanda bort korten i de här sammanhangen. Därför tror jag att det är väldigt viktigt att skilja ut den historiska biten och se detta företagande som viktigt på landsbygden. Det är inte produktivt att hålla på att träta om det här, utan vi ska se framåt på vad vi har för möjlighet att utveckla bra företag och ge detta som grund. Är det inte det, Christer Adelsbo, som är det viktiga? Att gräva ned sig i gamla relationer för inte den svenska jordbruksnäringen framåt, inte ens i Villands härad.

Anf. 175 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Herr talman! Att gräva ned sig i det gamla – Otto von Arnold talar så klart i egen sak i den här frågan.

Den här skriften är ett jättebra exempel, och jag tror att ni har fått den skickad till er. Där tar Willands Arrendeförening upp vad som egentligen har hänt under alla år. Visst förekommer det bra förhållanden, men det är långt ifrån så på alla håll.

Du pratar om fideikommissens avveckling. Det har ju inte med historiska arrenden att göra. Egentligen kan man fråga sig om det verkligen är en förbättring för arrendatorerna, eftersom det helt plötsligt blir ett ägande. Nu äger man det inte, utan det är fideikommissen som äger det. Nu blir det ett privat ägande, men det är fortfarande samma problem med historiska arrenden. Vi pratar alltså om jord som man aldrig själv har brukat. Man fick den på 1600- eller 1700-talet som en beskattningsrätt. Ofta har man inte ens lagt några av kronorna själv, utan det är jordbrukaren själv som har gjort alla investeringar och alla de insatser som behövs.

Som jag sade är jag besviken. Jag kan förstå Moderaterna och till viss del Kristdemokraterna, men inte att mitt eget parti och alla oppositionspartierna och framför allt Centern i denna fråga alltid tar parti för adeln och storgodsägarna i stället för att se till den lille bonden, vilken situation man har och vad man har för förutsättningar när man lever som frälsebonde.

Detta är något gammalt historiskt som det egentligen är en skam att vi har kvar. Så länge som jag är i riksdagen kan du tycka vad du vill, att det är överflödigt och så vidare, men jag kommer att strida mot det här, för jag tycker att det är någonting som det är otroligt att vi har kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 februari.)

20 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 25 januari

2011/12:201 Hjärtstopp

av *Björn Söder* (SD)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:202 Näringslivets förutsättningar i Västerbotten

av *Ibrahim Baylan* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2011/12:203 Ökade ekonomiska inkomstskillnader

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 31 januari.

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 25 januari

2011/12:318 Avstängning av gymnasieelever som missbrukar narkotika

av *Elin Lundgren* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2011/12:319 Banker, kontanter och kortavgifter

av *Hans Olsson* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

2011/12:320 Kvarckentrafiken

av *Ibrahim Baylan* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:321 Mänskliga fri- och rättigheter i den nya egyptiska konstitutionen

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2011/12:322 Statsrådet, finansmarknadskommittén och Runda-
bordsgruppen

av *Peter Persson* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

2011/12:323 Tillgång till receptbelagd medicin

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:324 Fjälljakten

av *Gunnar Sandberg* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2011/12:325 Älgförvaltningen

av *Gunnar Sandberg* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

Prot. 2011/12:61
25 januari

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 31 januari.

22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 25 januari

2011/12:295 FN:s tilläggsprotokoll till barnkonventionen

av *Carina Hägg* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2011/12:296 Akuta trafiksäkerhetsinsatser på E20

av *Anita Brodén* (FP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:297 Statens ansvar för industrihistoria

av *Penilla Gunther* (KD)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2011/12:298 Framtiden för barnkulturhuset Palatset

av *Mats Pertoft* (MP)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2011/12:300 Apoteksservice på landsbygden

av *Maria Stenberg* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:301 Framtiden för Saabmuseet i Trollhättan

av *Peter Johnsson* (S)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2011/12:302 Nationellt kompetenscentrum Anhöriga

av *Lena Hallengren* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2011/12:303 Akutgrupper mot rovdjursangrepp

av *Peter Hultqvist* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2011/12:306 Trafiksäkerhetsaspekter på försäljningen av Bilprovningen

av *Leif Pettersson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:307 Kontroll av avgasrening på fordon efter försäljningen av Bilprovningen

av *Leif Pettersson* (S)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:308 Möjlighet till besiktningssstatistik efter försäljningen av Bilprovningen

av *Leif Pettersson* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2011/12:310 Polisutbildningen

av *Elin Lundgren* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 31 januari.

23 § Kammaren åtskildes kl. 19.13.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 10 § anf. 36 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.00,

av tredje vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 101 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 18 § anf. 130 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Ledighet	1
3 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	1
4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
6 § Ändrad tillsyn över kreditvärderingsinstitut	2
Finansutskottets betänkande 2011/12:FiU13	2
Anf. 1 JÖRGEN ANDERSSON (M)	2
Anf. 2 ERIK ALMQVIST (SD)	3
Anf. 3 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik	3
Anf. 4 ERIK ALMQVIST (SD) replik	3
Anf. 5 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik	4
Anf. 6 ERIK ALMQVIST (SD) replik	4
(Beslut fattades under 16 §.)	5
7 § Riksrevisionens granskning av myndigheternas insatser för finansiell stabilitet	5
Finansutskottets betänkande 2011/12:FiU15	5
Anf. 7 ULLA ANDERSSON (V)	5
Anf. 8 JÖRGEN HELLMAN (S)	8
Anf. 9 ELISABETH SVANTESSON (M)	9
Anf. 10 ULLA ANDERSSON (V) replik	10
Anf. 11 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	11
Anf. 12 ULLA ANDERSSON (V) replik	12
Anf. 13 ELISABETH SVANTESSON (M) replik	12
(Beslut fattades under 16 §.)	13
8 § Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om gemensamma bestämmelser för övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigerig av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet	13
Finansutskottets utlåtande 2011/12:FiU33	13
Anf. 14 ULLA ANDERSSON (V)	13
Anf. 15 BO BERNHARDSSON (S)	15
Anf. 16 ULLA ANDERSSON (V) replik	17
Anf. 17 BO BERNHARDSSON (S) replik	18
Anf. 18 ULLA ANDERSSON (V) replik	18
Anf. 19 BO BERNHARDSSON (S) replik	19
Anf. 20 STAFFAN ANGER (M)	19
Anf. 21 BO BERNHARDSSON (S) replik	21
Anf. 22 STAFFAN ANGER (M) replik	21
Anf. 23 BO BERNHARDSSON (S) replik	21
Anf. 24 STAFFAN ANGER (M) replik	22
Anf. 25 ULLA ANDERSSON (V) replik	22
Anf. 26 STAFFAN ANGER (M) replik	22

Anf. 27 ULLA ANDERSSON (V) replik	23
Anf. 28 STAFFAN ANGER (M) replik	24
Överläggningen var härmed avslutad	24
(Beslut fattades under 16 §.)	24
9 § Viss tillsyn över personuppgiftsbehandling.....	24
Justitiekottets betänkande 2011/12:JuU16.....	24
(Beslut fattades under 16 §.)	24
10 § Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning	25
Justitiekottets betänkande 2011/12:JuU9.....	25
Anf. 29 LENA OLSSON (V)	25
Anf. 30 MATTIAS JONSSON (S).....	25
Anf. 31 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	26
Anf. 32 AGNETA BÖRJESSON (MP)	27
Anf. 33 JOHAN PEHRSON (FP)	28
Anf. 34 JOHAN LINANDER (C).....	30
Anf. 35 OTTO VON ARNOLD (KD)	31
Anf. 36 KENT EKEROTH (SD).....	32
(Beslut fattades under 16 §.)	32
11 § Fortsatt giltighet av de tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel	32
Justitiekottets betänkande 2011/12:JuU12.....	32
Anf. 37 KENT EKEROTH (SD).....	32
Anf. 38 ANTON ABELE (M).....	34
Anf. 39 KENT EKEROTH (SD) replik	35
Anf. 40 ANTON ABELE (M) replik	36
Anf. 41 KENT EKEROTH (SD) replik	36
Anf. 42 ANTON ABELE (M) replik	37
Anf. 43 ROGER HADDAD (FP).....	37
Anf. 44 KENT EKEROTH (SD) replik	38
Anf. 45 ROGER HADDAD (FP) replik.....	38
Anf. 46 KENT EKEROTH (SD) replik	38
Anf. 47 ROGER HADDAD (FP) replik.....	39
Anf. 48 JOHAN LINANDER (C).....	39
Anf. 49 KENT EKEROTH (SD) replik	41
Anf. 50 JOHAN LINANDER (C) replik.....	41
Anf. 51 KENT EKEROTH (SD) replik	42
Anf. 52 JOHAN LINANDER (C) replik.....	42
Anf. 53 OTTO VON ARNOLD (KD)	43
Anf. 54 MEHMET KAPLAN (MP).....	43
Anf. 55 JOHAN LINANDER (C) replik.....	44
Anf. 56 MEHMET KAPLAN (MP) replik.....	45
Anf. 57 JOHAN LINANDER (C) replik.....	45
Anf. 58 MEHMET KAPLAN (MP) replik.....	46
Anf. 59 OTTO VON ARNOLD (KD) replik	46
Anf. 60 MEHMET KAPLAN (MP) replik.....	47
Anf. 61 OTTO VON ARNOLD (KD) replik	47
Anf. 62 MEHMET KAPLAN (MP) replik.....	47

(Beslut fattades under 16 §.).....	48	Prot. 2011/12:61
12 § Organdonationsfrågor.....	48	25 januari
Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU9	48	
Anf. 63 ANNA ARLEKLO (S).....	48	
Anf. 64 HENRIK RIPA (M).....	50	
Anf. 65 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	51	
Anf. 66 ANDERS W JONSSON (C)	53	
Anf. 67 PER RAMHORN (SD)	54	
Anf. 68 EVA OLOFSSON (V).....	55	
Anf. 69 ROLAND UTBULT (KD).....	56	
Anf. 70 FINN BENGTTSSON (M).....	57	
Anf. 71 PENILLA GUNTHER (KD).....	59	
(Beslut fattades under 16 §.).....	60	
Ajournering.....	61	
Återupptagna förhandlingar	61	
13 § Aktuell debatt: Den ökande arbetslösheten.....	61	
Anf. 72 YLVA JOHANSSON (S).....	61	
Anf. 73 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	61	
Anf. 74 YLVA JOHANSSON (S).....	63	
Anf. 75 ESABELLE DINGIZIAN (MP).....	64	
Anf. 76 HANS BACKMAN (FP).....	66	
Anf. 77 ANNIKA QARLSSON (C).....	67	
Anf. 78 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	69	
Anf. 79 JOSEFIN BRINK (V)	70	
Anf. 80 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	72	
Anf. 81 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	74	
Anf. 82 YLVA JOHANSSON (S).....	75	
Anf. 83 ESABELLE DINGIZIAN (MP).....	76	
Anf. 84 HANS BACKMAN (FP).....	77	
Anf. 85 ANNIKA QARLSSON (C).....	78	
Anf. 86 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	79	
Anf. 87 JOSEFIN BRINK (V)	80	
Anf. 88 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	81	
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	82	
Anf. 90 YLVA JOHANSSON (S).....	82	
Anf. 91 ESABELLE DINGIZIAN (MP).....	83	
Anf. 92 HANS BACKMAN (FP).....	84	
Anf. 93 ANNIKA QARLSSON (C).....	84	
Anf. 94 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	85	
Anf. 95 JOSEFIN BRINK (V)	85	
Anf. 96 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	86	
Anf. 97 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	86	
14 § Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning	87	

Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU6	87
Anf. 98 TERES LINDBERG (S)	87
Anf. 99 MARGARETA B KJELLIN (M).....	88
Anf. 100 AGNETA LUTTROPP (MP).....	89
Anf. 101 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP).....	90
Anf. 102 ANDERS W JONSSON (C)	91
Anf. 103 EVA OLOFSSON (V)	92
Anf. 104 ROLAND UTBULT (KD).....	93
(Beslut fattades under 16 §.)	95
15 § Havsmiljö m.m.	95
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2011/12: MJU9	95
Anf. 105 JAN-OLOF LARSSON (S).....	95
Anf. 106 KEW NORDQVIST (MP)	97
Anf. 107 JOSEF FRANSSON (SD).....	99
Anf. 108 EMMA WALLRUP (V)	99
Anf. 109 LARS HJÄLMERED (M).....	100
Anf. 110 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	102
Anf. 111 LARS HJÄLMERED (M) replik	103
Anf. 112 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	103
Anf. 113 LARS HJÄLMERED (M) replik	104
(forts. 17 §).....	104
Ajournering	104
Återupptagna förhandlingar	104
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	105
FiU13 Ändrad tillsyn över kreditvärderingsinstitut.....	105
FiU15 Riksrevisionens granskning av myndigheternas insatser för finansiell stabilitet	105
FiU33 Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om gemensamma bestämmelser för övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigerig av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet	105
JuU16 Viss tillsyn över personuppgiftsbehandling	106
JuU9 Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning	106
JuU12 Fortsatt giltighet av de tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel.....	106
SoU9 Organdonationsfrågor	106
SoU6 Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning	106
17 § (forts. från 15 §) Havsmiljö m.m. (forts. MJU9)	107
Anf. 114 KEW NORDQVIST (MP) replik	107
Anf. 115 LARS HJÄLMERED (M) replik	107
Anf. 116 KEW NORDQVIST (MP) replik	107
Anf. 117 LARS HJÄLMERED (M) replik	107
Anf. 118 LARS TYSKLIND (FP)	108
Anf. 119 JAN-OLOF LARSSON (S) replik	110

Anf. 120 LARS TYSKLIND (FP) replik	111
Anf. 121 JAN-OLOF LARSSON (S) replik.....	111
Anf. 122 LARS TYSKLIND (FP) replik	112
Anf. 123 ROGER TIEFENSEE (C)	112
Anf. 124 KEW NORDQVIST (MP) replik	113
Anf. 125 ROGER TIEFENSEE (C) replik	113
Anf. 126 KEW NORDQVIST (MP) replik	114
Anf. 127 ROGER TIEFENSEE (C) replik	114
Anf. 128 OTTO VON ARNOLD (KD).....	114
(Beslut skulle fattas den 1 februari.).....	115
18 § Associationsrätt.....	115
Civilutskottets betänkande 2011/12:CU6	115
Anf. 129 HANNAH BERGSTEDT (S).....	115
Anf. 130 GUNVOR G ERICSON (MP).....	118
Anf. 131 MARIANNE BERG (V)	120
Anf. 132 MARGARETA CEDERFELT (M).....	122
Anf. 133 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	124
Anf. 134 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	124
Anf. 135 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	125
Anf. 136 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	125
Anf. 137 MARIANNE BERG (V) replik	125
Anf. 138 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	126
Anf. 139 MARIANNE BERG (V) replik	126
Anf. 140 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	126
Anf. 141 HANNAH BERGSTEDT (S) replik.....	126
Anf. 142 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	127
Anf. 143 HANNAH BERGSTEDT (S) replik.....	127
Anf. 144 MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	128
Anf. 145 JAN ERTSBORN (FP).....	128
Anf. 146 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	130
Anf. 147 JAN ERTSBORN (FP) replik	130
Anf. 148 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	130
Anf. 149 JAN ERTSBORN (FP) replik	131
Anf. 150 OLA JOHANSSON (C)	131
Anf. 151 CARINA HERRSTEDT (SD).....	133
Anf. 152 HANNAH BERGSTEDT (S) replik.....	134
Anf. 153 CARINA HERRSTEDT (SD) replik.....	134
Anf. 154 HANNAH BERGSTEDT (S) replik.....	134
Anf. 155 CARINA HERRSTEDT (SD) replik.....	134
Anf. 156 OTTO VON ARNOLD (KD).....	134
(Beslut skulle fattas den 1 februari.).....	135
19 § Fastighetsrätt.....	136
Civilutskottets betänkande 2011/12:CU9	136
Anf. 157 KATARINA KÖHLER (S)	136
Anf. 158 MARIANNE BERG (V)	137
Anf. 159 EVA BENGTSON SKOGSBERG (M).....	138
Anf. 160 JAN ERTSBORN (FP).....	139
Anf. 161 OLA JOHANSSON (C)	140

Anf. 162	KATARINA KÖHLER (S) replik.....	142
Anf. 163	OLA JOHANSSON (C) replik.....	142
Anf. 164	KATARINA KÖHLER (S) replik.....	143
Anf. 165	OLA JOHANSSON (C) replik.....	143
Anf. 166	OTTO VON ARNOLD (KD)	143
Anf. 167	KATARINA KÖHLER (S) replik.....	144
Anf. 168	OTTO VON ARNOLD (KD) replik	145
Anf. 169	KATARINA KÖHLER (S) replik.....	145
Anf. 170	OTTO VON ARNOLD (KD) replik	145
Anf. 171	CHRISTER AEDELSBO (S)	145
Anf. 172	OTTO VON ARNOLD (KD) replik	148
Anf. 173	CHRISTER AEDELSBO (S) replik.....	148
Anf. 174	OTTO VON ARNOLD (KD) replik	149
Anf. 175	CHRISTER AEDELSBO (S) replik.....	149
	(Beslut skulle fattas den 1 februari.)	150
20 §	Anmälan om interpellationer	150
21 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	150
22 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	151
23 §	Kammaren åtskildes kl. 19.13.	152

Tryck: Elanders, Vällingby 2012